

**PROFESIONISTËT E KUJDESIT
SHËNDETËSOR SË BASHKU PËR NJË
SHËRBBIM SA MË CILËSOR ME STANDARDE**

Komforti, Përkujdesi, Kujdesi Infermieror, Aspekte të Shëndetit, Vlerat Etike

27-28 Tetor 2023, Tiranë
Libri i Abstrakteve-Abstract Book

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E KULTURËS

BIBLIOTEKA
KOMBËTARE

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Urdhri i Infermierit i Shqipërisë
Profesionistët e kujdesit shëndetësor së bashku për një shërbim sa më cilësor me standarde : komforti, përkujdesi, kujdesi infermior, aspekte të shëndetit, vlerat etike : Tiranë, 27-28 tetor 2023: libri i abstrakteve Health care professionals together for a better quality service with standards : comfort and care, nursing care, aspects of health and ethics values, 27-28 tetor 2023 :abstract book / Urdhri i Infermierit i Shqipërisë. - Elbasan : Ramagraf, 2023.

... f. ; ... cm

ISBN 9789928381095

1.Kujdesi mjekësor

2.Infermiera 3.Konferenca

616-083 (062)

Adresa: Sheshi Skenderbej, Tirane
Tel. +355 422 238 43/+355422 57 670
www.bksh.al

PËRMBAJTJA

- Në lidhje me UISH
- Rreth Kongresit
- Fjala përshëndetëse
- Komiteti Shkencor
- Komiteti Organizativ
- Programi i Kongresit
- Abstraktet shkencore

Rreth Urdhrit të Infermierit të SHqipërisë (UISH)

Urdhri i Infermierit të SHqipërisë (UISH) është Ent publik jobuxhetor, i cili përfaqëson interesat e përbashkëta të profesioneve: infermier/e, mami, fizioterapeft/e, teknik/e laborator, teknik/e imazherie, logopedist/e, si dhe rregullon marrëdhëniet ndërmjet tyre në funksion të publikut, është i pavarur, profesional, i depolitizuar, i hapur për të gjithë anëtarët, pavarësisht nga përkatësitë e tyre racore, etnike, fetare apo politike.

Vizioni i UISH:

Mbështet dhe investon duke udhëhequr profesionet e kujdesit shëndetësor për të ofruar shëndet për të gjithë.

Fuqizimi i anëtarësisë – në tre shtylla:

- Praktika Profesionale;
- Edukimi në Vazhdim;
- Kodi Etik.

Lidershipi strategjik – Siguron udhëheqje strategjike për të avancuar profesionet e kujdesit për të përmbushur nevojat aktuale dhe të ardhshme të popullatës, sistemeve shëndetësore si dhe për të adresuar sfidat në nivel vendor dhe kombëtar.

Rritja inovative – Identifikon, siguron dhe zgjeron kompetencat duke rritur të ardhurat nga gjenerimi i mundësive, në përputhje me vlerat tona, për të arritur qëllimet e UISH-së.

RRETH KONGRESIT

Kongresi **“PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETËSOR SË BASHKU PËR NJË SHËRBIM SA MË CILËSOR ME STANDARDE; KOMFORTI DHE PËRKUJDESI, KUJDESI INFERMIEROR, ASPEKTE TË SHËNDETIT DHE VLERAT ETIKE”** organizohet nga Urdhri i Infermierëve të Shqipërisë (UISH) më 27-28 Tetor 2023, në Tiranë.

International Congress of Healthcare Professionals Albania - është Kongresi i II-të Ndërkombëtar, pas Kongresit të vitit 2019, që do të bashkojë forcën e rreth, fuqinë e rreth 32 mijë profesionistëve të kujdesit shëndetësor në gjithë Shqipërinë, me fokus në shërbimet dhe kujdesin shëndetësor parësor, dytësor dhe terciar. Për dy ditë radhazi, profesionistët e kujdesit shëndetësor do të bashkohen për të ndarë rezultatet e studimeve të tyre shkencore nga fusha të ndryshme të kujdesit si urgjenca, kujdesi kronik, kujdesi parësor, kujdesi pediatrik, lidershipi, promocioni dhe kujdesi shëndetësor, rehabilitimi etj dhe për të diskutuar sfidat dhe nevojat për të ndërtuar një të ardhme më të mirë dhe të sigurtë për profesionistët dhe për sistemin tonë shëndetësor.

Gjithashtu, Kongresi synon të trajtojë aspektin etik të profesioneve, punën në ekip, kërkimin shkencor dhe digjitalizimin e shërbimeve. Kongresi do të jetë i formatit hibrid me prezantime onsite dhe online, duke mundësuar pjesëmarrjen e kolegëve, të cilët për një larmi arsyes nuk mund të jenë në gjendje ti bashkohen kongresit fizikisht në Tiranë.

Kongresi do të jetë një tryezë e gjerë e shkëmbimit të përvojave të enteve të profesionistëve të shëndetit nga vende të ndryshme të botës si Sllovenia, Italia, Malta, Kosova, Shqipëria dhe Rumania. Ndërkohë që kombinimi i prezantimeve orale dhe poster i punimeve, do të shërbej si një platformë për shkëmbim të njohurive dhe diskutimeve rreth sfidave që profesionistët e shëndetit të të gjitha fushave dhe niveleve hasin në praktikën e përditshme klinike. Diskutimet do të na ndihmojnë të gjenorjëm njohuri të reja dhe se si mësimet e nxjerra nga pandemia dhe praktika e përditshme klinike do të shërbejnë për të mbrojtur të drejtat e profesionistëve, sigurimin e denjë të kushteve të punës, optimizimin e fushës së praktikave të kujdesit shëndetësor, respektin për profesionin dhe një ndikim më të madh në politikat shëndetësore të të gjitha niveleve.

Eventi do të nënvizojë gjithashtu rëndësinë e unitetit, solidaritetin, bashkëpunimin dhe ndikimin, ndërsa profesionistët bëhen bashkë si një forcë e vetme për shëndetin, duke i mundësuar çdo profesionisti të shëndetit që të ndajë punën dhe të ndërtojë profilin profesional në nivel ndërkombëtar.

Të dashur kolegë, studentë,

Të nderuar miq, të ftuar dhe bashkëpunëtorë,

Kemi kënaqësinë t'ju mirëpresim në Kongresin e II-të Ndërkombëtar të Urdhrit të Infermierit të Shqipërisë, një traditë e krijuar së fundmi, por me shpresën dhe vizionin që do të ketë vazhdimësi dhe bashkëpunim gjithnjë e më shumë me kolegë, bashkëpunëtorë si brenda dhe jashtë vendit.

Një vit më parë, UISH në bashkëpunim me HAP organizuan Konferencën e I-rë Ndërkombëtare INCA 2022, e cila shërbeu si një udhërrëfyes i mirë i ndërkombëtarizimit të aktiviteteve të UISH-së, dhe të prezantimeve të punimeve shkencore nga profesionistët e kujdesit shëndetësor në nivel rajonal dhe europian.

Në vijim të kësaj tradite në të dyja ditët e Kongresit, do të kemi mundësinë të përditësojmë disa nga tematikat e punës sonë të përditshme të prirura për t'i ardhur në ndihmë sa më shumë pacientit por edhe për të forcuar pozitat dhe kushtet e profesionistëve të kujdesit shëndetësor në të gjitha nivelet e sistemit shëndetësor.

Ky kongres do të na mundësojë momente të thelluara diskutimi, në tematika specifike në formë këndvështrimi të disa ekspertëve dhe një kënd diskutimi për etikën dhe deontologjinë për të shuar më tepër ndërgjegjësimin për një shërbim në respekt të dinjitetit të pacientit.

Por nuk do të mungojnë edhe tematikat organizative nga roli i menaxhimit profesional të emergjencave shëndetësore, problematikat e komunikimit, teknika të reja rehabilituese, inteligjenca artificiale dhe roli i saj në kujdes, si dhe metodologjitë e reja të diagnostikimit dhe fuqizimi i profesionistëve me aftësi të reja teknike, profesionale dhe personale.

Gjithashtu, dëshiroj të falenderoj të gjithë profesionistët e shëndetit, pedagogët, kërkuesit shkencor, studentët, drejtuesit e praktikave që me pjesëmarrjen dhe punimet e tyre bënë të mundur realizimin e këtij kongresi.

Unë besoj që ky rrugëtim tashmë i konsoliduar do të jetë një bazë e mirë për hapjen e rrugëtimeve të reja drejt kërkimit shkencor dhe ekselencës.

Mirë se keni ardhur në Tiranë!

Blerina DUKA
Presidente
Urdhri Infermierit të Shqipërisë

KOMITETI SHKENCOR

Në fushën e Infermierisë	Në fushën e Imazherisë	
Blerina Duka Ilirjana Zekja Enkeleda Gjini Mirva Hoxha Irena Laska Juljana Xhindolli Fatjona Kamberi Vlora Ejupi Xhemajl Dugolli Elena Drenesku Evis Allushi Elona Gaxhja Albana Sula	Elona Dybeli Fluturim Nela Fatjon Skënderi Gentjan Zevroi Gerta Halilaj Sidorela Rexhepi Sulejman Haxhi Alket Collaku Oresti Radaku Haris Mema	
Në fushën e Logopedisë	Në fushën e Fizioterapisë	Në fushën Teknik Laboratori
Mei Jovani Gjergji Doka Sashen Rexhepaj Antigoni Bullari Migena Kika	Alta Arapi Sidita Haxholli Aisel Oseku Florian Spada Emanuela Prendi Enkeleda Sinaj Roxhensa Sula	Suela Gjeci Emirela Cenoymeri Venemin Gega Kasandra Allushi Rejdi Zaimi

KOMITETI ORGANIZATIV

Sabri Skënderi	Delantina Mulla
Lorenc Cili	Artan Molla
Haxhire Dhamo	Shkëlqim Zeqiri
Elisabeta Risto	Etleva Sokoli
Alion Sejdini	Shpresa Bici
Nexhmije Gori	Naser Rugova
Shpresa Molla	Anduela Vaso
Lutfi Lami	Eva Bica

Data të rëndësishme

✓ Dorëzimi i Abstraktit – Hapja 1 Prill 2023	✓ Afati i dorëzimit të abstrakteve 10 Shtator 2023	✓ Afati i dorëzimit të Power- Point 25 Shtator 2023
✓ Njoftimi për Abstraktin 10 Shtator 2023	✓ Data e Kongresit 27-28 Tetor 2023	✓ Vendi i Kongresit Tiranë, Albania

PROGRAMI I KONGRESIT**DITA 1****27. 10. 2023 ora 15:00****Pallati i Kongreseve****Tiranë**

Ora	Aktiviteti
15:00	Regjistrimi i pjesëmarrësve
16:00	Hapja e ceromonisë/ Moderatore Koreografi nga nxënësit e Shkollës së Baletit “Lufta kundër kancerit të gjirit”, Mesazh sensibilizimi “ <i>Never Enough</i> ”
16:05	Fjala e mirëseardhjes nga Presidenti i Urdhrit të Infermierit të Shqipërisë znj. Blerina Duka
16:15	Fjala përshëndetëse e Ministres së Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale znj. Albana Koçiu
16:25	Fjala përshëndetëse e Sekretarit të përgjithshëm i EFN-së z. Paul De Raeve
16:35	Fjala përshëndetëse e Dekanes së Fakultetit të Shkencave Mjekësore Teknike, Tiranë, znj. Ilirjana Zekja
16:45	Fjala përshëndetëse e Presidentes së Odës së Infermierëve të Kosovës znj. Nexhmije Gori
16:55	Fjala përshëndetëse e Presidentit të Urdhrit të Mjekëve, z. Fatmir Ibrahim
17:05	Fjala përshëndetëse e Ambasada e SHBA në Tiranë, znj. Teresa Hollowell
17:15	Fjala përshëndetëse e Drejtuesit të Departamentit Strategjik të Urdhrit Profesional të Rumanisë, z. Ionud Hainagiu
17:25	Fjala përshëndetëse e Presidentes së Urdhit të Infermierëve dhe Mamisë të Sllovenisë, zj. Monika Azman
17:35	Fjala përshëndetëse e Presidentit të Unionit të Mamive dhe Infermierëve të Maltës z. Paul Pace
17:45	Fjala përshëndetëse e Presidentit të Shoqatës së Infermierëve të Italisë, z. Walter De Caro
17:55	Fjala përshëndetëse e Drejtueses së zyrës së UNFPA, znj. Manuela Bello
18:05	Mbyllje e aktivitetit

DITA 2**28 Tetor 2023**

Hotel Marriott, Tiranë

SESIONI 1		INFERMIERI
Ora	Tema	<i>Moderatorë:</i> Paul De Raeve, Ercole Vellone, Dhurata Ivziku, Lutfi Lami, Julian Kraja, Mirva Hoxha, Fatjona Kamberi Regjistrimi i pjesëmarrësve
08:30- 09:00		
9:00-10:30	SESION PARALEL 1	“SHËRBIMI SPITALOR” Salla: Amantia 1
	9:00-9:15	“Strengthening the nurse voices in EU” Paul de Reeve
	9:15-9:30	“Përkthimi, vërtetimi dhe vetitë psikometrike të versionit shqip të shkallës së kompetencës profesionale të infermierëve, formular i shkurtër” Vlora Ejupi
	9:30-9:45	“Praktika e bazuar në evidenca në institucionet e kujdesit shëndetësor në Itali. Opinionet e infermierëve dhe menaxherëve” Dhurata Ivziku
	9:45-10:00	“Roli i infermierëve në parandalimin e infeksioneve nosokomiale” Elvana Podorica
	10:00-10:15	“Roli i infermierit në administrimin e medikamenteve dhe parandalimin e gabimeve gjatë administrimit” Mirva Hoxha
	10:15-10:30	“Nutricioni klinik tek pacienti pas cistektomisë radikale-studim rasti” Hasan Gashi
	10:30-11:00	PUSHIM KAFE
11:00-13:00	11:00-11:15	“Menaxhimi infermior i dhimbjes, një rishikim i udhëzimeve” Armelda Teta
	11:15-11:30	“Roli I infermierit në repartin e djegie plastikës” Erind Thartori
	11:30-11:45	“Lindjet cezariane, tendenca në rritje, faktorët dhe roli i infermiereve mami në uljen e numrin të lindjeve cezariane” Shqipe Luta
	11:45-12:00	“Inserimi i sondës nazogastrike tek të sëmurët në Spitalin Rajonal të Vlorës” Stiliana Brokaj
	12:00-12:15	“CVHH në pacientët post kirurgjisë kardiake” Anida Zalla
	12:15-12:30	“Dhuna në vendin e punës ndaj personelit shëndetësor në shërbimin e urgjencës në Elbasan” Albana Sula

12:30-12:45 “Një krahasim midis shkallës GLASGOW dhe shkallës FOUR në vlerësimin e vetëdijes së pacientëve kritikë”

Jasmina Hoxha

12:45-13:00 “Reanimimi post operator në procedurën WHIPPLE”

Geisi Belishta

13:00-14:00

PUSHIM DREKE

14:00-16:00 14:00-14:15 “Infermieri dhe aspektet Shëndetësore, Vlerat etike në Spitalin e përgjithshëm Prizren.”

Esat Qovanaj

14:15-14:30 “Kujdesi i personelit infermior në pacientët me COVID 19”

Eugen Ismulli

14:30-14:45 “Kujdeset e humbura infermiore, nje studim deskriptiv për llojet dhe identifikimin e shkaqeve”

Ilda Taka

14:45-15:00 “Vlerësimi i kënaqësisë dhe stresit tek infermierët e shërbimit të hemodializës në qendrën spitalore Xhaferr Kongoli”

Ilma Toci

15:00-15:15 “Menaxhimi i pacientit të imobilizuar me GIPS”

Elona Zhiva

15:15-15:30 “Mënyrat e vendosjes dhe mirëmbajtja e kateterit periferik venoz”

Klajdi Belishta

15:30-15:45 “Menaxhimi i konvulsionëve febrile tek pacientët pediatrikë”

Elona Areza

15:45-16:00 “Rrugët efikase të administrimit të medikamenteve në urgjencën para spitalore”

Indrit Jaupaj

16:00-16:10 “Astrupograma arteriale dhe domosdoshmeria e Testit Allen për të parandaluar trombozën periferike të dorës”

Erald Cocka

16:10-16:20 “Incidenca e flebitit tek pacientet me katateter IV periferik të hospitalizuar në spitalin rajonal te Korçës dhe faktorët që lidhen me të”

Emisa Velo

16:20-16:35 “Trauma lokomotore dhe rëndësia e menaxhimit të saj”

Elona Hasalla

16:35- 16:45 “Rëndësia e triazhimit dhe mbipopullimi në urgjencë”

Adrian Beti

16:45-17:00 **Pyetje. Diskutime. Konkluzionet e kongresit**

SESIONI 2 INFIRMIERI

Ora **Tema** *Moderatorë: Djurica Biljana Curguz, Monika Azman, Nexhmije Gori, Irena Laska, Anduela Vaso, Ippolito Natarnicolas, Emiljano Pjetri*

08:30-09:00 **Regjistrimi i pjesëmarrësve**

9:00-10:30 **SESION PARALEL 2** **“SHËRBIMI PARËSOR”**
Salla: Amantia 2

9:00-9:15 “Qendra e ekselencës për ndërtimin e bursave të Infermierisë dhe përmirësimin e kujdesit shëndetësor në Itali”

Alessandro Stievano

9:15-9:30 “Mësimdhënia dhe të nxëniet në kurse teoriko-praktike për infermierët, një studim cilësor”

Roland Ceka

9:30-9:45 “Infermieri i të ardhmes, cilat kompetenca profesionale duhet të zotërojnë për ndryshimet e reja në sistemin Shëndetësor”

Ippolito Notarnicola

9:45-10:00 “Identifikimi I parashikuesve efektive të organizmit të punës mbi perceptimin e ngarkesës së punës infermierore”

Federica Maria Pia Ferramosca (Dhurata Ivziku)

10:00-10:15 “Pritja e emigrantëve dhe refugjatëve mesdhetarë në Evropë: një model italian”

Mariachiara Figura

10:15-10:30 “Edukimi i pacientit me Diabet Mellitus në qendrat shëndetësore parësore, Vlorë”

Marjola Muhaj

10:30-10:45 “Stresi në punë dhe cilësia e jetës mes profesionistëve shëndetësorë gjatë pandemisë COVID-19 në Spitalin Universitar “Shefqet Ndroqi”, Tiranë

Hane Dumi

10:45-11:00 **PUSHIM KAFE**

11:00-13:00 11:00-11:15 “Metodologjia Peyton, një zbatim në departamentin e Infermierisë për mësimdhënien në grupe të vogla në vitin e tretë”

Emiljano Pjetri

11:15-11:30 “Njohuri të përgjithshme mbi ushqyerjen e shëndetshme dhe aktivitetin fizik tek të moshuarit në qytetin e Vlorës”

Dajana Gjonaj

11:30-11:45 “Rëndësia e vetëkujdesit tek adultët dhe të moshuarit me sëmundje kronike në qytetin e Vlorës”

Brunilda Subashi

11:45-12:00 “Heronjtë e padëgjuar në linjat e frontit, infermierët ushtarakë shqiptarë ”

Lindita Kastrati Saja

12:00-12:15 “Vlerësimi i njohurive të profesionistëve të kujdesit shëndetësor mbi masat dhe veprimet që kryhen në raste të emergjencave shëndetësore dhe natyrore”

Ediona Kola

	12:15-12:30	“Dhuna në stafin infermieror dhe pasojat e saj, rishikim literature” Entela Drizaj
	12:30-12:45	“Sa kohe shpenzojne infermieret per kujdesin ndaj pacientit? Nje rishikim sistematik.” Abdullah Gruda
	12:45-13:00	“Vlerësimi i njohurive dhe praktikave infermiore të këmbës diabetike” Rajmonda Oboni
	13:00-14:00	PUSHIM DREKE
14:00-16:00	14:00-14:15	“Vlerësimi i njohurive dhe nivelit të ndërgjegjësimit të profesionistëve të kujdesit shëndetësor të shërbimit parësor të Tiranës mbi ndikimin e mjedisit në shëndetin e fëmijëve” Anduela Vaso
	14:15-14:30	“Determinantët e shëndetit dhe shëndeti në popullatën tonë” Juljana Xhindoli
	14:30-14:45	“Si ndikon rehabilitimi fizik në lehtësimin e çrregullimeve të ndjeshmërisë në pacientët me Sklerozën Multiple” Evis Allushi
	14:45-15:00	“Menaxhimi i ndryshimit tek punonjësit e Kujdesit Shëndetësor parësor “ Babeta Rexhepi
	15:00-15:15	“Shtatzania dhe ushqimi, një raport i vështirë” Saemira Durmishi
	15:15-15:30	“Rendesia e te meduarit kritik ne Infermieri” Silvana Gripshi
	15:30-15:45	“Rëndësia e përmirësimit të kujdesit infermieror për rikuperimin e hershëm në pacientët me stroke” Arjona Rakipi
	15:45-16:00	“Kujdesi infermieror në pacientët me me Sëmundje Pulmonare Obstruktive Kronike nën trajtim me Ventilim Jo-In vaziv” Rakela Hoxha
	16:00-16:10	“Vlerësimi dhe menaxhimi i dhimbjes” Blerim Maloku
	16:10-16:20	“Triazhimi paresor ne maksi emergjenca territoriale” Arben Beja
	16:20-16:30	“Shpeshhtësia e ndërhyrjeve kirurgjikale për ndërlikimet e shtatzanisë në spitalin rajonal të Korcës” Paola Saro
	16:30-16:45	“Njohuritë e studentëve të infermierisë, mamisë dhe master të Universitetit “Luigj Gurakuqi” në lidhje me procedurën e transfuzionit të gjakut” Silvana Belisha
	16:45-17:00	Pyetje. Diskutime. Konkluzionet e kongresit

SESIONI 3		INFERMIERI
Ora	Tema	<i>Moderatore: Teresa Hollowell, Walter De Caro, Nada Rondovic Paul Pace, Alessandro Stievano, Elona Gaxhja, Juljana Xhindoli, Vlora Ejupi</i>
Regjistrimi i pjesëmarrësve		
08:30- 09:00		
9:00-10:30	SESSION PARALEL 3	“EDUKIMI DHE VLERAT PROFESIONALE” Salla: Amantia 3
9:00-9:10		“Promovimi i edukimit të infermierëve” Teresa Hollowell
9:10-9:20		“Niveli i empatisë tek profesionistët e kujdesit shëndetësor” Lirije Beqiri
9:20-9:30		“Zhvillimi i aftësive të menaxhimit dhe të transformimit të lidershit të infermierëve, dëshmi nga praktika” Fatjona Kamberi
9:30-9:45		Përshkrimi i kontributit të sjelljeve të vetë kujdesit tek adultët që jetojnë në Shqipëri me sëmundje multiple” Sajmira Aderaj
9:45-10:00		“Roli i infermierit në menaxhimin efikas të duodopës në Parkinson dhe ndikimi në rritjen e cilësisë së jetës të pacientëve” Anila Dine
10:00-10:15		Roli i infermierit gjate pandemive, incidenteve dhe fatkeqësive natyrore, dhe sistemi i triazhimit” Albert Husha & Alma Gjylaci
10:15-10:25		“Vlerësimi i kujdesit shpirtëror në kontekstin shqiptar” Benarda Agolli
10:25-10:35		“Njohuritë e studentëve të infermierisë mbi efektet e vitaminës D3 në organizëm” Mimoza Llavdaniti
10:35-10:45		“Cilësia e jetës dhe impulsiviteti në depression dhe ankth, në një mostër të komunitetit” Arta Ahmeti
10:45-11:00		PUSHIM KAFE
11:00-13:00	11:00-11:15	“Ekonomia në kohën e COVID-19” Arta Lamce
	11:15-11:30	“Perceptimet e studentëve të programeve të studimit Infermieri, Mami dhe Fizioterapi në lidhje me gatishmërinë e përbaljes me tregun e punës. Një studim transversal.” Julian Kraja
	11:30-11:45	“Kuptimi I kujdesit infermior në sistemin gjerman të rehabilitimit” Genti Kaza & Kamela Hajderllari
	11:45-12:00	“Vlerat dhe zhvillimi i aftësive profesionale në infermieri” Brunilda Mezani
	12:00-12:15	“Te dhena klinike mbi sferocitoze Hereditare” Eleni Nastas
	12:15-12:30	“Integrimi I personelit infermior të huaj në Gjermani” Skënder Dule

	12:30-12:45	“Karakteristikat aktuale dhe trendi i lidhur me emigrimin e profesionistëve të kujdesit shëndetësor” Vasilika Prifti
	12:45-13:00	“Protokoll kërkimor mbi trajtimin farmakologjik të endometrioizës për një cilësi më të mirë të jetës për gratë dhe parandalimin e infertilitetit” Lejdi Fetahu
	13:00-14:00	PUSHIM DREKE
14:00-16:00	14:00-14:15	“Frika dhe Ankthi tek Pacientet Para Operacionit, Roli i Infermierit” Elvira Qosja
	14:15-14:30	“Vlerësimi i stileve të LEADERSHIP në infermierinë shqiptare” Eriola Grosha
	14:30-14:45	“Sindromi i BURNOUT akademik tek studentët e fakultetit të shëndetit, Vlorë” Erlini Kokalla
	14:45-15:00	“Përditësimi i protokollit Infermieror në Onkologji” Rajmonda Lalaj
	15:00-15:15	“Ndërlikimet e hershme në periudhën post-operatore” Kujtime Vakefliu
	15:15-15:30	“Roli i infermierit në shëndetin publik” Kaltrina Buzhala
	15:30-15:45	“Ushqyerja parenterale tek të sapolindurit preterm” Joniada Kalthi
	15:45-16:00	“Terapia VAC në trajtimin dhe menaxhimin dhe trajtimin e plagëve” Lutfi Lami
	16:00-16:15	“Roli i mamive dhe kujdesi që ofrohet për abortin në maternitetin e Korcës “ Delantina Mulla
	16:15-16:30	“Komunikimi i diagnozës tek pacientët me kancer të avancuar” Elena Drenesku
	16:30-16:45	“Rishikimi i kurrikulës Mami në FSHMT dhe përshtatja sipas direktivave të BE” Albana Poloska
	16:45-17:00	Sjelljet e vetëkujdesit tek të moshuarit që vuajnë nga sëmundje të shumta kronike. Madalena De Maria/Ilaria Erba
	17:00	Pyetje. Diskutime. Konkluzione te Kongresit

SESIONI 4		TEKNIK LABORATORI
Ora	Moderatorë: <i>Suela Gjeci, Emirela Cenoimeri, Venemin Gega, Kasandra Allushi. Rejdi Zaimi</i>	
08³⁰ - 09⁰⁰	Regjistrim i pjesëmarrësve Salla: Ulpiana	
9 ⁰⁰ -9 ¹⁵	“Cikli i testimit laboratorik. Gabimet laboratorike që lindin gjatë tij” Emirela Cenoimeri	
9 ¹⁵ -9 ³⁰	“ Flebotomia ” Rejdi Zaimi	
9 ³⁰ -9 ⁴⁰	“Njohja e diplomës shqiptare në Gjermani” Albrecht Kerschbaumer	
09 ⁴⁰ - 09 ⁵⁵	“Vlerësimi i vlerës së anti-TPO-së te pacientët me hipotireozë” Afërdita Xhelili-Dervisha	
09 ⁵⁵ - 10 ¹⁰	“Rëndësia e vlerësimit të sasisë së mikroelementëve në gjakun e njeriut dhe ndikimi i patologjive të caktuara në nivelin e tyre” Anila Jance	
10 ¹⁰ -10 ²⁰	“Aspekte laboratoriko-klinike në pacientë ambulatorë me artritis reumatoid” Aleksandra Lamthi	
10 ²⁰ -10 ³⁰	“Canabis sativa dhe shëndeti riprodhues mashkullor” Griselda Korcari	
10³⁰ -11⁰⁰	PUSHIM KAFE	
11 ⁰⁰ -11 ¹⁵	Prezantim i profilit profesional Suela Gjeci	
11 ¹⁵ -11 ³⁰	“Escherichia coli si shkaktar primar i infeksioneve urinare” Aida Toli	
11 ³⁰ -11 ⁴⁵	“Infeksionet vaginale” Klara Hysenaj	
11 ⁴⁵ -12 ⁰⁰	“Infeksionet e traktit urinar tek studentët e programit të studimit Bachelor Teknik-Laboratori” Erjolda Rexhepi	
12 ⁰⁰ -12 ¹⁵	“Faktorët riskues të sëmundjeve kardiovaskulare në studentët e degës Teknik-Laboratori” Kristina Olldashi	
12 ¹⁵ -12 ³⁰	“Ndryshimet laboratorike tek pacientët me Mielomë Multiple” Ligerta Hasanaj	
12 ³⁰ -12 ⁴⁵	“Rëndësia e testit të elektroforezës në detektimin e hemoglobinopative” Rafaela Lala	
12 ⁴⁵ -13 ⁰⁰	“Rëndësia e ekzaminimeve laboratorike tek bebet premature “ Kasandra Allushi	
13⁰⁰ -14⁰⁰	PUSHIM DREKE	
14 ⁰⁰ -14 ¹⁵	“Vlerat e vitaminës D në popullatën adulte të qytetit të Elbasanit” Sidorela Berati	
14 ¹⁵ -14 ³⁰	“Kolonizim i i traktit gastrointenzinal nga Candida Albicans” Venemin Gega	

14 ³⁰ -14 ⁴⁵	“Rëndësia e ekzaminimit histopatologjik në diagnostikimin e molës hidatiforme” Vjola Shkira
14 ⁴⁵ -15 ⁰⁰	“Prevalenca e dislipidemisë në një populatë që ka kryer kontrollin mjekësor bazë rutinë, në Qendrën Shëndetësore nr.1 të Tiranës gjatë vitit 2022” Xhensila Beqari
15 ⁰⁰ -15 ¹⁵	“Infeksionet e traktit urinar në qytetin e Elbasanit, gjatë muajve Qershor-Korrik” Jona Bërdufi
15 ¹⁵ -15 ³⁰	“Sëmundjet parazitare të traktit gastrointestinal nga një grup popullatë në qytetin e Elbasanit” Venemin Gega
15 ³⁰ -15 ⁴⁵	“Ndryshimet hormonale në sindromin e ovarit policistik të një popullatë që ka kryer analizat hormonale në një klinikë private në Tiranë gjatë vitit 2023” Kejsi Cekici
15 ⁴⁵ -16 ⁰⁰	“Vështrim i përgjithshëm laboratorik mbi Candida Albicans” Kostandina Tila
16 ⁰⁰ -16 ¹⁵	“Roli i testeve laboratorike tek pacientët me Covid-19” Brandi Fahriu
16 ¹⁵ -16 ³⁰	“Leukocitozat dhe llojet e saj, nga një infeksion bakterial deri në malinjitet” Shqiponja Simitciu
16 ³⁰ -16 ⁴⁵	Pyetje. Diskutime. Konkluzionet e kongresit

SESION 5		LOGOPEDI
Ora	Tema	Veprimtari /Metoda (Prezantime 15 minuta te punimeve shkencore) Moderatore: <i>Ilirjana Zekja, Migena Kika, Gjergji Doka, Antigoni Bullari, Sashen Rexhepaj</i>
08:30-09:00		Regjistrimi i pjesëmarrësve Salla: Vjosa
	9:00-9:15	“Neuroplasticiteti, dhe maturimi I trurit” Ilirjana Zekja
	9:15-9:30	“Analizat e bashkëbisedimit tek fëmijët me dëmtim të të folurit pragmatik, një mjet ekologjik në një vlerësim formal” Giovanni Mascarelli
	9:30-9:45	Rehabilitimi i fëmijës me humbje dëgjimi të implantuar me aftësi të kufizuara Alessandra Resca
	9:45-10:00	“Procesimi gjuhësor GESTALT në fëmijët me Crregullime të Spektrit të Autizmit” Migena Kika
	10:00-10:15	“Lidhja mes leksikut, semantikës dhe pragmatikës” Emanuela Leone Sciabolazza
	10:15-10:30	“Ndikimi i teknologjise elektronike në shëndetin e fëmijës dhe adoleshentit” Valentina Demaj
	10:30-11:00	PUSHIM KAFE
11:00-13:00	11:00-11:15	“ Efektiviteti i përdorimit të PECS nga mësuesit mbështetës për nxënësit me autizëm joverbal në arsimin 9 vjeçar gjithëpërfshirës ” Artemisi Shehu Dono
	11:15-11:30	“ Efektiviteti i terapisë miofunksionale në crregullimet e gëlltitjes dhe përthypjes; Case study” Antigoni Bullari
	11:30-11:45	“Ndikimi I dyanshëm i crregullimeve të gjuhës dhe komunikimit, dhe gjendjes psikoemocionale. Rëndësia e kombinimit të terapisë së të folurit e zërit me konsulencë psikoemocionale” Gjergji Doka
	11:45-12:00	“ Roli i infermierit në fëmijët me hiperaktivitet” Mirela Tushe
	12:00-12:15	“Metodat e komunikimit tek fëmijët që nuk dëgjojnë” Vasilika Cakoni
	12:15-12:30	“Vlerësimi i shëndetit mendor të prindërve të fëmijëve me Crregullim të Spektrit të Autizmit” Jonida Mustafaraj
	12:30-12:45	“Disfagia” Sashen Rexhepaj
	12:45-13:00	“Aktualitet mbi profesionistët e logopedisë në Shqipëri” Mei Bitri Jovani
13:00-14:00		PUSHIM DREKE

14:00-16:00	14:00-14:15	“Trauma psikologjike dhe transmetimi I saj, Mbartja e traumës nëpër breza” Donika Shahini Lami
	14:15-14:30	“Ndërhyrja e hershme për fëmijët me aftësi të kufizuara zhvillimore” Brunilda Elezi
	14:30-14:45	Prezantim i profilit profesional Enid Ruci
	14:45-15:00	“Trajtimi logopedik ne paralizat cerebrale infantile” Dorina Hasanllari
	15:00-15:30	Prezantim i Kodit Deontologjik
	15:30-15:45	“Përtej barrierave: Një analizë përmbajtjeje e prezencës online të logopedistëve shqiptarë” Ertiola Lugji
	15:45-16:00	Diskutim mbi profilin profesional
	16:00-16:30	Pyetje. Diskutime. Konkluzionet e kongresit

SESIONI 6		IMAZHERI
Ora	Tema	Veprimtari /Metoda: (Prezantim 10-15 minuta i punimit shkencor) Moderatorë: Fluturim Nela, Elona Dybeli, Gerta Halilaj
08:30-09:00		Regjistrimi i pjesëmarrësve Salla: Bylis
9:00-10:30	9:00-9:15	Fjalim përshëndetës nga Chiara Martini, George Buozalis
	9:15-9:30	“Rëndësia e angio-CT koronare dhe teknikat e kryerjes në “Kawasaki Disease” Gentjan Zervoi
	9:30-9:45	“Roli i teknikut të imazherisë në kryerjen e një ekzaminimi cilësor ekografik.” Kristian Shestani
	9:45-10:00	“CTA e aortës: ECG trigger Vs CTA e thjeshtë.” Alket Çollaku
	10:00-10:15	“Mbrojtja nga rrezatimi jonizues.” Elona Hasalla
	10:15-10:30	“Siguria e kontrasteve jodike dhe me bazë gadolinium në shtatzëni dhe gjidhënie” Gerta Halilaj
	10:30-11:00	PUSHIM KAFE
	11:00-11:15	“Avantazhet e software-ve të simulimit të MRI në arsim dhe kërkim shkencor për teknikët e imazherisë; një analizë gjithëpërfshirëse.” Fluturim Nela
11:00-13:00	11:15-11:30	Fjalë përshëndetëse nga Presidenti i Federatës Europiane të Shoqatave të Teknikëve të Imazherisë (EFRS) Altino Cunha
	11:30-11:45	“Roli i CT në tumoret primare të trurit.” Flogert Rraku
	11:45-12:00	“Roli i CT perfusion në goditjet në tru (stroke).” Antonio Bakaj
	12:00-12:15	“Menaxhimi i artifakteve nga implantet metalike RM.” Erjon Karaj
	12:15-12:30	“Roli diagnostifikues i tomografisë së kompjuterizuar në traumat kraniale në moshë pediatrike.” Marsela Ferhati
	12:30-12:45	“Zhvillimi profesional dhe sadsifaksioni që kanë teknikët e imazherisë në Shqipëri për profesionin e tyre” Elona Dybeli
	12:45-13:00	“Sa kolimojnë teknikët Radiologë ...një analizë retrospektive të kolimitit të radiografive pulmonare tek pacientët pediatrikë dhe neonatë.” Sulejman Haxhi
13:00-14:00		PUSHIM DREKE
14:00-16:00	14:00-14:15	“PET-CT në demencë” Besjan Kulemani

- 14:15-14:30 “Rëndësia e radiokirurgjisë stereotaktike të fraksionuar në Shvanomën Vestibulare.”
Hane Peposhi
- 14:30-14:45 “Roli i teknikut të imazherisë në radiologjinë intervencionuse.”
Elsi Plaku
- 14:45-15:00 “Teknikat e kryerjes së CT temporale (kolesteatoma)”
Sajmira Rexhvelaj
- 15:00-15:15 “MRI Fetale”
Shyqyri Çota
- 15:15-15:30 “Ekzaminimi skanerik; reduktimi i riskut të rrezatimit te pacientët pediatrikë që i nënshtrohen ekzaminimeve skanerike.”
Sidorela Rexhepi
- 15:30-15:45 “Roli i RTT-ve në IGRT të avancuar”
Mirsada Meti (Cakalli)
- 15:45-16:00 “Patologjitë e kolonës lumbare.”
Olsola Lana
- 16:00-16:15 “Roli i CT në patologjitë kardiovaskulare”
Enis Plasa
- 16:15-16:30 “Menaxhimi i mbetjeve radioaktive të prodhuara në njësinë e mjekësisë bërthamore”
Zeliha Muco
- 16:30-16:45 **Pyetje. Diskutime. Konkluzionet e kongresit**

SESIONI 7		FIZIOTERAPIA	
Ora	Tema	Moderatore: Enkelejda Sinaj, Florian Spada, Emanuela Prendi, Sidita Hoxholli	
		Regjistrimi i pjesëmarrësve Salla: Amantia 4	
9:00-10:30	08 ³⁰ - 09 ⁰⁰ 09 ⁰⁰ - 09 ¹⁵	“Njohja e figurës profesionale të Fizioterapistit në Republikën e Shqipërisë “ Alta Arapi Florian Spada	
	09 ¹⁵ - 09 ³⁰ 09 ³⁰ - 09 ⁴⁵	“Efektet e terapisë manuale në koksartrozë: rishikim i qëllimshëm i literaturës” Enkeleda Sinaj	
	09 ⁴⁵ -10 ⁰⁰	“Aplikimi i teknikës së PNF-së në pacientët post ACV-së.” Irena Kola	
	10 ⁰⁰ -10 ³⁰	“Vlefshmëria dhe Testimi i pistës me qelizat e reja te ngarkesës, për matjen e parametrave hapësinor-kohor. Krahasimi midis Optogate dhe Qelizave fotoelektrike” Sidita Haxholli	
	10 ³⁰ -11 ⁰⁰	PUSHIM KAFE	
	11 ⁰⁰ -11 ¹⁵	“Nevoja për shërbime fizioterapeutike publike në Shqipërinë rurale dhe periferike.” Kristi Cela	
	11 ¹⁵ -11 ³⁰	“Efektet e kinesiotape ne dhimbjen e mesit.” Blerina Kanushi	
	11:00-13:00	11 ³⁰ -11 ⁴⁵	“Trajtimi konservativ i skoliozës,nëpërmjet korses dhe metodës psse-schroth” Silvio Selfo
		11 ⁴⁵ -12 ⁰⁰	“Ndikimi i PNF në përmirësimin e ekuilibrit në stroke kronik” Perli Rusi
		12 ⁰⁰ -12 ¹⁵	“Rehabilitimi për pacientët pas rikonstruksionit të ACL.” Perli Rusi
12 ¹⁵ -12 ³⁰		“Rehabilitimi i frakturës Colles” Perli Rusi	
12 ³⁰ -12 ⁴⁵		“Roli i fizioterapisë në trajtimin e tortikolis (rishikim literature)” Shefqet Çullhaj	
12 ⁴⁵ -13 ⁰⁰		“Benefitet e fizioterapisë te pacientët pas Infarktit të Miokardit (rishikim literature).” Behije Gollobërda	
	13 ⁰⁰ -14 ⁰⁰	PUSHIM DREKE	
13:00-14:00 14:00-16:00	14 ⁰⁰ -14 ¹⁵	“Efektshmëria e kombinimit të metodës bobath dhe terapisë pasqyrë në rehabilitimin e pacientëve me hemiplegji” Anduel Kana	
	14 ¹⁵ -14 ³⁰	“Protokollet e rehabilitimit të pacientëve me bursit subacromial.” Roxhensa Sula	
	14 ³⁰ -14 ⁴⁵	“Rëndësia e Fizioterapise në Fibrozën Kistike” Jola Çini	
	14 ⁴⁵ -15 ⁰⁰	“Përqasja e qytetarëve të Tiranës me shkencën mjekësore të fizioterapisë dhe kredibiliteti të mjekët shqiptarë” Kleton Kadillari	

15 ⁰⁰ -15 ¹⁰	“Dhimbja e shpinës e Iliopsoas, Shkaqet dhe trajtimi (Rishikim Literature)” Lindita Ibraj
15 ¹⁰ -15 ²⁰	“Rehabilitimi pulmonar ne bronkiektazine e fibrozës jocistike” Emanuela Prendi
15 ²⁰ -15 ³⁰	“Vlerësimi i teknikave specifike fizioterapeutike në trajtimin konservativ të adoleshentëve me skoliozë idiopatike, rishikim literature” Rezarta Stena
15 ³⁰ -15 ⁴⁰	“Marrëdhënia Ndërmjet Stabilitetit Bazë (Core), Lëvizjes funksionale dhe Performancës, në të Rinjtë që Merren me Aktivitet Fizik” Aisel Oseku
15 ⁴⁰ -15 ⁵⁰	“Vlerësimi Psikometrik i Versionit Shqiptar të Inventarit të Vetëkujdesit tek Sëmundjet Kronike tek Pacientët me sëmundje kronike” Alta Arapi
15 ⁵⁰ - 16 ⁰⁰	“Efikasiteti i terapisë së pasqyrës (mirror therapy) në rekuperimin e funksionit motor të hemiplegjisë së dorës post-iktusit cerebral: një rishikim literature.” Alba Kenuti
16:00-16:10	“Efikasiteti i Rehabilitimit Kardio-polmonar ne pacientet e prekur nga Dështimi Kronik i Zemrës” Afian Shaqiri
16:10-16:20	“Analiza Psikometrike e Pyetësorit të gatishmërisë në Shkallët e Mësimdhënies Ndërprofesionale (Ripls)” Florian Spada
16 ²⁰ -16 ³⁰	Pyetje. Diskutime. Konkluzionet e kongresit

LIBRI I ABSTRAKTEVE

BOOK OF ABSTRACTS

Tabela e Përmbajtjes

PRAKTIKA E BAZUAR NË EVIDENCA NË INSTITUCIONET E KUJDESIT SHËNDETËSOR NË ITALI. OPINIONET E INFERMIERËVE DHE MENAXHERËVE	40
EVIDENCE BASED PRACTISE (EBP) IN HEALTHCARE SETTINGS IN ITALY: NURSES AND NURSE MANAGERS OPINIONS.....	41
SA I RËNDËSISHËM ËSHTË BESIMI NË MARRËDHËNIET MIDIS MENAXHERËVE DHE INFERMIERËVE? GJETJET NGA NJË STUDIM VËZHGUES	42
HOW IMPORTANT IS TRUST IN THE RELATIONSHIP AMONG MANAGERS AND NURSES? FINDINGS FROM AN OBSERVATIONAL STUDY	43
PËRKTHIMI, VËRTETIMI DHE VETITË PSIKOMETRIKE TË VERSIONIT SHQIP TË SHKALLËS SË KOMPETENCËS PROFESIONALE TË INFERMIERËVE. FORMULARI I SHKURTËR	44
TRANSLATION, VALIDATION AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE ALBANIAN VERSION OF THE NURSES PROFESSIONAL COMPETENCE SCALE SHORT FORM	45
ROLI I INFERMIERËVE NË PARANDALIMIN E INFEKSIONEVE NOSOKOMIALE	46
THE ROLE OF NURSES IN THE PREVENTION OF NOSOCOMIAL INFECTIONS	47
ROLI I INFERMIERIT NË ADMINISTRIMIN E MEDIKAMENTEVE DHE PARANDALIMIN E GABIMEVE GJATË ADMINISTRIMIT	48
THE ROLE OF THE NURSE IN THE ADMINISTRATION OF MEDICATIONS AND THE PREVENTION OF ERRORS DURING THE ADMINISTRATION.....	49
NUTRICIONI KLINIK TEK PACIENTI PAS CISTEKTOMISË RADIKALE -STUDIM RASTI... 50	
CLINICAL NUTRITION IN PATIENTS AFTER RADICAL CYSTECTOMY - CASE STUDY....	51
MENAXHIMI INFERMIEROR I DHIMBJES: NJË RISHIKIM I UDHËZIMEVE	52
NURSING MANAGEMENT OF PAIN: A REVIEW OF THE GUIDELINES	53
ROLI INFERMIERIT NE REPARTIN E DJEGIE-PIASTIKËS.....	54
THE ROLE OF NURSES IN THE DEPARTMENT OF PLASTIC BURNS	55
LINDJET CEZARIANE, TENDENCA NË RRITJE, FAKTORËT DHE ROLI I INFERMIEREVE MAMI NË ULJEN E NUMRIT TË LINDJEVE CEZARIANE.....	56
CESAREAN BIRTHS, INCREASING TRENDS, FACTORS AND ROLE OF MIDWIVES IN REDUCING THE NUMBER OF CESAREAN BIRTHS.....	57
INSERIMI I SONDËS NAZO-GASTRIKE TEK TË SËMURËT NË SPITALIN RAJONAL TË VLORËS.....	58
INSERTION OF NASOGASTRIC TUBE IN REGIONAL VLORE HOSPITAL	59
CVVH NË PACIENTËT POST KIRURGISË KARDIAKE	60
CRRT IN PATIENTS AFTER CARDIAC SURGERY.....	61
IMPAKTI I DHUNËS NË VENDIN E PUNËS NDAJ PERSONELIT INFERMIEROR NË ELBASAN	62
THE IMPACT OF VIOLENCE AT THE WORKPLACE AGAINST NURSING PERSONNEL IN ELBASAN	63

NJË KRAHASIM MIDIS SHKALLËS SË GLASGOW DHE SHKALLËS FOUR NË VLERËSIMIN E VETËDIJES SË PACIENTËVE KRITIKË	64
COMPARISON OF GLASGOW COMA SCALE AND FOUR SCORE IN THE EVALUATION OF CRITICALLY ILL PATIENTS' CONSCIOUSNESS.....	65
REANIMIMI POSTOPERATOR NË PROCEDURËN WHIPPLE	66
POST OPERATION REANIMATION IN WHIPPLE PROCEDURE.....	67
INFERMIERI DHE ASPEKTET SHENDETËSORE VLERAT ETIKE NË SPITALIN E PËRGJITHSHËM, PRIZREN	68
NURSING AND HEALTH ASPECTS; ETHICAL VALUES IN THE REGIONAL HOSPITAL OF PRIZREN.....	69
KUJDESI I PERSONELIT INFERMIEROR NË PACIENTËT ME COVID- 19.....	70
CARE OF NURSING STAFF IN PATIENTS WITH COVID-19	71
"KUJDESJET E HUMBURA INFERMIERORE", NJË STUDIM DESKRIPTIV PËR LLOJET DHE IDENTIFIKIMIN E SHKAQEVE	72
"MISSED NURSING CARE": A DESCRIPTIVE STUDY ON TYPES AND IDENTIFICATION OF CAUSES"	73
VLERËSIMI I KENAQËSISË DHE STRESIT TEK INFERMIERËT E SHËRBIMIT TË HEMODIALIZËS NË QENDRËN SPITALORE "XHAFERR KONGOLI"	74
ASSESSMENT OF SATISFACTION AND STRESS AMONG THE NURSES OF THE HEMODIALYSIS SERVICE AT THE "XHAFERR KONGOLI" HOSPITAL CENTER	75
MENAXHIMI I PACIENTIT TË IMOBILIZUAR ME GIPS	76
NURSING MANAGEMENT OF PATIENTS WHO ARE IMMOBILIZED IN GYPSUM	77
MËNYRAT E VENDOSJES DHE MIRËMBAJTJA E KATETERIT PERIFERIK VENOZ (KPV) 78	
METHODS OF PLACEMENT AND MAINTENANCE OF THE PERIPHERAL VENOUS CATHETER (PVC).....	79
MENAXHIMI I KONVULSIONEVE FEBRILE TEK PACIENTËT PEDIATRIK.....	80
MANAGEMENT OF FEBRILE SEIZURES IN PEDIATRIC PATIENTS	81
RRUGËT EFIKASE TË ADMINISTRIMIT TË MEDIKAMENTEVE NË URGJENCËN SPITALORE.....	82
EFFICIENT WAYS OF ADMINISTERING MEDICATIONS IN THE PRE HOSPITAL EMERGENCY.....	84
ASTUPOGRAMA ARTERIALE DHE DOMOSDOSHMËRIA E TESTIT ALLEN PER TË PARANDALUAR TROMBOZËN PERIFERIKE TË DORËS	85
ALEN TEST AND THE EFFECTS OF NOT DOING IT BEFORE THE ARTERIAL ASTUPOGRAM PROCEDURE IN COVID 19 PATIENTS.....	86
INCIDENCA E FLEBITIT TEK PACIENTËT ME KATETER IV PERIFERIK TË HOSPITALIZUAR NË SPITALIN RAJONAL TË KORÇËS DHE FAKTORËT QË LIDHEN ME TË.....	87
INCIDENCE OF PHLEBITIS IN PATIENTS WITH IV PERIPHERAL CATHETERS HOSPITALIZED IN THE KORCA REGIONAL HOSPITAL.....	88
AND FACTORS ASSOCIATED WITH IT	88
TRAUMA LOKOMOTORE DHE RENDESIA E MENAXHIMIT TE SAJ.....	89

LOKOMOTOR TRAUMA AND ITS MANAGEMENT IMPORTANCE	91
RËNDESA E TRIAZHIMIT DHE MBIPOPULLIMI NË URGJENCË	93
THE IMPORTANCE OF TRIANGE AND OVERCROWDING IN EMERGENCY.....	94
IDENTIFIKIMI I PARASHIKUESVE EFEKTIVE TË ORGANIZIMIT TË PUNËS MBI PERCEPTIMIN E NGARKESËS SË PUNËS INFERMIERORE	96
IDENTIFICATION OF THE EFFECTIVE PREDICTORS OF THE WORKFLOW ON THE PERCEPTION OF THE NURSING WORKLOAD	97
MËSIMDHËNIA DHE TË MËSUARIT NË KURSE TEORIKO-PRAKTIKE PËR INFERMIER TË HUAJ; NJË STUDIM CILËSOR.....	98
TEACHING AND LEARNING IN THEORETICAL-PRACTICAL COURSES FOR NON-EU NURSES - A QUALITATIVE STUDY.....	99
INFERMIERI I TË ARDHMES; CILAT KOMPETENCA PROFESIONALE DUHET TË ZOTËROJË PËR NDRYSHIMET E REJA NË SISTEMIN SHËNDETËSOR.....	100
THE NURSE OF THE FUTURE: WHAT COMPETENCES HE MUST POSSESS FOR THE NEW CHALLENGES OF HEALTH SYSTEMS	101
“PRANIMI I EMIGRANTËVE DHE REFUGJATËVE MESDHETARË NË EUROPEË; NJË MODEL ITALIAN”	102
THE RECEPTION OF MEDITERRANEAN MIGRANTS AND REFUGEES IN EUROPE, AN ITALIAN MODEL.....	103
EDUKIMI I PACIENTIT ME DIABET MELLITUS NË QENDRAT SHËNDETËSORE PARËSORE VLORË	104
EDUCATION OF PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS IN THE PRIMARY HEALTH CENTERS OF VLORA.....	105
STRESI NË PUNË DHE CILËSIA E JETËS MES PROFESIONISTËVE SHËNDETËSORË GJATË PANDEMISË COVID-19 NË SPITALIN UNIVERSITAR “SHEFQET NDROQI”, TIRANË	106
WORK STRESS AND QUALOITY OF LIFE AMONG HEALTHCARE PROFESSIONALS DURING THE PANDEMIC COVID 19 AT “SHEFQET NDROQI” HOSPITAL	107
METODOLOGJIA PEYTON; NJË ZBATIM NË DEPARTAMENTIN E INFERMIERISË PËR MËSIMDHËNIEN NË GRUPE TË VOGLA NË VITIN E TRETË	108
“THE PEYTON METHODOLOGY; AN APPLICATION IN THE DEPARTMENT OF NURSING FOR THIRD YEAR SMALL GROUP TEACHING”	109
NJOHURI TË PËRGJITHSHME MBI USHQYERJEN E SHËNDETSHME DHE AKTIVITETIN FIZIK TEK TË MOSHUARIT NË QYTETIN E VLORËS	110
GENERAL KNOWLEDGE ON HEALTHY EATING AND PHYSICAL ACTIVITY IN THE ELDERLY IN THE CITY OF VLORA.....	111
RËNDËSIA E VETËKUJDESIT TEK ADULTËT DHE TË MOSHUARIT ME SËMUNDJE KRONIKE NË QYTETIN E VLORËS.....	112
THE IMPORTANCE OF SELF CARE IN ADULTS AND ELDERLY WITH CHRONIC DISEASES IN THE CITY OF VLORA	113
HERONJTË E PADËGJUAR NË LINJAT E FRONTIT: INFERMIERËT USHTARAK SHQIPTAR	114
THE UNHEARD HEROES ON THE FRONT LINES: ALBANIAN MILITARY NURSES	115

VLERËSIMI I NJOHURIVE TË PROFESIONISTËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR MBI MASAT DHE VEPRIMET QË KRYHEN NË RASTE TË EMERGJENCAVE SHËNDETËSORE DHE FATKEQËSIVE NATYRORE	116
ASSESSMENT OF KNOWLEDGE OF HEALTH CARE PROFESSIONALS ON MEASURES AND ACTIONS TO BE TAKEN IN CASES OF HEALTH EMERGENCIES AND NATURAL DISASTERS	117
DHUNA NË STAFIN INFERMIEROR DHE PASOJAT E SAJ, RISHIKIM LITERATURE	118
A REVIEW OF VIOLENCE AMONG NURSES AND ITS CONSEQUENCES	119
SA KOHË SHPENZOJNË INFERMIERËT PËR KUJDESIN NDAJ PACIENTIT? NJË RISHIKIM SISTEMATIK.....	120
HOW MUCH TIME DO NURSES SPEND ON PATIENT CARE? A SYSTEMATIC REVIEW ..	121
VLERËSIMI I NJOHURIVE DHE PRAKTIKAVE INFERMIERORE TË KËMBËS DIABETIKE	122
ASSESSMENT OF DIABETIC FOOT NURSING KNOWLEDGE AND PRACTICES.....	123
VLERËSIMI I NJOHURIVE DHE NIVELIT TË NDËRGJEGJËSIMIT TË PROFESIONISTËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR TË SHËRBIMIT PARËSOR TË TIRANËS MBI NDIKIMIN E MJEDISIT NË SHËNDETIN E FËMIJËVE	124
TOPIC: EVALUATION OF PRIMARY HEALTH CARE PROFESSIONALS KNOWLEDGE AND AWARENES OF THE IMPACT OF THE ENVIRONMENT ON CHILDREN'S HEALTH IN TIRANA	125
DETERMINANTËT E SHËNDETIT DHE SHËNDETI NË POPULLATËN TONË.....	126
HEALTH DETERMINANTS AND THE HEALTH OF OUR POPULATION	127
SI NDIKON REHABILITIMI FIZIK NË LEHTËSIMIN E ÇRREGULLIMEVE TË NDJESHMËRISË NË PACIENTËT ME SKLEROZË MULTIPLE.....	128
HOW PHYSICAL REHABILITATION AFFECTS THE RELIEF OF ABNORMAL SENSATIONS IN PATIENTS WITH MULTIPLE SCLEROSIS.....	129
MENAXHIMI I NDRYSHIMIT TEK PUNONJËSIT EKUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR	130
CHANGE MANAGEMENT IN THE PRIMARY HEALTH CARE WORKFORCE	132
SHTATËZANIA DHE USHQIMI, NJË RAPORT I VËSHTIRË.....	134
PREGNANCY AND FOOD, A DIFFICULT RELATIONSHIP	135
RËNDËSIA E TË MENDUARIT KRITIK NË INFERMIERI	136
THE IMPORTANCE OF CRITICAL THINKING IN NURSING	137
RËNDËSIA E PËRMIRËSIMIT TË KUJDESIT INFERMIEROR PËR RIKUPERIMIN E HERSHËM NË PACIENTËT ME STROKË	138
THE IMPORTANCE OF IMPROVING NURSING CARE FOR EARLY RECOVERY IN STROKE PATIENTS.....	139
“KUJDESI INFERMIEROR NË PACIENTËT ME SËMUNDJE KRONIKE NËN TRAJTIM ME VENTILIM JO-INVAZIV”	140
"NURSING CARE IN PATIENTS WITH CHRONIC DISEASE UNDER TREATMENT WITH NON-INVASIVE VENTILATION"	141
VLERËSIMI DHE MENAXHIMI I DHIMBJES	142

PAIN ASSESSMENT & MANAGEMENT	143
TRIAZHIMI PARËSOR NË MAKSI EMERGJENCA TERRITORIALE.....	144
PRIMARY TRIAGE IN TERRITORIAL EMERGENCIES.....	145
SHPESHTËSIA E NDËRHYRJEVE KIRURGJIKALE PËR NDËRLIKIMET E SHTATZANISË NË SPITALIN RAJONAL TË KORÇËS.....	146
FREQUENCY OF SURGICAL INTERVENTIONS FOR COMPLICATIONS OF PREGNANCY IN THE REGIONAL HOSPITAL OF KORCA	147
NJOHURITË E STUDENTAVE TË INFERMIERISË, MAMISË DHE MASTER TE UNIVERSITETIT “LUIGJ GURAKUQI” NË LIDHJE ME PROCEDURËN E TRANSFUZIONIT TË GJAKUT.....	148
KNOWLEDGE OF NURSING, MIDWIFE AND MASTER'S STUDENTS AT "LUIGJ GURAKUQI" UNIVERSITY REGARDING THE BLOOD TRANSFUSION PROCEDURE.....	149
PROMOVIMI I EDUKIMIT TË INFERMIERËVE.....	151
PROMOTING NURSE EDUCATION	152
NIVELI I EMPATISË TEK PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETËSOR	153
LEVEL OF THE EMPATHY IN HEALTH CARE PROFESSIONALS	154
ZHVILLIMI I AFTËSIVE TË MENAXHIMIT DHE TË TRANSFORMIMIT TË LIDERSHIPIT TË INFERMIERËVE: DËSHMI NGA PRAKTIKA	155
DEVELOPING NURSES' MANAGEMENT AND TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ABILITIES: EVIDENCE FROM PRACTICE.....	156
DESCRIBING THE CAREGIVER’S CONTRIBUTION TO SELF CARE BEHAVIORS AMONG ADULDS WITH MULTIPLE CONDITIONS LIVING IN ALBANIA.....	157
ROLI I INFERMIERIT NË MENAXHIMIN EFIKAS TË DUODOPËS NË PARKINSON DHE NDIKIMI NË RRIJTEN E CILËSISË SË JETËS TË PACIENTËVE	158
“THE ROLE OF THE NURSES IN THE EFFECTIVE MANAGEMENT OF DUODOPA IN PARKINSON'S AND THE IMPACT ON IMPROVING THE QUALITY OF PATIENTS' LIFE”	159
VLERËSIMI I KUJDESIT SHPIRTËROR NË KONTEKSTIN SHQIPTAR	160
EVALUATION OF SPIRITUAL CARE IN THE ALBANIAN CONTEXT	161
NJOHURITË E STUDENTËVE TË INFERMIERISË MBI EFEKTET E VITAMINËS D3 NË ORGANIZËM.....	162
KNOWLEDGE OF NURSING STUDENTS ON THE EFFECTS OF VITAMIN D3 IN THE BODY	163
CILËSIA E JETËS DHE IMPULSIVITETI NË DEPRESION DHE ANKTH, NË NJË MOSTËR TË KOMUNITETIT	164
QUALITY OF LIFE AND IMPULSIVITY IN DEPRESSION AND ANXIETY IN A COMMUNITY SAMPLE	165
EKONOMIA NË KOHËN E COVID-19	166
ECONOMY IN TIMES OF COVID-19.....	167
PRECEPTIMET E STUDENTËVE TË PROGRAMEVE TË STUDIMIT INFERMIERI, MAMI DHE FIZIOTERAPI NË LIDHJE ME GATISHMËRINË E PËRBALLJES ME TREGUN E PUNËS. NJË STUDIM TRANSVERSAL.	168

" THE PERCEPTIONS OF THE STUDENTS OF THE NURSING, MIDWIFE AND PHYSIOTHERAPY STUDY PROGRAMS REGARDING THE READINESS TO FACE THE LABOR MARKET. A TRANSVERSAL STUDY."	169
KUPTIMI I KUJDESIT INFERMIEROR NË SISTEMIN GJERMAN TË REHABILITIMIT	170
“UNDERSTANDING NURSING CARE IN THE GERMAN REHABILITATION SYSTEM”	171
VLERAT DHE ZHVILLIMI I AFTËSIVE PROFESIONALE NË INFERMIERI.....	172
VALUES AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS IN NURSING	173
TË DHENA KLINIKE MBI SFEROCITIZËN HEREDITARE	174
HEREDITARY SPHEROCYTOSIS AND ITS CLINICAL COMPLICATIONS	175
“INTEGRIMI I PERSONELIT INFERMIEROR TË HUAJ NË GJERMANI”	176
"INTEGRATION OF FOREIGN NURSING STAFF IN GERMANY"	176
KARAKTERISTIKAT AKTUALE DHE TRENDI I LIDHUR ME EMIGRIMIN E PROFESIONISTËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR	178
CURRENT CHARACTERISTICS AND TRENDS RELATED TO BRAIN DRAIN AMONG HEALTH CARE PERSONNEL	179
PROTOKOLL KËRKIMOR MBI TRAJTIMIN FARMAKOLOGJIK TË ENDOMETRIOZËS PËR NJË CILËSI MË TË MIRË TË JETËS PËR GRATË DHE PARANDALIMIN E INFERTILITETIT	180
RESEARCH PROTOCOL ON PHARMACOLOGICAL TREATMENT OF ENDOMETRIOSIS FOR A BETTER QUALITY OF LIFE FOR WOMEN AND PREVENTION OF INFERTILITY FUTURE STUDY	181
“FRIKA DHE ANKTHI TEK PACIENTËT PARA OPERACIONIT, ROLI I INFERMIERIT”	182
"FEAR AND ANXIETY IN PATIENTS BEFORE OPERATION, THE ROLE OF THE NURSE" 183	
VLERËSIMI I STILEVE “LEADERSHIP” NË INFERMIERINË SHQIPTARE	184
THE EVALUATION OF THE LEADERSHIP STYLE OF ALBANIAN NURSES	185
SINDROMI I BURNOUT-IT AKADEMIK TEK STUDENTËT E FAKULTETIT TË SHËNDETIT, VLORE.....	186
ACADEMIC BURNOUT SYNDROME AMONG NURSING AND MIDWIFERY STUDENTS AT THE FACULTY OF HEALTH	187
“PËRDITËSIMI I PROTOKOLLIT INFERMIEROR NË ONKOLOGJI”	188
"UPDATING THE NURSING PROTOCOL IN ONCOLOGY"	189
“ROLI I INFERMIERIT GJATË PANDEMIVE, INCIDENTEVE DHE FATKEQËSIVE NATYRORE DHE SISTEMI I TRIAZHIMIT”	190
"THE ROLE OF THE NURSE DURING PANDEMICS, INCIDENTS AND NATURAL DISASTERS AND THE TRIAGE SYSTEM"	191
“NDËRLIKIMET E HERSHME NË PERIUDHËN POST-OPERATORE”	192
“EARLY INTERACTIONS IN THE POST-OPERATIVE PERIOD”	193
ROLI I INFERMIERIT NË SHËNDETIN PUBLIK	194
THE ROLE OF THE NURSE IN PUBLIC HEALTH.....	195
USHQYERJA PARENTERALE TEK TË LINDURIT NË PRETERM.....	196

AN OVERVIEW OF OUR EXPERIENCE IN PARENTERAL NUTRITION OF THE PRETERM NEWBORN	197
TERAPIA VAC NË TRAJTIMIN DHE MENAXHIMIN E TRAJTIMIN E PLAGËVE	198
WOUND MANAGEMENT USING INNOVATIVE METHODS: VAC THERAPY	199
ROLI I MAMIVE DHE KUJDESI QË OFROHET PËR ABORTIN NË MATERNITETIN E KORÇËS	200
THE ROLE OF MIDWIVES AND THE CARE OFFERED FOR ABORTATION IN KORCA MATERNITY	201
KOMUNIKIMI I DIAGNOZËS TEK PACIENTËT ME KANCER TË AVANCUAR	202
COMMUNICATION OF THE DIAGNOSIS IN PATIENTS WITH ADVANCED CANCER.....	203
RISHIKIMI I KURRIKULËS MAMI NË FSHMT DHE PËRSHTATJA SIPAS DIREKTIVAVE TË BE.....	204
LLOJET E KUJDESIT DIADIK TË PACIENTËVE ME MULTIMORBIDITET DHE KUJDESTARËT E TYRE JOFORMALË, NJË ANALIZË PARAPRAKE.....	206
DYADIC CARE TYPES OF PATIENTS WITH MULTIMORBIDITY AND THEIR INFORMAL CAREGIVERS, A PRELIMINARY ANALYSIS	208
FOKUS GRUP ANALIZË E STUDENTËVE MASTER TË INFERMIERISË LIDHUR ME MODELET E KUJDESIT KRONIK	210
A FOCUS GROUP ANALYSIS OF MASTER DEGREE NURSING STUDENTS REGARDING MODELS OF CHRONIC CARE.....	211
PARANDALIMI I ZHVILLIMIT TË KANCEREVE TË LIDHURA ME DIETËN PËRMES ZAKONEVE TË TË USHQYERIT SHËNDETSHËM.....	212
PREVENTION OF THE DEVELOPMENT OF DIET RELATED CANCERS THROUGH HEALTHY EATING HABITS.....	213
KUJDESI PALIATIV DHE NEVOJAT E TË SËMURËVE TERMINAL	214
PALLIATIVE CARE AND THE NEEDS OF TERMINAL PATIENTS	215
MENAXHIMI INFERMIEROR TEK PACIENTET ME PNEUMONI	216
NURSING MANAGEMENT IN PATIENTS WITH PNEUMONIA	217
KANCERI I PROSTATES DHE MENAXHIMI INFERMIEROR.....	218
PROSTATE CANCER AND NURSING MANAGEMENT	219
“VLERËSIMI I PËRDORIMIT TË DUHANIT DHE ALKOLIT TEK STUDENTËT E INFERMIERISË NË UNIVERSITETIN “ALEKSANDËR MOISIU” DURRËS, MAJ 2023”	220
"ASSESSMENT OF TOBACCO AND ALCOHOL USE AMONG NURSING STUDENTS AT "ALEKSANDR MOISIU" UNIVERSITY, DURRËS, MAY 2023".....	221
ROLI I INFERMIERIT NË MENAXHIMIN E SËMUNDJEVE RESPIRATORE KRONIKE NË SPITAL DHE NË BANESËN E PACIENTIT	222
THE ROLE OF NURSES IN MANAGEMENT OF CHRONIC RESPIRATORY DISEASES IN HOSPITAL SETTING AND IN THE PATIENT’S HOUSE.....	223
CIKLI I TESTIMIT LABORATORIK. GABIMET LABORATORIKE QË LINDIN GJATË TIJ..	225
CYCLE OF LABORATORY TESTING. LABORATORY ERRORS ARISING DURING IT.....	226
FLEBOTOMIA.....	227

“VLERËSIMI I VLERËS SË ANTI-TPO-SË TE PACIENTËT ME HIPOTIREOZË”	229
Fjalë kyçe: anti-TPO, pacient, hipotireozë, RIA, Elisa	229
"ASSESSMENT OF THE VALUE OF ANTI-TPO IN PATIENTS WITH HYPOTHYROIDISM" ...	230
“RËNDËSIA E VLERËSIMIT TË SASISË SË MIKROELEMENTËVE NË GJAKUN E NJERIUT DHE NDIKIMI I PATOLOGJIVE TË CAKTUARA NË NIVELIN E TYRE”	231
THE IMPORTANCE OF ASSESSING THE QUANTITY OF MICROELEMENTS IN HUMAN BLOOD AND THE INFLUENCE OF CERTAIN PATHOLOGIES ON THEIR LEVEL	233
ASPEKTE LABORATORIKO-KLINIKE NË PACIENTË AMBULATORË ME ARTRIT REUMATOID.....	235
LABORATORY-CLINICAL ASPECTS IN OUTPATIENTS WITH RHEUMATOID ARTHRITIS.....	236
CANABIS SATIVA DHE SHËNDETI RIPRODHUES MASHKULLOR	237
CANNABIS SATIVA AND MALE REPRODUCTIVE HEALTH	238
ROLI I TESTEVE LABORATORIKE TEK PACIENTET ME COVID-19	239
ESCHERICHIA COLI AS THE PRIMARY CAUSE OF URINARY INFECTIONS	240
INFEKSIONET VAGINALE	241
VAGINAL INFECTIONS	242
INFEKSIONET E TRAKTIT URINAR TEK STUDENTËT E PROGRAMIT TË STUDIMIT BACHELOR TEKNIK LABORATORI	243
URINARY TRACT INFECTIONS IN LABORATORY TECHNICIAN BACHELOR STUDY PROGRAM STUDENTS	244
FAKTORËT RISKUES TË SËMUNDJEVE KARDIOVASKULARE NË STUDENTËT E DEGËS TEKNIK LABORATORI.....	245
RISK FACTORS OF CARDIOVASCULAR DISEASES IN LABORATORY TECHNICIAN BRANCH STUDENTS	246
NDRYSHIMET LABORATORIKE TEK PACIENTËT ME MIELOMË MULTIPLE	247
LABORATORY CHANGES IN PATIENTS WITH MULTIPLE MYELOMA	248
RËNDËSIA E TESTIT TË ELEKTROFOREZËS NË DETEKTIMIN E HEMOGLOBINOPATIVE	249
IMPORTANCE OF THE ELECTROPHORESIS TEST IN THE DETECTION OF HEMOGLOBINOPATHY	250
RËNDËSIA E EKZAMINIMEVE LABORATORIKE TEK BEBET PREMATURË.....	251
THE IMPORTANCE OF LABORATORY EXAMINATIONS IN PREMATURE BABIES	252
VLERAT E VITAMISËS D NE POPULLATËN ADULTE TË QYTETIT TË ELBASANIT	253
VALUES OF VITAMIN D IN THE ADULT POPULATION OF THE CITY OF ELBASAN	254
KOLONIZIMI I TRAKTIT GASTROINTENSTINAL NGA CANDIDA ALBICANS	255
COLONIZATION OF THE GASTROINTENSTINAL TRACT BY CANDIDA ALBICANS	255
RËNDËSIA E EKZAMINIMIT HISTOPATOLOGJIK NË DIAGNOSTIKIMIN E MOLËS HIDATIFORMË	256
THE IMPORTANCE OF HISTOPATHOLOGICAL EXAMINATION IN THE DIAGNOSIS OF HYDATIFORM MOLE	257

PREVALENCA E DISLIPIDEMISË NË NJË POPULLATË QË KA KRYER KONTROLLIN MJEKËSOR BAZË RUTINË, NË QENDRËN SHËNDETËSORE NUMËR 1 TË TIRANËS, GJATË VITIT 2022.....	258
THE PREVALENCE OF DYSLIPIDEMIA IN A POPULATION THAT HAS CARRIED OUT A ROUTINE MEDICAL CHECK-UP, AT THE HEALTH CENTER NUMBER 1 OF TIRANA, DURING THE YEAR 2022	259
INFEKSIONET E TRAKTIT URINAR NË QYTETIN E ELBASANIT, GJATË MUAJVE QERSHOR-KORRIK.....	260
URINARY TRACT INFECTIONS IN THE CITY OF ELBASAN, DURING THE MONTHS OF JUNE-JULY.....	261
SËMUNDJET PARAZITARE TË TRAKTIT GASTROINTESTINAL NGA NJË GRUP POPULLATE NË QYTETIN E ELBASANIT	262
PARASITIC DISEASES OF THE GASTROINTESTINAL TRACT FROM A POPULATION GROUP IN THE CITY OF ELBASAN	263
NDRYSHIMET HORMONALE NË SINDROMIN E OVARIT POLICISTIK TË NJË POPULLATE QË KA KRYER ANALIZAT HORMONALE NË NJË KLINIKË PRIVATE NË TIRANË GJATË VITIT 2023.....	264
HORMONAL CHANGES IN POLYCYSTIC OVARY SYNDROME OF A POPULATION THAT HAS PERFORMED HORMONAL ANALYZES IN A PRIVATE CLINIC IN TIRANA DURING 2023.....	265
VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM LABORATORIK MBI CANDIDA ALBICANS.....	266
LABORATORY OVERVIEW OF CANDIDA ALBICANS.....	267
THE ROLE OF LABORATORY TESTS IN PATIENTS WITH COVID-19.....	268
ESCHERICHIA COLI SI SHKAKTAR PRIMAR I INFEKSIONEVE URINARE	269
LEUKOCITIZAT DHE LLOJET E SAJ , NGA NJË INFEKSION BAKTERIAL DERI NË MALINJITET	270
LEUKOCYTOSIS AND ITS TYPES, FROM A BACTERIAL INFECTION TO MALIGNANCY.....	271
ANALIZAT E BASHKËBISEDIMIT TEK FËMIJËT ME DËMTIM TË TË FOLURIT PRAKTIK: NJË MJET EKOLOGJIK NË NJË VLERËSIM FORMAL.....	273
CONVERSATIONAL ANALYSIS IN CHILDREN WITH PRAGMATIC LANGUAGE IMPAIRMENT: AN ECOLOGICAL TOOL INTO A FORMAL ASSESSMENT	274
REHABILITIMI I FËMIJËS ME HUMBJE DEGJIMI TË IMPLANTUAR, ME AFTËSI TË KUFIZUARA	275
REHABILITATION OF THE IMPLANTED DEAF CHILD WITH ASSOCIATED DISABILITIES	276
PROCESIMI GJUHËSOR GESTALT NË FËMIJËT ME ÇRREGULLIME TË SPEKTRIT TË AUTISMIT	277
GESTALT LANGUAGE PROCESSING IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS	278
MARRËDHËNIA MES LEKSIKUT, SEMANTIKËS DHE PRAGMATIKËS	279
THE RELATIONSHIP BETWEEN LEXICS, SEMANTICS AND PRAGMATICS.....	280
NDIKIMI I TEKNOLOGJISË ELEKTRONIKE NË SHËNDETIN E FËMIJES DHE ADOLESHENTIT.....	281

THE IMPACT OF ELECTRONIC TECHNOLOGY ON THE HEALTH OF CHILDREN AND ADOLESCENTS	282
EFEKTIVITETI I PËRDORIMIT TË PECS NGA MËSUESIT MBËSHTETËS PËR NXËNËSIT ME AUTIZËM JOVERBAL NË ARSIMIN 9-VJEÇAR GJITHËPËRFSHIRËS	283
THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF PECS BY SUPPORT TEACHERS FOR STUDENTS WITH NON-VERBAL AUTISM IN 9-YEAR-OLD INCLUSIVE EDUCATION	284
EFEKTIVITETI I TERAPISË MIOFUNKSIONALE NË ÇRREGULLIMET E GËLLTITJES DHE PËRTYPJES: SERIA E RASTEVE	285
THE EFFECTIVENESS OF MYOFUNCTIONAL THERAPY IN DISORDERS OF SWALLOWING AND MASTURATION: CASSE SERIES	286
NDIKIMI I DYANSHËM I ÇRREGULLIMEVE TË GJUHËS E KOMUNIKIMIT DHE GJENDJES PSIKOEMOCIONALE SI DHE RËNDËSIA E KOMBINIMIT TË TERAPISË SË TË FOLURIT E ZËRIT ME KONSULENCË PSIKOEMOCIONALE	287
THE BOTH IMPACT OF LANGUAGE AND COMMUNICATION DISORDERS AND THE PSYCHOEMOTIONAL STATE, THE IMPORTANCE OF COMBINATING SPEECH AND VOICE THERAPY WITH PSYCHOEMOTIONAL COUNSELING	288
ROLI I INFERMIERIT TEK FËMIJËT ME HIPERAKTIVITET	289
THE ROLE OF NURSES IN CHILDREN WITH HYPERACTIVITY	290
METODAT E KOMUNIKIMIT TEK FËMIJËT QË NUK DËGJOJNË.....	291
METHODS OF COMMUNICATION WITH CHILDREN WHO CAN'T LISTEN.....	293
VLERËSIMI I SHËNDETIT MENDOR TË PRINDËRVE TË FËMIJËVE ME ÇRREGULLIM TË SPEKTRIT TË AUTIZMIT (ÇSA).....	295
ASSESSMENT OF MENTAL HEALTH OF PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER (ASD)	296
DISFAGIA.....	297
DYSPHAGIA	298
AKTUALITET MBI PROFESIONISTËT E LOGOPEDISË NË SHQIPËRI	299
NEWS ABOUT SPEECH PEDIATICS PROFESSIONALS IN ALBANIA	301
TRAUMA PSIKOLOGJIKE DHE TRANSMETIMI I SAJ; MBARTJA E TRAUMËS NDËR BREZA	303
PSYCHOLOGICAL TRAUMA AND ITS TRANSMISSION; THE TRANSMISSION OF TRAUMA BETWEEN THE GENERATIONS	305
NDËRHYRJA E HERSHME PËR FËMIJËT ME AFTËSI TË KUFIZUARA ZHVILLIMORE	307
EARLY INTERBENTION FOR CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES	308
“TRAJTIMI LOGOPEDIK I INTEGRUAR ME TERAPI ZHVILLIMI NËTRAJTIMIN E PARALIZËS CEREBRALE INFANTILE”	310
"LOGOPEDIC TREATMENT INTEGRATED WITH DEVELOPMENT THERAPY IN THE TREATMENT OF INFANTILE CEREBRAL PALSY"	311
PËRTEJ BARRIERAVE, NJË ANALIZË PËRMBAJTJEJE E PREZENCËS ONLINE TË LOGOPEDISTËVE SHQIPTARË.....	312
BEYOND BARRIERS, A CONTENT ANALYSIS OF THE ONLINE PRESENCE OF ALBANIAN SPEECH THERAPISTS.....	313

RËNDËSIA E ANGIO-CT KORONARE DHE TEKNIKA E KRYERJES NË “KAWASAKI DISEASE”	315
IMPORTANCE OF CT CORONARY ANGIO AND PERFORMING TECHNIQUE IN "KAWASAKI DISEASE"	316
ROLI I IMAZHERISTIT NË KRYERJEN E NJË EKZAMINIMI CILËSOR EKOGRAFIK	317
THE ROLE OF IMAGING TECHNICIAN IN PERFORMING A QUALITY ULTRASOUND EXAMINATION	318
CTA E AORTËS: ECG TRIGER VS CTA E THJESHTË	319
AORTIC CTA ECG TRIGGERING VERSUS SIMPLE AORTIC CTA	320
MBROJTJA NGA RREZATIMI JONIZUES	321
RADIATION PROTECTION.....	322
SIGURIA E KONTRASTEVE JODIKE DHE ME BAZË GADOLINIUM NË SHTATZËNI DHE GJIDHËNIE.....	323
THE SAFETY OF IODINATED AND GADOLINIUM CONTRAST MEDIAON PREGNANCY AND LACTATION	324
AVANTAZHET E SOFTUERE-VE TË SIMULIMIT TË MRI NË ARSIM DHE KËRKIM SHKENCOR PËR TEKNIKËT E IMAZHERISË; NJË ANALIZË GJITHËPËRFSHIRËSE	325
ADVANTAGES OF MRI SIMULATION SOFTWARE IN EDUCATION AND RESEARCH FOR IMAGING TECHNICIANS; A COMPREHENSIVE ANALYSIS.....	326
IMAZHERIA MJEKËSORE E DREJTUAR NGA AI	327
AI-POWERED MEDICAL IMAGING.....	328
ROLI I CT NË TUMORET PRIMARE TË TRURIT	329
THE ROLE OF CT IN PRIMARY BRAIN TUMORS	330
ROLI I CT PERFUZION NË GODITJET NË TRU (STROKE).....	331
CT PERFUSION ROLE IN BRAIN STROKE	332
MENAXHIMI I ARTIFAKTEVE NGA IMPLANTET METALIKE NË RM	333
DEALING WITH ARTIFACTS FROM METALLIC IMPLANTS IN MRI.....	334
ROLI DIAGNOSTIKUES I TOMOGRAFISË SË KOMPJUTERIZUAR NË TRAUMAT KRANIALE NË MOSHAT PEDIATRIKE	335
THE DIAGNOSTIC ROLE OF COMPUTED TOMOGRAPHY IN PEDIATRIC HEAD TRAUMA	336
ZHVILLIMI PROFESIONAL DHE SADISFAKSIONI QË KANË TEKNIKËT E IMAZHERISË NË SHQIPËRI PËR PROFESIONIN E TYRE	337
PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND SATISFACTION OF IMAGING TECHNICIANS PROFESION IN ALBANIA	338
SA KOLIMOJNË TEKNIKËT RADIOLOGË... NJË ANALIZË RETROSPEKTIVE TË KOLIMIT TË RADIOGRAFIVE PULMONARE TE PACIENTËT PEDIATRIKË DHE NEONATË.....	339
HOW RADIOGRAPHERS COLLIMATE...A RETROSPECTIVE ANALYSIS OF COLLIMATION OF PULMONARY RADIOGRAPHS IN PEDIATRIC PATIENTS AND NEONATES	340
PET-CT NË DEMENCË.....	341

PET-CT IN DEMENTIA.....	342
RËNDËSIA E RADIOKIRURGISË STEREOTAKTIKE TË FRAKSIONUAR NË SHVANOMËN VESTIBULARE	343
THE IMPORTANCE OF FRACTIONATED STEREOTACTIC RADIOSURGERY GUIDED BY IGRT IN VESTIBULAR SCHWANNOMA.....	344
ROLI I TEKNIKUT TË IMAZHERISË NË RADIOLOGJINË INTERVENCIONUESE.....	345
THE ROLE OF THE IMAGING TECHNICIAN IN INTERVENTIONAL RADIOLOGY	346
TEKNIKAT E KRYERJES SË CT TEMPORALE (KOLESTEATOMA).....	347
TECHNIQUES OF PERFORMING TEMPORAL BONE CT (KOLESTEATOMA)	348
MRI FETALE	349
FETAL MRI	350
EKZAMINIMI SKANERIK REDUKTIMI I RISKUT TË RREZATIMIT TË PACIENTËT PEDIATRIKË QË I.....	351
NËNSHTROHEN EKZAMINIMEVE SKANERIKE	351
CT SCAN EXAM RADIATION RISK REDUCTION IN PEDIATRIC PATIENTS WHO ARE SUBJECT OF CT SCAN EXAMS	352
ROLI I I RTT-VE NË IGRT TË AVANCUAR.....	353
THE ROLE OF RADIATION THERAPISTS IN ADVANCED IGRT	354
PATOLOGJITË E KOLONËS LUMBARE.....	355
LUMBAR SPINE PATHOLOGIES	356
ROLI I CT NË PATOLOGJITË KARDIOVASKULARE	357
THE ROLE OF CT IN CARDIOVASCULAR DISEASES.....	358
MENAXHIMI I MBETJEVE RADIOAKTIVE TË PRODHUARA NË NJËSINË E MJEKËSISË BËRTHAMORE	359
MANAGEMENT OF RADIOACTIVE WASTE IN NUCLEAR MEDICINE DEPARTMENT	360
DIAGNOSTIKA IMAZHERIKE DHE ROLI I MAMOGRAFISË NË KANCERIN E GJIRIT	362
DIAGNOSTICIMAGING AND THE ROLE OF MAMMOGRAPHY IN BREAST CANCER	363
PROFILI PROFESIONAL I FIZIOTERAPISË NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË.....	365
THE PROFESSIONAL PROFILE OF PHYSIOTHERAPY IN THE REPUBLIC OF ALBANIA..	366
EFEKTET E TERAPISË MANUALE NË KOKSARTROZË: RISHIKIM I QËLLIMSHËM I LITERATURËS.....	367
EFFECTS OF MANUAL THERAPY ON COXARTHROSIS, A SCOPING REVIEW	368
APLIKIMI I TEKNIKËS SË PNF-SË NË PACIENTËT PPOST ACV-SË	369
APPLICATION OF PNF TECHNIQUE IN PPOST ACV PATIENTS	370
FORCE RUN; NJË TEKNOLOGJI INOVATIVE PËR VLERËSIMIN BIOMEKANIK TË ECJES DHE VRAPIMIT DUKE PËRDORUR TEKNOLOGJINË E QELIZAVE TË NGARKESËS.....	371
FORCE RUN; A NEW TECHNOLOGY FOR THE BIOMECHANISC ASSESSMENT OF RUNNING AND GAIT USING THE FORCE TECHNOLOGY	372

FIZIOTERAPIA RESPIRATORE. NDIKIMI I SAJ NË PËRMIRËSIMIN E GJENDJES SHËNDETËSORE TEK FËMIJËT E HOSPITALIZUAR ME BRONCHIOLIT.....	373
RESPIRATORY PHYSIOTHERAPY. ITS IMPACT ON THE IMPROVEMENT OF THE HEALTH STATUS OF CHILDREN HOSPITALIZED WITH BRONCHIOLITIS.....	374
NEVOJA PËR SHËRBIME FIZIOTERAPEUTIKE PUBLIKE NË SHQIPËRINË RURALE DHE PERIFERIKE.....	375
THE NEED FOR PUBLIC PHYSIOTHERAPEUTIC SERVICES IN RURAL AND SUBURBAN ALBANIA	376
EFIKASITETI I KINESIOTAPIT NË PËRMIRËSIMIN E DHIMBJES LUMBARE	377
“THE EFFICIENCY OF KINESIOTAPE IN IMPROVING LUMBAR PAIN”	378
TRAJTIMI KONSERVATIV I SKOLIOZËS, NËPËRMJET KORSSES DHE METODËS PSSE-SCHROTH.....	379
CONSERVATIVE TREATMENT OF SCOLIOSIS, WITH BRACE AND PSSE-SCHROTH METHOD	380
NDIKIMI I PNF NË PËRMIRËSIMIN E EKUILIBRIT NË STROKE KRONIK	381
THE EFFECT OF PNF ON BALANCE IMPROVEMENT IN CHRONIC STROKE	382
REHABILITIMI PËR PACIENTËT PAS RIKONSTRUKSIONIT TË ACL	383
REHABILITATION FOR PATIENTS FOLLOWING ACL RECONSTRUCTION.....	384
REHABILITIMI I FRAKTURËS COLES	385
COLLES FRACTURE AND REHABILITATION	386
ROLI I FIZIOTERAPISË NË TRAJTIMIN E TORTIKOLIS (RISHIKIM LITERATURE).....	387
THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY IN THE TREATMENT OF TORTICOLIS (systematic review)	388
BENEFITET E FIZIOTERAPISË TE PACIENTËT PAS INFARKTIT TE MIOKARDIT (RISHIKIM LITERATURE).....	389
BENEFITS OF PHYSIOTHERAPY IN PATIENTS AFTER MYOCARDIAL INFARCTION (LITERATURE REVIEW).....	390
EFEKTSHMËRIA E KOMBINIMIT TË METODËS BOBATH DHE TERAPISË PASQYRË NË REHABILITIMIN E PACIENTËVE ME HEMIPLEGI	391
THE EFFECTIVENESS OF THE COMBINATION OF THE BOBATH METHOD AND MIRROR THERAPY IN THE REHABILITATION OF PATIENTS WITH HEMIPLEGIA.....	392
PROTOKOLLET E REHABILITIMIT TË PACIENTËVE ME BURSIT SUBACROMIAL	393
REHABILITATION PROTOCOLS FOR PATIENTS WITH SUBACROMIAL BURSTITIS	394
“RËNDËSIA E FIZIOTERAPISË NË FIBROZËN KISTIKE”	395
"THE IMPORTANCE OF PHYSIOTHERAPY IN CYSTIC FIBROSIS"	396
PËRQASJA E QYTETARËVE TË TIRANËS ME SHKENCËN MJEKËSORE TË FIZIOTERAPISË DHE KREDIBILITETI TE MJEKËT SHQIPTAR.....	397
APPROACH OF CITIZENS OF TIRANA WITH MEDICAL SCIENCE OF PHYSIOTHERAPY AND CREDIBILITY AMONG ALBANIAN DOCTORS	398
DHIMBJA E SHPINËS ILIOPSOAS, SHKAQET DHE TRAJTIMI	399
BACK PAIN OF ILIOPSOAS; CAUSES AND TREATMENT.....	400

REHABILITIMI PULMONAR NE BRONKIEKTAZINE E FIBROZES JOCISTIKE	401
PULMONARY REHABILITATION IN NONCYSTIC FIBROSIS BRONCHIESTASIS.....	402
VLERËSIMI I TEKNIKAVE SPECIFIKE FIZIOTERAPEUTIKE NË TRAJTIMIN KONSERVATIV TË ADOLESHENTËVE ME SKOLIOZË IDIOPATIKE, RISHIKIM LITERATURE.....	403
EVALUATION OF SPECIFIC PHYSIOTHERAPEUTIC TECHNIQUES IN THE CONSERVATIVE TREATMENT OF ADOLESCENTS WITH IDIOPATHIC SCOLIOSIS. A LITERATURE REVIEW	404
“MARRËDHËNIA NDËRMJET STABILITETIT BAZË (CORE), LËVIZJES FUNKSIONALE DHE PERFORMANCËS, NË TË RINJTË QË MERREN ME AKTIVITET FIZIK”	405
“THE RELATIONSHIP BETWEEN CORE STABILITY, FUNCTIONAL MOVEMENT AND PERFORMANCE IN YOUNG PEOPLE ENGAGED IN PHYSICAL ACTIVITY”	406
VLERËSIMI PSIKOMETRIK I VERSIONIT SHQIPTAR TË INVENTARIT TË VETËKUJDESIT TEK SËMUNDJET KRONIKE NË SHQIËRI.....	407
PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF SELF CARE OF CHRONIC ILLNES INVENTORY IN ALBANIA	408
EFIKSITETI I TERAPISË SË PASQYRËS (MIRROR THERAPY) NË REKUPERIMIN E FUNKSIONIT MOTORR TË HEMIPLEGJISË SË DORËS POST-IKTUSIT CEREBRAL: NJË RISHIKIM LITERATURE.....	409
EFICACY OF MIRROR THERAPY IN RECOVERY OF MOTOR FUNCTION OF HAND HEMIPLEGIA POST CEREBRAL STROKE; A LITERATURE REVIEW	410
“EFIKASITETI I REHABILITIMIT KARDIO PULMONAR NË PACIENTËT E PREKUR NGA DESHTIMI KRONIK I ZEMRES”.....	411
EFFICACY OF CARDIOPULMONARY REHABILITATION IN PATIENTS AFFECTED BY CHRONIC HEART FAILURE.....	412
“ANALIZA PSIKOMETRIKE E PYETËSORIT TË GATISHMËRISË NË SHKALLËT E MËSIMDHËNIES NDËRPROFESIONALE (RIPLS)”.....	413
"PSYCHOMETRIC ANALYSIS OF INTERPROFESSIONAL TEACHING READINESS QUESTIONNAIRE (RIPLS)"	415

ABSTRAKTE INFERMIERI

SESIONI 1

PRAKTIKA E BAZUAR NË EVIDENCA NË INSTITUCIONET E KUJDESIT SHËNDETËSOR NË ITALI. OPINIONET E INFERMIERËVE DHE MENAXHERËVE

IVZIKU Dhurata RN, PhD¹, NOTARNICOLA Ippolito RN, PhD, FFMRCSP², ROCCO Gennaro RN, PhD, FAAN², D'ANGELO Daniela RN, PhD³, STIEVANO Alessandro RN, PhD, FAAN FFMRCSP³.

1-Fondazione Policlinico Universitario Campus Bio-Medico, Rome, Italy.

2-Catholic University "Our Lady of Good Counsel", Tirana, Albania.

3-Centre of Excellence for Nursing Scholarship OPI Roma, JBI Affiliated Center, Rome, Italy.

ABSTRAKT

Për të siguruar kujdesin më të mirë të mundshëm, profesionistët e kujdesit shëndetësor duhet të bazojnë punën e tyre të përditshme në provat e prodhuara nga kërkimi shkencor. Kur kujdesi nuk bazohet në prova, ai shpesh rezulton në përdorim të pamjaftueshëm, keqpërdorim ose mbipërdorim të burimeve dhe mund të ketë një ndikim negativ në sigurinë, cilësinë dhe koston e kujdesit shëndetësor. Pavarësisht se shkenca e zbatimit të provave ka prodhuar njohuri të ndryshme se çfarë funksionon dhe si të promovohet ndryshimi në praktikën klinike, transferimi i kësaj njohurie te profesionistët e kujdesit shëndetësor mbetet i kufizuar.

Objektivat: Ky hulumtim synon të ekzaminojë dhe të kuptojë opinionet dhe bindjet e infermierëve dhe menaxherëve të infermierëve në lidhje me përdorimin e provave shkencore (EBP) në praktikën klinike.

Metodat: U përdor një projekt studimi përshkrues, vëzhgues dhe ndër-seksional. Infermierët dhe menaxherët e infermierëve nga spitalet dhe mjediset e komunitetit ishin të përfshirë. Pjesëmarrja ishte vullnetare dhe plotësisht anonime. Mbledhja e të dhënave u krye nëpërmjet pyetësorëve të përgatitur në Google Forms. Lidhja iu dërgua pjesëmarrësve përmes postës elektronike të punës ose personale. Mbledhja e të dhënave është kryer nga nëntori 2023 deri në prill 2024. Është kryer analiza përshkruese-korrelacionale.

Rezultatet: Ne morëm 327 anketa të përfunduara, 79% nga infermiere femra (64.5%) me një moshë mesatare 40.6 vjeç (SD 10.4), shumica që punonin në spitale (91.4%). 49.6% e infermierëve dhe 69.6% e menaxherëve kanë marrë pjesë në trajnime për praktikën e bazuar në prova. Opinioni për rezultatin mesatar të EBP ishte 51.9 (SD 6.6) në rangun 32-80, dhe ishte i lidhur ndjeshëm me nivelin e arsimimit dhe trajnimit në EBP. Janë vërejtur dallime të rëndësishme midis gjinive, por jo ndërmjet infermierëve dhe menaxherëve.

Përfundime: Rezultatet e këtij studimi kontribuojnë në zgjerimin e njohurive rreth opinionëve dhe besimeve të profesionistëve të kujdesit shëndetësor, infermierëve dhe menaxherëve të infermierëve në lidhje me përdorimin e provave shkencore në praktikën klinike. Literatura dokumenton se besimet në lidhje me EBP janë përcaktues të rëndësishëm për zbatimin e provave. Prandaj, këto rezultate do të jenë të dobishme për identifikimin e trajnimit dhe promovimin e ndërhyrjeve për Praktikën e Bazuar në Evidencë (EBP) në mjedisin e punës dhe në nivel rajonal.

Fjalë kyçe: EBP, infermiere, menaxhere infermiere, besime, praktikë klinike.

EVIDENCE BASED PRACTISE (EBP) IN HEALTHCARE SETTINGS IN ITALY: NURSES AND NURSE MANAGERS OPINIONS

IVZIKU Dhurata RN, PhD¹, NOTARNICOLA Ippolito RN, PhD, FFMRCSP², ROCCO Gennaro RN, PhD, FAAN², D'ANGELO Daniela RN, PhD³, STIEVANO Alessandro RN, PhD, FAAN FFMRCSP³.

1-Fondazione Policlinico Universitario Campus Bio-Medico, Rome, Italy.

2-Catholic University "Our Lady of Good Counsel", Tirana, Albania.

3-Centre of Excellence for Nursing Scholarship OPI Roma, JBI Affiliated Center, Rome, Italy.

ABSTRACT

Background: To ensure the best possible care, healthcare professionals should base their daily work on the evidence produced by scientific research. When care is not based on evidence, it often results in underuse, misuse, or overuse of resources and can have a negative impact on the safety, quality, and cost of healthcare. Despite the science of implementing evidence having produced various knowledge on what works and how to promote change in clinical practice, the transfer of this knowledge to healthcare professionals remains limited.

Objectives: This research aims to examine and understand the opinions and beliefs of nurses and nurse managers regarding the use of scientific evidence (EBP) in clinical practice.

Materials and Methods: A descriptive, observational, and cross-sectional study design was used. Nurses and nurse managers from hospitals and community settings were involved. Participation was voluntary and completely anonymous. The data collection was carried out through questionnaires prepared on Google Forms. The link was sent to participants via their work or personal email. Data collection was carried out from November 2023 until April 2024. Descriptive-correlational analysis was performed.

Results: We received 327 completed surveys, 79% from female nurses (64,5%) with a mean age of 40,6 anni (SD 10,4), the majority working in hospitals (91,4%). The 49,6% of nurses and 69,6% of managers have participated in training about evidence based practice. The opinion on EBP mean score was 51,9 (SD 6,6) range 32-80, and was significantly correlated with the level of education and training on EBP. Significant differences were observed between genders but not between nurses and managers.

Conclusions: The results of this study contribute to expanding the knowledge about the opinions and beliefs of healthcare professionals, nurses, and nurse managers regarding the use of scientific evidence in clinical practice. Literature documents that the beliefs regarding EBP are important determinants for the implementation of evidences. Therefore, these results will be useful for identifying training and promotion interventions for Evidence-Based Practice (EBP) at the work setting and regional levels.

Keywords: EBP, nurse, nurse managers, beliefs, clinical practice.

SA I RËNDËSISHËM ËSHTË BESIMI NË MARRËDHËNIET MIDIS MENAXHERËVE DHE INFERMIERËVE? GJETJET NGA NJË STUDIM VËZHGUES

Dhurata IVZIKU1 PHD, RN; Lucia FILOMENO2 Studente e doktoraturës; Federica Maria Pia FERRAMOSCA2 doktorante; Daniela FORTE2 studente e doktoraturës; Alessandro STIEVANO3 PhD, RN, FFMRCISI, FAAN; Gennaro ROCCO4 PhD, MscN, EdM, RN, FFMRCISI, FAAN; Marzia Lommi5 PHD, RN; Daniela TARTAGLINI1, Professore e Asociuar; Raffaella GUALANDI1, PhD, RN

(1)Departamenti i Profesioneve Shëndetësore, Fondazione Policlinico Universitario Campus Bio-Medico, Romë Itali

(2)Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti Tor Vergata, Romë, Itali

(3) Qendra e Ekselencës për Bursën e Infermierisë OPI Romë, Romë, Itali

(4) Universiteti Katolik "Zoja e Këshillit të Mirë", Tiranë, Shqipëri

(5) Profesor ndihmës, Departamenti i Infermierisë, Universiteti Tor Vergata, Romë, Itali
Autorja korresponduese: Dhurata Ivziku, d.ivziku@policlinicocampus.it

ABSTRAKT

Hyrje: Besimi është pritshmëria që lind brenda një komuniteti të sjelljes së rregullt, të ndershme dhe bashkëpunuese, bazuar në normat e përbashkëta. Besimi është kritik në marrëdhëniet midis liderëve dhe ndjekësve dhe kontribuon në suksesin e liderit.

Objektivat: Studimi aktual eksploroj besimin e infermierëve të drejtuesit të tyre dhe analizoi efektet në disa rezultate infermiore.

Metodat: Ne përdorëm një dizajn kryq seksional bazuar në teorinë e shkëmbimit social. Për të eksploruar besimin kemi përdorur shkallën Trust Me dhe për të matur rezultatet kemi përdorur shkallën e QEEW 2.0. Ne administruam një anketë online për infermierët që punojnë në gjashtë spitale në Itali. Kemi kryer analizën e regresionit linear.

Rezultatet: Ne morëm 174 pyetësorë nga infermierët. Besimi të menaxherit u mat me tre nën-shkallë. Harmonia ka të bëjë me një kombinim pozitiv të ndjenjave të perceptuara nga infermierët në marrëdhënien me liderin, si ndjenjat e vërteta të menaxherit për çështje të rëndësishme, konsiderata e lartë për suksesin e menaxherit ose ngrohtësia në marrëdhënie. Besueshmëria konsiston në sjelljet sistematike që infermierët vëzhgojnë të drejtuesit që lidhen me kujdesin për dëshirat dhe çështjet e rëndësishme të infermierëve, ose një drejtues që mban premtimet dhe ndërmerr veprime që janë të qëndrueshme. Shqetësimi do të thotë që infermierët llogarisin në ndihmën e udhëheqësit, çiltërsinë, faljen dhe mos dëmtimin e qëllimeve. Rezultatet mesatare të vëzhguara treguan se infermierët shprehin nivele neutrale ose të lehta të besimit të menaxherit të tyre. Harmonia, besueshmëria dhe shqetësimi parashikuan statistikisht kënaqësinë e infermierit në punë, përkushtimin me organizatën dhe kënaqësinë. Perceptimet në lidhje me Harmoninë ishin një parashikues i synimit të infermierëve për t'u larguar nga profesioni, ndërsa ato që lidhen me besueshmërinë dhe shqetësimin ishin parashikues të synimit të infermierit për t'u larguar nga organizata e kujdesit shëndetësor. Nuk janë vërejtur dallime të rëndësishme statistikisht në shkallët e besimit për moshën dhe përvojën e punës.

Përfundime: Këto gjetje sugjerojnë rolin kyç që luajnë menaxherët e infermierëve në promovimin e kënaqësisë në punë dhe mbajtjen e fuqisë punëtore infermiore brenda organizatës dhe profesionit. Ndërtimi i besimit midis bashkëpunëtorëve nuk është vetëm një veprim i mirë shoqëror, por është një aftësi e shëndoshë menaxheriale për të ndërtuar marrëdhënie efektive. Bazat e forta të besimit, qasjet e ndershme dhe të kujdesshme me infermierët janë teknika të rëndësishme që të gjithë menaxherët duhet të përdorin për të promovuar mirëqenien dhe mbajtjen e infermierëve.

Fjalë kyçe: besim, infermiere, menaxhere infermiere, mirëqenie, përkushtim.

HOW IMPORTANT IS TRUST IN THE RELATIONSHIP AMONG MANAGERS AND NURSES? FINDINGS FROM AN OBSERVATIONAL STUDY

Dhurata IVZIKU¹ PHD, RN; Lucia FILOMENO² PHD Student; Federica Maria Pia FERRAMOSCA² PhD student; Daniela FORTE² PHD student; Alessandro STIEVANO³ PhD, RN, FFMRCSE, FAAN; Gennaro ROCCO⁴ PhD, MScN, EdM, RN, FFMRCSE, FAAN; Marzia Lommi⁵ PHD, RN; Daniela TARTAGLINI¹, Associate Professor; Raffaella GUALANDI¹, PhD, RN

(1) Department of Health Professions, Fondazione Policlinico Universitario Campus Bio-Medico, Rome Italy

(2) Department of Biomedicine and Prevention, University Tor Vergata, Rome, Italy

(3) Centre of Excellence for Nursing Scholarship OPI Rome, Rome, Italy

(4) Catholic University "Our Lady of Good Counsel", Tirana, Albania

(5) Adjunct Professor, Department of nursing, University Tor Vergata, Rome, Italy

Corresponding author: Dhurata Ivziku, d.ivziku@policlinicocampus.it

ABSTRACT

Background: Trust is the expectation arising within a community of regular, honest, and cooperative behaviour, based on commonly shared norms. Trust is critical in relationships between leaders and followers and contributes to leadership success.

Objectives: The present study explored nurses' trust in their leaders and analyzed effects on some nursing outcomes.

Methods: We used a cross sectional design based on the social exchange theory. To explore trust we used the Trust Me scale and to measure outcomes we used scales of QEEW 2.0. We administered an online survey to nurses working in six hospitals in Italy. We performed linear regression analysis.

Results: We received 174 questionnaires from nurses. Trust in the manager was measured with three sub-scales. Harmony regards a positive combination of feelings perceived by nurses in the relationship with the leader such as manager's true feelings about important issues, high consideration about manager's success, or warmth in the relationship. Reliability consists of systematic behaviors that nurses observe in leaders related to caring for nurses' desires and important issues, or a leader that keeps promises and take actions that are consistent. Concern means that nurses count on leader's help, openness, forgiveness and not hurting intentions. The mean scores observed indicated that nurses express neutral or light agreement levels of trust in their managers. Harmony, Reliability and Concern statistically predicted nurse's pleasure at work, commitment with the organization, and satisfaction. Perceptions regarding Harmony were a predictor of nurses intention to leave the profession whereas those related to Reliability and Concern were predictors of nurse's intention to leave the healthcare organization. No statistically significant differences in the trust scales were observed for age and work experience.

Conclusions: These findings suggest the key role played by nurse managers in promoting pleasure at work and keeping nursing workforce within the organization and the profession. Building trust among collaborators is not only a socially nice action, it is a sound managerial skill to build effective relationships. Solid foundations of trust, honest and caring approaches with nurses are important techniques that all managers should use to promote nurses well-being and retention.

Keywords: trust, nurses, nurse managers, well-being, commitment.

PËRKTIMI, VËRTETIMI DHE VETITË PSIKOMETRIKE TË VERSIONIT SHQIP TË SHKALLËS SË KOMPETENCËS PROFESIONALE TË INFIRMIERËVE. FORMULAR I SHKURTËR

Vlora Ejupi, Blerina Duka, Alessandro Stievano, Rosario Caruso, Emanuela Prendi, Florian Spada

ABSTRAKT

Hyrje: Qëllimi kryesor i këtij studimi ishte përkthimi dhe vërtetimi psikometrik i Formularit të Shkurtër të Shkallës së Kompetencës Profesionale të Infermierit Shqiptar për aplikim të mëtejshëm në mjediset e kujdesit shëndetësor shqiptar. Ky instrument mund të përdoret për të vlerësuar kompetencat profesionale të infermierisë.

Metodologjia: Në këtë studim u përdor një dizajn shumëfazor. Faza e parë përbënte përkthimin gjuhësor dhe përshtatjen e NPCS-SF me kontekstin kulturor shqiptar. Faza e dytë kishte të bënte me vlefshmërinë e përmbajtjes së A-NPCS-SF, dhe faza e tretë përfshinte një koleksion të dhënash ndërseksionale për të vlerësuar vlefshmërinë dhe besueshmërinë e A-NPCS-SF.

Instrumentet: Ne përdorëm versionin e shkurtër të NPCS nga Nilsson et al. (2018). NPCS-SF bazohet në kërkesat formale të kompetencës të lëshuara nga Këshilli Suedez për Shëndetin dhe Mirëqenien. Ne analizuam të dhënat duke përdorur softuerin SPSS 24 (SPSS Inc., Chicago, IL) dhe paketën statistikore R. Janë kryer analiza përshkruese dhe multivariate të të dhënave. U rekrutua një kampion i përshtatshëm (n=342), duke përfshirë infermierët e regjistruar, mamitë e regjistruara dhe kryeinfermieret.

Rezultatet: Formulari i shkurtër i Shkallës së Kompetencës Profesionale të Infermierit Shqiptar tregoi vlefshmërinë e duhur të përmbajtjes. Analiza e faktorëve konfirmues mbështeti strukturën e shkurtër gjashtë-faktorësh të Shkallës së Kompetencës Profesionale të Infermierit Shqiptar dhe shpjegoi mbledhjen e të dhënave.

Diskutime: Në këtë punim, ne kemi përvijuar procesin e përshtatjes gjuhësore dhe kulturore të A-NPCS-SF, si dhe vlefshmërinë dhe besueshmërinë e tij psikometrike. Kriteret e miratuara në studimin tonë ndoqën rekomandimet e njohura për përkthimin kulturor në kërkimin ndërkulturor. Është e rëndësishme për disiplinën e infermierisë dhe mamisë të kuptojë se si kompetencat profesionale mund të ndikojnë në praktikën klinike, sjelljet profesionale dhe identitetin, dhe mbi të gjitha, në kulturën profesionale.

Konkluzionet: Formulari i shkurtër i Shkallës së Kompetencës Profesionale të Infermierit Shqiptar paraqiti dëshmi të vlefshmërisë dhe besueshmërisë në matjen e katër kompetencave profesionale. Pasja e një shkalle të përshtatshme në shqip për vetëvlerësimin e kompetencës profesionale nga infermierët përbën një hap thelbësor në zhvillimin e edukimit infermieror në vend.

Fjalët kyçe: Kompetencat Infermieristike, Analiza e Faktorëve Konfirmues, Analiza e Faktorëve Eksplorues, Kompetencat Profesionale, Psikometrika.

TRANSLATION, VALIDATION AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE ALBANIAN VERSION OF THE NURSES PROFESSIONAL COMPETENCE SCALE SHORT FORM

Vlora Ejupi, Blerina Duka, Alessandro Stievano, Rosario Caruso, Emanuela Prendi, Florian Spada.

ABSTRACT

Introduction: The primary aim of this study was the translation and psychometric validation of the Albanian Nurse Professional Competence Scale Short Form for further application in Albanian healthcare settings. This instrument can be utilized to assess professional nursing competencies.

Methods: A multiphase design was used in this study. The first phase constituted the linguistic translation and adaptation of the NPCS-SF to the Albanian cultural context. The second phase concerned both the content and face validity of the A-NPCS-SF, and the third phase involved a collection of cross-sectional data to evaluate the validity and reliability of the A-NPCS-SF.

Instruments: We used the short-form version of the NPCS by Nilsson et al. (2018). The NPCS-SF is based on the formal competency requirements issued by the Swedish Council for Health and Welfare. We analysed data using SPSS 24 (SPSS Inc., Chicago, IL) software and the R statistical package. Descriptive and multivariate data analyses were performed. A convenience sample (n=342) was recruited, including registered nurses, registered midwives and nursing head nurses.

Results: The Albanian Nurse Professional Competence Scale Short Form showed adequate content validity. Confirmatory factor analysis supported the Albanian Nurse Professional Competence Scale Short Form's six-factor structure and explained the data collection.

Discussion: In this paper, we have delineated the linguistic and cultural adaptation process of the A-NPCS-SF as well as its psychometric validity and reliability. The criteria adopted in our study followed the well-renowned recommendations for cultural translation in intercultural research. It is relevant for the nursing and midwifery discipline to understand how professional competencies can influence clinical practice, professional behaviours and identity, and above all, professional culture.

Conclusions: The Albanian Nurse Professional Competence Scale Short Form presented evidence of validity and reliability in measuring four professional competencies. Having an appropriate scale in Albanian for professional competence self-assessment by nurses constitutes an essential step in developing nursing education in the country.

Keywords: Competence nursing, confirmatory factor analysis, exploratory factor analysis, professional competence, psychometrics

ROLI I INFERMIERËVE NË PARANDALIMIN E INFEKSIONEVE NOSOKOMIALE

Elvana Podvorica¹, Nexhmije Gori², Xhemajl Dugolli²

Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina” Fakulteti i Mjekësisë –Divizioni i Infermierisë¹

Oda e Infermiereve të Kosovës OIK²

ABSTRAKT

Hyrje: Një komponent jetik i mbrojtjes së pacientit është të ndihmojë në parandalimin e përhapjes së infeksioneve të fituara nga ofrimi i kujdesit shëndetësor që mund të komplikojnë trajektoren e trajtimit dhe rikuperimit. Infermierët përdorin një sërë metodash për të mbrojtur pacientët nga infeksioni i ri ose i përkeqësuar në praktikën e zakonshme, e njohur gjerësisht si kontrolli i infeksionit. Kontrolli i infeksionit përfshin larjen e duarve, higjienën e frymëmarrjes, dezinfektimin e mjedisit, menaxhimin e mbetjeve dhe masat paraprake të izolimit dhe është pjesë e përgjegjësive të përditshme të të gjithë profesionistëve të kujdesit shëndetësor.

Metodat: Një studim ndër-seksional është realizuar në Qendrën Klinike Universitare të Kosovës nga muaji Prill-Qershor 2023. Metoda e randomizuar është përdorur për të marrë një mostër prej 180 infermierësh të anketuar. Instrumentët matës janë pyetësorët e standartizuar nga OBSH, një pyetësor për të vlerësuar njohuritë e infermierëve dhe tjetri përciptimi i tyre për HD, janë vetë-administruar nga infermierët që janë në marrdhënje të rregullta të punës.

Rezultatet: Moshë mesatare ishte 36.5±9.1 vjeç. Dominonte grup-moshë 25-39 vjeç (22.2%), pasuar nga grup-moshë 40-44 vjeç (18.1 vjeç).Për sa i përket njohurive mbi praktikën e higjienës së duarve (HD), për të parandaluar transmetimin e mikrobeve të pacientit, niveli i përgjigjeve të sakta është i ndryshëm dhe ndoshta “shkel” konceptin e të pasurit njohuri të sakta për higjienën e duarve. Kështu, 79% deklarojnë se transferimi i mikrobeve të pacientit parandalohet nëpërmjet higjienës së duarve dhe 63% deklarojnë se HD duhet të kryhet menjëherë përpara një procedure të pastër/aseptike $p>0.001$.Ndërkohë, 60% e të intervistuarve japin përgjigjen e gabuar në lidhje me aplikimin e HD menjëherë pas rrezikut të ekspozimit ndaj lëngjeve trupore (dhe vetëm 40% japin përgjigjen e duhur). Po kështu, gati 53% e të intervistuarve japin përgjigje të gabuara për aplikimin e HH pas ekspozimit në mjedisin më të afërt të pacientit (dhe 47% japin përgjigje të sakta) $p>0.001$.

Përfundimi: Dallimi midis përciptimit dhe njohurive tregoi se higjiena e duarve kryhet më tepër si rutinë sesa si praktikë e dokumentuar. Për të arritur këtë, është elementare rritja e edukimeve të vazhdueshme brenda institucioneve të kujdesit shëndetësor, e kombinuar me monitorimin e vazhdueshëm dhe të sofistikuar të pajtueshmërisë. Ne supozojmë se pandemia e koronavirusit, e cila ndryshoj në mënyrë agresive zakonet tona çdo ditë, mund të jetë një mundësi optimale.

Fjalët kyçe: Infeksionet nozokomiale, parandalimi i infeksioneve, përgjegjësitë i infermierit.

THE ROLE OF NURSES IN THE PREVENTION OF NOSOCOMIAL INFECTIONS*Elvana Podvorica¹, Nexhmije Gori², Xhemajl Dugolli²**Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina” Fakulteti i Mjekësisë –Divizioni i Infermierisë¹**Oda e Infermiereve të Kosovës OIK²***ABSTRACT**

Introduction: A vital component of patient advocacy is to help prevent the spread of healthcare acquired infections (HAIs) that may complicate the treatment and recovery trajectory. Nurses use a variety of methods to protect patients from new or worsening infection in common practice, broadly known as infection control. Infection control includes handwashing, respiratory hygiene, environmental sanitization, waste management, and isolation precautions, and is part of the daily responsibilities of all healthcare professionals.

Methods: A cross-sectional study was conducted at the University Clinical Center of Kosovo from April - June 2023. The randomized method was used to obtain a sample of 180 surveyed nurses. The measuring instruments are the WHO standardized questionnaires, one questionnaire to assess the knowledge of nurses and the other their perception of HD, were self-administered by nurses who are in regular working relationships.

Results: The mean age was 36.5±9.1 years. The age group 25-39 years old dominated (22.2%), followed by the age group 40-44 years old (18.1 years old). Regarding the knowledge of hand hygiene practices (HD), to prevent the transmission of germs to the patient, the level of correct answers is different and probably "violates" the concept of having correct knowledge about hand hygiene. Thus, 79% state that the transfer of microbes to the patient is prevented through hand hygiene and 63% state that HD should be performed immediately before a clean/aseptic procedure $p>0.001$. Meanwhile, 60% of the interviewees give the wrong answer regarding the application of HD immediately after the risk of exposure to body fluids (and only 40% give the correct answer). Likewise, nearly 53% of interviewees give wrong answers about the application of HH after exposure to the patient's closest environment (and 47% give correct answers) $p>0.001$.

Conclusion: The difference between perception and knowledge showed that hand hygiene is performed as a routine rather than a documented practice. To achieve this, increased continuing education within health care institutions, combined with ongoing and sophisticated compliance monitoring, is essential. We assume that the coronavirus pandemic, which aggressively changes our habits every day, may be an optimal opportunity.

Keywords: Nosocomial Infections, Prevention of Infections, Nurses' responsibilities

ROLI I INFERMIERIT NË ADMINISTRIMIN E MEDIKAMENTEVE DHE PARANDALIMIN E GABIMEVE GJATË ADMINISTRIMIT

MSC Mirva Hoxha- Koordinatorë dhe pedagoge, Universiteti ALDENT

MSC. Eglena Hoxha - Asistente pedagoge, UNIVERSITERTI ALDENT

ABSTRAKT

Administrimi i medikamenteve është një nga rolet kryesore të një infermieri në çdo mjedis të kujdesit shëndetësor. Dëshmitë tregojnë se gabimet mund të ndodhin në çdo fazë të procesit të përdorimit të medikamenteve (përshkrimit, dokumentimit, shpërndarjes, administrimit dhe monitorimit) duke përbërë rreziqe të konsiderueshme për pacientët. Duke u ndalur në pasojat serioze të gabimeve gjatë administrimit ata infermierë që përfshihen në këto gabime jo vetëm që rezultojnë me norma të ulëta raportimi, por gjithashtu mund të pengojnë zbulimin e faktorëve që cojnë drejt këtyre gabimeve.

Qëllimi i punimit: Të eksplorojmë dhe të vlerësojmë faktorët që ndikojnë në kryerjen e gabimeve medikamentoze dhe barrierat e infermierëve në lidhje me shkallën e raportimit me qëllim zvogëlimin e shkallës së gabimeve në administrim të medikamenteve.

Rezultatet e punimit: Në këtë punim morën pjesë 60 infermierë, të cilët ushtrojnë profesionin e tyre në spitalin universitar të Traumës si edhe në spitalin universitar Nënë Tereza. Moshë mesatare është 36 vjeç dhe shumica e infermiereve janë femra. 55 % e infermierëve të intervistuar kanë eksperiencë në punë 5-15 vite, 17 % shprehen se kanë mbi 15 vite që ushtrojnë profesionin e tyre. Një përqindje e lartë e infermiereve saktësisht 68 % shprehen se kanë 5-10 pacient mesatarisht gjatë turnit të tyre. Shumica e tyre shprehen se kanë gabuar në dozën e administruar dhe është aplikuar medikamenti në kohën e gabuar. Infermierët administrojnë medikamente pas një urdhri verbal të mjekut në 69% të rasteve. Rreth 58% aprovojnë se shkrimi nuk është shumë i qartë, dhe 10% e infermierëve tregojnë se shkrimi i mjekut në kartelë nuk është aspak i qartë.

Përpos bërjes së gabimit në administrimin e medikamenteve vetëm 37% kanë raportuar për gabimin e bërë. 45% e infermierëve të intervistuar, nuk kanë raportuar gabimin e bërë sepse kanë patur frikë se mos humbin vendin e punës. Shkaku më i rëndësishëm i gabimeve është numri i pakët i infermierëve në turn si edhe ngarkesa gjatë turnit.

Rekomandimet: Infermierët duhet të marrin pjesë në trajnime në mënyrë që ata të thellojnë njohuritë e tyre në lidhje me gabimet në administrimet e medikamenteve. Në mënyrë që të jenë sa më të pakta duhet të përmirësohen kushtet në të cilat ata punojnë. Të inkurajohet nga stafi menaxherial raportimi i gabimeve nga infermierët.

Fjalë kyçe: mjekim, gabime, infermiere, administroj, parandaloj, shëndet.

THE ROLE OF THE NURSE IN THE ADMINISTRATION OF MEDICATIONS AND THE PREVENTION OF ERRORS DURING THE ADMINISTRATION

¹MSc. Mirva Hoxha;²MSc. Eglena Hoxha

¹Coordinator and lecturer, ALDENT University

²Lecturer assistant, ALDENT University

ABSTRACT

Introduction: Medication administration is one of the main roles of a nurse in any health care setting. Evidence shows that errors can occur at any stage of the medication use process (prescribing, documentation, dispensing, administration and monitoring) posing significant risks to patients. By focusing on the serious consequences of administration errors, those nurses who engage in these errors not only result in low reporting rates, but may also hinder the discovery of the factors that lead to these errors.

The purpose of the paper: To explore and evaluate the factors that influence the commission of medication errors and the barriers of nurses in relation to the rate of reporting in order to reduce the rate of medication administration errors.

Methodology: Sixty nurses participated in this work, who practice their profession in the trauma university hospital as well as in the Mother Teresa university hospital. The average age is 36 and most nurses are female.

Results: The 55% of the nurses interviewed have 5-15 years of work experience, 17% state that they have been practicing their profession for over 15 years. A high percentage of nurses, exactly 68%, state that they have 5-10 patients on average during their shift. Most of them state that they made a mistake in the dose administered and the medication was applied at the wrong time. Nurses administer medications after a verbal doctor's order in 69% of cases. About 58% approve that the writing is not very clear, and 10% of nurses indicate that the doctor's writing on the chart is not clear at all. Besides making a mistake in the administration of medications, only 37% reported the mistake made. The 45% of the interviewed nurses did not report the mistake made because they were afraid of losing their job. The most important cause of errors is the small number of nurses on shift as well as the workload during the shift.

Recommendations: Nurses should participate in training so that they can deepen their knowledge about medication administration errors. In order to make them as few as possible, the conditions in which they work must be improved. Reporting of errors by nurses should be encouraged by management staff.

Keywords: Treatment Errors, Nurses, Medication Administration, Prevent, Health.

NUTRICIONI KLINIK TEK PACIENTI PAS CISTEKTOMISË RADIKALE - STUDIM RASTI

Hasan Gashi^{1,2}, Blerta Kryeziu², Nexhmije Gori², Besnik Rrmoku², Xhemajl Demolli²

1. Alma Mater Europaea Campus Kolegji "Rezonanca" Prishtinë

2. Qendra Klinike Universitare e Kosovës

ÁBSTRAKT

HYRJE: Studimi ynë i rastit do të fokusohet në kujdesin infermieror tek pacientët pas largimit radikal të fshikës urinare. Infermierët janë të përfshirë në të gjitha aspektet e kujdesit gjatë ushqyerjes së pacientit, janë përgjegjës për të identifikuar nevojat ushqyese dhe aplikuar ushqim tek pacientët. Sipas të dhënave të literaturës, kequshqyerja te pacientët kirurgjik shkon nga 9 deri 44%. Shumica e pacientëve që i nënshtrohen cistektomisë radikale ushqehen për disa ditë me ushqim total parenteral.

QËLLIMET E PUNIMIT: Të evidentojë çfarësasi të nevojave energjetike, proteinike dhe përbërësve tjerë ushqimor kishte marr pacientit gjatë periudhës pre dhe postoperative. Të diskutojë a janë plotësuar nevojat ushqyese gjatë trajtimit të pacientit me ushqim total parenteral pas cistektomisë radikale. Të jap sugjerime për rëndësinë e ushqyerjes totale parenterale të pacientit me cistektomi radikale

MATERIALI DHE METODA: Studim rasti tek pasienti i trajtuar me kancer të fshkëzës urinare në Klinikën e Urologjisë në QKUK.

REZULTATET DHE PËRFUNDIMI: Cistektomia radikale është prej operacioneve më të mëdha në urologji, si rezultat pacientëve i'u duhet kohë e gjatë e shërimit pas intervenimit kirurgjik. Nëpërmjet këtij studim rasti evidentohej se ushqimi total parenteral është një element shumë i rëndësishëm gjatë trajtimit dhe kujdesit të pacientit me cistektomi radikale që kontribuon në të parandalimin e komplikimeve dhe rikoperimin e pacientit.

Rasti i hulumtuar, tregoi së terapia e përshkruar deri më tani nuk i plotëson as 75% të nevojave ushqyese, e cila vlerë është minimumi i sasisë së përbërësve ushqimor i rekomanduar nga nutricionistët. Duke marrë parasysh rezultatet pozitive të fituara te pacientit me terapi ushqyese pas ditës së 7-të postoperative, rëndësia e ushqimit total parenteral duhet të përfshihet në një trajtim multidisiplinar te kanceri i fshikës urinare.

FJALËT KYÇE: Nutricioni klinik, kujdesi infermieror, cistektomia radikale.

CLINICAL NUTRITION IN PATIENTS AFTER RADICAL CYSTECTOMY - CASE STUDY

Hasan Gashi^{1,2}, Blerta Kryeziu², Nexhmije Gori², Besnik Rrmoku², Xhemajl Dugolli²,

1. Alma Mater Europaea Campus College "Resonanca" Pristina

2. University Clinical Center of Kosovo

ABSTRACT

INTRODUCTION: This case study focuses on nursing care for patients after radical bladder removal. Nurses play a crucial role in patient feeding care, responsible for identifying nutritional needs and implementing appropriate nutrition strategies. Literature reports indicate that malnutrition rates among surgical patients range from 9% to 44%. Many patients undergoing radical cystectomy receive total parenteral nutrition for several days.

OBJECTIVES: The objectives of this paper are to document the energy, protein, and other nutrient intake of patients during pre- and postoperative periods, to assess the adequacy of nutritional support provided through total parenteral nutrition following radical cystectomy, and to underscore the significance of total parenteral nutrition for patients undergoing radical cystectomy.

MATERIALS AND METHOD: We present a case study of a patient treated for bladder cancer at the Clinic of Urology at UCCK.

RESULTS AND CONCLUSION: Radical cystectomy is a major procedure in urology, necessitating an extended recovery period post-surgery. This case study highlights the crucial role of total parenteral nutrition in the treatment and care of patients undergoing radical cystectomy, contributing to complications prevention and patient recovery. Our findings reveal that the current therapy falls short of meeting at least 75% of the patient's nutritional requirements the minimum recommended by nutritionists. Given the positive outcomes observed in patients receiving nutritional therapy from the 7th day postoperatively, we emphasize the integration of total parenteral nutrition in the multidisciplinary approach to bladder cancer treatment.

KEYWORDS:: Clinical nutrition, nursing care, radical cystect

MENAXHIMI INFERMIEROR I DHIMBJES: NJË RISHIKIM I UDHËZIMEVE

Armelda Teta, Mitilda Gugu, Elona Gaxhja, Rezarta Stena, Albana Sula

Universiteti i Elbasanit 'Aleksandër Xhuvani', Faakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

ABSTRAKT

Trajtimi gjithëpërfshirës i pacientëve me dhimbje kërkon bashkëpunimin e ekipit multidisiplinar. Sipas literaturës një pengesë e rëndësishme për menaxhimin adekuat është mungesa e njohurive e stafit infermieror në lidhje me dhimbjen. Ky studim përmbledh në mënyrë të sintetizuar udhëzimet e publikuara. Për të evidentuar rolin e infermierëve në menaxhimin e dhimbjes u krye një rishikim literature gjatë periudhës shtator 2021- korrik 2022. Kërkimi u realizua në: PubMed, Google Scholar dhe MEDLINE duke përdorur fjalët kyçe; 'dhimbje', 'infermier', 'menaxhim', 'evidenca' dhe 'udhëzime'. Kërkimi u fokusua në udhëzimet e publikuara gjatë 5 viteve të fundit. 184 artikuj u përzgjedhen fillimisht për tu shqyrtuar. Pas aplikimit të kriterëve të përfshirjes dhe përjashtimit u identifikuan 5 punime të cilët përmbanin udhëzuesit mbi menaxhimin e dhimbjes, që përmbushnin më së miri qëllimin tonë. Artikujt e përzgjedhur ishin të publikuar nga American Academy of Pain Medicine, American Society for Pain Management Nursing, Center for Disease Control, WHO, International Association for the Study of Pain. Infermierët janë përgjegjës për një menaxhim efektiv të pacientëve me dhimbje dhe për sigurimin e mirëqenies së tyre. Diferencimi i dhimbjes dhe njohja e vlerësimit të saj në kohë ndikon në mënyrën sesi një infermier menaxhon këto pacientë. Nga studimet e rishikuara nënvizohet nevoja për zhvillim dhe edukim të mëtejshëm të stafit për të përmirësuar aftësitë infermiere rreth kësaj çështje.

FJALË KYÇE:: dhimbje, infermier, menaxhim, evidencë, udhëzime.

NURSING MANAGEMENT OF PAIN: A REVIEW OF THE GUIDELINES

Armelda Teta, Mitilda Gugu, Elona Gaxhja, Rezarta Stena, Albana Sula

University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani", Faculty of Technical Medical Sciences

ABSTRACT

Comprehensive treatment of patients with pain requires the cooperation of the multidisciplinary team. According to the literature, an important barrier for adequate management is the lack of knowledge of the nursing staff regarding pain. This study summarizes in a synthesized manner the published guidelines. In order to highlight the role of nurses in pain management, a literature review was conducted during the period September 2021-July 2022. The search was carried out in: PubMed, Google Scholar and MEDLINE using the keywords; 'pain', 'nurse', 'management', 'evidence' and 'guidelines'. The revision focused on guidelines published over the past 5 years. 184 articles were selected initially for review. After applying inclusion and exclusion criteria, 5 papers were identified that contained pain management guidelines that best met our goal. The selected articles were published by the American Academy of Pain Medicine, American Society for Pain Management Nursing, Center for Disease Control, WHO, International Association for the Study of Pain. Nurses are responsible for the effective management of pain patients and for ensuring their well-being. Differentiating pain and knowing how to assess it in time affects how a nurse manages these patients. The reviewed studies highlight the need for further development and education of staff to improve nursing skills on this issue.

KEYWORDS: pain, nurse, management, evidence, instructions.

ROLI INFERMIERIT NE REPARTIN E DJEGIE-PIASTIKËS

Erind Thartori , Erikena Kasa, Xhulia Thartori

Përgjegjës Sektori Infermieristik-QSUNT, Specialiste Sektori Infermieristik-QSUNT, Infermiere Spitali Amerikan

ÁBSTRAKT

Hyrje. Shërbimi i Djegie Plastikës, në QSUNT është i vetmi që ofron shërbim terciar për një numër të lartë pacientësh të djegur, nga Tirana dhe e gjithë Shqipëria. Rastet e djegieve kritike përbëjnë dhe incidencën e djegieve madhore në vendin tonë që rezulton në 7 pacientë për 100,000 persona në vit. Nisur nga ky fakt, me rëndësi të madhe është roli, detyrat dhe kujdesjet infermiere që ofrohen në këtë shërbim.

Qëllimi. Ky material do të përqëndrohet më tepër tek roli i infermierit në pritjen e një pacienti urgjent me djegie dhe menaxhimin e mëtejshëm sipas gjëndjes së tij .Nëpërmjet këtij materiali synojmë përditësimin dhe përmirësimin e kujdesjeve infermiere tek këta pacientë si një nga shërbimet bazë në kushtet spitalore.

Metodologjia. Bazuar në vëzhgimet që kemi kryer pranë këtij shërbimi në QSUNT, gjithashtu bazuar edhe në informacione të marra nga studime shkencore të kryera nga specialistë të fushës është arritur të paraqesim një material i cili do të ndihmojë personelin infermieror të të gjitha niveleve të sistemit shëndetësor (primare, sekondare, terciare). Në mënyrë skematike trajtimi i të sëmurit të djegur në urgjencë kryhet me anën e vlerësimit Primar, vlerësimit Sekondar dhe trajtimit të tij. Me rëndësi për tu theksuar është njohja e infermierit me thellësinë dhe sipërfaqen e zonave të djegura, si dhe të dinë të japin shërbimin duke respektuar të gjithë teknikat aseptike gjatë mjekimit të plagëve duke patur prioritet pacientin e djegur me të gjithë problematikat që ai ka.

Konkluzion. Përparimet në trajtimin dhe kujdesin ndaj djegieve të rënda kanë rezultuar në rritje të mbijetesës dhe ulje të mortalitetit. Këto përmirësime i atribuohen: kryerjes së rehidrimit në mënyrën e duhur, trajtimit adekuat kirurgjikal të plagës së djegies, përdorimit efektiv të antibiotikëve, avancimeve në mbështetjen e gjendjes së përgjithshme nutricionalë.

Fjalët kyçe: Incidenca e djegieve, teknikat aseptike, vlerësimi primar, vlerësimi sekondar, trajtimi

THE ROLE OF NURSES IN THE DEPARTMENT OF PLASTIC BURNS

Erind Thartori¹, Erikena Kasa², Xhulia Thartori³

Head of the nursing sector-QSUNT¹, Specialist in the nursing sector-QSUNT², General nurse in American Hospital³

ABSTRACT

The Plastic Burn service at QSUNT is the only one that offers a tertiary service for a high number of burn patients, from Tirana and all of Albania. Cases of critical burns also make up the incidence of major burns in our country which results in 7 patients per 100 000 people per year. Based on this fact, the role, tasks and nursing care offered in this service are of great importance.

Purpose: This material will focus more on the role of the nurse in the reception of an emergency patient with burns and further management according to his condition. Through this material we aim to update and improve nursing care for these patients as one of the basic services in hospital conditions.

Methodology: Based on the observations we have made at this service at QSUNT, also based on the information obtained from scientific studies conducted by specialists in the field, we have managed to present a material that will help the nursing staff at all levels of the health system (primary, secondary and tertiary). In a schematic way, the treatment of the burned patient in the emergency is carried out by means of the primary, secondary assessment and its treatment. It is important to emphasize that the nurse is familiar with the depth and surface of the burned areas, as well as knowing how to provide the service respecting all aseptic techniques during wound treatment, giving priority to the burned patient with all the problems he has.

Conclusion: Advances in the treatment and care of severe burns have resulted in increased survival and decreased mortality. These improvements are attributed to appropriate rehydration, adequate surgical treatment of the burn wound, effective use of antibiotics, advances in supporting overall nutritional status.

Keywords: Incidence of burns, aseptic techniques, primary assessment, secondary assessment, treatment

LINDJET CEZARIANE, TENDENCA NË RITJE, FAKTORËT DHE ROLI I INFERMIEREVE MAMI NË ULJEN E NUMRIT TË LINDJEVE CEZARIANE

Shqipe Luta¹, Albana Sula¹, Rajmonda Hida¹, Elona Dybeli¹, Juxhin Luta², Klea Cela²

1. Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani".

2. Msc ne Infermieri

Email: shqipeluta@yahoo.com

ABSTRAKT

Lindja Cesareane është një procedure kirurgjikale e kryer përmes një prerjeje në abdomen. Ndërsa lindjet Cesareane mund të jenë të nevojshme dhe të shpëtojnë jetën, në raste të caktuara lindin shqetësime për rritjen e pajustificuar të numrit të ketyre lindjeve, duke marrë parasysh që lindja vaginale është e sigurt për shumicën e grave dhe foshnjave.

Objektivat: Qëllimi i këtij studimi është të kuptohet dhe të analizohet më mirë fenomeni i lindjeve cezariane, duke ju përqëndruar ndryshimeve në tendencat e tyre, faktorëve determinues të zgjedhjes së tyre dhe ndikimit të tyre në shëndetin e nënës dhe fëmijës.

Metodologjia: Është përfshirë literatura e burimeve të fundit dhe të përditësuara në hulumtim. Janë siguruar informacione mbi zhvillimet më të reja, tendencat aktuale dhe studimet e fundit në fushën e lindjeve Cezariane. Gjithashtu, u përftua informacion nga rregjistrat dhe kartelat e Maternitetit, Spitali Rajonal "Xh. Kongoli", Elbasan, fokusuar në lindjet Cezareane në vitin 2020 - 2022. Ky studim është një studim kuantitativ retrospektiv kohor.

Rezultatet: Rezultatet e studimit tregojnë se ndikimi i infermiereve mami në edukimin e grave shtatzëna për të ulur numrin e lindjeve Cezariane është i rëndësishëm. Infermieret mami duhet të kenë njohuri të thella në lidhje me përparësitë e lindjeve natyrale, rrezikun për secilen metodë të lindjes.

Konkluzionet; Në përfundim, për të ulur numrin e lindjeve cezariane duhet ofruar edukim, përkrahje dhe përkujdesje. Mamitë mund të ndihmojnë gratë shtatzëna të marrin vendime të sigurta në lidhje me lindjen e tyre. Kjo përfshin promovimin e lindjeve vaginale të sigurta dhe mbështetjen e prindërve në procesin e lindjes. Gjithashtu, është e rëndësishme të theksohet roli i edukimit dhe informimit të prindërve rreth përfitimeve dhe rreziqeve të secilës metode të lindjes.

Fjale kyçe: Lindje, cezareane, tendencat, roli i infermiereve mami.

CESAREAN BIRTHS, INCREASING TRENDS, FACTORS AND ROLE OF MIDWIVES IN REDUCING THE NUMBER OF CESAREAN BIRTHS

Shqipe Luta¹, Albana Sula¹, Rajmonda Hida¹, Elona Dybeli¹, Juxhin Luta², Klea Cela^{2,1}.

1. Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani".

2. MSc in Nursing

Email: shqipeluta@yahoo.com

ABSTRACT

Cesarean delivery is a surgical procedure performed through an incision in the abdomen. While Caesarean births can be necessary and life-saving, in certain cases there are concerns about the unjustified increase in the number of these births, considering that vaginal birth is safe for most women and babies.

Objectives. The purpose of this study is to better understand and analyze the phenomenon of cesarean births, focusing on the changes in their trends, the determining factors of their choice and their impact on the health of the mother and the child.

Methodology. The literature of recent and updated research sources is included. Information was provided on the newest developments, current trends and recent studies in the field of Caesarean births. Also, information was obtained from the registers and records of the Maternity, Regional Hospital Xh. Kongoli, Elbasan, focused on Cesarean births in the year 2020 - 2022. This study is a quantitative retrospective cohort study.

Results. The results of the study show that the influence of midwifery nurses in educating pregnant women to reduce the number of cesarean births is significant. Nurse midwives should have a thorough knowledge of the advantages of natural childbirth, the risks of each method of delivery.

Conclusions. In conclusion, to reduce the number of births, education, support and care must be maintained. Midwives can all pregnant women make safe decisions about their birth. This promotion of safe vaginal births and parents in the birth process. It is important to emphasize the role of educating and informing parents about the past and each birth method.

Keywords: Birth, caesarean section, trends, role of midwifery nurses

INSERIMI I SONDËS NAZO-GASTRIKE TEK TË SËMURËT NË SPITALIN RAJONAL TË VLORËS

Msc. Stiliana Brokaj, PhD Juljana Xhindoli, PhD(c) Vasilika Prifti; PhD(c). Emirjona Kiçaj; PhD(c) Rudina Çerçizaj, PhD Rezarta Lalo
Departamenti i Kujdesit, Fakulteti I Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë
Email: stela.brokaj@yahoo.com

ABSTRAKT

Hyrje: Vendosja e sondës nazogastrike është një procedurë infermierore dhe vendosja dhe mirëmbajtja e saj ka rëndësi në arritjen e qëllimit që është përmirësimi i gjendjes së pacientit sa më shpejt. Ky studim u krye me qëllimin e rritjes së informacionit mbi vendosjen e sondës gastrike tek të sëmurët e shtruar në Spitalin Rajonal Vlorë.

Metodologjia: Ky është një studim kros seksional i kryer në periudhën Shkurt 2019 deri në Qershor 2020. Në studim morën pjesë 80 infermier të përzgjedhur rastësisht dhe në mënyrë vullnetare, pjesë e spitalit rajonal Vlorë, që kanë inseruar SNG. Infermierët ju përgjigjën në pyetësori me 23 pyetje të bazuara gati plotësisht mbi literaturën bashkëkohore, që përdoret gjerësisht në insitucionet spitalore.

Rezultatet: Infermierët e intervistuar ishin 36.25% meshkuj dhe 63.75% femra; me grupmoshë dominante 32-41 vjeç (33.75%); 91% e të intervistuarve me arsim të lartë. 32% e të intervistuarve kanë 10-15 vite pune; 68% e të intervistuarve e njohin protokollin e vendosjes së sondës nazo-gastrike; 39% e infermierëve janë në gjendje për të vendosur sondë gastrike; në 70% të rasteve vendosja e sondës është bërë sipas protokollit. 97% të rasteve infermierët që inserojnë sondën e bëjnë provën e sondës; në 80% e rasteve sonda-gastrike ka funksionuar më së miri; sonda është mirëmbajtur në afro 85% të rasteve të vendosjes së saj; shumica e intervistuesve pohojnë se duhet të jetë infermieri që duhet të vendosë sondën nazogastrike.

Konkluzione. Nuk ka lidhje sinjifikative midis moshës dhe vendosjes së sondës. Nuk kemi gjithashtu lidhje sinjifikative midis eksperiencës së punës dhe vendosjes së sondës. Kemi një lidhje sinjifikative midis repartit të punës dhe arritjes së vendosjes së sondës. Gjithashtu kemi një lidhje sinjifikative midis arritjes së vendosjes së sondës dhe mirëmbajtjes së saj.

Fjalë kyçe: sondë nazogastrike, infermier, inserim, mirëmbajtje.

INSERTION OF NASOGASTRIC TUBE IN REGIONAL VLORE HOSPITAL

Msc. Stiliana Brokaj, PhD Juljana Xhindoli, PhD(c) Vasilika Pifti; PhD(c). Emirjona Kiçaj; PhD(c) Rudina Çerçizaj, PhD Rezarta Lalo
Department of Care, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë
Email: stela.brokaj@yahoo.com

ABSTRACT

Introduction: Insertion of a nasogastric tube is a fully nursing procedure and its maintenance is important in achieving its goal of insertion, so that the patient condition improves faster. Our study was performed in order to increase the information on nasogastric tube insertion in patients of Vlore hospital.

Methods and materials: This is a cross sectional study conducted during February 2019 to June 2020. Part of the study were 80 nurses of various wards of Vlore hospital, who were chosen randomly and wanted to be part of the study. They completed a questionnaire with 23 questions in order to collect information on the demographic parameters, procedure knowledge, practicing maintenance, respecting the protocol etc.

Results: 36.25% of the nurses were males and 63.75 females, dominating age group 32-41 years old (33.75%); 91% had university education. 32% had 10-15 years working; 68% knew the proper protocol on NG tube insertion, in 70% of the cases they respected the protocol of the procedure; 97% of the cases the nurses prove the NG tube, 80% of the cases the NG tube functioned properly, in 85% of the cases the NG tube is maintained properly. Most of the nurses state that it should be the nurse who inserts the NG tube.

Conclusions: There is no statistical significance between age and work experience and NG tube insertion. There is a statistical significance between the ward and tube insertion and knowing how to insert the NG tube and its maintenance.

Keywords: nasogastric tube, nursing procedure, insertion, maintenance

CVVH NË PACIENTËT POST KIRURGISË KARDIAKE*Anida Zalla¹**Kryeinfermiere Reanimacioni, Spitali Amerikan 1¹**anida.zalla@spitaliamerikan.com***ABSTRAKT**

Continuos Venovenous Hemofiltration (CVVH) është përdorur gjerësisht në pacientët e shtruar në ICU për patologji të ndryshme. Një grupim i rëndësishëm pacietësh janë ata të cilët i nënshtrohen kirurgjisë kardiake. Pacientë të tillë paraqesin një sfidë për personelin mjekësor pasi vetë kirurgjia kardiake dhe sëmundjet shoqëruese të këtyre pacienteve e bejnë të vështirë trajtimin multidisiplinor të tyre. CVVH përbën një ndihmesë të rëndësishme në menaxhimin sa më të kujdesshëm të pacientëve me probleme renale postoperatore.

Studimi:

Në këtë punim të shkurtër ne kemi studiuar 30 raste pacientësh të cilët kanë kryer ndërhyrje kardiake të cilët kanë pasur nevojën e asistencës me CVVH në periudhën 2017-2019. Është vënë re një tolerim shumë i mirë hemodinamik i CVVH tek këto pacientë pamvarësisht alterimeve dhe përdorimit të drogave inotrope. Gjithsej ishin 30 raste (19M, 11F) nga të cilët 23 raste urgjente dhe 7 të planifikuar, me moshë që varioje nga 40-80 vjeç. Nga keto paciente 16 ju nënshtroan CABG, 11 zëvendesim të valvulave dhe 3 raste me disekacion të aortes. 22 pacientë kishin nevojën e përdorimit të drogave inotrope pozitive në periudhën post-operatore. CVVH është përdorur në një periudhë 28-120 orë. Rekuperimi i funksionit renal ishte prezent te 23 pacientë ndërkohë që 3 pacientë kaluan në insuficencë renale kronike. Jetëgjatësia pas 18 muaj ndjekje ishte 57% (17 paciente).CVVH u fillua direkt në periudhën postoperatore tek 12 pacientë ndërkohë që 17 pacientë të tjerë kishin nevojën e CVVH pas 24 orëve të para. Azotemia dhe kreatinemia nuk u moren si kritere për fillimin e CVVH. Oligoanuria, parametrat e renduar hemodinamike, statusi pulmonar dhe ekuilibri acido-bazik i alteruar ishin kritere kryesore për fillimin e CVVH.

Rezultatet:

Gjatë eksperiencës sonë me CVVH është vënë re një benefit shumë i madh në drejtim të menaxhimit dhe të rezultatit përfundimtar tek pacientet e kirurgjisë kardiake. 23 prej tyre kanë përfituar maksimalisht nga CVVH duke rifituar funksionin renal brenda disa ditëve nga ndërprerja e terapisë. Vetëm 3 pacientë e humbën përfundimisht funksionin renal duke u bërë pjesë e rrugullt e programit të hemodializës. Duke ndihmuar në rregullimin e ekuilibrave acido-bazike, CVVH ndihmoi në efektshmerine më të mirë të drogave inotrope duke rezultuar në një ndërprerje më të shpejtë të tyre. Gjithashtu u vu re që kompromentimi hemodinamik ishte pothuajse inegzistent në të gjithë rastet e studiara. CVVH ndihmon në filtrimin e mediatoeve të inflamacionin si IL-1,IL-6,IL-8 dhe TNF- α . Si rezultat është parë që në pacientët që i nënshtrohen CVVH niveli i tyre plazmatik ulet nga ora e 12-të dhe sidomos pas orës së 36-të duke ndikuar në uljen e SIRS-it. U vu re një ulje në frekuencen dhe amplituden e atakeve të temperaturës pa ndryshim rrenjësor të antibiotiko-terapisë. E gjithë procedura ndihmoi maksimalisht për mobilizimin më të shpejtë dhe stabilizimin më të mirë të gjendjes së përgjithshme të pacienteve post kirurgjisë kardiake.

CRRT IN PATIENTS AFTER CARDIAC SURGERY*Anida Zalla¹**Reanimation Head-Nurse, American Hospital nr. 1¹***ABSTRACT**

CVVH has been widely used in ICU patients who are being treated for several pathologies. An important group of patients are those undergoing cardiac surgery. Such patients represent a big challenge for the medical staff because the surgery itself and the coexisting medical conditions makes it difficult the multidisciplinary approach. CVVH plays a crucial role in managing postoperative renal complications of cardiac patients.

Study:

In this short study we have evaluated 30 cases between 2017 – 2019 which have had cardiac surgery and needed postoperative renal replacement therapy. Despite using positive inotropic drugs and having unstable hemodynamics, we have observed that these patients tolerate very well CRRT. A total of 30 cases (19M, 11F), 23 urgent and 7 planned with age varying from 40-80 years old. 16 cases of CABG, 11 valve replacements and 3 cases of aortic dissection. 22 patients required the use of positive inotropic drugs in the postoperative period. CRRT was applied for a period of 48-120 hours. We had good improvement of the renal function after CRRT in 23 patients while 3 patients underwent chronic renal failure. Life expectancy after a 18 month follow-up was 57% (17 patients). CRRT was considered as a good choice in the first portoperative hours in 12 patients while we had to wait the first 24 hours to begin CRRT in 17 patients. BUN and creatinine were not classified as good criteria to begin CRRT. Major criteria to begin CRRT are oligoanuria, altered acid-base equilibrium and hemodynamics.

Results:

Our experience with CRRT showed us some great benefits regarding the treatment and the final outcome in cardiac patients. 23 of them gained full renal function after several days of assistance. Only 3 patients needed CRRT and eventually hemodialysis in a long term follow up. Since CRRT helps regulating acid-base disorders it eventually assists us to lower the dosages of positive inotropic drugs. Hemodynamic instability was almost not present in any of the cases. CRRT is very helpful to lower the inflammatory mediators such as IL-1, IL-6, IL-8, TNF- α . As a result in patients under CRRT we observe lowering of inflammatory mediators after the first 12 hours and especially after 36 hours helping the SIRS to slow down. We observed less frequent attacks of high temperature without modifying antibiotic therapy. The procedure helped maximally for a quick recovery and early mobilization of these patients.

IMPAKTI I DHUNËS NË VENDIN E PUNËS NDAJ PERSONELIT INFERMIEROR NË ELBASAN

Albana SULA¹ Elona DYBELI¹ Ilda TAKA¹ Rajmonda HIDA¹ Shqipe LUTA¹ Elona ZHIVA¹ Jonida BAHJA²

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit, "Aleksandër Xhuvani"

²RSA CICIGNANO Montemurlo Itali

*albana.sula@uniel.edu.al*¹

ABSTRAKT

Dhuna në vendin e punës ndaj personelit shëndetësor aktualisht mund të përcaktohet si një problem global.

Qëllimi: Identifikimi i karakteristikave kryesore të episodeve të dhunës ndaj personelit infermieror në prefekturën e Elbasanit dhe analizimi i pasojave afatshkurtëra dhe afatgjata të tij.

Metodologjia: Është studim cross-seksional i realizuar nëpërmjet administrimit të një pyetësi të strukturuar, punonjësve infermier në: Spitalin Rajonal, Poliklinikën e Specialiteteve dhe Qendrat shëndetësore në Elbasan. Formulimi i pyetësit u bë nëpërmjet përdorimit të platformës Google Forms. Periudha e plotësimit nga 18-28 Prill 2023. Të dhënat u analizuan nëpërmjet versionit SPSS.

Rezultatet: Në studim 84% e pjesëmarrësve në pyetësor ishin të gjinisë femërore dhe 37% të gjinisë mashkullore. 54 % e të anketuarve pranojnë që gjatë ushtrimit të detyrës janë përballur me fenomenin e dhunës. Janë referuar si efekte afatshkurtëra: 17.8% axhitim/dridhje. 21.5% frikë, 11.1% të qetë, 4.0% kurajoz. Kampioni ka referuar për efekte afatgjata si: mungesë e kënaqësisë profesionale (12.9%), pasiguri gjatë ushtrimit të detyrës (16.9%), demotivim (7.7%) stres (17.5%).

Përfundime dhe Rekomandime: Personeli infermieror është i prirur për të përjetuar dhunë gjatë ushtrimit të detyrës. Fenomene të tilla kanë një ndikim të fortë psikologjik duke shkaktuar demotivim, pasiguri, frikë, panik të vazhdueshëm deri në humbje të dëshirës për të ushtruar profesionin. Është e një rëndësie të madhe të merren masa parandaluese kundrejt këtij fenomeni.

Fjalë kyçe: dhunë, Elbasan, infermier, qendra shëndetësore, spital.

THE IMPACT OF VIOLENCE AT THE WORKPLACE AGAINST NURSING PERSONNEL IN ELBASAN

Albana SULA¹ Elona DYBELI¹ Ilda TAKA¹ Rajmonda HIDA¹ Shqipe LUTA¹ Elona ZHIVA¹ Jonida BAHJA²

¹Faculty of Technical Medical Sciences, University "Aleksandër Xhuvani" Elbasan

²RSA CICIGNANO Montemurlo Itali
albana.sula@uniel.edu.al¹

ABSTRACT

The violence in the workplace against the medical personnel can be defined as a global problem nowadays.

Purpose: The identification of the primary characteristics of the violent episodes against the nursing personnel in the prefecture of Elbasan and the analyzing of the short and long term effects.

Methodology: It is a sectional study done through a structured questionnaire, to the nursing personnel in the Regional Hospital, The Polyclinic of Specialties and the Health Centers in Elbasan. The formulation of the questionnaire was done using Google Forms platform. The Period of compilation 18-28 April 2023. The data was analyzed using the SPSS version.

Results: 84% of the participants in the study were females and 37% were males. 54% of the respondents admit that during their work they have faced the phenomenon of violence. Short term effects were considered: 17.8% agitation/ tremors. 21.5% fear. 11.1% calm, 4.0% courageous. the sample has considered as long term: lack of professional gratitude (12.9%), insecurity during working (16.9%), demoralization (7.7%), stress (17.5%).

Conclusions and Recommendations:

The nursing personnel is bound to face violence during work. Such phenomena have a strong psychological impact causing demoralization, insecurity, fear, continuous panic to loss of the will to work. It is of a vital importance that preventive measures should be taken against this phenomenon.

Keywords: violence, Elbasan, nurse, health centers, hospital.

NJË KRAHASIM MIDIS SHKALLËS SË GLASGOW DHE SHKALLËS FOUR NË VLERËSIMIN E VETËDIJES SË PACIENTËVE KRITIKË

Jasmina Hoxha¹

E-mail: Jasmina.hoxha@hotmail.com

ABSTRAKT

Hyrja: Vlerësimi i vetëdijes për pacientët me sëmundje kritike në njësitë e kujdesit intensiv ka rëndësi të jashtëzakonshme për trajtimin e tyre. Shkalla e komës së Glasgow (GCS) ka qenë për një kohë të gjatë një metodë standarte për vlerësimin e vetëdijes, por shkalla e "Përshkrimit të Plotë të Pavetëdijes" (FOUR) është një metodë e re e vlerësimit që mund të ofrojë avantazhe të mëdha në këtë fushë.

Objektivat: Kjo studim synon të krahasojë efikasitetin e shkallës GCS dhe shkallës FOUR në parashikimin e rezultateve për pacientët me sëmundje kritike në njësitë e kujdesit intensiv. Synohet të rishikohet literatura ekzistuese për të analizuar përparësitë dhe mangësitë e secilës shkallë dhe për të promovuar kërkimet e mëtejshme në këtë fushë në Shqipëri.

Metodologjia: Për të arritur qëllimin, është kryer një rishikim i literaturës për të mbledhur informacionin më të fundit dhe më të rëndësishëm lidhur me shkallën GCS dhe shkallën FOUR. Janë përdorur baza të të dhënave të specializuara mjekësore për të identifikuar studime relevante dhe analiza të ndryshme që i krahasojnë këto dy metoda.

Rezultatet: Studimet kanë treguar se shkalla FOUR ka disa avantazhe në krahasim me shkallën GCS në vlerësimin e vetëdijes së pacientëve me sëmundje kritike në njësitë e kujdesit intensiv. FOUR analizon katër parametra të dallueshëm dhe ofron një gamë më të gjerë të rezultateve, duke mundësuar një vlerësim më të hollësishëm. Kjo shkallë gjithashtu ka treguar potencial të lartë në parashikimin e rezultateve për pacientët e intubuar.

Konkluzionet: Bazuar në shqyrtimin e literaturës, duket se shkalla FOUR ka avantazhe në krahasim me shkallën GCS për vlerësimin e vetëdijes në njësitë e kujdesit intensiv për pacientët me sëmundje kritike. Megjithatë, është e rëndësishme të vazhdojnë kërkimet për të kuptuar më mirë se cila prej këtyre metodave është më e përshtatshme për grupet e ndryshme të pacientëve dhe për situatat klinike të ndryshme. Kjo studim synon të rrisë ndërgjegjësimin rreth rëndësisë së vlerësimit të vetëdijes në kujdesin intensiv dhe të inkurajojë përpjekjet për të zhvilluar më tej këtë fushë të kërkimit në Shqipëri.

Fjalët kyçe: Kujdesi Intensiv, Shkalla e Komës së Glasgow, Shkalla FOUR.

COMPARISON OF GLASGOW COMA SCALE AND FOUR SCORE IN THE EVALUATION OF CRITICALLY ILL PATIENTS' CONSCIOUSNESS

Jasmina Hoxha¹

E-mail: Jasmina.hoxha@hotmail.com

ABSTRACT

Introduction: Assessing consciousness in critically ill patients in intensive care units plays a crucial role in comprehensive evaluation. It is essential for the medical staff to accurately monitor the neurological status of the patient, make appropriate treatment decisions, and predict potential outcomes. The Glasgow Coma Scale (GCS) has long been considered the gold standard for consciousness assessment in intensive care due to its simplicity and ease of use. However, recent developments have introduced the Full Outline of Unresponsiveness Score (FOUR), a newly designed consciousness assessment scale that may offer several advantages compared to the Glasgow Coma Scale.

Objectives: This study aims to compare the effectiveness of the GCS and FOUR scales in predicting outcomes for critically ill patients in intensive care. We intend to review the existing literature to analyze the strengths and limitations of each scale and promote further research in this field within Albania.

Methodology: To achieve this goal, a literature review to gather the most up-to-date and relevant information regarding the GCS and FOUR scales was conducted. Specialized medical databases were utilized to identify relevant studies and various analyses that compare these two methods.

Results: Studies have shown that the FOUR scale has several advantages over the GCS in assessing consciousness in critically ill patients in intensive care units. FOUR analyzes four distinct parameters and offers a wider range of outcomes, enabling a more detailed assessment. This scale has also demonstrated high potential in predicting outcomes for intubated patients.

Conclusions: Based on the literature review, it appears that the FOUR scale has advantages over the GCS in assessing consciousness in intensive care units for critically ill patients. However, continued research is important to better understand which of these methods is more suitable for different patient populations and various clinical scenarios. This study aims to raise awareness about the importance of consciousness assessment in intensive care and encourage efforts to further develop this research field in Albania.

Keywords: ICU, Glasgow Coma Scale, FOUR score.

REANIMIMI POSTOPERATOR NË PROCEDURËN WHIPPLE*Mirva Hoxha¹, Geisi Belishta²**Universiteti ALDENT¹***ABSTRAKT**

Hyrja: Kanceri i pankreasit është një sëmundje debilituese dhe që zakonisht shoqërohet me një prognozë të dobët. Përgjatë këtij prezantimi do të përshkruaj mënyrën se si kanceri i pankreasit afekton në tërësi të gjitha sistemet e organizmit, bazën gjenetike të tij, faktorët predispozues dhe komplikacionet me të cilat shoqërohet. Do të njihemi në mënyrë më të zgjeruar me një prej qasjeve të trajtimit, Pankreatoduodenektominë pilor-prezervuese, ose ndryshe Procedura Whipple, e cila edhe pse shoqërohet me mortalitet dhe morbiditet të lartë, është procedurë e cila sjell çlirim simptomatik për pacientët të cilët vuajnë jo vetëm nga neoformacionet malinje por edhe nga traumat pankreatike, lezionet beninje, pankreatit akut, kronik dhe nekroza sapunifinike e pankreasit

Materialet dhe metodat: Qëllimi i kryerjes së këtij studimi është shqyrtimi i mëtejshëm i praktikave të menaxhimit të pacientëve të cilët i nënshtrohen procedurës Whipple, identifikimi i hershëm i komplikacioneve, menaxhimi i tyre, dhe rrjedhimisht ulja e mortalitetit dhe e morbiditetit në fazen e menjëhershme postoperatore. Një grup prej 14 pacientësh janë përzgjedhur në mënyrë cross-sectionale në Reanimacionin Kirurgjikal të QSUNT. Pacientët janë përzgjedhur në një moment të caktuar kohor, bazuar në disa të përbashkëta: Diagnostikuar me neoplazi malinje pankretike, në fazen e menjëhershme postoperatore pas intervenimit për. Të dhënat e mbledhura janë grupuar në formën e variablave dhe janë përpiluar e analizuar në SPSS, në mënyrë që të evidentohen lidhje statistikore ndërmjet tyre.

Rezultatet: Nga studimi dhe shqyrtimi i literaturës u vërtetua hipoteza se ekziston një lidhje statistikisht e rëndësishme midis disa gjetjeve laboratorike dhe mundësisë së shfaqjes së disa komplikacioneve madhore. Gjithashtu u vërtetua se këto gjetje laboratorike, së bashku me faktorë të tjerë shërbejnë si faktorë prognostik postoperator.

Diskutime dhe konkluzione: Nga studimi u evidentua morbiditet dhe mortalitet tepër i lartë, i cili i atribuohet jo vetëm gjendjes klinike të sëmundjes por dhe modalitetit kirurgjikal të zgjedhur dhe mënyrës se si menaxhohen në njësinë e terapisë intensive. Nga rezultatet e mbledhura është i diskutueshëm qëllimi trajtues i kryerjes së procedurës, dhe ky intervent mund të rezultojë të jetë thjesht paliativ, e cila bie ndesh me qëlimin real të procedurës.

Fjalë Kyçe: Pankreatoduodenektomi, Reanimim, Komplikacione, Mortalitet, Morbiditet.

POST OPERATION REANIMATION IN WHIPPLE PROCEDURE

Mirva Hoxha, Geisi Belishta

ABSTRACT

Introduction: Pancreatic cancer is a debilitating disease that is usually associated with a poor prognosis. Throughout this dissertation, I will describe how pancreatic cancer affects all the body's systems, its genetic basis, predisposing factors and complications with which it is associated. We will be extensively acquainted with one of the treatment approaches, the pyloric-preserving pancreatoduodenectomy, or otherwise the Whipple Procedure, which, although associated with high mortality and morbidity, is a procedure that brings symptomatic relief to patients who suffer not only from malignant neoplasms but also from pancreatic trauma, benign lesions, acute and chronic pancreatitis and soap-film necrosis of the pancreas

Materials and methods: The purpose of conducting this study is to further examine the management practices of patients who undergo the Whipple procedure, the early identification of complications, their management, and consequently the reduction of mortality and morbidity in the immediate postoperative phase. . A group of 14 patients were selected cross-sectionally in the Surgical Resuscitation of QSUNT. The patients were selected at a certain point in time, based on some commonalities: Diagnosed with malignant pancreatic neoplasia, in the immediate postoperative phase after intervention for. The collected data are grouped in the form of variables and compiled and analyzed in SPSS, in order to identify statistical relationships between them.

Results: The study and review of the literature confirmed the hypothesis that there is a statistically significant relationship between some laboratory findings and the possibility of some major complications. It was also proven that these laboratory findings, together with other factors, serve as post-operative prognostic factors.

Discussions and conclusions: The study revealed high morbidity and mortality, which is attributed not only to the clinical condition of the disease but also to the surgical modality chosen and the way they are managed in the intensive care unit. From the collected results, the therapeutic purpose of performing the procedure is debatable, and this intervention may turn out to be simply palliative, which contradicts the real purpose of the procedure.

Keywords: Pancreatoduodenectomy, Resuscitation, Complications, Mortality, Morbidity.

INFERMIERI DHE ASPEKTET SHËNDETËSORE VLERAT ETIKE NË SPITALIN E PËRGJITHSHËM, PRIZREN

Esat Qovanaj¹, Edin Ajradini²

ABSTRAKT

Hyrje: Ky abstrakt shkencor eksploron rolin vendimtar të infermierëve në ofrimin e shërbimeve të kujdesit shëndetësor në sistemin sekondar dhe shqyrton aspektet etike që lidhen me ndërveprimet e tyre me pacientët në një mjedis spitalor. Infermierët mjekësorë luajnë një rol themelor në ofrimin e kujdesit të dhembshur, duke mbrojtur të drejtat e pacientëve dhe duke mbështetur parimet etike gjatë gjithë praktikës së tyre profesionale.

Qëllimi i punimit: Njohja dhe rishikimi i nivelit të besueshmërsë e aspekteve etike në mes të infermiereve dhe pacientëve në kujdesin sekondar në Prizren. Krahas saj kemi qëllimin sekondar që të njohim lidhjet mes tyre dhe variablave të tjerë si mosha, gjinia, prezenca e sëmundjeve kronike.

Materialet dhe metodologjia: Në këtë hulumtim janë përfshirë të gjithë pacientët që kanë vizituar spitalin në priudhen kohore 5 ditore duke përfshirë edhe evidentimin e të gjitha konsultave tek pacientët në Spitalin e Përgjithshëm në Prizren. Si instrument kryesor i hulumtimit është përdorur pyetësor (Pyetësi i anketës: Infermieri dhe aspektet Shëndetësore /Vlerat Etike në Spitalin e Prizrenit). Përpunimi i rezultateve është bërë me SPSS 26 dhe Microsoft Excel 2016.

Rezultatet: Në një mostër kros-seksionale prej 76 pacientësh (51.3 % meshkuj dhe 48.7% femra, M mosha =46.63, DS=15.19); të vizituar në Spitalin e Përgjithshëm në Prizren janë aplikuar pyetësorët.

Konkludim: Kemi kryesisht besim të lartë e pacientëve në të gjitha repartet e Spitalit të Përgjithshëm të Prizrenit.

Fjalët kyçe: Infermierë, normat etike, crregullimet, simptomatologji, hospitalizimi, diagnoza, hulumtimi.

NURSING AND HEALTH ASPECTS; ETHICAL VALUES IN THE REGIONAL HOSPITAL OF PRIZREN

Esat Qovanaj¹, Edin Ajradini²

ABSTRACT

Introduction: This scientific abstract explores the crucial role of nurses in the provision of health care services in the secondary system and examines the ethical aspects related to their interactions with patients in a hospital setting. Nurses play a fundamental role in providing compassionate care, protecting patients' rights and upholding ethical principles throughout their professional practice.

The aim of the paper: Recognition and review of the level of trustworthiness of ethical aspects between nurses and patients in secondary care in Prizren. In addition, we have the secondary goal of knowing the connections between them and other variables such as age, gender, the presence of chronic diseases.

Materials and methodology: In this research, all the patients who visited the hospital in a 5-day period are included, including the recording of all patient consultations at the General Hospital in Prizren. A questionnaire was used as the main research instrument (Survey Questionnaire: Nursing and Health Aspects / Ethical Values in Prizren Hospital). Data processing of the results was done with SPSS 26 and Microsoft Excel 2016.

Results: The questionnaires were applied in a cross-sectional sample of 76 patients (51.3% male and 48.7% female, M age =46.63, DS=15.19); which have visited the General Hospital in Prizren, the questionnaires were applied.

Conclusions: We mainly have high trust of patients in all wards of the General Hospital of Prizren.

Keywords: Nurses, ethical normatives, disorders, symptomatology, hospitalization, diagnosis, research.

KUJDESI I PERSONELIT INFERMIEROR NË PACIENTËT ME COVID- 19

Eugen Ismulli¹

Kryeinfermier në Repartin e Terapisë Intensive, Spitali Amerikan³

eismolli@spitaliamerikan.com

ABSTRAKT

Covid-19 paraqet një sërë problemesh të rëndësishme për implikimin e shumë organeve edhe pse me focus mushkëritë. Për këtë arsye një pjesë e pacientëve shtrihen në terapi intensive, në të cilën roli infermieror është mjaft i rëndësishëm dhe thelbësor.

Metoda:

Si çdo pacient tjetër në terapi intensive, trajtimi infermieror mbështetet në të njëjtat parime duke shtuar në këtë rast edhe protokollet e mbrojtjes së personelit si edhe parandalimin e përhapjes mes tyre.

Diskutimi: Siç dihet virusi përhapet nëpërmjet sperklave respiratore gjatë kollitjes dhe/ose asistencës respiratore tek keta pacientë. Repartet e urgjencës dhe të terapisë intensive janë mjaft të rrezikuara. Prezantimet klinike janë mjaft të ndryshme dhe përfshijnë që nga simptomat respiratore (kollë, rrufë, vështirësi në frymemarrje), dhimbje fyti, mialgji, simptoma gastrointestinale (diarre, nausea, te vjella, dhimbje barku).

Përgjegjësia kryesore infermiere është të mbrojnë vetveten dhe të minimizojnë trasmetimin. Për këtë arsye shërbejnë trajnimi dhe përvetësimi i protokolleve të përdorimit të PPE, si edhe organizimi në Terapi intensive të ambienteve të veçanta ku do trajtohen këto pacientë. Përdorimi jo adekuat i PPE, cilësia jo e përshtashme e tyre, apo edhe tendencat për risterilizim, janë faktorë për të rritur trasmetimin dhe ankthin ndërmjet personelit infermieror. Numri i personeli në dhomat ku trajtohen pacientët me Covid-19, duhet të jetë i kufizuar dhe i justifikuar. Nga ana tjetër ka rëndësi komunikimi midis stafit që pret pacientin dhe stafin që bie në spital, me qëllim marrjen e masave paraprake mjekësore dhe të sigurisë. Kur pacienti paraqitet në terapi intensive, atëherë infermierja e monitoron dhe krijon një pershtypje të përgjithshme mbi shenjat vitale të pacientit dhe situatën klinike. Pas monitorimit dhe oksigjenoterapisë në varësi të gravitetit të situatës, realizohet marrja e analizave që përfshijnë gjak komplet, d-dimer, ferritinemi, fibrinogjen, crp, prokalcitonine, si edhe egzaminimet e tjera që kërkon mjeku.

Konkluzioni: Trajtimi i këtyre pacientëve përveç asistencës respiratore përfshin edhe kujdesin për organet vitale, nutricionin, parandalimin e dekubituseve, fizioterapinë, dhe kujdes për suportin psikologjik sipas rastit.

Fjalet kyçe: *Covid-19, ARDS, Kujdes infermieror.*

CARE OF NURSING STAFF IN PATIENTS WITH COVID-19

Eugen Ismolli¹

Head nurse in the Intensive Care Department, American Hospital 3¹

eismolli@spitalamerikan.com

ABSTRACT

Covid-19 presents a series of important problems for the involvement of many organs, although with a focus on the lungs. For this reason, some patients are placed in intensive care, in which the nursing role is very important and fundamental.

Materials and Method: Like any other patient in intensive therapy, nursing treatment is based on the same principles, adding in this case the protocols of personnel protection as well as the prevention of the spread between them.

Discussion: As is known, the virus spreads through respiratory droplets during coughing and/or respiratory assistance in these patients. The emergency and intensive care departments are very vulnerable. Clinical presentations are quite different and include respiratory symptoms (cough, wheezing, difficulty breathing), sore throat, myalgia, gastrointestinal symptoms (diarrhea, nausea, vomiting, abdominal pain).

The main nursing responsibility is to protect oneself and minimize transmission. For this reason, training and acquisition of PPE use protocols are useful, as well as the organization of special rooms in intensive therapy where these patients will be treated. Inadequate use of PPE, their inappropriate quality, or even tendencies to resterilize, are factors to increase transmission and anxiety among nursing staff. The number of personnel in the rooms where patients with Covid-19 are treated must be limited and justified. On the other hand, communication is important between the staff waiting for the patient and the staff entering the hospital, in order to take medical and safety precautions. When the patient appears in intensive therapy, the nurse monitors him and creates a general impression on the patient's vital signs and the clinical situation. After monitoring and oxygen therapy, depending on the gravity of the situation, the analysis is carried out including complete blood, dimer, ferritinemia, fibrinogen, crp, procalcitonin, as well as other examinations required by the doctor.

Conclusion: In addition to respiratory assistance, the treatment of these patients also includes care for vital organs, nutrition, prevention of decubitus, physiotherapy, and care for psychological support as appropriate.

Keywords: *Covid-19, ARDS, Nursing care*

“KUJDESJET E HUMBURA INFERMIERORE”, NJË STUDIM DESKRIPTIV PËR LLOJET DHE IDENTIFIKIMIN E SHKAQEVE

Phd.cand Ilda Taka¹, Doc Elona Hasalla¹, Phd.cand Albana Sula¹, Phd.cand Elona Zhiva¹, Phd.cand Rajmonda Hida¹

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Elbasan

ilda.taka@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Koncepti “kujdes i humbur” në infermieri është përdorur për të pëshkruar situata ku aktivitete të kujdesit shëndetësor të cilat janë vlerësuar si të rëndësishme ose të nevojshme për pacientët nuk plotësohen ose janë shtyrë për një arsye ose tjetër.

Objektivi

Ky studim kishte si objektiv vlerësimin e aktiviteteve që humbin më shpesh gjatë kujdesit të përditshëm infermior dhe identifikimin e shkaqeve që mund të ndikojnë për praninë e tyre sipas infermierëve.

Metoda

Ky është një studim deskriptiv kross-seksional i cili u krye duke bërë shpërndarjen pyetësorit nëpërmjet aplikacionit “google form”. Pyetësi përbëhej nga 3 sesione: sesioni i parë me të dhëna socio-demografike dhe profesionale, sesioni i dytë me 12 pyetje për vlerësimin e frekuencës së kujdesjeve të humbura ose të shtyrë në punën e tyre dhe sesioni i tretë me 15 pyetje për matjen e perceptimit të infermierëve rreth arsyeve të “kujdesit të humbur”.

Rezultate

Formulari u plotësua nga 48 infermierë nga të cilët 42 ishin femra dhe 6 meshkuj me një moshë mesatare 30+_2.5. Rreth 87,5% e infermiereve iu përgjigjën të gjitha pikave të pyetësorit ku u pa se mobilizimi pasiv i pacientit çdo 2 orë (31,8%) dhe dhënia e ndihmës në ushqyerje (27,2%) ishin dy nga kujdesjet e humbura më të shpeshta. Ndërsa si shkaqe për humbjen e kujdesjeve infermierore u referuan: prania e rasteve urgjente (56,5%), numri i madh i pacienteve për 1 infermier (56,5%) dhe rritja e numrit të të shtruarve në spital (60,8%).

Konkluzione

Zvogëlimi i humbjes së kujdesit infermior është një sfidë komplekse. Identifikimi i shkaqeve thelbësore thekson nevojën për rritjen e numrit të personelit infermior, balancimi e shpërndarjes së infermierëve për pacient dhe zbatimi i strategjive për një komunikim efektiv ndërmjet anëtarëve të kujdesit shëndetësor. Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e cilësisë së kujdesit për pacientët, reduktimin e kostove për sistemin shëndetësor dhe në rritjen e kënaqësisë së punës për infermierët.

Fjalë kyçe: kujdes i humbur infermior, infermier, shkak, cilësi, pacient.

"MISSED NURSING CARE": A DESCRIPTIVE STUDY ON TYPES AND IDENTIFICATION OF CAUSES"

PhD Candidate Ilda Taka¹, Dr. Elona Hasalla¹, PhD Candidate Albana Sula¹, PhD Candidate Elona Zhiva¹, PhD Candidate Rajmonda Hida¹

¹Faculty of Technical Medical Sciences, Elbasan

email: ilda.taka@uniel.edu.al

ABSTRACT

Introduction:

The concept of 'missed care' within nursing is utilized to describe situations where essential healthcare activities for patients are either not delivered or delayed due to various reasons.

Objective:

This study aims to evaluate the most frequently missed nursing care tasks during daily routines and to pinpoint factors that contribute to these occurrences as perceived by nurses.

Method:

This descriptive cross-sectional study employed a questionnaire distributed through the "Google Form" application. The questionnaire consisted of three sections: the first section gathered socio-demographic and professional data, the second section contained 12 questions assessing the frequency of missed or postponed nursing tasks, and the third section included 15 questions gauging nurses' perceptions regarding the reasons behind 'missed care'.

Results:

The survey was completed by 48 nurses, comprising 42 females and 6 males, with an average age of 30+_2.5. A notable 87.5% of nurses responded to all questionnaire items. Findings revealed that activities like passive patient mobilization every 2 hours (31.8%) and aiding with feeding (27.2%) were the most commonly missed care tasks. Key causes reported for missed nursing care included the presence of urgent cases (56.5%), high patient-to-nurse ratios (56.5%), and an upsurge in hospital admissions (60.8%).

Conclusion:

Mitigating missed nursing care presents a multifaceted challenge. Identifying primary causes underscores the necessity for augmenting nursing personnel, rebalancing nurse-patient ratios, and implementing strategies that promote effective communication among healthcare team members. Such measures hold promise in elevating patient care quality, curtailing healthcare system expenditures, and enhancing nurse job satisfaction.

Keywords: missed nursing care, nurse, causality, quality, patient.

VLERËSIMI I KENAQËSISË DHE STRESIT TEK INFERMIERËT E SHËRBIMIT TË HEMODIALIZËS NË QENDRËN SPITALORE “XHAFERR KONGOLI”

Ilma Toçi¹, Xhoana Lazellari², Rajmonda Hida¹, Venemin Gega¹, Gjergji Doka¹, Arkida Skenderi¹, Behije Golloberda

¹As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit

“Aleksandër Xhuvani”

² Infermiere, Qendra spitalore” Xhaferr Kongoli” Elbasan

ABSTRAKT

Hyrje: Kujdesi infermior në shërbimin e hemodializës, një mjedis relativisht i kompleksuar nga pikëpamja teknologjike, karakterizohet nga kontakti i shpeshtë dhe intensiv me pacientin. Studime të shumta evidentojnë faktin se infermierët e hemodializës përballen me stresorë që lidhen me natyrën dhe mjedisin e punës së tyre që çon në nivele të ulëta të kënaqësisë në punë dhe nivelit të lartë të stresit (burnout).

Qëllimi: Vlerësimi i nivelit të kënaqësisë dhe stresit në punë tek Infermierët e shërbimit të hemodializës në Qendrën Spitalore “Xhaferr Kongoli” në qytetin e Elbasanit.

Metodologjia: Të dhënat u mblodhën nga një pyetësor i vetëstrukturuar nga rishikimi i literaturës dhe DASS21. Pjesa e parë e pyetësorit përbëhej nga pyetje sociodemografike dhe karakteristikat e punës. Faza e dytë konsistoi në shpërndarjen e pyetësorit dhe intervista të drejtpërdrejta me personelin infermior. Pyetësori iu shpërnda 15 infermiereve nëpërmjet platformës digjitale Google forms, të cilët gjithashtu iu nënshtruan edhe intervistimit.

Rezultatet: Infermierët e hemodializës raportuan një nivel të pranueshëm të kënaqësisë në punë dhe të perceptuar mjedisi i tyre i punës pozitivisht, megjithëse u konstatuan simptoma ankthi dhe depresioni tek disa prej tyre duke rritur kështu nivelin e stresit. Infermieret ishin të një moshe relativisht të re, dhe kishin punuar jo më gjatë se 1 vit në hemodializë.

Konkluzione: Infermierët e hemodializës përjetonin nivel jo të lartë të stresit edhe ishin të kënaqur nga mjedisi i tyre i punës i cili ishte i favorshëm. Kryeinfermierët dhe drejtuesit e shërbimeve duhet të marrin parasysh këto rezultate për hartimin e strategjive për të mbajtur dhe shmangur stresin në infermierët më të rinj dhe me më pak përvojë në këtë fushë specifike të kujdesit infermior.

Fjalët kyçe: infermier, hemodializë, kënaqësi, stres, punë

ASSESSMENT OF SATISFACTION AND STRESS AMONG THE NURSES OF THE HEMODIALYSIS SERVICE AT THE "XHAFFERR KONGOLI" HOSPITAL CENTER

Ilma Toçi¹, Xhoana Lazellari², Rajmonda Hida¹, Venemin Gega¹, Gjergji Doka¹, Arkida Skenderi¹, Behije Gollobërda

¹Associate/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan

"Aleksander Xhuvani"

² Nurse, Hospital Center "Xhaferr Kongoli" Elbasan

ABSTRACT

Introduction: Nursing care in the hemodialysis service, a relatively complex environment from a technological point of view, is characterized by frequent and intensive contact with the patient. Numerous studies highlight the fact that hemodialysis nurses face stressors related to the nature and environment of their work, which leads to low levels of job satisfaction and high levels of stress (burnout).

Purpose: Assessment of the level of satisfaction and stress at work among the nurses of the hemodialysis service at the Xhaferr Kongoli Hospital Center in the city of Elbasan.

Methodology: Data were collected by a self-structured questionnaire from the literature review and DASS21. The first part of the questionnaire consisted of sociodemographic questions and work characteristics. The second phase consisted of distributing the questionnaire and direct interviews with the nursing staff. The questionnaire was distributed to 15 nurses through the digital platform Google forms, who were also interviewed.

Results: Hemodialysis nurses reported an acceptable level of job satisfaction and perceived their work environment positively, although symptoms of anxiety and depression were found in some of them, thus increasing the level of stress. The nurses were of a relatively young age, and had worked no longer than 1 year in hemodialysis.

Conclusions: Hemodialysis nurses experienced a low level of stress and were satisfied with their work environment which was favorable. Chief nurses and service managers should take these results into account when designing strategies to maintain and avoid stress in younger and less experienced nurses in this specific area of nursing care.

Keywords: nurse, hemodialysis, satisfaction, stress, work.

MENAXHIMI I PACIENTIT TË IMOBILIZUAR ME GIPS

*PhD.cand Elona Prifti Zhiva¹, Dr.Denisa Naqellari², PhD.cand. Ilda Taka², PhD.Dr. Albana Sula²
Msc. Jonila Cela.*

Universiteti "Aleksander Xhuvani", FSHMT Elbasan.

e-mail: elonazhiva@yahoo.com

ABSTRAKT

Hyrje: Imobilizimin me gips, mund ta konsiderojmë si fiksimin e tij në një aparat apo mjet të jashtëm rigid të modeluar rreth trupit apo anësisë së dëmtuar. Qëllimi i kësaj mënyre është imobilizimi i një pjese të dëmtuar, në pozicion anatomo-fiziologjik deri në arrijtjen e ngjijtes apo shërimitin e dëmtimit.

Qëllimi i studimit: Ky studim ka për qëllim të përcaktojë rëndësinë e kujdesjeve infermierore në pacientët me gips. Kujdesi infermior, lidhet me parandalimin e ndërlikimeve nga gipsi, presionet në indet e buta dhe në proeminencat kockore, evitimin e pengesave të qarkullimit të gjakut dhe atij limfatik, etj.

Metoda dhe materiali: Ky studim është kuantitativ, analitik, 1 vjeçar. U morën të dhëna nga kartelat mjekësore dhe infermierore për një periudhë 1 vjeçare, 2022 – 2023, në shërbimin e spitalit të Traumës dhe Ortopedisë, Tiranë, për të përcaktuar rëndësinë që ka kujdesi infermior në parandalimin e komplikacioneve dhe ecurinë e rehabilitimit të pacientëve me fraktura dhe luksacione.

Rezultatet: Në studim u morën 50 pacientë me gips. Nga studimi i këtyre rasteve rezultoi se: Me rritjen e njohurive të stafit infermior në ndihmën që iu ofrohej pacientëve me gips, 30 nga këta pacientë që u morën në studim, e toleruan mirë gipsin dhe nuk kishin pësuar asnjë komplikacion nga vendosja e gipsit. 15 nga pacientët që u morën në studim referuan se në fillim nuk e toleruan mirë gipsin, duke referuar edemë, por për të kontrolluar edemën infermieri e ndihmon pacientin, duke ngritur krahun, (në rastet e imobilizimit të gjymtyrëve të sipërme) e imobilizuar në mënyrë të tillë që bërryli të jetë më lart se shpatulla, dhe dora më lart se bërryli. Në rastin e gjymtyrëve të poshtme, kujdesjet infermierore konsistojnë në vendosjen e këmbës së pacientit mbi disa jastekë deri sa të arrihet niveli i zemrës për të kontrolluar edemën dhe vendos akull mbi vendin e frakturës për 1 deri në 2 ditë. 5 nga pacientët, nuk e toleruan mirë gipsin dhe patën komplikacione, si dhimbje e vazhdueshme dhe sindromën e kompartmentit.

Konkluzione: Detyrat kryesore të stafit infermior në pacientët me gips përfshijnë: Reduktimin e ankthit, përsosjen e komfortit, rritjen e aftësive për vetëkujdesje dhe shmangien e komplikacioneve si: sindroma e kompartmentit, ulçerat e lëkurës nga presioni dhe sindroma e mospërdorimit. Pacienti duhet të kuptojë në mënyrë të saktë qëllimin e përdorimit të gipsit. Pacientët janë më aktivë në kujdesin e shëndetit të tyre, kur ata e kanë kuptuar plotësisht rëndësinë e mbajtjes së gipsit.

Fjalët kyçe: Gips, sindroma e kompartmentit, imobilizim, vetëkujdesje.

NURSING MANAGEMENT OF PATIENTS WHO ARE IMMOBILIZED IN GYPSUM

*PhD.cand Elona Prifti Zhiva¹, Dr.Denisa Naqellari², PhD.cand. Ilda Taka², PhD.Dr. Albana Sula²
Msc. Jonila Cela.*

University of Elbasan, "Aleksander Xhuvani", FSHMT Elbasan.

e-mail: elonazhiva@yahoo.com

ABSTRACT

Introduction: Gypsum can be considered as fixing it to a rigid external device or tool modeled around the body or damaged part. The purpose of this method is the immobilization of a damaged part, in the anatomy-physiological position until reaching the adhesion or healing of the injury.

Scope and Purpose: This study aims to determine the importance of nursing care in patients who are been used the gypsum. Nursing care is related to the prevention of complications from the use of gypsum, pressures in soft tissues and bone marrow, avoiding blood circulation and lymphatic obstruction, etc.

Material and Methods: This is a quantitative and analytical study. Information was taken from medical and nursing cards, for a period of 1 year, 2022-2023, in the service of the Trauma and Orthopedic Hospital in Tirana, to determine the importance of nursing care in preventing complications and the progress of rehabilitation of patients with fractures and luxationes.

Results: In the study, were included 80 patients, who had used the gypsum. From the study of these cases it resulted that: With the increase of nursing staff knowledge in the assistance provided to traumatized patients, 80 of these patients tolerated well the gypsum and referred that had not suffered any complications from the laying of gypsum. 15 of the patients said they did not tolerate the gypsum at first, they referred that they had edema, but to control the edema the nurse raises the arm, (in cases of immobilization of the upper limbs), immobilized in such a way that the elbow is higher than the shoulder, and the arm above the elbow. In the case of the lower limbs, the nursing care consists in placing the patient's leg over some cushions until the heart rate is reached to control the edema and puts ice over the fracture site for 1 to 2 days. 5 of the patients did not tolerate good gypsum and had complications, such as constant pain and compartment syndrome.

Conclusions: The main tasks of nursing staff in patients who use the traction are the following: Reducing anxiety, providing comfort, increasing self-care skills and avoiding complications such as: compartment syndrome, skin ulcers from the pressure and non-use syndrome. The patient must correctly understand the purpose of using the gypsum. The information needs to be repeated frequently. Patients are more active in their health care when they have fully understood the therapy.

Keywords: Gypsum, compartment syndrome, immobilization, self-care.

MËNYRAT E VENDOSJES DHE MIRËMBAJTJA E KATETERIT PERIFERIK VENOZ (KPV)

Klajdi Belishta¹

¹ *Koordinator i KSHI, pedagog i jashtëm në Fakultetin e Infermierisë, Universiteti Fan.S.Noli, Infermier në pavionin e Neurologjisë, Spitali Rajonal Korçë,*

klajdibelishta@kshi.al

ABSTRAKT

Kateteri periferik venoz (KPV), është një procedurë, që realizohet gjërësisht në çdo pavion apo qendër trajtimi, por një rëndësi akoma më të madhe merr në sallat operatore. Në varësi të gjendjes dhe stadiit të pacientit, personelit infermior i duhet të njoh procedurën në tërësi dhe elementet që ndikojnë në jetëgjatësinë dhe komplikacionet e KPV. Ky punim është përqëndruar më shumë tek materialet, procedura, mitet, komplikacionet dhe mënyrën e zgjedhjes së KPV.

OBJEKTIVA: Objektivi i studimit ishte rëndësia e njohjes së procedurës, komplikacioneve dhe roli i infermierit në kujdesin ndaj pacientit.

METODOLOGJIA: Janë vëzhguar pacientët dhe infermierët gjatë trajtimit të pacientëve në ndërhyrjet kirurgjikale të kryera në Spitalin Rajonal të Korçës, në periudhën Qershor 2021 deri Maj 2022. Në total janë vëzhguar 78 pacientë që ju nënshtruan ndërhyrjeve kirurgjikale të planifikuara.

REZULTATET: KPV është një paisje intravaskulare, që qëndron e fiksuar për një periudhë kohore, sipas protokollit 48-72 orë. Gjatë këtij intervali kohor, nga mënyra e vendosjes, antiseptikut të zgjedhur, fiksusit të përdorur, rregullat e asepsisë, përdorimi ose jo i tre-rrugëshit, mund të shfaqen komplikacione si hematoma, dhimbja, djegja, flebiti, infiltrimi, ekstravazioni dhe trombo-flebiti. Bazuar në rezultatet e studimit 3 pacientë u identifikuan me flebit, 4 pacientë me hematoma, 2 pacientë me infiltrim, 2 pacientë me ekstravazion, 5 pacientë referuan për dhimbje, dhe 2 pacientë për djegie.

KONKLuzionet: Insetimi i KPV është dhe do të mbetet një nga procedurat bazë të profesionit infermior. Për të shmangur komplikacione të lidhura me procedurën rekomandohet njohja e mirë nga ana e stafit infermior të diametrit, gjatësisë, ngjyrat, numrat, dhe njësitë matëse të KPV. Rekomandohen trajnime të vazhdueshme për përvetësimin sa më të mirë të procedurës nga stafi infermior.

FJALË KYÇE: KPV, Gauge, inch, trombo-flebit, infiltrim, hematoma, ekstravazion.

METHODS OF PLACEMENT AND MAINTENANCE OF THE PERIPHERAL VENOUS CATHETER (PVC)

Klajdi Belishta¹

¹ *KSHI coordinator, external academic staff e at the Fan.S.Noli University, Faculty of Nursing, Nurse at the Neurology ward, Korca Regional Hospital, Albania,*

klajdibelishta@kshi.al

ABSTRACT

INTRODUCTION; Peripheral venous catheterization (PVC) is a procedure that is widely performed in every ward or treatment center, but it takes on even greater importance in operating rooms. Depending on the condition and stage of the patient, the nursing staff should know the procedure as a whole and the elements that affect the life expectancy and complications of the PVC. This paper is more focused on materials, procedures, myths, complications, and the process of choosing PVC.

OBJECTIVES; The objective of the study was to determine the importance of knowing the procedure, its complications, and the nurse's role in patient care.

METHODOLOGY; Patients and nurses were observed during the treatment of patients in surgical interventions performed at the Regional Hospital of Korça in the period from June 2021 to May 2022. In total, 78 patients who underwent planned surgical interventions were observed.

RESULTS; The PVC is an intravascular device that remains fixed for a period of time, according to the 48–72-hour protocol. During this time interval, complications such as hematoma, pain, burning, phlebitis, infiltration, extravasation, and thrombo-phlebitis may appear due to the method of placement, the antiseptic chosen, the fixation used, the rules of asepsis, and the use or not of the three-way. Based on the results of the study, 3 patients were identified with phlebitis, 4 patients with hematoma, 2 patients with infiltration, 2 patients with exvasation, 5 patients referred for pain, and 2 patients for burns.

CONCLUSIONS; The insertion of the PVC is and will remain one of the basic procedures of the nursing profession. To avoid complications related to the procedure, it is recommended that the nursing staff be familiar with the diameter, length, colors, numbers, and measurement units of the PVC. Continuous training is recommended for the best acquisition of the procedure by the nursing staff.

KEYWORDS; PVC, inch, thrombophlebitis, infiltration, hematoma, extravasation.

MENAXHIMI I KONVULSIONEVE FEBRILE TEK PACIENTËT PEDIATRIK*Elona Areza**Kryeinfermiere ne Repartin e Urgjences, Spitali Amerikan 3*elona.areza@spitaliamerikan.com**ABSTRAKT**

Konvulsionet febrile janë ngjarje të lidhura me temperaturën e lartë që ndodhin tek infantët ose fëmijët midis moshës 6 muaj deri 6 vjeç. 2-5 % e fëmijëve në Evropë kalojnë një konvulsion febril nga të cilët vetëm 20% kalojnë konvulsion febril kompleks, 5% status febril epileptik dhe 75% konvulsione febrile të thjeshta.

Materiali dhe Metoda: Vetëm 1/3 e fëmijëve që kanë kaluar një episod febril mund të kalojnë një të dytë; ku më të predispozuar janë: fëmijet me histori familjare, që kanë një episod të parë përpara 18 muajsh, me temperaturë mbi 38 gradë celcius dhe kur njëri nga pjesëtarët vuan nga epilepsia. Etiologjia e saktë e konvulsioneve febrile është e panjohur, por konsiderohet të jetë rezultat i ndërveprimit të faktorëve gjenetikë me faktorët ambiental. Duhet të dyshojmë për KF në raste me temperaturë më të lartë se 38 gradë, moshë më e vogël se 5-6 vjeç, kryesisht 1-3 vjeç, seksi femër prioritar, histori familjare pozitive. Temperatura në konvulsionin febril është e lidhur kryesisht me: Infeksionet virale, Otit media, Tonsilit etj.

Diskutimi: Konvulsionet febrile i klasifikojmë në të thjeshta dhe komplekse. Konvulsione febrile të thjeshta: 95% e konvulsioneve lidhen me ngritjen e menjëhershme të temperatures. Konvulsione febrile komplekse: 5% e konvulsioneve kanë origjinë intrakraniale. K.F të thjeshta: Shfaqen nga 9 muaj deri 5 vjeç, zgjasin më pak se 1 min, kriza ndalon spontanisht dhe nuk kemi përsëritje brenda 24 orëve, shfaqen në fëmijë pa vonesë psiko motore dhe pa anomali neurologjike. Kf komplekse: zgjasin më shumë se 10 minuta me përsëritje brenda 24 orëve, kemi dridhje fokale, psh konvulsioni ndodh vetëm nga njëra anë e trupit, ndërjegjija e plotë rikthehet vonë (pas një ore) dhe kem anomali neurologjike. Fëmija mund të kalojë deri në status epileptik. Vendosja e diagnozës konsiston në një anamnezë të hollësishme dhe të kujdeshme natyra kohëzgjatja e konvulsionit, sëmundjet e kaluara dhe temperatura, përdorimi i antibiotikëve etj.

Shenjat klinike të K.F janë: temperaturë mbi 38 gradë celcius, e qarë që nuk qetësohet me asgjë, fiksion të syve, humbje të ndërjegjjes, ngërç focal ose i përgjithshëm, lëvizje të pakordinuara të këmbëve dhe duarve, vështirësi në frymëmarrje, shkurmb nga goja, zbehje ose një ngjyrë të lëkurës si blu, dhe fiksion të syve. Pas konvulsionit fëmijët janë të përgjumur dhe ndonjëherë konfuz, dhe ju duhen mbi 30 minuta të zgjohen plotësisht. Monitorimi i kujdesshëm neurologjik ka rëndësinë e vetë-reagimi pupilar (niveli i ndërjegjjes), rigiditeti i qafës (meningit apo encefalit) si dhe kryerja e punkcionit lumbar nëse dyshohet për infeksione të kokës. Diagnoza diferenciale, trajtimi dhe menaxhimi i Kf në urgjencëka rëndësinë e vet gjithashtu dhe edukimi dhe suporti i familjarëve si një pikë kryesore për trajtim në këtë temë.

Konkluzioni: Diagnoza është klinike dhe është shumë e rëndësishme të kuptohet nëse kemi të bëjmë me konvulsione febrile të thjeshta apo komplekse. Menaxhimi konsiston në kontrollin e simptomave dhe trajtimin e shkakut të temperaturës. Personeli infermior dhe shëndetësorë kanë për detyrë të mbështesin familjarët, të cilët janë shumë të stresuar, të frikësuar dhe ankthioz. Është shumë e rëndësishme të qetësohen dhe të mësohen familjarët si të menaxhojnë këtë situatë në kushte shtëpie.

Fjalet kyçe: *Konvulsione febrile të thjeshta, konvulsione febrile të përbëra, temperaturë, fëmijë, eplepsi, kriza.*

MANAGEMENT OF FEBRILE SEIZURES IN PEDIATRIC PATIENTS*Elona Areza¹**Head nurse in the Emergency Department, American Hospital 3¹**elona.areza@spitalamerikan.com***ABSTRACT**

Febrile convulsions are events associated with high fever that occur in infants or children between the ages of 6 months and 6 years. 2-5% of children in Europe experience a febrile seizure of which only 20% experience complex febrile seizures, 5% febrile status epilepticus and 75% simple febrile seizures.

Materials and Methods: Only 1/3 of children who have experienced a febrile episode may experience a second one; where the most predisposed are: children with a family history, who have a first episode before 18 months, with a temperature above 38 degrees Celsius and when one of the members suffers from epilepsy. The exact etiology of febrile convulsions is unknown, but it is considered to be the result of the interaction of genetic factors with environmental factors. We should suspect CF in cases with a temperature higher than 38 degrees, age less than 5-6 years, mostly 1-3 years, priority female sex, positive family history. The temperature in the febrile convulsion is mainly related to: Viral infections, Otitis media, Tonsillitis, etc

Discussion: We classify febrile convulsions into simple and complex KF. Simple febrile seizures: 95% of seizures are associated with a sudden rise in temperature. Complex febrile seizures: 5% of seizures have an intracranial origin. Simple seizures: They appear between 9 months and 5 years, they last less than 1 minute, the seizure stops spontaneously and there are no recurrences within 24 hours, they appear in children without psycho motor delay and without neurological abnormalities. Complex seizures: last more than 10 minutes with recurrence within 24 hours, we have focal tremors, for example, the convulsion occurs only on one side of the body, full consciousness is restored late (after an hour) and I have a neurological anomaly. The child can go to status epilepticus.

Establishing the diagnosis consists of a detailed and careful anamnesis, the nature and duration of the convulsion, past illnesses and temperature, the use of antibiotics, etc. The clinical signs of KF are: temperature over 38 degrees Celsius, crying that does not calm down with anything, eye fixation, loss of consciousness, focal or general numbness, uncoordinated movements of the legs and hands, breathing difficulties, foaming at the mouth, paleness or a blue-like skin color, and staring. After a seizure, children are drowsy and sometimes confused, and it takes over 30 minutes for them to fully wake up. Careful neurological monitoring is important - pupillary reaction (level of consciousness), neck stiffness (meningitis or encephalitis) and lumbar puncture if head infections are suspected.

Differential diagnosis, treatment and management of CF in the emergency has its own importance as well as the education and support of family members as a main point for treatment in this matter.

Conclusion: The diagnosis is clinical and it is very important to understand whether we are dealing with simple or complex febrile convulsions. Management consists of controlling the symptoms and treating the cause of the fever. Nursing and health personnel have the duty to support family members, who are very stressed, scared and anxious. It is very important to calm down and teach family members how to manage this situation at home.

Keywords: simple febrile convulsions, combined febrile convulsions, temperature, children, epilepsy, crisis

RRUGËT EFIKASE TË ADMINISTRIMIT TË MEDIKAMENTEVE NË URGJENCËN SPITALORE

Skënder Brataj

Indrit Jaupaj

The National Medical Emergency Center

ABSTRAKT

Arresti kardial është një urgjencë mjekësore kritike që kërkon ndërhyrje të shpejt dhe efektive për të përmirësuar rezultatet e pacientit. Ndër këto ndërhyrje, administrimi i adrenalinës (epinefrina) është një komponent vendimtar, i cili shërben për të rritur prodhimin kardial dhe perfuzionin sistematik. Ky rishikim sistematik dhe meta-analizë synojnë të ofrojnë një krahasim të efikasitetit dhe sigurisë së dy rrugëve kryesore të administrimit të adrenalinës: Intravenoze (IV) dhe Intraosseous (IO) në kontekstin e arrestit kardial. Ne analizuam me përpikëri një përzgjedhje gjithëpërfshirëse të studimeve të publikuara deri në shtator 2021 për të vlerësuar rezultatet që lidhen me administrimin IV dhe IO të adrenalinës. Rishikimi ynë përfshiu të dhëna në lidhje me kohën e përgjigjes, shpërndarjen e suksesshme të drogës, kthimin e qarkullimit spontan (ROSC), shkallët e mbijetesës dhe rezultatet neurologjike. Gjetjet e këtij rishikimi do të kontribuojnë me njohuri të vlefshme në procesin e vendimmarrjes klinike, duke ofruar udhëzime mbi rrugën optimale të administrimit të adrenalinës në skenarët e arrestit kardial, veçanërisht në situatat kur vendosja e aksesit IV mund të jetë sfiduese ose e ndjeshme ndaj kohës. Kjo analizë synon të lehtësojë praktikën e bazuar në prova dhe të përmirësojë kujdesin ndaj pacientit në mjedisin kritik të menaxhimit të arrestit kardial. Udhëzimet aktuale të reanimimit kardio-pulmonar sugjerojnë përdorimin e rrugës intravenoze për administrimin e barnave në arrest kardial jashtë spitalit, ose rrugën intra-kockore në rastet në të cilët aksesit intravenoz nuk mund të aplikohet menjëherë. Studimet vëzhguese që krahasojnë efektin e administrimit **intravenoz** dhe **intra-kockor** të barnave në rezultatet e pacientit janë të vështira për t'u interpretuar për shkak të paragjykimimit të kohës së ringjalljes dhe faktorëve të tjerë konfuzë. Deri më sot, asnjë provë e kontrolluar e rastësishme nuk ka krahasuar drejtpërdrejt efektin në rezultatet e pacientit të administrimit intrakockor kundrejt administrimit intravenoz të barnave në arrest kardial. Rëndësia e rrugës së administrimit të barnave të përdorura në rast të **arrestit kardial jashtë spitalit** bazohet në konceptin se barnat kanë rezultuar efektive). Trajtimi me medikamente në arrest kardial është një ndërhyrje kritike për kohën, me të dhëna vëzhguese që tregojnë lidhjen midis administrimit më të shpejtë të barit dhe rezultateve më të mira të pacientit, megjithëse këto studime mund të jenë të njëanshme nga koha e ringjalljes. Një studim vëzhgues i 32,101 pacientëve me arrest kardial jashtë spitalit zbuloi se çdo minutë vonesë në administrimin e adrenalinës shoqërohej me një probabilitet të zvogëluar të mbijetesës në spital (OR 0,96, 95% CI 0,95 - 0,98). Këto të dhëna pasqyrojnë të dhëna nga provat e kontrolluara të rastësishme se medikamentet e arrestit kardial janë efektive në arritjen e ROSC dhe një lidhje të fortë me kohën e fillimit të aplikimit. Qasja intravenoze është shpesh e vështirë për t'u siguruar në arrest kardial jashtë spitalit, megjithëse normat e suksesit janë raportuar deri në 50% në disa sisteme urgjence. Kjo si pasojë e disa faktorëve që lidhen me e pacientin, të tilla si venat e kolabuara ,

periferitë e ftohta, dhe faktorët mjedisorë, të tillë si ndriçimi i dobët dhe pozicionimi i vështirë i pacientit. Në përgjithësi, 98% e pacientëve morën këtë lloj akses, nga të cilët 86% e kanulave u inseruan në humerusin proksimal. Në këtë sistem me ekspozim të lartë paramedik në rrugën intrakockore, administrimi i barit nëpërmjet kësaj rruge krahasuar me administrimin intravenoz të barit u shoqërua me një kohë dukshëm më të shkurtër (5.0 min, 95% CI 4.7-5.4 vs 8.8 min, 95% CI 6.6- 10.9, $p < 0,001$). Rruga optimale për shpërndarjen e drogës në arrest kardiak jashtë spitalit **është e pasigurt**. Rruga më efektive e barit duhet të lehtësojë marrjen, administrimin dhe transportin e shpejtë të barit në qarkullimin qendror, si dhe të shoqërohet me një rezultat klinik të përmirësuar. Ka avantazhe të mundshme për qasjen intrakockore, duke përfshirë shpejtësinë dhe suksesin e inserimit, megjithëse kjo mund të ndikohet nga vendi anatomik. Në mënyrë të ngjashme, ka avantazhe të mundshme për rrugën intravenoze, të tilla si një rrezik më i ulët i dislokimit dhe një profil farmakokinetik potencialisht më i favorshëm.

Fjalë Kyçe: Intra kockor, ROSC, PARAMEDIC2, Para-Spitalor.intra-venoz, medikamente.

EFFICIENT WAYS OF ADMINISTERING MEDICATIONS IN THE PRE HOSPITAL EMERGENCY

Skënder Brataj

Indrit Jaupaj

The National Medical Emergency Center

ABSTRACT

Current cardiopulmonary resuscitation guidelines suggest the use of the intravenous route for the administration of drugs in out-of-hospital cardiac arrest, or the intraosseous route in cases in which intravenous access cannot be applied immediately. Observational studies comparing the effect of intravenous and intraosseous drug administration on patient outcomes are difficult to interpret because of resuscitation time bias and other confounding factors. To date, no randomized controlled trials have directly compared the effect on patient outcomes of intraosseous versus intravenous administration of drugs in cardiac arrest. The importance of the route of administration of drugs used in out-of-hospital cardiac arrest is based on the concept that the drugs have been effective. Recent larger randomized controlled trials have provided evidence supporting the use of epinephrine and antiarrhythmics during out-of-hospital cardiac arrest. The ALPS placebo-controlled study showed no differences in ROSC, survival to discharge, or neurologic outcomes in patients treated with amiodarone or lidocaine and placebo. However, in the subgroup of patients with evidence of cardiac arrest there was evidence of improved survival to hospital discharge with amiodarone (difference 5.0%, CI 0.3% - 9.7%) and lidocaine (difference 5.0%, CI 0.3% - 9.7%) 5.2%, 95% CI 0.5% - 9.9%). Drug treatment in cardiac arrest is a time-critical intervention, with observational data showing an association between faster drug administration and better patient outcomes, although these studies may be biased by the timing of resuscitation. An observational study of 32,101 patients with out-of-hospital cardiac arrest found that each minute of delay in adrenaline administration was associated with a decreased probability of in-hospital survival (OR 0.96, 95% CI 0.95 - 0.98). These data reflect evidence from randomized controlled trials that cardiac arrest medications are effective in achieving ROSC and a strong correlation with the time of initiation of application.

Intravenous access is often difficult to obtain in out-of-hospital cardiac arrest, although success rates as high as 50% have been reported in some emergency systems. This is a consequence of several factors related to the patient, such as collapsed veins, cold peripheries, and environmental factors, such as poor lighting and difficult positioning of the patient.

Overall, 98% of patients received this type of access, of which 86% of cannulas were inserted into the proximal humerus. In this system with high paramedic exposure to the intraosseous route, drug administration via this route compared with intravenous drug administration was associated with a significantly shorter time (5.0 min, 95% CI 4.7-5.4 vs 8.8 min, 95% CI 6.6-10.9, $p < 0.001$). The optimal route for drug delivery in out-of-hospital cardiac arrest is uncertain. The most effective drug route should facilitate rapid uptake, administration, and transport of the drug into the central circulation, and be associated with an improved clinical outcome. There are potential advantages to the intraosseous approach, including speed and success of insertion, although this may be affected by anatomical site. Similarly, there are potential advantages to the intravenous route, such as a lower risk of dislocation and a potentially more favorable pharmacokinetic profile.

Keywords: Intra-osseous, ROSC, PARAMEDIC 2, Pre -Hospital. Intra-venous, drugs

ASTUPOGRAMA ARTERIALE DHE DOMOSDOSHMERIA E TESTIT ALLEN PER TË PARANDALUAR TROMBOZËN PERIFERIKE TË DORËS

Msc Erald Cocka¹, Msc Enkeleda Hajdini², PhD Anila Dine³, Msc Raimonda Lalaj⁴; PhD Cand. Muhamet Kadrija⁵

*¹Drejtuesi i KSHI, Pedagog FSHMT, Infermier ICU Stroke Unit,
eraldcocka@kshi.al*

ABSTRAKT

HYRJA; Testi ALLEN është një test i cili përgjithësisht përdoret për të përcaktuar kalueshmërinë e gjakut arterial në periferinë e dorës (secilës). Zakonisht vërtetimi i kalueshmërisë normale të gjakut arterial bëhet dhe DUHET të bëhet edhe në rastin e Astrupogramës arteriale (marrjes së monstrës së gjakut arterial për ekzaminim laboratorik). Në këtë rast sigurimi i një aksesit të mirë të gjakut në arterien ulnare e bën të indikueshme punktimin e arteries radiale kurse e kundërta sjell kundëringdikacion për punktimin e arteries radiale.

OBJEKTIVA; Objektivi i këtij punimi shkencor është transmetimi i evidencave sa i përket eksperiencës personale prej gati 2 viteve në ICU me pacientët Covid 19 si edhe shfletimi i shumë literaturave ndërkombëtare sa i përket çështjes. Janë të regjistruara nga shënimet që kam mbajtur 4 raste të zhvillimit të trombozës periferiketë dorës.

METODOLOGJIA; Regjistrimi i rasteve të dyshuara me mungesë perfuzionimi mbas testit allen, apo me perfuzionim të dëmtuar. Mbajtja shënim e manipulimeve të astrupogramës arteriale radiale pa bërë testin Allen si edhe korelacioni me kërkimet shkencore në literatura që kam bërë. Kam realizuar edhe një pyetësor tek kolegët në lidhje me njohuritë rreth Testit ALLEN.

REZULTATET; 4 raste të evidentuara me trombozë periferike të dorës. Të 4-ta rastet kanë përfunduar në kirurgjinë vazale.

Gjithashtu sipas infermierëve të intervistuar, në njësinë e ICU, Astrupograma në arterien radiale ka qënë nga më të zakonshmet. Ajo që u vu re nga praktika ishte mungesa e realizimit të testit ALLEN. 95% e infermierëve të përfshirë në intervistim nuk e njihnin ose kishin dëgjuar për testin ALLEN, ndërsa 5 % e kishin të njohur por nuk e realizonin gjithsesi. 100% te personelit infermior në studim nuk e realizonin testin ALLEN përpara procedurës së Artupogramës arteriale në arterien radiale. Ishemia e ekstremitetit periferik (dorës) u vu re në tre pacientë, ku e vetmja zgjidhje e aplikuar ishte amputim.

KONKLuzionET; Për të promovuar sigurinë e dhënies së kujdesit ndaj pacientit dhe përdorimin në praktikë të teknikës së artupogramës në arterien radiale bazuar në rezultatet e studimit sugjerohet shtimi i kësaj teknike në protokollet e kujdesit infermior dhe trajnimi i stafit infermior specifikisht për këtë teknikë.

FJALË KYÇE; Testi ALLEN, Astrupograma arteriale, staf infermior, amputim, arteria radiale, ulnare.

ALEN TEST AND THE EFFECTS OF NOT DOING IT BEFORE THE ARTERIAL ASTUPOGRAM PROCEDURE IN COVID 19 PATIENTS

Msc Erald Cocka¹ ; Msc Enkeleda Hajdini²; PhD Anila Dine³ ; Msc Raimonda Lalaj⁴; PhD Cand. Muhamet Kadrija⁵

*¹Drejtuesi i KSHI, Pedagog FSHMT, Infermier ICU Stroke Unit,
eraldcocka@kshi.al*

ABSTRACT

Introduction The ALLEN test is a test that is generally used to determine the patency of arterial blood in the periphery of the hand (each one). Usually, the confirmation of normal patency of arterial blood is done and MUST be done in the case of the arterial Astrupogram (taking the blood sample arterial for laboratory examination). In this case, ensuring a good access of blood to the ulnar artery makes puncturing the radial artery indicated, while the opposite brings a contraindication for puncturing the radial artery.

Purpose

- to place the appropriate importance on performing the Allen Test before the procedure.
- to add this to the protocol of the radial artery artifact technique (if it is not).
- to increase the safety of providing care to the patient.

Targets

- to practically clarify the technique of performing the Allen test.
- to determine the main arteries anatomically.
- to clarify the possible complications that the Allen Test avoids.

Results

100 professionals (Nurses) who worked in the intensive care unit with positive Covid 19 patients were studied. In the ICU unit Astrupograma in the radial artery has been one of the most common. What was observed from practice was the lack of realization of the Allen test. This was confirmed by the questionnaire that was given to each professional where 95% did not know it or had heard of it, while 5% knew it but did not implement it anyway. 100% of the health personnel did not perform the Allen test before the arterial Artupogram procedure in the radial artery.

Ischemia of the peripheral limb (hand) from March 2020 to December 2022 was observed in 3 patients, where the only solution remained amputation.

Key words: Allen's test, arterial Astrupogram, necrosis, amputation, radial, ulnar artery

INCIDENCA E FLEBITIT TEK PACIENTËT ME KATETER IV PERIFERIK TË HOSPITALIZUAR NË SPITALIN RAJONAL TË KORÇËS DHE FAKTORËT QË LIDHEN ME TË

Emisa Velo¹, Elena Drenesku², Paola Saro³, Jorgen Kasmollari⁴

¹ *Pedagoge, Universiteti "Fan S. Noli" Korçë, Cel: 0684048799, emisavelo@yahoo.com*

² *Pedagoge, Universiteti "Fan S. Noli" Korçë, Cel: 0676094211, elenadrenesku@yahoo.com*

³ *Pedagoge, Universiteti "Fan S. Noli" Korçë, 0676317053, p_saro@live.com*

⁴ *Infermier praktikant, Spitali Rajonal Korçë, Cel: 0672416092, j.kasmollari@gmail.com*

ABSTRAKT

Flebity është një nga problemet më të zakonshme që lidhet me vendosjen e një kateteri venoz periferik. Flebit është termi mjekësor që përdoret për inflamacionin e një vene. Ai i referohet manifestimeve klinike të individit në pozicionin e inserimit të kateterit intravenoz dhe që shfaqet me dy ose më shumë simptoma, të tilla si eritema, dhimbja, kordoni venoz i prekshëm, edema lokale, etj. Vlerësimi efektiv dhe objektiv i fillimit të flebitit, është i rëndësishëm për të ndërhyrë në kohë dhe për të shmangur pasoja më të rënda për pacientin.

Qëllimi i studimit është evidentimi i rasteve me flebit tek pacientët e hospitalizuar pranë pavioneve të Patologjisë, Kardiologjisë, Kirurgjisë, Pneumologjisë dhe Neurologjisë të Spitalit Rajonal Korçë, për periudhën Prill - Maj 2023 dhe studimi i faktorëve predispozues që çojnë në shfaqjen e tij.

Ky është një studim kohort retrospektiv dhe përshkruar eksplorativ, ku janë studiuar gjithsej 645 raste të hospitalizuara. Nëpërmjet studimit janë vlerësuar dhe përshkruar karakteristikat e flebitit dhe raportet e tij në lidhje me moshën, gjininë, llojin e kateterit intravenoz, sëmundshmërinë, ditët e qëndrimit në spital, kohëzgjatjen mesatare të mbajtjes së kateterit dhe numrin e manipulimeve që kryhen me këtë kateter. Të dhënat u mbledhën nga regjistrat e shtrimeve në pavionet përkatëse, kartelat e shtrimit të pacientëve në çdo pavion, gjithashtu, duke u vëzhguar çdo rast ditë pas dite dhe duke u konsultuar me stafin infermieror dhe mjekësor të pavionit.

Për të gjitha këto, është marrë leje në rrugë zyrtare nga Drejtoria e Shërbimit Spitalor Korçë, duke respektuar konfidencialitetin e të dhënave të pacientit dhe duke mos keqpërdorur këto të dhëna për përfitime personale apo për të dëmtuar persona të tretë. Flebitet si pasojë e inflamacionit lokal të venës ku është inseruar kateteri intravenoz, përbëjnë një nga shqetësimet e shpeshta që has infermieri në punën e përditshme. Evidentimi i të dhënave epidemiologjike dhe faktorëve predispozues, përbën një ndihmesë të madhe në identifikimin, diagnostikimin dhe trajtimin në kohë të flebitit dhe pasojave të tij. Kjo hedh baza të fuqishme në parandalimin e flebiteve, jep rezultat të kënaqshëm të punës së infermierit dhe mundëson cilësi dhe siguri mbi shëndetin e pacientit.

FJALËT KYÇE: *Flebit, Kateter intravenoz, Incidencë, Faktorë predispozues, Parandalim.*

INCIDENCE OF PHLEBITIS IN PATIENTS WITH IV PERIPHERAL CATHETERS HOSPITALIZED IN THE KORCA REGIONAL HOSPITAL AND FACTORS ASSOCIATED WITH IT

Emisa Velo¹, Elena Drenesku², Paola Saro³, Jorgen Kasmollari⁴

¹ *Pedagoge, Universiteti "Fan S. Noli" Korçë, Cel: 0684048799, emisavelo@yahoo.com*

² *Pedagoge, Universiteti "Fan S. Noli" Korçë, Cel:0676094211, elenadrenesku@yahoo.com*

³ *Pedagoge, Universiteti "Fan S. Noli" Korçë, 0676317053, p_saro@live.com*

⁴ *Infermier praktikant, Spitali Rajonal Korçë, Cel: 0672416092, j.kasmollari@gmail.com*

ABSTRACT

Phlebitis is one of the most common problems associated with the placement of a peripheral venous catheter. Phlebitis is the medical term used for inflammation of a vein. It refers to the clinical manifestations of the individual in the position of insertion of the intravenous catheter and appearing with two or more symptoms, such as erythema, pain, palpable venous cord, local edema, etc. Effective and objective assessment of the onset of phlebitis is important to intervene in time and avoid more serious consequences for the patient.

The purpose of the study is to identify cases of phlebitis in patients hospitalized near the wards of Pathology, Cardiology, Surgery, Pneumology and Neurology of the Korca Regional Hospital, for the period April - May 2023, and to study the predisposing factors that lead to its occurrence.

This is a retrospective and descriptive exploratory cohort study, where a total of 645 hospitalized cases were studied. The study evaluated and described the characteristics of phlebitis and its reports in relation to age, gender, type of intravenous catheter, morbidity, days of hospital stay, average duration of catheter retention and the number of manipulations performed with this intravenous catheter. The data were collected from the admission registers in the respective wards, the admission cards of the patients in each ward, also observing each case day by day and consulting the nursing and medical staff of the ward.

For all of this, permission was obtained in an official way from the Korca Hospital Service Directorate, respecting the confidentiality of the patient's data and not misusing these data for personal gain or to harm third parties.

Phlebitis as a result of local inflammation of the vein where the intravenous catheter has been inserted is one of the frequent concerns that nurses encounter in their daily work. Evidence of epidemiological data and predisposing factors is a great help in the identification, diagnosis and timely treatment of phlebitis and its consequences. This lays strong foundations in the prevention of phlebitis, gives a satisfactory result of the nurse's work and enables quality and safety of the patient's health.

KEYWORDS: *Phlebitis, Intravenous catheter, Incidence, Predisposing factors, Prevention.*

TRAUMA LOKOMOTORE DHE RENDESIA E MENAXHIMIT TE SAJ

Doc.Elona HASALLA, PHD.Cand .Ilda Taka, Msc.Elona Dybeli, Msc.Blerta Hasalla, Doc. Shqipe Luta, Phd. cand. Albana Sula. Phd.Cand.Rajmonda Hida,Msc. Marsida Duci, Msc. Bena Marra, Dr. Sulejman Baha, Brandi Fahriu

*Universiteti "Aleksandër XHUVANI" Elbasan;Fakulteti i Shkencave Mjeksore Teknike ,
Departamenti i Lëndëve Paraklinike; Qendra Kërkimore Mjedisore dhe Diagnostike; Departamenti i Lëndëve
Klinike; Departamenti i Infermieristikes;
Qendra Spitalore " Xhaferr Kongoli" Elbasan; Universiteti i Firences Itali*

ABSTRAKT

Hyrje: Traummat janë bashkëudhëtarë të shoqërisë njerzore. Ato ka e kanë shoqëruar njerëzimin gjatë gjithë etapve të zhvillimit të tij; duke filluar nga fatkeqësitë natyrore, luftrat për ekzitencë ,pushtimin e tokave ,në gjuetinë e kafshëve të egra,në përleshjet ndërmjet fiseve të ndryshme, në lufterat botërore pushtuese e shfarosëse etj.

Traummat lokomotorore shpesh bëhen shkaktarë të paaftësive të përhershme, që vijnë si pasojë e mos menaxhimit të saj në kohën dhe mënyrën e duhur.Duke e parë në këtë këndvështrim trajtimi dhe menaxhimi i saj sa më shpejt e mirë që të jetë e mundshme ka një rëndësi të veçantë.

Qëllimi : Qëllimi i punimit tonë modest është:

Të evidentojë tërësinë e dëmtimeve traumatike.

Të paraqesë , ndërlikimet e ndeshura gjatë trajtimit dhe të prezantojë edhe rrugët e zgjidhjes së tyre.

Të nxisë e të apeloje opinionin mbarë shoqëror, për rëndësinë e ndihmës në vënd ngjarje nga individë me njohuri paramjeksore .

Të nxjerë përfundime të drejta me karakter teorik e praktik lidhur me trajtimin e dëmtimeve traumatike në nivelin infermieristik .

Materiali dhe metoda e studimit: Ne morëm në studim në mënyre retrospektive kartelat klinike të 128 pacienteve që kishin pësuar trauma lokomotorore,për periudhen kohore janar 2021 deri në janar 2023. Nga këta 27 paciente ishin femra dhe 101 meshkuj.Raporti meshkuj (m)/ femra (f) ishte 3.74:1.Mosha më e madhe 83 vjeç ,mosha mesatare 31 vjeç, mosha më e vogël 4 vjeç. Pjesën më të madhe të traumave lokomotorore të marra në studim në serinë tonë e zinin aksidentet automobilistike ,78 pacientë (61%) dhe rrëzimet nga lartësitë ,36 pacientë (28%).Vetëm 14 pacientë kishin pësuar trauma lokomotorore si pasojë e dëmtimeve me armë zgjarri ,armë të ftohta ose dëmtime të tjera aksidentale.

Konkluzione:

Pas trajtimit të duhur të pacientëve që ne morëm në studim vumë re keto përfundime:

Pac. ende në trajtimin . . . 10 7.8 %

Pac.të dalë nga spitali . . 118 92.2 %

a-Njëlloj 11 8.59 %

b-Përmirësuar 29 22.65 %

c- Shëruar 62 48.43 %

d-Të vdekur. 16 12.53 %

Gjithsej 128 100 %

Rekomandime:

a-Njohja me problemet e traumës ka rëndësi diagnostikuese , mjekuese dhe është kusht i mjekimit të suksesëshëm i kësaj epidemie madhore, bashkëudhëtare e kohës moderne në të cilën jetojmë.

b-Edukimi i nxënësve nëpër shkolla, policëve rrugorë, shoferëve të makinave, banorëve përgjatë autostradave për mënyrën e dhënies së ndihmes së parë ka rëndësi të madhe pasi, lehtëson punën e personelit mjekësor dhe i mundëson të dëmtuarit të marrin ndihmën e parë sa më shpejt të jetë e mundur.

Fjale kyçe: trauma lokomotorë, pacienti i politraumatizuar, ndihma e parë, menaxhimi i traumës lokomotorë.

LOKOMOTOR TRAUMA AND ITS MANAGEMENT IMPORTANCE

Doc.Elona HASALLA,PHD.Cand .Ilda Taka, Msc.Elona Dybeli, Msc.Blerta Hasalla, Doc. Shqipe Luta, Phd. cand. Albana Sula. Phd.Cand.Rajmonda Hida,Msc. Marsida Duci, Msc. Bena Marra, Dr. Sulejman Baha, Brandi Fahriu

University of Aleksander Xhuvani; ElbasanFaculty of Medical Tech Science

QKZHMD; Department of Preclinical Sciences;

Department of Nursing; Departament of Clinical Sciences;

Hospital Center "Xhaferr Kongoli" ElbasanUniversity of Florence Italy

ABSTRACT

Introduction Traumas are co-travelers of the human society. They have accompanied mankind throughout all the steps of its development; ranging from natural disasters, struggles for existence, invasion of lands, wildlife hunting, clashes between different tribes, invading and exterminating world wars, etc.

Locomotor traumas are often the cause of permanent disabilities, which come as a consequence of not managing it in the right time and manner. By looking at this approach, handling and managing it as soon as possible is of special importance.

Purpose of the work: The purpose of our modest work is to:

- Identify the extent of traumatic injuries.
- Present, the complications encountered during the treatment and to present the ways of their solution.
- Urge and appeal to the social community for the importance of helping during trauma cases, from individuals with paramount knowledge.
- Draw the right conclusions with a theoretical and practical character related to the treatment of traumatic injuries at the nursing level.

Material and study methods: We retrospectively studied the clinical files of 128 patients with locomotor trauma, for the period January 2021 to January 2023. Out of these, 27 patients were female and 101 males. The rate male (m) / female (f) was 3.74. The highest age was 83 years old, the average age was 31 years old, and the youngest age was less than 4 years old.

Most of the locomotor trauma cases taken in the study in our series were caused by automobile accidents, 78 patients (61%) and falling from the height incidents, 36 patients (28%). Only 14 patients suffered locomotor trauma due to damage from the weapon incidents, cold weapons or other accidental damages.

Conclusions: After the proper treatment of the patients taken into consideration in this study, the following conclusions were noted:

Pac. still in the treatment . . . 10 7.8%

Pac. left out of the hospital. . 118 92.2%

a- Same.	11	8.59%
b- Improved.	29	22.65%
c- Cured.	62	48.43%
d- Dead.	16	12.53%
Total.	128	100%

Recommendations

- a- Knowing traumatic problems is for diagnostic importance, therapeutic importance and is a condition of successful treatment of this major epidemic, a co-worker of the modern era in which we live.
- b- Education of pupils in schools, road police, car drivers, residents along the highways for providing the first aid is of great importance because it facilitates the work of medical staff and enables to the injured persons to receive the first aid as soon as possible.

Key words: locomotor trauma, politraumatized patient, first aid, locomotive trauma management.

RËNDESIDIA E TRIAZHIMIT DHE MBIPOPULLIMI NË URGJENCË

Adrian BETI¹, Alion SEJDINI²,

¹ Urdhri i Infermierit të Shqipërisë, Qarku Elbasan.

² President i Urdhërit të Infermierit të Shqipërisë, Qarku Elbasan.

a_beti@hotmail.com

ABSTRAKT

Urgjenca është kontakti i parë i pacientit me personelin shëndetësor, ku këta të fundit duhet të ofrojnë kujdes shëndetësor për të gjithë personat që paraqiten në këtë sektor të kujdesit. Për të patur një performancë sa më të mirë dhe një trajtim në kohë rekord për të gjithë, triazhimi i pacientëve që paraqiteshin në urgjencë u kthye në një element shumë të rëndësishëm.

Qëllimi i këtij studimi është rëndësia e triazhimit dhe menaxhimi në repartin e urgjencës, si një komponent i rëndësishëm në shërbim.

Metodologjia: Studimi është i tipit deskriptiv, analitik. Përfshin periudhën 4 vjeçare 2018-2021 dhe u realizua në Shërbimin e urgjencës në Spitalin Rajonal të Elbasanit. Për studimin janë përdorur pasqyrat e aktivitetit mjekësor të Repartit Urgjencës në Spitalin Rajonal Elbasan.

Rezultatet: Gjetjet treguan se % më e madhe e pacientëve nuk përbënin një urgjencë madhore edhe pse janë paraqitur për të tillë, pasi pjesa më e madhe e pacientëve veprojnë me shpejtësi kur paraqiten në urgjencë.

Konkluzionet: Mungesa e njohurisë mbi triazhimin dhe etapat e tij, kanë përbërë pengesë përgjatë procesit. Triazhimi është një element shumë i rëndësishëm në urgjencën mjekësore për të ulur kohën e ndërhyrjes për pacientët të cilët përbëjnë një urgjencë, si dhe për të pasur efikasitet në shërbimin shëndetësor.

Rekomandimet: Si një nga proceset më të rëndësishme në mjedisin e urgjencës, ky element shërbimi duhet të jetë pjesë praktike thelbësore, në mënyrë që ti jepet përparësi një shërbimi cilësor bazuar në standarde bashkëkohore.

Fjalet kyçe: monitorim, mbipopullim, urgjencë, triazhimi, cilësi.

THE IMPORTANCE OF TRIANGE AND OVERCROWDING IN EMERGENCY

Adrian BETI¹, Alion SEJDINI²,

¹ Order of the Nurse of Albania, Elbasan Region.

² President of the Order of Nurses of Albania, Elbasan Region.

a_beti@hotmail.com

ABSTRACT

Aim: Emergency is the patient's first contact with health personnel, where the latter must provide health care to all persons present in this care sector. In order to have the best possible performance and a treatment in record time for everyone, the triage of patients presenting in the emergency room becomes a very important element.

The purpose of this study is the importance of triage and management in the emergency department, as an important component in service.

Methodology: The study is a descriptive, analytical research. It includes a 4-year period, from 2018 to 2021 and provides the performance of the Emergency Service at the Regional Hospital of Elbasan. Statements of the medical activity of the Emergency Department at the Elbasan Regional Hospital were used for the study.

Results: The findings showed that the majority of patients did not constitute a major emergency case even though they were presented for such, most patients act quickly when they are faced with an emergency.

Conclusions: The lack of knowledge for triage and its stages, have become a barrier during the process. Triage is a crucial element for the emergency service, to help reduce the time needed to intervene in patients who constitute emergency, and also to have efficiency in the offered service.

Recommendations: Considered one of the most important elements in the emergency service, triage should be part of the medical practice, in order to give priority to a quality service based on modern standards.

Keywords: monitoring, overcrowding, urgency, triage, quality.

Sesioni 2

IDENTIFIKIMI I PARASHIKUESVE EFEKTIVE TË ORGANIZIMIT TË PUNËS MBI PERCEPTIMIN E NGARKESËS SË PUNËS INFERMIERORE

Federica Maria Pia Ferramosca (autore korresponduese) Studente PHD, Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti Tor Vergata, Romë, Itali, Numri i telefonit: 3270146888, E-mail: federica_ferramosc@hotmail.it

Dhurata Ivziku, PhD, RN, Departamenti i Inovacionit dhe Zhvillimit të Infermierisë, Campus Bio-Medico i Spitalit Universitar të Romës

Maddalena De Maria PhD, RN, Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti Tor Vergata, Romë, Itali

Raffaella Gualandi, PhD, Zëvendës Drejtoreshë e Profesioneve Shëndetësore, Departamenti i Profesioneve Shëndetësore, Campus Bio-Medico i Spitalit Universitar të Romës

Daniela Tartaglino, Profesoreshë, Drejtoreshë e Profesioneve Shëndetësore, Departamenti i Profesioneve Shëndetësore, Campus Bio-Medico i Spitalit Universitar të Romës

ABSTRAKT

Hyrje: Evidencat që përshkruajnë efektet e organizimit të punës në ngarkesën e punës së infermierisë janë në rritje. Disa aspekte të mundshme që mund të komprometojnë rrjedhën e punës së infermierëve janë masat paraprake të transmetimit të aplikuara në përgjigje të një ekspozimi ndaj agjentëve infektivë, ngjarjeve të paplanifikuara ose kujdesit për pacientë të specialiteteve të ndryshme nga ato të asistuar zakonisht. Këto aspekte, nëse janë të shumta, mund të çojnë në rritjen e vëllimit ose ritmit të punës infermierore dhe stresit më të madh.

Qëllimi: Ky studim synon të vlerësojë efektet e izolimit të pacientit, specialitetet e pacientit dhe aktivitetet e papritura në ritmin dhe vëllimin e punës infermierore.

Metodat: U zhvillua një studim vëzhgues prospektiv. Infermierët që punojnë në 5 pavijone mjeko-kirurgjikale të një spitali në Itali, të cilët janë përgjigjur një sondazhi online. Ngarkesa e punës u mat me shkallën e ritmit dhe sasisë së punës të pyetësorit QEEW 2.0 © SKB, ndërsa aktivitetet e papritura, izolimi i pacientit dhe specialitetet e pacientit u raportuan nga infermierët. Është kryer analiza e regresioneve lineare.

Rezultatet: U morën 205 pyetësorë të plotësuar. Efekte të rëndësishme të parashikimit në ngarkesën e punës u identifikuan për aktivitetet e papritura ($\beta=0,295$), izolimin e pacientit ($\beta=0,231$) dhe specialitetet e pacientit ($\beta=0,201$). Ky model shpjegoi 23% të variancës në ngarkesën e punës së infermierisë.

Konkluzioni: Rezultatet tregojnë se ngarkesa e punës së infermierëve rritet kur infermierët kujdesen për pacientët në izolim, kur pacientët i përkasin disa specialiteteve dhe sa herë që kërkohet një aktivitet i papritur. Optimizimi i kohës së infermierisë dhe organizimit të punës është thelbësor për menaxherët e repartëve dhe organizatat e kujdesit shëndetësor. Prandaj, rezultatet tona mund të bëhen një pikënisje për ndërhyrjet e ardhshme për përmirësimin e organizimit të punës së infermierëve për t'i lejuar infermierët të kenë më shumë kohë në kujdesin për pacientët dhe për të reduktuar ngarkesën e perceptuar të punës.

Fjalë kyçe: Infermiere; Ngarkesa e punës; Organizimi i punës; Parashikuesit.

IDENTIFICATION OF THE EFFECTIVE PREDICTORS OF THE WORKFLOW ON THE PERCEPTION OF THE NURSING WORKLOAD

Federica Maria Pia Ferramosca (corresponding author) PHD Student, Department of Biomedicine and Prevention, University Tor Vergata, Rome, Italy

Dhurata Ivziku, PhD, RN, Department of Nursing Innovation and Development, Campus Bio-Medico of Rome University Hospital

Maddalena De Maria PhD, RN, Department of Biomedicine and Prevention, University Tor Vergata, Rome, Italy

Raffaella Gualandi, PhD, Vice Director of Health Professions, Department of Health Professions, Campus Bio-Medico of Rome University Hospital

Daniela Tartaglioni, Full Professor, Director of Health Professions, Department of Health Professions, Campus Bio-Medico of Rome University Hospital

ABSTRACT

Background: Evidence describing effects of workflow on nursing workload is increasing. Some possible aspects that can compromise workflow of nurses are the transmission precautions applied in response to an exposure to infectious agents, the unscheduled events or caring for patients of specialties different from those commonly assisted. These aspects, if numerous, can lead to increased volume or pace of nursing work and greater stress.

Aim. This study intended to evaluate effects of patient's isolation, patient's specialties and unexpected activities on the pace and volume of nursing work.

Methods: A prospective observational study was conducted. Nurses working in 5 medical-surgical wards of a hospital in Italy answered an online survey. Workload was measured with the pace and amount of work scale of the QEEW 2.0 © SKB questionnaire, while unexpected activities, patient's isolation and patient's specialties were reported by nurses. Linear regressions analysis was performed.

Results: We received 205 completed questionnaires. Significant prediction effects on workload were identified for unexpected activities ($\beta=0,295$), patient's isolation ($\beta=0,231$) and patient's specialties ($\beta=0,201$). This model explained 23% of the variance on nursing workload.

Conclusion: Our findings indicate that nurse's workload increases when nurses care for patients in isolation, when patients belong to multiple specialties and whenever an unexpected activity is required. Optimizing nursing time and workflow is essential for ward managers and the healthcare organizations. Our results can therefore become a starting point for future interventions on improving nurse workflow to allow nurses to have more time in caring for patients and for reducing perceived workload.

Keywords: Nurse; Workload; Workflow; Predictors.

MËSIMDHËNIA DHE TË MËSUARIT NË KURSE TEORIKO-PRAKTIKE PËR INFERMIER TË HUAJ; NJË STUDIM CILËSOR

ROLAND CEKA¹

ABSTRAKT

Prezantimi: Disa kërkime sugjerojnë që infermierët e huaj janë kryesisht qytetar të vendeve që nuk janë pjesë e Bashkimit Europian dhe se numri i tyre do rritet ndjeshëm. Prandaj, është e lehtë të parashikosh se kujdesi për shëndetin e italianëve, në veçanti asistenca e moshës së tretë do jetë gjithmonë e më shumë e karakterizuar nga prezenca e infermierëve të huaj. Duke u bazuar mbi këto konsiderata, është thelbësore të përcaktohen disa përmbajtje në lidhje me arsimin, formimin dhe njohjen e titullit të studimit . Çdo shtet organizon në autonomi studimet dhe kualifikimet e infermierëve në bazë të rregullores së përcaktuar.

Metodat: Në periudhën nga muaji Maj deri në Gusht 2023 janë zhvilluar disa intervista të udhëzuara me kualitet me infermierët që kanë qenë pjesëmarrës të një kursi formativ - arsimor për infermier të huaj. Janë rekrutuar infermierë të kombësive të ndryshme. Vlerësimi është bërë përmes analizës cilësore të përmbajtjes, duke integruar procedura deduktive dhe induktive.

Rezultati: Pjesëmarrës aktiv të grupit ishin 30 në 42 infermierë. Fluksi i informacioneve në fillim të kursit është mirëpritur nga infermierët. Mungesa ose përshtatja e kufizuar për sa i përket aplikimit ka qenë e vlerësuar pozitivisht nga studentët. Pjesa më e madhe e secilit grup dyshonte që nuk kanë pasur humbje duke mësuar në grupet të vogla përkundrazi, falë grupit të reduktuar kanë pasur mundësinë të mësojnë më shumë.

Për sa i përket kushteve të nevojshme për të zhvilluar kursin, u shfaqën aspekte pozitive dhe negative.

Përfundimi : Infermierët janë ndjerë të lehtësuar sepse filluan këto kurse teorike/praktike në kushte speciale, edhe pse zhvillimi i këtij kursi ka qenë shumë sfidues për të dy grupet pjesëmarrëse. Përshtatjet strukturore dhe të përmbajtjes së kurseve kanë kërkuar një shkallë të lartë fleksibiliteti si nga studentët po ashtu dhe nga profesorët, që kanë bërë gjithashtu të mundur që kurset të kryheshin pa deficiete serioze të të mësuarit. Për më tepër, simulimi i avancuar i përdorur gjatë kursit ka qenë risi për studentët. Oferta e trajnimit nga Fondacioni OIC do të përmironte perspektivat e tyre për të regjistruar infermierët e ardhur nga shtete të tjera të Bashkimit Europian (UE) në Itali.

TEACHING AND LEARNING IN THEORETICAL-PRACTICAL COURSES FOR NON-EU NURSES - A QUALITATIVE STUDY

Roland Ceka¹

ABSTRACT

Introduction: Some research suggests that foreign nurses are mainly citizens from non-European Union (EU) countries and that their numbers are expected to increase significantly. Therefore, it is easy to predict that the health care of Italians, particularly in care for the elderly, will be increasingly characterized by the presence of foreign nurses. Based on these considerations, it is essential to define some contents relating to education, training and recognition of qualifications because they are essential since each nation independently regulates the studies and qualifications of nurses. The study aimed to record the experiences and challenges associated with the implementation of the non-EU nursing course from the nurses' perspective.

Methods: In the period from May to August 2023, qualitative guided interviews were conducted with nurses who participated in a training-educational course for non-EU nurses. Nurses from different nationalities were recruited. The evaluation was carried out through qualitative content analysis, integrating deductive procedures with inductive ones.

Results: 30 nurses participated out of 42 participants in the course. The flow of information at the start of the course was welcomed by the nurses. The lack or limited adaptation of the scope tends to be evaluated positively by students. The majority of both groups suspected that there had been no reduction in learning and that learning had been improved due to the smaller group size. Regarding the conditions necessary for carrying out the course, positive and negative aspects emerged.

Conclusion: The nurses felt very relieved to start the theoretical/practical courses under special conditions, even though the implementation was very challenging for both groups participating in the course. The structural and content adaptations of the courses required a high degree of flexibility on the part of both students and teachers, but also meant that the courses could be carried out without serious learning deficits. Additionally, the advanced simulation used during the course was new to the students. The training offer by the OIC Foundation would improve their prospects of obtaining the registration of nurses from non-EU countries in Italy.

INFERMIERI I TË ARDHMES; CILAT KOMPETENCA PROFESIONALE DUHET TË ZOTËROJË PËR NDRYSHIMET E REJA NË SISTEMIN SHËNDETËSOR

Ippolito Notarnicola¹

ABSTRAKT

Prezantimi: Përballimi i sfidave të së ardhmes, për infermierinë do të kërkojë ndryshime të thella të mënyrës se si janë projektuar sistemet shëndetësore. Në qendër të këtyre sistemeve janë infermierët pa të cilët një projekt i ri nuk do të egzistonte.

Të përgatisësh infermier që të marrin përsipër këtë detyrë kërkon një vizion të ndryshimeve të së ardhmes si për sistemet shëndetësore, po ashtu edhe për popullatën, e gjitha kjo për të plotësuar nevojat e pacientëve.

Kjo do të sjellë një formim të bazuar në aftësitë e reja infermiore, dhe secili infermier në 10 vitet e ardhshme duhet të zotërojë një vision të tillë, për të përballur sfidat e së ardhmes.

Për këtë qëllim, do të përpiqemi të përvijojmë një strukturë të aftësive themelore që të gjithë infermierët duhet të zotërojnë, për të përballuar ndryshimet e sistemit shëndetësor të 10-të viteve të ardhshme.

Përfundimi : Si përfundim, theksohet se për vitet e ardhshme infermieri duhet të integrojë aftësi të reja dhe kjo do të rezultojë në reformën e arsimit të infermierisë:

për sa i përket infermiereve, egzistojnë një seri aftësish kyçe që ndihmojnë në përparimin e respektimit të rregullave të një sistemi shëndetësor të ridizenjuar në bazë të nevojave të popullsisë dhe të skenarëve të rinj epidemiologjike.

në ditët e sotme, shkalla në të cilën infermierët po zbatojnë këto fusha të ekspertizës nuk i plotëson nevojat e ardhshme të kujdesit shëndetësor.

THE NURSE OF THE FUTURE: WHAT COMPETENCES HE MUST POSSESS FOR THE NEW CHALLENGES OF HEALTH SYSTEMS

Ippolito Notarnicola¹

ABSTRACT

Introduction: Meeting future challenges for nursing will require profound changes in the way healthcare systems are designed. At the heart of such systems are nurses without whom such a redesign could not take place. Preparing nurses to take on this task requires a future vision of the changes that will occur both in the population and in healthcare systems, all this to meet the needs of patients. All this will involve new training based on new nursing skills that nurses will have to possess in ten years' time to face future challenges. To this end, we will try to outline a framework of fundamental skills that all nurses should possess, to meet the changes in healthcare systems of the next ten years.

Conclusion: In conclusion, it is highlighted that for the next few years the nurse will have to integrate new skills and this will certainly lead to a reform of nursing education: As for nurses, there are a series of key skills that can advance adherence to the rules of a healthcare system redesigned based on the future needs of the population and new epidemiological scenarios. To date, the extent to which current health professionals are implementing these areas of expertise does not meet future healthcare needs.

“PRANIMI I EMIGRANTËVE DHE REFUGJATËVE MESDHETARË NË EUROPEË; NJË MODEL ITALIAN”

*Mariachiara Figura, Paola Arcadi, Loredana Piervisani, Gianluca Pucciarelli, Silvio Simeone,
Ercole Vellone, Rosaria Alvaro.*

*Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti "Tor Vergata" i Romës
Departamenti i Mjekësisë Eksperimentale dhe Klinike, Universiteti i Catanzaros "Magna Grecia"*

ABSTRAKT

Hyrje: Gjatë dekadës së fundit, bota ka dëshmuar një rritje dramatike të numrit të refugjatëve dhe emigrantëve, të cilët shpesh përballen me stresa të mëdha të lidhura me Përcaktuesit Socialë të Shëndetit. I mbështetur nga ekipe multidisiplinare, Bashkimi Evropian ofron shërbime, mbrojtje, mallra të nevojës së parë, strehim dhe shëndet, si dhe mbështetje sociale dhe psikologjike për të arritur status të mirë shëndetësor dhe integrim socio-ekonomik. Për më tepër, ky model i mirëseardhjes siguron një bashkëjetesë të ngushtë të emigrantëve dhe vendasve.

Qëllimi: Ky studim synonte të kapte një pamje përfaqësuese të nevojave të një popullsie multikulturore.

Zbulimet: Për palët e interesuara, temat e marrjes së përgjegjësisë dhe pritjes ishin thelbësore për mbështetjen sociale, shëndetësore dhe ekonomike. Megjithatë, u shfaqën barrierat territoriale, mungesa e trajnimit specifik të profesionistëve dhe sfidat në lidhjet e thella për shkak të kulturave të ndryshme. Për emigrantët, përmirësimi i gjuhës u shfaq si një prioritet shëndetësor. Shëndeti më i keq u identifikua me përshtatjen, integrimin dhe problemet familjare. Për sa i përket vendasve, megjithëse migrimi u shfaq si një përvojë pozitive, një marrëdhënie e thellë me emigrantët u shfaq si mangësi.

Konkluzionet: Është thelbësore të theksohet se si një projekt mikpritës i pajisur me udhëheqje solide dhe burimet e duhura mund të jetë thelbësor në ndërmjetësimin e promovimit të integritit dhe përfshirjes së emigrantëve. Në këtë proces, përfshirja e popullsisë vendase është thelbësore. Këto gjetje kërkimore mund të jenë të dobishme për profesionistët shëndetësorë që punojnë në qendrat e pritjes, të cilët dëshirojnë të përmirësojnë procesin e pritjes dhe të përmirësojnë modelin e kujdesit dhe ndihmës për një popullsi multikulturore të integruar me vendasit. Pas këtij koncepti, bëhet i nevojshëm trajnimi dhe prezantimi i një infermiereje territoriale me aftësi specifike infermiere ndërkulturore. Për kërkimet e ardhshme, zgjerimi i studimit në më shumë qendra mund të ndihmojë në identifikimin dhe zhvillimin e një modeli të kujdesit infermior të zbatueshëm për mjedise të ngjashme. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në Evropë, duke pasur parasysh rëndësinë e fenomenit.

Fjalë kyçe: Emigrants, Territorial Nurse, Integrated Population, Multidisciplinary Services.

THE RECEPTION OF MEDITERRANEAN MIGRANTS AND REFUGEES IN EUROPE, AN ITALIAN MODEL

Mariachiara Figura, Paola Arcadi, Loredana Piervisani, Gianluca Pucciarelli, Silvio Simeone, Ercole Vellone, Rosaria Alvaro

Department of Biomedicine and Prevention, "Tor Vergata" University of Rome

Department of Experimental and Clinic Medicine, University of Catanzaro "Magna Grecia"

ABSTRACT

Introduction. Over the past decade, the world has witnessed a dramatic increase in the number of refugees and migrants, who often face enormous stressors associated with Social Determinants of Health. Supported by multidisciplinary teams, the European Union offers services, protection, goods of first necessity, housing and health, and social and psychological support to achieve good health status and socioeconomic integration. Moreover, this model of welcoming provides for a close cohabitation of migrants and locals.

Aim. This study aimed to catch a representative view of a multicultural population's needs.

Findings. For stakeholders, themes of taking charge and reception were central to social, health and economic support. However, territorial barriers, lack of professionals' specific training, and challenges in deep connections due to different cultures emerged. For migrants, language improvement emerged as a health priority. Worse health was identified with adaptation, integration, and family problems. Concerning natives, although migration emerged as a positive experience, a deep relationship with migrants emerged as a deficiency.

Conclusion. It is essential to emphasize how a welcoming project equipped with solid leadership and the right resources can be fundamental in mediating the promotion of integration and inclusion of migrants. In this process, the involvement of the native population is essential. These research findings can be useful for health professionals working in reception centers who want to improve the reception process and enhance the care and assistance model for a multicultural population integrated with natives. Following this concept, training and introducing a territorial nurse with specific cross-cultural nursing skills becomes necessary. For future research, expanding the study to more centers could help identify and develop a nursing care model applicable to similar settings. This is particularly relevant in Europe, given the significance of the phenomenon.

EDUKIMI I PACIENTIT ME DIABET MELLITUS NË QENDRAT SHËNDETËSORE PARËSORE VLORE

¹Msc.Marjola Muhaj, ¹Prof.As.Vitori Hasani, ¹Msc.Olta Vasili

¹Departamenti I Kujdesit, Fakulteti i Shëndetit,

Universiteti "Ismail Qemali", Vlorë

Email corresponder author:

marjola.muhamaj@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Edukimi shëndetësor efektiv përmirëson njohuritë, qëndrimin dhe praktikën që çojnë në kontroll më të mirë të diabetit dhe pranohet gjerësisht si një pjesë e rëndësishme të kujdesit gjithëpërfshirës të diabetit për individët e prekur dhe familjet e tyre në mjediset e kujdesit parësor.

Edukimi për diabetin konsiderohet një mjet thelbësor pasi menaxhimi i tij varet kryesisht nga njohuritë, motivimi dhe aftësia për të ndjekur vetëkujdesin në aktivitetet e jetës së përditshme. Prandaj, këshillimit dhe edukimit shëndetësor duhet t'i kushtohet rëndësi parësore nga profesionistët e kujdesit, duke përfshirë këshilla të hollësishme për modifikimet e stilit të jetesës dhe dietën.

Objekti i këtij studimi është evidentimi i faktorëve që ndikojnë në edukimin e pacientit diabetik në institucionet e përzgjedhura të kujdesit parësor shëndetësor në Qendrat e Shërbimit Parësor në qytetin e Vlorës.

Metodologjia: Për këtë studim u përdor mbledhja e të dhënave me anë të një pyetësi fizik të vetë-administruar. Studimi u krye në katër qendra shëndetësore në Vlorë. Pacientët, ofruesit e shërbimeve shëndetësore dhe institucionet shëndetësore ishin të angazhuara për kryerjen e këtij studimi. Mostra përbëhet prej 70 pacientëve, në një popullatë 1000 veta të zgjedhur në qendrat shëndetësore. Studimi i tipit kros-seksional u shtri në harkun kohor prej muajit Qershor deri në Dhjetor 2022.

Menaxhimi dhe analiza e të dhënave është bërë duke përdorur programin statistikor SPSS.

Rezultatet: 81.4% e pacientëve të përzgjedhur për të qënë pjesë e këtij studimi konsultohen me infermierët kur shkojnë për kontrollin e mjeku. Grupmosha e cilës ka zgjedhur të mos ketë konsultime me personelin infermior është grupmosha më e re më pak se 30 vjeç dhe se informacionin mbi sëmundjen e marrin prej internetit. Grupmoshat më të mëdha në çdo kontroll të mjeku zgjedhin të konsultohen me infermierët.

Konkluzione: Pacientët e përzgjedhur për të qënë pjesë e këtij studimi ishin të diagnostikuar me sëmundjen e diabetit dhe konkretisht 10% vuanin nga Tipi 1 dhe pjesa tjetër 90% nga Tipi 2. Pjesa më e madhe e të sëmurëve kanë dëgjuar për sëmundjen e diabetit përpara se ata vetë të diagnostikohen. Pacientët të cilët janë nën moshën 30 vjeç zgjedhin si burim informacioni internetin. Televizioni konsiderohet si një burim i rëndësishëm për grupmoshën 61-70 vjeç. Nga të gjithë pacientët vetëm 41.4% marrin insulinë dhe një pjesë e tyre e administrojnë vetë. 74.3% e tyre janë shprehur se dieta i ka ndihmuar të kenë një përmirësim të diabetit.

Fjalet kyçe: edukim, pacient, insulinë, dietë, diabet.

EDUCATION OF PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS IN THE PRIMARY HEALTH CENTERS OF VLORA

¹ MSc. Marjola Muhaj, ¹ Prof. AS. Vitori Hasani, ¹ MSc. Olta Vasili

¹ Department of Care, Faculty of Health,

"Ismail Qemali" University, Vlora

Email correspondence author: marjola.muhaj@univlora.edu.al

ABSTRACT

Comprehensive diabetes care in primary settings includes effective health education for individuals and families, leading to better diabetes control through improved knowledge, attitude, and practices. *Diabetes education* is considered an essential tool as its management largely depends on knowledge, motivation, and the ability to follow self-care in activities of daily living. Therefore, health counseling and education should be given primary importance by the care professional, including detailed advice on lifestyle modifications and diet.

This study aims to identify the factors that influence the education of diabetic patients in the selected primary healthcare institutions in the Primary Service Centers in the city of Vlora.

Methodology: The study utilized a self-administered physical questionnaire and was conducted across four health centers in Vlora. It involved the participation of patients, health service providers, and health institutions. The sample size consisted of 70 patients, selected from a population of 1000 individuals who had visited the health centers. This cross-sectional study was carried out between June and December 2022.

Results: 81.4% of the patients selected to be part of this study consult with the nurses when they go for a doctor's check-up. The age group that chose not to have consultations with the nursing staff is the youngest, less than 30 years old, and that information about the disease, they get it from the Internet. The largest age groups in every check-up at the doctor choose to consult with the nurses.

Conclusions: The research centered on individuals who received a diagnosis of diabetes, with Type 2 being the more prevalent form at 90%, while 10% had Type 1. A majority of patients were already familiar with the disease before receiving a diagnosis. Patients below 30 years of age primarily utilized the Internet as a source of information, whereas those aged between 61-70 relied on television. A mere 41.4% of patients were prescribed insulin, with some opting to administer it to themselves. Furthermore, 74.3% of patients reported that adhering to a healthy diet significantly improved their condition.

Keywords: education, patient, insulin, diets, diabetes

STRESI NË PUNË DHE CILËSIA E JETËS MES PROFESIONISTËVE SHËNDËTËSORË GJATË PANDEMISË COVID-19 NË SPITALIN UNIVERSITAR “SHEFQET NDROQI”, TIRANË

Hane Dumi¹

Kryeinfermiere e përgjithshme, Spitali Universitar “Shefqet Ndroqi”¹

ABSTRAKT

Që nga dhjetori 2019, komuniteti global është përballur me një sëmundje të re infektive, COVID-19. Profesionistët e kujdesit shëndetësor ofruan kujdes për pacientët me rrisht të lartë të sëmundjes duke përdorur protokolle të papërshtatshme dhe ndonjëherë pajisje personale mbrojtëse të papërshtatshme: Profesionistët e shëndetësisë, për shkak të natyrës së punës së tyre, kanë përjetuar gjithmonë stresin në punë, depresionin, dhe cilësinë e ulët të jetës, të cilat janë rënduar gjatë pandemisë COVID-19

Qëllimi: Me anë të këtij studimi, synohet të evidentohet ndikimin e pandemisë COVID-19 në statusin psikologjik dhe cilësinë e jetës së profesionistëve të kujdesit shëndetësor pranë SUSHN, Tiranë

Metodologjia: Studimi u realizua në Spitalin Universitar “Shefqet Ndroqi ” Tiranë te mjekët dhe infermierët. U përdorën pyetësorë për të mbledhur të dhënat socio-demografike, profesionale dhe të dhënat për COVID-19, të cilat përfshinin gjininë, moshën, statusin civil, përvojën klinike, kohëzgjatjen e shërbimit, orët mesatare të punës në javë dhe kënaqësinë /sigurinë me pajisjet mbrojtëse personale. Për të vlerësuar stresin dhe depresionin, u përdor versioni “ i shkallës së ankthit të vetë-vlerësimit të Zung-ut (*pyetesor i administruar ne paciente me cregullime psikologjike ne Greqi*) Për të vlerësuar cilësinë e jetës u adminstrua pyetesori i shkurter me varible në interes, si: funksionimi fizik, vitaliteti, funksionimi social, shëndeti mendor dhe roli emocional, faktorët demografikë, profesionalë dhe faktorë të lidhur me COVID-19 *Sa më shumë rezultati të jetë mbi 50 pikë aq më i mirë është cilësia e jetës.*

Rezultatet:

Ankthi dhe depresioni u studiuuan në lidhje me nivelet që punonjësit e kujdesit shëndetësor përjetuan para COVID-19 dhe gjatë fazës COVID-19. U zbulua se gjatë COVID-19 stresi dhe depresioni ($p=0.034$) ishin në nivele më të larta se periudha para COVID-19. U konstatua se ata që punojnë mbi 40 orë përjetojnë më shumë stres dhe kanë më pak cilësi të jetës të shëndetit fizik dhe mendor me një rëndësi statistikore në $p<0.5$

Konkluzione:

Gjatë kësaj periudhe COVID-19, ngarkesa e shtuar e punës, rishpërndarja e detyrave dhe udhëzimet e paeksploruara për menaxhimin e sëmundjes rezultojnë në rritjen e rrezikut të stresit dhe depresionit në punë, ndikojnë negativisht në cilësinë e jetës së profesionistëve të kujdesit shëndetësor. Duhet të njihen faktorët që çojnë në rritjen e niveleve të stresit dhe depresionit tek profesionistët e kujdesit shëndetësor, në mënyrë që të zbatohen strategji dhe masa adekuate për të reduktuar barrën psikologjike të shkaktuar nga pandemia dhe për të rritur mirëqenien dhe produktivitetin e punonjësve Shëndetësor.

Fjalë kyçe: pandemi, COVID-19, stres, punë, depresion, cilësi jete, profesionistë.

WORK STRESS AND QUALITY OF LIFE AMONG HEALTHCARE PROFESSIONALS DURING THE PANDEMIC COVID 19 AT “SHEFQET NDROQI” HOSPITAL

Hane Dumi¹

Head nurse at “Shefqet Ndroqi” hospital¹

ABSTRACT

Since December 2019, the global community has faced a new infectious disease, COVID-19. Healthcare professionals provided care to patients at high risk of disease using inappropriate protocols and sometimes inadequate personal protective equipment: Healthcare professionals, due to the nature of their work, have always experienced work stress, depression, and low quality of life, which have worsened during the COVID-19 pandemic

Purpose: Through this study, it is intended to identify the impact of the COVID-19 pandemic on the psychological status and quality of life of health care professionals near SUSHN, Tirana

Methodology: The study was carried out at the "Shefqet Ndroqi" University Hospital in Tirana by doctors and nurses. Questionnaires were used to collect socio-demographic, professional and COVID-19 data, which included gender, age, marital status, clinical experience, length of service, average working hours per week and satisfaction/safety with equipment. personal protection. To assess stress and depression, the "Zung self-assessment anxiety scale" version was used (questionnaire administered to patients with psychological disorders in Greece). To assess the quality of life, a short questionnaire with variables of interest was administered, such as: physical functioning, vitality, social functioning, mental health and emotional role, demographic, professional factors and factors related to COVID-19. The more the score is over 50 points, the better the quality of life.

Results: Anxiety and depression were studied in relation to the levels that health care workers experienced before and during the COVID-19 phase. It was found that during COVID-19 stress and depression ($p=0.034$) were at higher levels than the period before COVID-19. It was found that those who work over 40 hours experience more stress and have less physical and mental health quality of life with statistical significance at $p<0.5$

Conclusions: During this COVID-19 period, the increased workload, redistribution of tasks and unexplored guidelines for disease management result in increased risk of stress and depression at work, negatively affecting the quality of life of healthcare professionals. The factors that lead to increased levels of stress and depression among health care professionals must be recognized in order to implement adequate strategies and measures to reduce the psychological burden caused by the pandemic and to increase the well-being and productivity of health workers.

Keywords: pandemic, COVID-19, stress, work, depression, quality of life, professionals.

METODOLOGJIA PEYTON; NJË ZBATIM NË DEPARTAMENTIN E INFERMIERISË PËR MËSIMDHËNIEN NË GRUPE TË VOGLA NË VITIN E TRETË

Emiljano Pjetri, Julian Kraja

ABSTRAKT

Mësimdhënia në grupe të vogla si një qasje metodologjike e mësimdhënies është sot pjesë e kurrikulës së infermierisë në departamentin tonë. Përbërësit specifikë janë treguar se kontribuojnë në një përvojë të suksesshme të të mësuarit në laboratorët e aftësive. Kjo metodologji përdoret prej një viti në bashkëpunim me Ccnurca. Meqenëse qasja me katër hapa të metodologjisë Peyton ishte projektuar për një raport pedagog- student 1:1, qëllimi i studimit aktual ishte të zhvillonte dhe vlerësonte një qasje të modifikuar të Peytonit për mësimdhënien në grupe të vogla.

Metodat

Metodologjia e Peyton-it u aplikua në dy sesione trajnimi të laboratorit të aftësive për futjen e tubit hundor gastrik, secili me studentë infermiere të vitit të tretë ose të dytë (n = 20), të ofruara nga pesë pedagog të praktikave të laboratorit të aftësive të ndryshme. Studimi përshkruet i paraqitur hulumtoi praktikueshmërinë dhe përshtypjet subjektive të studentëve dhe pedagogëve në kabinetet përkatëse. Seancat e laboratorit të aftësive u vlerësuan nga vetë-vlerësimi i të trajnuarve, vlerësimet e ekspertëve dhe analiza cilësore e intervistave të standardizuara të kryera me kursantët dhe pedagegët e praktikave.

Rezultatet:

Modeli u pranua mirë nga pedagogët dhe studentët. Intervistat e kryera me të gjithë kursantët dhe pedagogët zbuluan se kursantët vlerësonin vëzhgimin e përsëritur, udhëzimin e kursantëve dhe mundësinë për performancë të pavarur. U vu re se saktësia e veprimeve u rrit dhe koha e veprimit u zvogëlua.

Konkluzioni

Metodologjia Peyton për të instruktuar grupe të vogla studentësh në seancat e trajnimit të laboratorit të aftësive është zbuluar se është praktike e pranuar mirë nga kursantët dhe e lehtë për tu kuptuar nga pedagogët e praktikave. Kjo metodë duhet të zbatohet në të gjitha vitet akademike.

Fjalë kyçe: Metodologjia e Peyton, laborator i aftësive, pedagog i praktikave, infermiera

“THE PEYTON METHODOLOGY; AN APPLICATION IN THE DEPARTMENT OF NURSING FOR THIRD YEAR SMALL GROUP TEACHING”

Emiljano Pjetri, Julian Kraja

ABSTRACT

Introduction: Teaching in small groups as a methodological teaching approach is today part of the nursing curriculum in our department. Specific components have been shown to contribute to a successful learning experience in skills labs. This methodology has been used for a year in collaboration with Ccnurca. Since the four-step approach of the Peyton methodology was designed for a 1:1 instructor-student ratio, the purpose of the present study was to develop and evaluate a modified Peyton approach to small group teaching.

Methodology: Peyton's methodology was applied to two nasogastric tube insertion skills lab training sessions, each with third- or second-year nursing students (n=20), delivered by five different skills lab practice instructors. The presented descriptive study investigated the practicality and subjective impressions of students and lecturers in the respective cabinets. Skills lab sessions were assessed by trainee self-assessment, expert ratings, and qualitative analysis of standardized interviews conducted with trainees and practicum educators.

Results: The model was well received by faculty and students. Interviews conducted with all trainees and lecturers revealed that trainees valued repeated observation, trainee guidance and the opportunity for independent performance. It was observed that the accuracy of actions increased and the time of action decreased.

Conclusion: The Peyton methodology for instructing small groups of students in skills lab training sessions has been found to be a practice well received by trainees and easy to understand by practice instructors. This method should be applied in all academic years.

Keywords: Peyton Methodology, Skills Lab, Practice Lecturer, Nursing

NJOHURI TË PËRGJITHSHME MBI USHQYERJEN E SHËNDETSHME DHE AKTIVITETIN FIZIK TEK TË MOSHUARIT NË QYTETIN E VLORËS

Dajana Gjonaj¹, Brunilda Subashi², Erlini Kokalla², Silda Caushaj²

¹ Qendra Spitalore Universitare 'Nënë Tereza'

² Universiteti i Vlorës 'Ismail Qemali'

ABSTRAKT

Hyrje: Të ushqyerit dhe aktiviteti fizik për të moshuarit përfaqësojnë dy aspekte bazë për një gjendje optimale shëndetësore. Brenda këtij cikli jetësor ndodhin ndryshime të panumërta që lidhen me plakjen dhe që ndikojnë ndjeshëm në mënyrën se si ata ushqehen dhe ushtrohen.

Qëllimi: Të identifikohen njohuritë e përgjithshme mbi ushqyerjen e shëndetshme dhe aktivitetin fizik tek të moshuarit.

Metodologjia: Ky është një studim kross-seksional, me qasje cilësore, i realizuar tek të moshuarit (65+) e qytetit të Vlorës gjatë muajit Maj 2022, duke përdorur instrumentin e aplikuar "Pyetësi i njohurive për të ushqyerjen e shëndetshme".

Rezultatet: Në studim morën pjesë 56 të moshuar, 71% e të cilëve ishin femra dhe 91% ishin të moshuar të rinj të grupmoshës 65-74 vjeç. 72% e të moshuarve raportojnë se një dietë e ekuilibruar ndihmon në ruajtjen e shëndetit të mirë, 73% raportojnë se dieta e ekuilibruar ofron shumë ushqime nutritive, 82% raportojnë se është shumë e rëndësishme për ta të kenë një dietë të shëndetshme dhe 96% thonë se një dietë e shëndetshme ndihmon të moshuarit për të përmirësuar stilin e tyre të jetesës dhe për të ruajtur një shëndet të mirë. Për sa i përket aktivitetit fizik, 37% e të moshuarve mendojnë se duhet të bëjnë 20 minuta aktivitet fizik në ditë dhe 29% e tyre konsiderojnë se duhet të bëjnë 30 minuta aktivitet fizik në ditë.

Rekomandime: Rekomandohet edukimi periodik shëndetësor i të moshuarve nga shërbimi shëndetësor parësor për të përmirësuar njohuritë e tyre për ushqyerjen e shëndetshme dhe aktivitetin fizik.

Fjalë kyçe: identifikim, njohuri, ushqyerje e shëndetshme, aktivitet fizik, të moshuar

GENERAL KNOWLEDGE ON HEALTHY EATING AND PHYSICAL ACTIVITY IN THE ELDERLY IN THE CITY OF VLORA

Dajana Gjonaj¹, Brunilda Subashi², Erlini Kokalla², Silda Caushaj²

¹ 'Mother Teresa' University Hospital Center

² University of Vlora 'Ismail Qemali'

ABSTRACT

Introduction: Nutrition and physical activity for the elderly represent two basic aspects for an optimal state of health. Within this life cycle countless changes occur that are associated with aging and that substantially affect the way they eat and exercise.

Purpose: To identify general knowledge on healthy eating and physical activity in the elderly.

Methodology: This is a cross-sectional study, with qualitative approach conducted on the elderly (65+) of the city of Vlora during May 2022, using the applied instrument "Knowledge Questionnaire on Healthy Nutrition".

Results: The study involved 56 elderly people, 71% of whom were female and 91% were young elderly in the age group 65-74 years old. 72% of the elderly report that a balanced diet helps maintain good health, 73% report that a balanced diet provides many nutritious foods, 82% report that it is very important for them to have a healthy diet and 96% refer that a healthy diet helps the elderly to improve their lifestyle and maintain good health. In terms of physical activity, 37% of elderly consider that they should do 20 minutes of physical activity per day and 29% of them consider that they should do 30 minutes of physical activity per day.

Recommendations: Periodic health education of the elderly from the primary health service is recommended in order to improve their knowledge about healthy nutrition and physical activity.

Keywords: identification, knowledge, healthy eating, physical activity, elderly.

RËNDËSIA E VETËKUJDESIT TEK ADULTËT DHE TË MOSHUARIT ME SËMUNDJE KRONIKE NË QYTETIN E VLORËS

Brunilda Subashi^{1,2}

¹ *Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti i Romës Tor Vergata*

² *Qendra Kërkimore Shkencore për Shëndetin Publik, Universiteti i Vlorës 'Ismail Qemali'*

ABSTRAKT

Hyrje: Vetëkujdesi luan një rol vendimtar në menaxhimin dhe përmirësimin e mirëqenies së përgjithshme të individëve që jetojnë me sëmundje kronike. Sëmundjet kronike, të tilla si diabeti, sëmundjet e zembrës dhe artriti, kërkojnë menaxhim të vazhdueshëm dhe mund të ndikojnë ndjeshëm në shëndetin fizik dhe mendor të një personi.

Qëllimi: Evidentimi i rëndësisë së vetëkujdesit tek adultët dhe të moshuarit me sëmundje kronike në qytetin e Vlorës.

Metodologjia: Ky është një studim kross-seksional, i kryer në 7 Prill 2023, në subjekte adultë dhe të moshuar të qytetit të Vlorës, nëpërmjet një pyetësi të administruar, gjatë ofrimit të shërbimeve shëndetësore falas me rastin e Ditës Botërore të Shëndetit.

Rezultatet: Një grup subjektësh adultë dhe të moshuar morën pjesë në studim (n = 50), prej të cilëve 44% ishin femra dhe 56% meshkuj; 86% ishin të moshës 60 vjeç e lart, 24% kishin arsim 8-vjeçar, 52% me arsim të mesëm dhe 24% me arsim të lartë.

70% e tyre vuajnë nga sëmundje kronike, nga të cilat hipertensioni (42%), diabeti (17%), ose kanë probleme të tjera shëndetësore (6%) dhe kanë kolesterol të lartë (6%)

Për sa i përket rëndësisë së kujdesit për veten, 40% thonë se ai është i rëndësishëm dhe 46% shumë i rëndësishëm.

Për sa i përket vetëkujdesit të treguar për veten, 56% shprehen se kujdesen shpesh për veten, 32% kujdesen gjithmonë maksimalisht për veten dhe vetëm 6% respektivisht referojnë se kujdesen për veten herë pas here dhe rrallë.

78% besojnë se me vetëkujdes të mirë mund të shmangin nevojën për t'u konsultuar me një mjek ose infermiere.

Sipas standardeve normale, lidhja midis dy variablave 'moshë' dhe 'rëndësi e vetëkujdesit në sëmundjet kronike' do të konsiderohej statistikisht sinjifikante (95% CI, rs = 0.33, p (2-tailed) = 0.02).

Fjalë kyçe: rëndësi, vetëkujdes, sëmundje kronike, adult, i moshuar, Vlorë.

THE IMPORTANCE OF SELF CARE IN ADULTS AND ELDERLY WITH CHRONIC DISEASES IN THE CITY OF VLORA

Brunilda Subashi^{1,2}

¹ Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata

² Scientific Research Center for Public Health, Faculty of Health, University of Vlora 'Ismail Qemali'

ABSTRACT

Introduction: Self-care plays a crucial role in managing and improving the overall well-being of individuals living with chronic diseases. Chronic diseases, such as diabetes, heart disease, and arthritis, require ongoing management and can significantly impact a person's physical and mental health.

Purpose: Evidence of the importance of self-care in adults and the elderly with chronic diseases in the city of Vlora.

Methodology: This is a cross-sectional study, conducted in April 7th 2023, in adult and elderly subjects of City of Vlora, through an administered questionnaire, during the provision of free health services on the occasion of World Health Day.

Results: A group of adult and elderly subjects participated in the study (n = 50), of which 44% were female and 56% male; 86% were aged 60 and over, 24% had an 8-year education, 52% with secondary education and 24% with higher education. 70% of them suffer from chronic diseases, of which hypertension (42%), diabetes (17%), or have other health problems (6%) and have high cholesterol (6%). Regarding the importance of self-care, 40% refer that it is important and 46% very important. Regarding the self-care shown for themselves, 56% refer that they take care often, 32% always take maximum care and only 6% respectively refer that they take care occasionally and rarely. 78% believe that with good self-care they can avoid the need to consult a doctor or nurse. By normal standards, the association between the two variables 'age' and 'the importance of self-care in chronic diseases' would be considered statistically significant (95% CI, $r_s = 0.33$, p (2-tailed) = 0.02).

Keywords: importance, self-care, chronic disease, adult, elderly, Vlorë.

HERONJTË E PADËGJUAR NË LINJAT E FRONTIT: INFERMIERËT USHTARAK SHQIPTAR

¹Lindita Kastrati Saja

"Infermier i shërbimit të mjekësisë së marinës", në Mjekësinë e Trupës Parandaluese, në Repartin Ushtarak nr.6023, Njësia Mjekësore Ushtarake pranë spitalit Universitar të Traumës.

ABSTRAKT

HYRJA: Në fushën e shërbimit ushtarak, roli i infermierëve shpesh zbehet nga veprimet e ushtarëve dhe oficerëve. Megjithatë, këta individë të përkushtuar luajnë një rol kritik në ruajtjen e shëndetit dhe mirëqenies së trupave, shpesh duke punuar pa pushim në kushte sfiduese. Ndër këto heronj të padëgjuar janë infermierët ushtarakë shqiptarë, të cilët kanë dhënë kontribut të çmuar në konflikte të ndryshme dhe misionet e ruajtjes së paqes. Ky projekt ka si qëllim të hedh dritë mbi rolin thelbësor që infermierët ushtarakë shqiptarë kanë luajtur në gjithë historinë dhe ndikimin që vazhdojnë të kenë në linjat e frontit.

KONTEKSTI HISTORIK. Infermierët ushtarak kanë një histori të gjatë shërbimi që daton që gjatë Luftës së Dytë Botërore, kur vendi ishte i okupuar ndaj forcave të huaja. Rrethanat e rënda të luftës theksuan rëndësinë e kujdesit mjekësor, duke shtyrë përfshirjen e infermierëve për të ndihmuar ushtarët dhe qytetarët e plagosur. Që atëherë, infermierët ushtarak shqiptarë kanë evoluar për të ofruar jo vetëm ndihmë mjekësore gjatë konflikteve, por edhe ndihmë humanitare gjatë kohëve të paqes.

Në kohët e sotme ne kemi 187 infermierë ushtarak të cilët japin kontributin e tyre në çdo departament që janë pjesë të ministrisë së mbrojtjes së Shqipërisë.

MISIONET E RUAJTJES SE PAQES. Shqipëria ka marrë pjesë aktivisht në misionet ndërkombëtare të ruajtjes së paqes dhe infermierët ushtarak kanë qenë shumë të rëndësishme në këto përpjekje. Këto infermierë janë dërguar në zona konfliktuale në të gjithë botën, duke ofruar kujdes mjekësor jo vetëm për personelin ushtarak, por edhe për popullsinë lokale. Prania e tyre ofron jo vetëm ndihmë mjekësore të nevojshme, por tregon gjithashtu angazhimin e Shqipërisë për paqen dhe sigurinë globale.

SFIDAT E BALLAFAQUARA. Puna si infermierë ushtarak në Shqipëri ka sfidat e veta. Shpesh këto infermierë gjenden në ambiente sfiduese ku duhet të ballafaqohen me situata që kërkojnë mendim të shpejtë dhe aftësi adaptimi. Aftësia për të ofruar kujdes mjekësor në këto kushte tregon përkushtimin dhe rezistencën e infermierëve ushtarakë shqiptarë.

Infermierët ushtarak përballen me trajnim rigoroz për të përgatitur rolin e tyre. Ata marrin edukim jo vetëm në praktikat e përgjithshme të infermierisë, por edhe në teknikat mjekësore të specializuara ushtarake. Ky trajnim i gjerë i bën të aftë të trajtojnë gamë të gjerë emergjencash mjekësore, nga plagët e luftës deri te përpjekjet për ndihmë humanitare.

NJOHJA DHE PRESPEKTIVAT E ARDHSHME. Pavarësisht kontributeve të tyre të rëndësishme, infermierët ushtarake shqiptare shpesh mbeten të padëgjuar nga publiku. Njohja e përpjekjeve të tyre është e rëndësishme jo vetëm për të njohur sakrificat e tyre, por edhe për të frymëzuar brezat e ardhshëm të mendojnë për karrierën në infermieri ushtarake. Qeveritë dhe institucionet përmbushin mirëqenien dhe rritjen profesionale të këtyre infermiereve, duke siguruar që ata të marrin mbështetjen që duhet për të shkëlqyer në rolet e tyre. Këto arritje profesionale vërtetohen në rolet drejtuese që këta infermierë kanë në detyrat e tyre.

THE UNHEARD HEROES ON THE FRONT LINES: ALBANIAN MILITARY NURSES

Lindita Kastrati Saja

"Navy Service Nurse", in Perverine Crops Medicine, in Military Department no.6023 in Military Medicine Unit associated by "Spitalit Universitar i Traumës".

ABSTRACT

CONTEXT; In the part of military service, the role of nurses is often left behind by the actions of soldiers and officers. However, these dedicated individuals play a critical role in maintaining the health and well-being of troops, often working around hard, challenging conditions. Among these unheard heroes are Albanian military nurses, who have made valuable contributions in various conflicts and peacekeeping missions. This project aims to shed light on the essential role that Albanian military nurses have played throughout history and the influence they continue to have on the front lines.

HISTORICAL CONTEXT; Military nurses have a long history of service dating back to about 100 years ago, at the time of the formation of the regular Albanian army and the construction of the "Military General Hospital" (Spitali i Përgjithshëm Ushtarak) in 1929. The severe circumstances of the wars emphasized the importance of medical care, involving nurses to help wounded soldiers and citizens. Since then, Albanian military nurses have evolved to provide not only medical aid during conflicts, but also humanitarian aid during times of peace. Nowadays we have 187 military nurses who contribute to every department that is part of the Ministry of Defense of Albania.

PEACE KEEPING MISSIONS; Albania has actively participated in international peacekeeping missions, and military nurses have been very important in these efforts. These nurses have been sent to conflict zones all over the world, providing medical care not only to military personnel but also to the local population. Their presence not only provides necessary medical assistance, but also demonstrates Albania's commitment to global peace and security.

FACED CHALLENGES; Working as a military nurse in Albania has its own challenges. Often these nurses find themselves in tough environments where they have to deal with situations that require quick thinking and adaptability. The ability to provide medical care in these conditions shows the dedication and resistance of Albanian military nurses.

TRAINING AND PROFESSIONALIZATION; Military nurses face rigorous training to prepare for their role. They receive training not only in general nursing practices but also in specialized military medical techniques. This exhausting training makes them capable of handling a wide range of medical emergencies, from war wounds to humanitarian relief efforts.

RECOGNITION AND FUTURE PROSPECTS; Despite their important contributions, Albanian military nurses often remain unheard by the public. Recognising their efforts is important not only to find out about their sacrifices, but also to inspire future generations to consider careers in military nursing. Governments and institutions cater to the well-being and professional growth of these nurses, ensuring they receive the support they need to excel in their roles. These professional achievements are evidenced in the leadership roles that nurses have in their duties.

VLERËSIMI I NJOHURIVE TË PROFESIONISTËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR MBI MASAT DHE VEPRIMET QË KRYHEN NË RASTE TË EMERGJENCAVE SHËNDETËSORE DHE FATKEQËSIVE NATYRORE

MSc. Ediona KOLA¹, MSc. Anduela VASO²

¹Drejtoria Rajonale e Operatorit të Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor Tiranë.

²Urdhëri i Infermierit Qarku Tiranë, Drejtoria Rajonale e Operatorit të Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor Tiranë.

ABSTRAKT

Në dekadën e fundit, 2.6 miliardë njerëz në mbarë botën janë prekur nga tërmetet, përmytjet, uraganet dhe fatkeqësi të tjera natyrore (WHO, 2020). Personeli shëndetësor shërben si pjesë e ekipit për përgjigjen ndaj fatkeqësive natyrore dhe shpërthimeve të sëmundjeve infektive. Që të kemi një përgjigje efektive ndaj emergjencave të Shëndetit Publik dhe katastrofave natyrore, profesionistët e kujdesit shëndetësor duhet të angazhohen për të qënë në gatishmëri gjatë emergjencave të shëndetit publik, së fundmi dhe pandemia COVID-19.

Qëllimi i këtij studimi është të vlerësojë njohuritë, qëndrimin, praktikën dhe faktorët përkatës të profesionistëve shëndetësorë dhe veprimet që kryhen në raste të emergjencave shëndetësore dhe fatkeqësive natyrore. Për të arritur këtë qëllim studimi u zhvillua në formën e një pyetësi, i cili u vetë-administrua nga ana e subjekteve pjesëmarrëse, mjekë dhe infermierë, në sistemin publik të kujdesit shëndetësor në Qarkun e Tiranës.

Rezultatet e këtij studimi tregojnë se pjesa më e madhe e të anketuarve 52.5% nuk kanë informacion nëse në institucionin shëndetësor ku ata punojnë ka plan veprimi në rast të emegjencave shëndetësore ose fatkeqësive natyrore. Pjesa më e madhe e të anketuarve 54% kanë disa informata mbi rolin që ka personali shëndetësor në dhënien e një përgjigje efektive në rastet kur ndodhin emergjenca shëndetësore/emergjenca të shëndetit publik/fatkeqësi natyrore. Ky studim gjithashtu do të përshkuajë se cilat janë rolet që kanë profesionistët shëndetësor veçanërisht infermierët në situata emergjencë.

Nevojiten studime të mëtejshme thelbësore në mënyrë që të përcaktohen plane të qarta për edukimin, praktikën dhe rolin e profesionistëve të shëndetësisë në kujdesin shëndetësor ashtu edhe në mjediset e shëndetit publik për të siguruar që të gjithë infermierët, nga profesionistët e linjës së parë deri tek studiuesit, të kenë njohuritë bazë, aftësitë dhe autonominë që u nevojiten. për të mbrojtur popullatat në rrezik më të madh dhe për të përmirësuar gatishmërinë, sigurinë e vetë stafeve shëndetësore.

Fjalët kyçe: *emergjenca shëndetësore, fatkeqësi natyrore, personel shëndetësor*

ASSESSMENT OF KNOWLEDGE OF HEALTH CARE PROFESSIONALS ON MEASURES AND ACTIONS TO BE TAKEN IN CASES OF HEALTH EMERGENCIES AND NATURAL DISASTERS

MSc. Ediona KOLA¹ , MSc. Anduela VASO²

¹Regional Operator of Tirana Health Care Services

²Nurse's Order Tirana District, Regional Operator of Tirana Health Care Services

ABSTRACT

Earthquakes, floods, hurricanes, and other natural catastrophes have had an impact on 2.6 billion people globally in the past ten years (WHO, 2020). The response team for infectious disease epidemics and natural disasters includes health professionals. Healthcare personnel must make a commitment to being on standby during public health emergencies, most recently the COVID-19 pandemic, in order to respond to natural disasters and public health emergencies effectively.

This study aims to assess the knowledge, attitude, practice, and other pertinent aspects of health professionals as well as their responses to medical emergencies and natural disasters. To accomplish this, a questionnaire was created for the study and self-administered by the doctors and nurses who took part in the District of Tirana's public healthcare system.

The study's findings indicate that 52.5% of respondents do not know whether the healthcare facility where they work has a plan in place in the event of a medical emergency or a natural disaster. Most of the respondents, 54%, have some information on the role of health personnel in providing an effective response in cases where health emergencies, public health emergencies, or natural disasters occur. This study will also explore the roles of health professionals, especially nurses, in emergency situations.

To ensure that all nurses, from frontline professionals to researchers, have the fundamental knowledge, skills, and autonomy they need to protect the populations most at risk and to improve the preparedness and safety of the health staff themselves, more thorough research is required to define clear plans for the education, practice, and roles of health professionals in both health care and public health settings.

Keywords: *health emergencies, natyral disasters, health professionals.*

DHUNA NË STAFIN INFERMIEROR DHE PASOJAT E SAJ, RISHIKIM LITERATURE

Phd. Entela Drizaj¹, Behije Marra¹, Rajmonda Hida (Oboni)¹, Venemin Gega¹

Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti Aleksandër Xhuvani¹

enteladrizaj20@gmail.com

ABSTRAKT

Dhuna ndaj infermierëve është konsideruar si një pandemi. Sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OBSH), 8 - 38% e infermierëve përjetojnë një episod dhune gjatë karrierës së tyre në kujdesin shëndetësor. Administrata e Sigurisë dhe Shëndetit në Punë (OSHA) e përkufizon më tej dhunën në vendin e punës si çdo veprim ose kërcënim dhune fizike, ngacmimi, frikësimi ose sjellje tjetër kërcënuese dhe shqetësuese që ndodh në vendin e punës. Ajo varion nga kërcënimet dhe abuzimet verbale deri te ngacmimet seksuale, sulmet fizike dhe madje edhe në vrasje. Qëllimi i rishikimit të literaturës është të evidentojë pasojat e dhunës mbi infermierët dhe sistemin e kujdesit shëndetësor dhe të identifikojë masat dhe ndërhyrjet parandaluese për të adresuar këtë çështje në mënyrë efektive. Metodologjia e përdorur konsiston në rishikimin e artikujve të botuar në PubMed, Scopus, EBSCO, Elsevier, PsycINFO dhe CINAHL duke përdorur fjalë kyçe si "dhuna", "agresioni", "infermierët", "personeli mjekësor", "dhuna ndaj infermierëve". Rezultatet e raporteve ndërkombëtare tregojnë se dhuna dhe agresioni kanë një ndikim negativ në performancën e punës së infermierëve, duke shkaktuar ulje të produktivitetit në kujdesin shëndetësor, ulje të nivelit të kënaqësisë në punë dhe angazhim organizativ, dëshirën për të lënë vendin e punës dhe një rritje e nivelit të stresit që ndikon negativisht në cilësinë e kujdesit ndaj pacientit. Një nivel i lartë i ekspozimit ndaj dhunës në vendin e punës do të shoqërohet me rritje të frikës, ankthit dhe stresit, të cilat ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së infermierit, duke rezultuar në pasoja fizike ose psikologjike. Infermierët duhet të edukohen rreth politikave spitalore dhe të inkurajohen të raportojnë çdo situatë dhune.

Fjalët kyçe: dhunë, agresion, infermiere, personel mjekësor, performance

A REVIEW OF VIOLENCE AMONG NURSES AND ITS CONSEQUENCES

Phd. Entela Drizaj¹, Behije Gollobërda¹, Rajmonda Hida (Oboni)¹, Venemin Gega¹

A. Xhuvani University, Faculty of Medical and Technical Sciences¹

ABSTRACT

Violence against nurses has been considered a pandemic. According to the World Health Organization (WHO), 8 - 38% of nurses experience an episode of violence in health care during their career. The Occupational Safety and Health Administration (OSHA) further defines workplace violence as any act or threat of physical violence, harassment, intimidation, or other threatening and disturbing behavior that occurs in the workplace. It ranges from threats and verbal abuse to sexual harassment, physical assault and even murder. The purpose of the literature review is to identify the consequences of violence on nurses and the health care system and to identify preventive measures and interventions to address this issue effectively. The methodology used consists of reviewing articles published in PubMed, Scopus, EBSCO, Elsevier, PsycINFO and CINAHL using keywords such as "violence", "aggression", "nurses", "medical staff", "violence against nurses". The results of international reports show that violence and aggression have a negative impact on the work performance of nurses, causing a decrease in productivity in health care, a decrease in the level of job satisfaction and organizational commitment, the desire to leave the workplace and an increase of the level of stress that negatively affects the quality of patient care. A high level of exposure to workplace violence will be associated with increased fear, anxiety and stress, which directly affect the nurse's quality of life, resulting in physical or psychological consequences. Nurses should be educated about hospital policies and encouraged to report any situations of violence.

Keywords: violence, aggression, nurses, medical personnel, performance.

SA KOHË SHPENZOJNË INFERMIERËT PËR KUJDESIN NDAJ PACIENTIT? NJË RISHIKIM SISTEMATIK

Abdullah Gruda

Ligjërues, Kolegji UBT, Fakulteti i Infermierisë.

Infermier, Qendra Klinike Universitare e Kosovës, Klinika e Neurologjisë.

Korrespondenca: abdullahgruda@hotmail.com, +38344787664, 10000 Prishtinë, Kosovë.

ABSTRAKT

Hyrja: Infermierët si fuqia punëtore më e madhe profesionale në spitale janë përgjegjës për menaxhimin dhe ofrimin e kujdesit për pacientët dhe familjet. Kujdesi infermior nënkupton kujdesin direkt dhe indirekt ndaj pacientit. Arritja e standardeve kërkon ofrimin e kujdesit me cilësi të lartë, të sigurt dhe përdorimin efikas të kohës së punës në mënyrë që të përfiton pacienti.

Objektivat: Objektiv i këtij rishikimi sistematik ishte të sintetizoj dëshmitë aktuale në lidhje me sasinë e kohës që e shpenzojnë infermierët për kryerjen e detyrave ose aktiviteteve të kujdesit ndaj pacientit në mjedisin spitalor.

Metodologjia: Kërkimi i studimeve është bërë me fjalë kyçe në gjuhën angleze, në bazat e të dhënave PubMed dhe Google scholar në bazë të kriterëve të përfshirjes: studime sasiore ose cilësore, studime të kryera në spitale, të botuara në anglisht, brenda periudhës kohore 2000-2023. Janë identifikuar gjithsej 1457 tituj. Pas leximit të titujve, largimit të duplikimeve, vlerësimit të abstrakteve dhe artikujve me tekst të plotë, vetëm 13 studime janë konsideruar të rëndësishme për këtë rishikim. Për vlerësimin e cilësisë metodologjike të studimeve është përdorur instrumenti i Institutit Joanna Briggs për studime sasiore dhe cilësore.

Rezultatet: Shpenzimi i kohës së infermierëve në kujdesin ndaj pacientit u shqyrtua përmes kategorive. Kështu për kategorinë e kujdesit direkt infermierët shpenzojnë mesatarisht prej 20.4%-24.8%, për kujdesin indirekt 13%-29.08%, detyra të mjekimit 19%, komunikim profesional 19.2%-24%, aktivitetet jo klinike 11.12%, administrimin e medikamenteve 13.9%, vlerësimin e pacientëve 12.92%, planifikimin e kujdesit 23.7%, dokumentim 17.6%-25%, monitorim dhe matje 12.5%, detyra joinfermiore 1.89% dhe për edukimin e pacientit 3.6%.

Konkluzionet: Infermierët shpenzojnë shumë pak nga koha e tyre në ofrimin e kujdesit ndaj pacientit. Rezultatet e këtij rishikimi do të jenë të dobishme për politikbërësit dhe menaxherët të cilët duhet të zhvillojnë strategji që infermierët të kenë në dispozicion kohë të mjaftueshme për kujdesin ndaj pacientit.

Fjalët kyçe: infermior spitalor, koha e shpenzuar, detyra, aktivitete, kujdesi ndaj pacientit.

HOW MUCH TIME DO NURSES SPEND ON PATIENT CARE? A SYSTEMATIC REVIEW

Abdullah Gruda

Lecturer, UBT College, Faculty of Nursing.

Nurse, University Clinical Center of Kosovo, Clinic of Neurology.

Correspondence: abdullahgruda@hotmail.com, +38344787664, 10000 Pristina, Kosovo.

ABSTRACT

Introduction: Nurses as the largest professional workforce in hospitals are responsible for managing and providing care to patients and families. Nursing care means direct and indirect care to the patient. Achieving the standards requires providing high quality, safe care and efficient use of working time to benefit the patient.

Objectives: The objective of this systematic review was to synthesize current evidence regarding the amount of time nurses spend performing patient care tasks or activities in the hospital setting.

Methodology: Studies were searched with keywords in the English language, in the PubMed and Google scholar databases based on the inclusion criteria: quantitative or qualitative studies, studies conducted in hospitals, published in English, within the time period 2000 -2023. A total of 1457 titles have been identified. After reading titles, removing duplicates, evaluating abstracts and full-text articles, only 13 studies were considered relevant for this review. The Joanna Briggs Institute instrument for quantitative and qualitative studies was used to assess the methodological quality of the studies.

Results: Nurses' time spent on patient care was examined across categories. Thus, for the category of direct care, nurses spend an average of 20.4%-24.8%, for indirect care 13%-29.08%, medication tasks 19%, professional communication 19.2%-24%, non-clinical activities 11.12%, medication administration 13.9%, patient assessment 12.92%, care planning 23.7%, documentation 17.6%-25%, monitoring and measurement 12.5%, non-nursing tasks 1.89% and patient education 3.6%.

Conclusions: Nurses spend very little of their time providing patient care. The results of this review will be useful for policy makers and managers who need to develop strategies for nurses to have sufficient time available for patient care.

Keywords: hospital nurse, time spent, tasks, activities, patient care.

VLERËSIMI I NJOHURIVE DHE PRAKTIKAVE INFERMIERORE TË KËMBËS DIABETIKE

Rajmonda OBONI¹, Elona GAXHJA¹, Rajna ANGJELI², Marsida DUCI¹, Ilma SHOLLA¹, Arkida SKENDERI¹, Albana SULA¹, Venemin GEGA¹, Gjergji DOKO¹

¹Fakulteti I Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti I Elbasanit "Aleksandër Xhuvani"

²Infermiere e përgjithëshme, Spitali Rajonal Elbasan

Email: mondahida86@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Diabeti është një ndër shkaktarët kryesor të sëmundjeve dhe vdekshmërisë. Këmba diabetike është një komplikacion që mund të parandalohet nëse kapet dhe kurohet në kohë. Infermierët kane një rol të rëndësishëm në parandalimi e këmbës diabetike, edukimit, kujdesit dhe trajtimin tek pacientët në rrezik për këmbën diabetike. Niveli i lartë i njohurive dhe praktikave infermierore bën të mundur parandalimin dhe trajtimin e kësaj sëmundjeje

Qëllimi: Vlerësimi i njohurive dhe praktikave infermierore në menaxhimin e këmbës diabetik tek infermierët e Spitalit Rajonal Elbasan, me qëllim që të evidentohen problematikat që hasin infermierët me këtë patologji.

Metodologjia: Ky është studim cross-sectional. Pyetësori iu shpërnda 16 infermierëve të cilët punojnë në repartet e kirurgjisë, ortopedisë dhe sëmundjeve të brëndshme të Spitalit Rajonal "Xhaferr Kongoli" Elbasan, nëpërmjet platformës Google Forms.

Rezultate: Duke u bazuar në rezultatet e studimit tonë rezultoi që 50% e infermierëve janë trajnuar më parë për menaxhimin e këmbës diabetike, 100% e infermierëve i edukojnë pacientët në lidhje me këmbën diabetike dhe 37.5% e infermierëve e vlerësojnë veten me njohuri shumë të mira mbi menaxhimin e këmbës diabetike.

Konkluzione: Rezultatet e njohurive të infermierëve në lidhje me menaxhimin e praktikave të këmbës diabetike janë në një nivel mesatar. Që infermierët të kenë nivel njohurish dhe praktikash më të mira duhen bërë aktivitete trajnuese edukative të ndryshme mbi menaxhimin e këmbës diabetike dhe të inkurajohet pjesmarrja e infermierëve në to.

Fjale kyçe: këmbë diabetike, ulçera diabetike, infermier, njohuri, praktika.

ASSESSMENT OF DIABETIC FOOT NURSING KNOWLEDGE AND PRACTICES

Rajmonda OBONI¹, Elona GAXHJA¹, Rajna ANGJELI², Marsida DUCI¹, Ilma SHOLLA¹, Arkida SKENDERI¹, Albana SULA¹, Venemin GEGA¹, Gjergji DOKO¹

¹Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandr Xhuvani"

²General nurse, Elbasan Regional Hospital

Email: mondahida86@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Diabetes is one of the main causes of disease and mortality. Diabetic foot is a complication that can be prevented if caught and treated in time. Nurses have an important role in diabetic foot prevention, education, care and treatment in patients at risk for diabetic foot. The high level of nursing knowledge and practices makes it possible to prevent and treat this disease

Purpose: Evaluation of nursing knowledge and practices in the management of diabetic foot among nurses of the Elbasan Regional Hospital, in order to highlight the problems encountered by nurses with this pathology.

Methodology: This is a cross-sectional study. The questionnaire was distributed to 16 nurses who work in the departments of surgery, orthopedics and internal diseases of the Regional Hospital "Xhaferr Kongoli" Elbasan, through the Google Forms platform.

Results: Based on the results of our study, it was found that 50% of nurses have previously been trained in the management of diabetic foot, 100% of nurses educate patients about diabetic foot and 37.5% of nurses rate themselves as knowledgeable. very good on diabetic foot management.

Conclusions: The results of nurses' knowledge regarding the management of diabetic foot practices are at an average level. In order for nurses to have a level of knowledge and better practices, different educational training activities on the management of the diabetic foot should be done and the participation of nurses in them should be encouraged.

Keywords: diabetic foot, diabetic ulcer, nurse, knowledge, practice.

VLERËSIMI I NJOHURIVE DHE NIVELIT TË NDËRGJEGJËSIMIT TË PROFESIONISTËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR TË SHËRBIMIT PARËSOR TË TIRANËS MBI NDIKIMIN E MJEDISIT NË SHËNDETIN E FËMIJËVE

MSc. Anduela VASO¹, Prof. Asc. Jolanda HYSKA², MSc. Ediona KOLA³
Urdhëri i Infermierit Qarku Tiranë, Drejtoria Rajonale e Operatorit të Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor.
Instituti i Shëndetit Publik
Drejtoria Rajonale e Operatorit të Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor
anduelavaso@oshksh.gov.al

ABSTRAKT

Stafet shëndetësore që ofrojnë shërbim shëndetësor në qendrat shëndetësore janë hallka e parë e dhënies së shërbimit shëndetësor dhe kanë rëndësi kyçe për të parandaluar, diagnostikuar dhe trajtuar në kohë sëmundjet dhe gjendjet shëndetësore të lidhura me mjedisin. Sipas OBSH reduktimi i rreziqeve mjedisore mund të parandalojë 1 në 4 vdekje të fëmijëve. Për të ndërmarrë masat e duhura në këtë fushë është e rëndësishme vlerësimi i njohurive dhe nivelit të ndërgjegjësimit të profesionistëve të kujdesit shëndetësor mbi ndikimin e mjedisit në shëndetin e fëmijëve.

Metodologjia: U përdor një pyetësor, i vetë-administruar nga subjektet pjesëmarrëse, mjekë dhe infermierë, duke mbuluar sistemit publik të kujdesit shëndetësor parësor në Tiranë. Në total janë plotësuar 209 formularë nga profesionistë shëndetësor të qendrave shëndetësore të rrethit të Tiranës, të cilat janë përzgjedhur në mënyrë rastësore.

Rezultatet e këtij studimi tregojnë se pjesa më e madhe 64.1% e të anketuarve kanë disa informata dhe 15.7% e tyre kanë pak ose aspak informacion për çështjet e shëndetit mjedisor. Rezultatet na tregojnë që stafet shëndetësore kanë marrë më shumë informacione rreth risqeve mjedisore si cilësia e ajrit të jashtëm 86.3%, ndotjen e ajrit të brendshëm 77.2%, ndotjen e ushqimit me 75.1% dhe ndotja e ujit me 72.1%. Stafet shëndetësore i pyesin më shpesh pacientët gjatë marrjes së anamnezës klinike për ndotjen e ushqimit 51.9%, ndotjen e ajrit të jashtëm 50.3%, zhurmat 48.5% dhe i pyesin më pak për risqet mjedisore që kanë më pak informacion si për merkurin, plumbin, kimikate të tjera.

Në përfundim të studimit u pa se në mënyrë që profesionistët shëndetësorë të ofrojnë shërbime shëndetësore efektive në mbrojtje të shëndetit të fëmijëve nga kërcënimet mjedisore janë të nevojshme trajnime të specializuara por dhe studime të mëtejshme të cilat ndihmojnë në krijimin e një panorame mbi grupet më të riskuara dhe faktorët e riskut mjedisor në vendin tonë. Gjithashtu nga ana e stafeve shëndetësore të përfshirë në studim fushatat parandaluese dhe edukative dhe trajnimet shikohen si ndërhyrje që i nevojiten vendit tonë për përmirësimin në fushën e shëndetit mjedisor të fëmijëve.

Fjalë kyçe: *shëndet mjedisor, fëmijë, faktor risku, fushata parandaluese, trajnime profesionale*

**TOPIC: EVALUATION OF PRIMARY HEALTH CARE PROFESSIONALS
KNOWLEDGE AND AWARENES OF THE IMPACT OF THE ENVIRONMENT ON
CHILDREN'S HEALTH IN TIRANA**

*MSc. Anduela VASO¹ Prof. Asc. Jolanda HYSKA², MSc. Ediona KOLA³
Nurse's Order Tirana District, Regional Operator of Tirana Health Care Services
Institute of Public Health
Regional Operator of Tirana Health Care Services
anduelavaso@oshksh.gov.al*

ABSTRACT

The first line of defense in delivering health services is the medical professionals that work in primary health facilities. They are crucial in preventing, diagnosing, and promptly treating environmental illnesses and other health disorders. The WHO claims that lowering environmental dangers can stop 1 in 4 child fatalities. It is crucial to evaluate the knowledge and awareness of health care professionals on the effects of the environment on children's health in order to take the right action in this regard.

To accomplish this, a questionnaire covering the public primary health care system in Tirana was devised and self-administered by the study's subjects, doctors and nurses. Health experts from randomly chosen health centers in the Tirana district filled out a total of 209 forms.

The study's findings indicate that 64.1% of respondents have some knowledge of environmental health issues, while 15.7% have none at all. The findings indicate that health professionals have more knowledge of environmental dangers, such as poor outdoor air quality (86.3%), poor indoor air quality (77.2%), poor food and water quality (75.1%). During the clinical history-taking process, health professionals question patients more frequently about noise (48.5%), outdoor air pollution (50.3%), and food pollution (51.9%) than they do about other environmental dangers, such as mercury, lead, and other chemicals.

Specialized training and further research that helps paint a picture of the nation's most vulnerable populations and environmental risk factors are required for health professionals to deliver effective health services to safeguard children's health from environmental risks. Additionally, the health professionals who participated in the survey saw trainings and campaigns for prevention and education as interventions our nation needs to improve the environmental health of children.

Keywords: *environmental health, children, risk factors, preventive campaign, professional training*

DETERMINANTËT E SHËNDETTIT DHE SHËNDETI NË POPULLATËN TONË

¹PhD Juljana Xhindoli,²PhD(c) Vasilika Prifti, ¹PhD(c) Emirjona Kiçaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj
¹PhD(c) Saemira Durmishi, ¹Dr. Rezarta Lalo, ¹Msc. Stiliana Brokaj,²Dr. Evis Allushi,

¹Departamenti i Kujdesit, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti “Ismail Qemali” Vlorë

²Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti “Ismail Qemali” Vlorë

E-mail: juljana.xhindoli@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Shëndeti është një e drejtë individuale dhe një çështje e drejtësisë sociale. Është gjithashtu një e mirë publike. Kujdesi klinik spitalor është më pak i rëndësishëm nga sa mendojnë shumë njerëz, ndërsa faktorët socio-ekonomik dhe mjedisi fizik janë mjaft ndikues në shëndetin dhe mirëqenien e individëve. Qëllimi i këtij studimi është risjellja në vëmendjen e personelit shëndetësor mbi faktorët socio-ekonomik, biologjik dhe të sjelljes që ndikojnë në shëndetin. Cilët janë përcaktuesit social të shëndetit dhe ku duhet të fokusohet kujdesi shëndetësor për mirëqenien e popullatës?

Metodologjia: Studimi është trajtuar në formën e një përshkrimi të udhëzuesve mbi faktorët determinant të shëndetit sipas OBSH, nëse shëndeti i popullatës përcaktohet nga rrethanat dhe mjedisi i tyre – kushtet sociale, ekonomike dhe mjedisore që ndikojnë në shëndetin e popullatës. Janë marrë në konsideratë disa modele të cilat edhe pse janë të viteve të hershme, i kanë rezistuar koheve duke u bërë bazë për modelet e reja pasardhëse.

Rezultate: Studimi i literaturës zbuloi disa modele që përshkruajnë determinantët e shëndetit si Dahlgren dhe Whitehead (1991), Global Commission on SDH (2008), PAHO Equity Commission (2019), ku shihet se shumë faktorë kombinohen duke ndikuar në shëndetin e individëve dhe komuniteteve. Shëndeti i njerëzve ndikohet nga kushtet e tyre të jetesës dhe jo vetëm nga gjenetika apo të sjellja. Faktorët më të shpeshtë determinantë janë vendi ku jetojmë, gjendja e mjedisit, gjenetika, të ardhurat, niveli arsimor, marrëdhëniet tona me miqtë dhe familjen, me ndikime të konsiderueshme në shëndet, ndërsa faktorët më të konsideruar si aksesit dhe përdorimi i shërbimeve të kujdesit shëndetësor shpesh kanë më pak ndikim. Modeli Dahlgren dhe Whitehead (1991) vazhdon të jetë më i rëndësishmi në përshkrimin e përcaktuesve social të shëndetit – mënyrat në të cilat elementët e mjedisit social, ekonomik dhe fizik ndërveprojnë me faktorët dhe sjelljet biologjike individuale dhe formësojnë gjendjen shëndetësore.

Konkluzione. Njohja e mirë, zbatimi dhe kujdesi ndaj elementëve të përcaktuesve social të shëndetit kanë rëndësi sepse vendosin kushtet për shëndetin e individëve, komuniteteve dhe popullatave, dhe nëse përcaktuesit social të shëndetit nuk shpërndahen në mënyrë të drejtë, ato mund të çojnë në pabarazi shëndetësore.

Fjalë kyce: determinant shëndeti, shëndet, modele, popullatë, kujdes shëndetësor.

HEALTH DETERMINANTS AND THE HEALTH OF OUR POPULATION

¹PhD Juljana Xhindoli,²PhD(c) Vasilika Prifti, ¹PhD(c) Emirjona Kiçaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj
¹PhD(c) Saemira Durmishi, ¹Dr. Rezarta Lalo, ¹Msc. Stiliana Brokaj,²Dr. Evis Allushi,

¹Department of Health Care, Faculty of Health, University Ismail Qemali, Vlore

²Department of Nursing, Faculty of Health, University Ismail Qemali, Vlore

*E-mail correspondent author: juljana.xhindoli@univlora.edu.al

ABSTRACT

Introduction: Health is an individual right and a matter of social justice. It is also a public good. Hospital clinical care is less important than many people think, while socio-economic factors and the physical environment are quite influential in the health and well-being of individuals. The purpose of this study is to bring to the attention of health personnel the socio-economic, biological and behavioral factors that affect health. What are the social determinants of health and where should health care focus for the well-being of the population?

Methodology: The study is treated in the form of a description of the guidelines on the determinants of health according to the WHO, if the health of the population is determined by their circumstances and environment - social, economic and environmental conditions that affect the health of the population. Several models have been taken into consideration which, although they are from the early years, have stood the test of time, becoming the basis for the new successor models.

Results: The literature study revealed several models that describe the determinants of health such as Dahlgren and Whitehead (1991), Global Commission on SDH (2008), PAHO Equity Commission (2019), where it is seen that many factors combine to affect the health of individuals and communities. People's health is affected by their living conditions and not just genetics or behavior. The most frequent determining factors are the place where we live, the state of the environment, genetics, income, education level, our relationships with friends and family, with significant impacts on health, while the most considered factors are access to and use of health care services often have less impact. The Dahlgren and Whitehead (1991) model continues to be the most important in describing the social determinants of health—the ways in which elements of the social, economic, and physical environment interact with individual biological factors and behaviors and shape health status.

Conclusions. Good recognition, implementation and care of the elements of social determinants of health are important because they set the conditions for the health of individuals, communities and populations, and if the social determinants of health are not equitably distributed, they can lead to health inequalities.

Keywords: health determinants, health, models, population, health care.

SI NDIKON REHABILITIMI FIZIK NË LEHTËSIMIN E ÇRREGULLIMEVE TË NDJESHMËRISË NË PACIENTËT ME SKLEROZË MULTIPLE

Dr. Evis Allushi, PhD. Juljana Xhindoli, Phd. c. Vasilika Prifti, Phd. c. Sonila Nika
evis.allushi@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Çrregullimet e ndjeshmërisë përbëjnë simptomat më të zakonshme fillestare në pacientët me Sklerozë Multiple. Referuar “Fatigue National Multiple Sclerosis Society”, mpirja është një nga shenjat më të hershme dhe më të shpeshta në pacientët me SM.

Shpesh shfaqet në formën e mpirjes ose ndjesi shpimi në pjesë të ndryshme të trupit, të tilla si krahët, këmbët ose trangu, e cila zakonisht përhapet brenda disa ditësh. Kjo gjë interferon në jetën e pacientëve si në shtëpi ashtu edhe në punë, dhe është një nga shkaktarët e largimit të pacientëve nga jeta e tyre aktive.

Objektivi i këtij artikulli është shqyrtimi i literaturës për të parë lidhjen midis ndjesive jonormale dhe rehabilitimit fizik, në pacientët me SM, dhe ndikimit të tyre tek njëri-tjetri. Kërkimi përfshiu të dhënat bazë elektronike të: Ovid PubMed, Cochrane Library, NLM Tools. Më shumë se 40 artikuj potencialë u identifikuan, por në shqyrtim u përfshin rezultatet origjinale të shtatë studimeve që kishin lidhje me tematikën e interesit përfshirë dhe rishikime të literaturës. Studimet e analizuara theksuan se rehabilitimi është një terapi mjaft e rëndësishme në menaxhimin e mpirjes, përmirësoi gjendjen e pacientëve me SM, pavarësisht gjendjes së tyre, edhe pse përmirësimi mund të jetë i shkurtër në kohë, ç’ka kërkon përfshirjen e një rehabilitimi gjithëpërfshirës për të gjithë pacientët me MS.

U identifikuan gjetje kontradiktore në literaturën e botuar në lidhje me ndikimin e ndjesive jonormale në aftësinë e pacientëve për të realizuar rehabilitimin.

Është e nevojshme të bëhen studime me metodologji më të rreptë, për të sqaruar se cila formë e rehabilitimit mund të çojë në mirëmenaxhimin e këtyre ndjesive jonormale.

Fjalë kyçe: *Sklerozë Multiple, ndjesi jonormale, mpirje, rehabilitim fizik.*

HOW PHYSICAL REHABILITATION AFFECTS THE RELIEF OF ABNORMAL SENSATIONS IN PATIENTS WITH MULTIPLE SCLEROSIS

Dr. Evis Allushi
Phd. candidate Vasilika Prifti
Phd. candidate Sonila Nika
evis.allushi@univlora.edu.al

ABSTRACT

Abnormal sensations are the most common initial symptoms in patients with Multiple Sclerosis. According to Fatigue National Multiple Sclerosis Society, numbness is one of the earliest and most common signs in MS patients.

It often appears in the form of numbness or tingling in various parts of the body, such as the arms, legs or trunk, which usually spreads within a few days. This interferes with patients' lives both at home and at work, and is one of the causes of patients leaving their active lives.

The objective of this article is to review the literature to see the relationship between abnormal sensations and physical rehabilitation, in patients with MS, and their influence on each other. The search included the basic electronic databases of: Ovid PubMed, Cochrane Library, NLM Tools. More than 40 potential articles were identified, but the review included the original results of seven studies related to the topic of interest including literature reviews. The analyzed studies pointed out that rehabilitation is a very important therapy in the management of numbness, improved the condition of patients with MS, regardless of their condition, although the improvement may be short in time, which requires the inclusion of a comprehensive rehabilitation for all MS patients.

Contradictory findings were identified in the published literature regarding the impact of abnormal sensations on patients' ability to perform rehabilitation.

It is necessary to conduct studies with stricter methodology, to clarify which form of rehabilitation can lead to the better management of these abnormal sensations.

Keywords: *Multiple Sclerosis, abnormal sensations, numbness, physical rehabilitation.*

MENAXHIMI I NDRYSHIMIT TEK PUNONJËSIT EKUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR

MP. Babeta Rexhepi
Kryeinfermiere në Kujdesin Parësor Shëndetësor Nikel
Babeta.rexhepi@yahoo.com/0696777521

ABSTRAKTI

Organizatat e kujdesit shëndetësor vazhdimisht ndryshojnë si rezultat i përparimeve teknologjike, plakjes së popullatave, ndryshimit të modeleve të sëmundjeve, zbulimeve të reja për trajtimin e sëmundjeve, reformave politike dhe iniciativave të politikave. Ndryshimet mund të jenë sfiduese sepse ato kundërshtojnë nevojën themelore të njerëzve për një mjedis të qëndrueshëm.

Qëllimi i punimit është që të njihemi dhe kuptojmë procesin e ndryshimit në një organizatë shëndetësore, si reagojnë punonjësit shëndetësorë ndaj ndryshimit dhe çfarë i karakterizon ndryshimet e suksesshme organizative në kujdesin shëndetësor.

Duke ditur që ndryshimet e vazhdueshme që ndodhin në organizatë ndikojnë në performancën e punonjësit do të analizojmë mënyrat se si një punonjës mund të reagojë përballë ndryshimeve dhe sesi të ndihet më i përfshirë me punën e tij duke menaxhuar me sukses ndryshimin dhe njëkohësisht organizata të përfitojë maksimumin e efikasitetit dhe efikasitetit nga puna e punonjësit gjatë ndryshimeve.

Metodologjia – Për hartimin e këtij punimi është përdorur metodologjia e studimit dytësor dhe parësor. Metodologjia e studimit dytësor është përdorur për të studiuar së pari, konceptet teorike të procesit të ndryshimit në Kujdesin parësor shëndetësor me fokus në efektin që shkaktojnë këto ndryshime tek punonjësit shëndetësorë. Së dyti, dytë është hulumtuar për gjetjen e strategjive për menaxhimin e ndryshimeve me qëllim një qasje më pozitive nga ana e punonjësve shëndetësorë

Për këtë është përdorur një literaturë e gjerë e cila konsiston në materiale dhe punime të autorëve të huaj, në studime me karakter ndërkombëtar dhe në përdorimin e një numri të madh burimesh informacioni nga faqet të ndryshme dhe të rëndësishme që merren me çështjen dhe temat e shtjelluara në këtë punim të diplomës.

Për të realizuar këtë punim është përdorur gjithashtu edhe shqyrtim i literaturës (secondary research) – i për të studiuar konceptet teorike në përgjithësi. Për këtë janë përdorur artikuj të shumtë studimorë, libra nga botimet më të ndryshme nga botues të famshëm botërorë. Bashkëbisedimi me stafin shëndetësor në Qendrën Shëndetësore Nikel, dhe marrja e shumë mendimeve të tyre. Pyetësorët janë përdorur për të nxjerrë statistika për të përmbushur hulumtimin rreth punëtorëve shëndetësorë në Qendrën shëndetësore Nikel.

Rezultatet – Në kuadër të hulumtimit të parë janë përfshirë stafi shëndetësor, të cilët kryesisht vinin nga Qendra Shëndetësore Nikel dhe nëntë ambulancat e saj. Në bazë të këtij hulumtimi, shohim stafin shëndetësor nga afër se si ato reagojnë ndaj ndryshimeve, janë të lumtur me

punën e tyre të përditshme që po e bëjnë në përditshmëri. A e kanë të lehtë apo jo të kryejnë këtë punë, cilat janë sfidat me të cilën ato përballen, a kanë kohë të mjaftueshme t'iu përkushtohen familjeve të tyre, me cilat ndryshime në punën e tyre shfaqin më shumë rezistence, dhe në cilat prej tyre kanë marrë kënaqësi apo kanë lulëzuar gjatë procesit të punës

Konkluzione- Në këtë kapitull janë përmbledhur pikat kryesore nga i gjithë punimi për të shpjeguar më mirë pyetjen hulumtuese. Nga sondazhet e bëra deri më tani në rajonin tone dhe më gjerë mund të konkludojmë se ndryshimet organizative në kujdesin shëndetësor kanë më shumë të ngjarë të kenë sukses kur profesionistët e kujdesit shëndetësor të kenë mundësinë të ndikojnë në ndryshim, të ndjehen të përgatitur për ndryshimin dhe të njohin vlerën e ndryshimit, duke përfshirë perceptimin e përfitimit të ndryshimit për pacientët

Rezultatet

Të intervistuarit theksuan rëndësinë e të paturit mundësi për të ndikuar në ndryshimet organizative që janë zbatuar. Ndryshimet që u nisën nga vetë profesionistët u konsideruan më të lehtë dhe rrallë u rezistuan. Ndryshimet që u komunikuan qartë për të lejuar përgatitjen rritën shanset për sukses. Të intervistuarit nuk mbështesnin ndryshimet organizative që u perceptuan të zbatoheshin papritur dhe / ose pa komunikim paraprak. Ata përcollën se ishte e rëndësishme për ta të kuptonin nevojën dhe përfitimet e ndryshimeve organizative. Ata veçanërisht vlerësuan dhe perceptuan si ndryshime të suksesshme organizative me fokus pacientin, me përfitime të qarta për pacientët.

Fjalë kyçe: kënaqësia në punë, punonjësit, kënaqësia e pacientëve, shërbimet

CHANGE MANAGEMENT IN THE PRIMARY HEALTH CARE WORKFORCE

MP. Babeta Rexhepi

Head Nurse at Nickel Primary Health Care

Babeta.rexhepi@yahoo.com/0696777521

ABSTRACT

Health care organizations are constantly changing as a result of technological advances, aging populations, changing disease patterns, new discoveries about disease treatments, policy reforms, and policy initiatives. Changes can be challenging because they contradict people's basic need for a stable environment.

The purpose of the paper is to get to know and understand the process of change in a health organization, how health workers react to change and what characterizes successful organizational changes in health care.

Knowing that the constant changes that occur in the organization affect the employee's performance, we will analyze the ways in which an employee can react to the changes and how to feel more involved with his work by successfully managing the change and at the same time the organization benefits the most of the efficiency and effectiveness of the employee's work during the changes.

Methodology – The methodology of the secondary and primary study was used for the drafting of this paper. The secondary research methodology was used to study first, the theoretical concepts of the process of change in Primary Health Care with a focus on the effect these changes cause on health workers. Secondly, it was researched to find strategies for managing changes in order to have a more positive approach on the part of health workers.

For this, a wide literature was used, which consists of materials and works of foreign authors, in studies of an international character and in the use of a large number of information sources from various and important sites that deal with the issue and elaborated topics. in this thesis.

To carry out this work, literature review (secondary research) was also used - to study theoretical concepts in general. For this, numerous study articles, books from various editions by famous world publishers were used. Talking to the health staff at the Nikël Health Center, and getting a lot of their opinions. Questionnaires were used to extract statistics to fulfill the research about the health workers at the Nickel Health Center.

Results - In the framework of the first research, the health staff were included, who mainly came from the Nikël Health Center and its nine ambulances. Based on this research, we see the health staff closely, how they react to changes, are they happy with their daily work that they are doing on a daily basis. Is

it easy or not for them to do this work, what are the challenges they face, do they have enough time to devote to their families, with which changes in their work do they show more resistance, and in which of they have enjoyed or flourished during the work process

Conclusions- This chapter summarizes the main points from the entire paper to better explain the research question. From surveys conducted so far in our region and beyond, we can conclude that organizational changes in health care are more likely to succeed when health care professionals have the opportunity to influence change, feel prepared for change, and recognize the value of change, including the perceived benefit of change to patients

Results

The interviewees emphasized the importance of having the opportunity to influence the organizational changes that have been implemented. The changes that were initiated by the professionals themselves were considered the easiest and were rarely resisted. Changes that were clearly communicated to allow for preparation increased the chances of success. Interviewees did not support organizational changes that were perceived to be implemented suddenly and/or without prior communication. They conveyed that it was important for them to understand the need and benefits of organizational change. They particularly valued and perceived as successful patient-focused organizational changes with clear benefits for patients.

Keywords: job satisfaction, employees, patient satisfaction, services

SHTATËZANIA DHE USHQIMI, NJË RAPORT I VËSHITIRË*Msc. Saemira Durmishi¹**Departamenti i Kujdesit Shëndetësor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë¹*saemira.durmishi@univlora.edu.al**ABSTRAKT**

Ushqyerja e një gruaje duhet të karakterizohet nga një dietë e shëndetshme, sidomos gjatë periudhës së shtatëzimit pasi të ushqehesh mire dhe mjaftueshëm gjatë shtatëzimit është vendimtare për rritjen dhe zhvillimin e mbarë të embrionit. Gjatë periudhës së shtatëzimit, të gjitha gratë bëhen shumë më të ndërgjegjshme për mënyrën e të ushqyerit, se çfarë duhet të hanë e çfarë jo. Megjithatë, jo gjithmonë është e lehtë t'i kategorizosh ushqimet dhe pijet në çfarë DUHET dhe çfarë NUK DUHET. Kequshqyerja është një nga burimet më të mëdhatë komplikacioneve të shtatëzimit. Për shkak të kequshqyerjes, në trupin e gruas ndodhin një sërë ndryshimesh, çrregullimesh apo sëmundjesh.

Qellimi: Të vlerësojmë mënyrën e ushqyerjes së gruas shtatëzënë dhe problematikat që sjell kequshqyerja.

Objektivi: Të vlerësojmë këshillimin dhe kujdesin e infermierëve për ushqyerjen e grave shtatëzëna, duke pasur si objektivi kryesor që foshnja të zhvillohet, të përparojë, të rritet dhe të kemi një mëmësi të sigurtë.

Metodologjia e studimit: Ky është një studim deskriptiv i kryer në qytetin Vlorë për një periudhë kohore 1 vjeçare (Janar 2022 - Janar 2023). Ky studim u krye në 2 qendra shëndetsore duke u bazuar në pyetesoret dhe intervistat me gratë shtatëzëna lidhur me mënyrën e ushqyerjes.

Rezultatet: U morën në studim 210 gra shtatëzëna të cilat ju nënshtruan një pyetësori. Sipas rezultateve të studimit 71 % kishin informacion lidhur me mënyrën e ushqyerjes. 46% kishin shtesë të tepërt në peshë (referuar moshës së barrës). Vetëm 63% kishin marrë acidin folik. 32% ishin konsumatorë të cigares para shtatëzimit dhe vetëm 4% vazhdonin ta konsumonin edhe gjatë shtatëzimit. Rezulton se 44% konsumon sasi të vogla alkoli gjatë festave familjare, dhe 58% pëlqejnë të konsumojnë çokollata dhe ëmbëlsira. 91% përdorin vajin e ullirit, 62% mishin dhe peshkun. Vetëm 27% kishin informacione që lidheshin me komplikacionet dhe problemet që sjell kequshqyerja në shtatëzani.

Konkluzione: Në këtë studim u pa se personeli shëndetësor ka një rol kyç në dhënien e informacioneve lidhur me dietën e gruas shtatëzënë por duhet të krijohen kushte të përshtatshme dhe klasa antenatale për përcaktimin e dietës sipas moshës gestacionale. Ekzistojnë shumë dyshime në lidhje me ushqimin gjatë shtatëzimit, si dhe me pijet që duhen konsumuar. Konsumi i frutave gjatë shtatëzimit është thelbësor për shëndetin e nënës dhe fëmijës.

Fjalë kyçe: Dietë, mosha gestacionale.

PREGNANCY AND FOOD, A DIFFICULT RELATIONSHIP

MSc. Saemira Durmishi¹

Department of Health Care, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë¹

saemira.durmishi@univlora.edu.al

ABSTRACT

A woman's nutrition should be characterized by a healthy diet, especially during pregnancy, since eating well and enough during pregnancy is crucial for the growth and development of the embryo. During the period of pregnancy, all women become much more conscious about the way they eat, what they should eat and what they shouldn't. However, it is not always easy to categorize foods and drinks into what you SHOULD and what you SHOULD NOT. Malnutrition is one of the biggest sources of pregnancy complications. Due to malnutrition, a number of changes, disorders or diseases occur in the woman's body.

Aim: To evaluate the way in which pregnant women are fed and the problems caused by malnutrition.

Objective: To evaluate the advice and care of nurses for the nutrition of pregnant women, with the main objective being that the baby develops, progresses, grows and has a motherhood. sure.

Methodology: This is a descriptive study conducted in the city of Vlorë during a one year period (January 2022 - January 2023). This study was conducted in 2 health centers based on questionnaires and interviews with pregnant women regarding the way of nutrition.

Results: 210 pregnant women who submitted a questionnaire were taken into the study. According to the results of the study, 71% had information about the way of nutrition. 46% had excessive weight gain (referred to gestational age). Only 63% had received folic acid. 32% were cigarette consumers before pregnancy and only 4% continued to smoke during pregnancy. It turns out that 44% consume small amounts of alcohol during family holidays, and 58% like to consume chocolates and sweets. 91% use olive oil, 62% meat and fish. Only 27% had information related to complications and problems caused by malnutrition during pregnancy.

Conclusions: In this study, it was seen that health personnel have a key role in providing information about the diet of pregnant women, but suitable conditions and antenatal classes should be created to determine the diet according to gestational age. There are many doubts about food during pregnancy, as well as the drinks that should be consumed. Fruit consumption during pregnancy is essential for the health of the mother and the child.

Keywords: Diet, gestational age.

RËNDËSIA E TË MENDUARIT KRITIK NË INFERMIERI*Silvana Gripshi, Anila Cake***ABSTRAKT**

Aftësitë e të menduarit kritik janë thelbësore për të funksionuar në mjedisin e sotëm kompleks të kujdesit shëndetësor, ku kërkohet që infermierët të angazhohen gjithnjë e më shumë në zgjidhjen e problemeve e situatave të ndërlikuara si dhe të bashkëpunojnë me një sërë aktorësh të disiplinave të ndryshme gjatë ofrimit të kujdesit për pacientët dhe gjatë marrjes së vendimeve. Për këtë arsye infermierët duhet të zhvillojnë të menduarit kritik si një instrument i dobishëm për të lehtësuar në mënyrë efektive zgjidhjen e problemeve, procesin e vendimmarrjes dhe gjykimin klinik në mjediset e kujdesit shëndetësor.

Qëllimi i këtij punimi është të rishikojë literaturën që shqyrton konceptin e të menduarit kritik dhe marrëdhënien e tij me infermierinë si profesion dhe me arsimin infermior.

Për këtë punim u shqyrtuan artikuj të cilët u gjetën duke kërkuar në bazat elektronike të të dhënave PubMed, CINAHL Plus, Elsevier dhe BMJ Open. Studimet shqyrtonin përkufizimet e të menduarit kritik dhe rëndësinë e tij në mjedisin klinik dhe në programet e arsimit infermior.

Rezultatet e studimeve të shumta sugjerojnë se të menduarit kritik ka një rëndësi të madhe për edukimin infermior dhe infermierët që praktikojnë çdo ditë në institucionet shëndetësore në zgjidhjen e problemeve shëndetësore të pacientëve dhe në marrjen e vendimeve të rëndësishme lidhur me kujdesin ndaj tyre, e si rrjedhojë kjo rezulton në përmirësimin e kujdesit për pacientët. Të menduarit kritik është një aftësi që kultivohet, prandaj integrimi në kurrikul dhe zbatimi në auditore i metodave dhe strategjive novatore që zhvillojnë të menduarit kritik do të ndryshojë praktikën e tanishme të mësimdhënies në dobi të përgatitjes e aftësimin të profesionistëve të ardhshëm.

Fjalë kyçe: mendim kritik, arsim infermior, mjedis klinik, praktikë infermierore

THE IMPORTANCE OF CRITICAL THINKING IN NURSING

Silvana Gripshi, Anila Cake

ABSTRACT

Critical thinking skills are essential to function in today's complex healthcare environment, where nurses are increasingly required to engage in problem solving in complex situations and to collaborate with a range of multidisciplinary actors in the delivery of patient care and decision-making. For this reason, nurses must develop critical thinking as a useful tool to effectively facilitate problem solving, decision making, and clinical judgment in health care settings.

The purpose of this paper is to review the literature that examines the concept of critical thinking and its relationship to nursing as a profession and to nursing education.

Articles from the electronic databases PubMed, CINAHL Plus, Elsevier and BMJ Open were reviewed for this paper. The studies examined definitions of critical thinking and its importance in the clinical setting and in nursing education programs.

The results of numerous studies suggested that critical thinking is very important for nursing education and nurses who practice every day in health institutions in solving health problems of patients and in making important decisions regarding their care, and consequently this results in improved patient care. Critical thinking is a skill that is cultivated, therefore the integration in the curriculum and the implementation in the classrooms of innovative methods and strategies that develop critical thinking will change the current teaching practice for the benefit of the preparation and training of future professionals.

Keywords: critical thinking, nursing education, clinical environment, nursing practice.

RËNDËSIA E PËRMIRËSIMIT TË KUJDESIT INFERMIEROR PËR RIKUPERIMIN E HERSHËM NË PACIENTËT ME STROKË

Arjona Rakipi

Urdhri Infermierit të Shqipërisë

ABSTRAKT

Hyrja: Aksidenti vaskular cerebral(Stroke) ishemic dhe hemoragjik është shkaku i dytë kryesor global i vdekjeve pas sëmundjeve kardiake dhe përbën rreth 12% të vdekshmëris totale në mbarë botën.Një insult cerebral ndodh kur furnizimi me gjak i një pjese të trurit ndërpritet duke çuar në nekrozë (vdekje qelizore)të pjesës së prekur.

Qëllimi: Diagnostikimi i hershëm i rasteve që në orët e para (4-6 orë)të shfaqjes së simptomave, shmang mortalitetin dhe ul shkallën e invaliditetit.Transport i menjëhershëm i rasteve të dyshuara dhe ato të konfirmuara drejt qendrave stroke për trajtim dhe rehabilitim.Zbulimi i faktorëve të riskut dhe menaxhimi në mënyrë që të zvogëlohet numri i rasteve të përsëritura.

Metodologjia: Ky material është bazuar në të dhënat e fundit të literaturës dhe udhëzuesit e ndryshëm mbarë botëror .Materiali nxjerr në pah kujdesin infermieror në stroke, duke përfshirë rëndësinë e vlerësimit,diagnostikimit të shpejtë,dhe edukimin e pacientit.

Rezultatet: Stroke është një aksident vascular cerebral i cili rreth 2/3 prek më tepër moshën mbi 60 vjeç .Meshkujt kanë 25% më shumë rrisht se femrat.Rreth 85% e rasteve janë ishemicke (të shkaktuara nga trombet) dhe 15 % hemoragjike (të shkaktuara nga ruptura-shkëputja e një ene gjaku).Faktorët e riskut janë:presioni i lartë i gjakut,diabeti,obeziteti,pirja e duhanit,dieta,inaktiviteti fizik,fibrilacioni atrial,kolesteroli,përdorimi i drogës,alkoolit,sëmundja e arteries karotide,anemia drepanocitare etj.Është e rëndësishme të evidentohen shenjat klinike si humbja e vetëdijes,errësimi i shikimit,paraliza faciale,hemipareza,vështiësia në artikulum,dhe të veprohet shpejt dhe në kohë për rikuperimin dhe trajtimin e menjëhershëm pasi cdo sekond është vendimtare.Kujdesi infermieror kryesor është të ndjek udhëzimet mjeksore,të monitorojë parametrat jetësore ,të marrë analizat e duhura laboratorike të shoqërojë pacientin në ekzaminimet imazherike të cilat ndihmojnë në diagnostikimin e duhur të sëmundjes.

Konkluzioni: Informimi i personelit shëndetësor.Aftësimi mbi të dhënat e fundit të kërkimeve shkencore dhe OBSH .Kujdesi dhe menaxhimi infermieror bazohet në monitorimin, trajtimin medikamentoz ,ushqyerjen enterale dhe parenterale të pacientit,parandalimin dhe trajtimin e dekubituseve në qëndrimet afatgjata dhe suportin emocional dhe psikologjik në përmirësimin e jetës së pacientit të prekur nga Stroke.

Fjalë kyçe: Stroke, ishemic stroke, hemorragjik stroke, AVC,kujdes infermieror, menaxhim infermieror.

THE IMPORTANCE OF IMPROVING NURSING CARE FOR EARLY RECOVERY IN STROKE PATIENTS

Arjona Rakipi

Albanian Order of Nurses

ABSTRACT

Introduction: Cerebral vascular insult(Stroke) Ischemic and Hemorrhagic Stroke is the second leading cause globally deaths after cardiac diseases and accounts for about 12% of total mortality in worldwide. A cerebral stroke occurs when the blood supply to a part of the brain, is interrupted leading to necrosis (cell death) of the affected part. Insults are ischemic (caused by blood clots) and hemorrhagic (by rupture of a blood vessel).

Purpose: Diagnosing early morning sickness in the early hours (4-6 hours) of the appearance of symptoms, avoids mortality and lowers the rate of disability. Immediate transport of cases suspected and those confirmed to the stroke centers for treatment and rehabilitation. Discovery of risk factors and management in order to reduce the number of repeated cases.

Methodology: This material is based on the latest literature data and various worldwide guidelines. The material highlights nursing care in stroke, including the importance of rapid assessment and diagnosis, and patient education.

Results: Stroke is a cerebral vascular accident which 2/3 affects mostly the age over 60 years old. Men have it 25% more risk than women, about 85% of cases are ischemic (caused by thrombus) and 15% hemorrhagic (caused by the rupture of a blood vessel). The risk factors are: high blood pressure blood pressure, diabetes, obesity, smoking, diet, inactivity physical, atrial fibrillation, cholesterol, use of drugs, alcohol, carotid artery disease, sickle cell disease etc. It is important to identify clinical signs such as loss of consciousness, darkening of vision, paralysis facial, hemiparesis, difficulty in articulation, and to act quickly and in time for recovery and treatment immediately as each second is decisive. Caution main nurse is to follow the medical instructions, monitor vital parameters, take appropriate analyses laboratory to accompany the patient in imaging examinations that help in the proper diagnosis the disease.

Conclusion: Informing health personnel. Qualification on the latest scientific research data and WHO. Nursing care and management is based on monitoring, drug treatment, enteral nutrition and parenteral of the patient, prevention and treatment of pressure ulcers in long-term stays and emotional support and psychological in improving the life of the affected patient from Stroke.

Keywords: Stroke, ischemic stroke, hemorrhagic stroke, AVC, nursing care, nursing management.

**“KUJDESI INFERMIEROR NË PACIENTËT ME SËMUNDJE KRONIKE NËN
TRAJTIM ME VENTILIM JO-INVAZIV”**

Rakela Hoxha¹

¹Spitali Universitar “Shefqet Ndroqi”

ABSTRAKT

Hyrje: Ventilimi jo invaziv (NIV) vitet e fundit ka marrë një rëndësi të vecantë në menaxhimin e pacientëve me sëmundje pulmonare obstruktive kronike (SPOK). Avantazhi kryesorë i NIV është aftësia për të arritur efekte fiziologjike të njëjta me ventilimin mekanik invaziv duke shmangur risqet që lidhen me përdorimin e një rruge ajrore artificiale. NIV është përgjithësisht i sigurt, efektiv kur përdoret në pacient të mirë përzgjedhur, dhe me më pak komplikacione se ventilimi invaziv, prandaj duhet të konsiderohet një armë e rëndësishme në menaxhimin e pacientëve me SPOK. Roli i infermierëve në kujdesin ndaj këtyre pacientëve është mjaft e rëndësishme dhe lidhet fillimisht me vendosjen dhe mirë-pozicionimin e maskës, monitorimin në dinamikë të parametrave vitalë, kujdesin për ruajtjen e higjenës së aparatit dhe makës si dhe raportimin në vazhdim të mjeku për problematika që mund të lidhen me përdorimin e aparatit apo bashkëpunimin e pacientit me të.

Materialet dhe Metodat: Një monitorim u realizua në pavionin e Pneumologjisë në periudhën janar-mars 2023 për pacientët e hospitalizuar me diagnozën e SPOK dhe që ishin nën trajtim me NIV. U realizua monitorimi i vazhdueshëm i 30 pacientëve dhe kujdesit infermieror ndaj tyre lidhur me përdorimin e aparatit, monitorimin në dinamikë të parametrave, vlerësimin e ankthit apo axhitimit të pacientit gjatë përdorimit të NIV.

Rezultatet: Bazuar në monitorimin e kujdesshëm të pacientëve me SPOK dhe NIV, rezultatet treguan që kujdesi infermieror lidhur me informimin dhe kujdesin infermieror kanë një efekt pozitiv në mbajtjen e qëndrueshme të parametrave vitalë, problematikave lidhur me përdorimin e aparatit dhe menaxhimin e ankthit dhe axhitimit të pacientëve.

Konkluzione: Kujdesi infermieror lidhur me njohjen e përdorimit të NIV, monitorimit të kujdesshëm të pacientëve dhe raportimit të problematikave lidhur me pacientët dhe bashkëpunimin e tyre me aparatit janë mjaft të rëndësishme për të patur rezultate sa më të shpejta dhe efektive ndaj ventilimit jo-invaziv në pacientët me SPOK.

Fjalë kyçe: SPOK, NIV, Kujdes infermieror, Parametrat vitalë, Ankth.

"NURSING CARE IN PATIENTS WITH CHRONIC DISEASE UNDER TREATMENT WITH NON-INVASIVE VENTILATION"*Rakela Hoxha¹**¹"Shefqet Ndroqi" University Hospital***ABSTRACT**

Introduction: In recent years, non-invasive ventilation (NIV) has gained special importance in the management of patients with chronic obstructive pulmonary disease (COPD). The main advantage of NIV is the ability to achieve the same physiological effects as invasive mechanical ventilation while avoiding the risks associated with the use of an artificial airway. NIV is generally safe, effective when used in well-selected patients, and with fewer complications than invasive ventilation, so it should be considered an important weapon in the management of patients with COPD. The role of nurses in the care of these patients is very important and is firstly related to the placement and good positioning of the mask, dynamic monitoring of vital parameters, care for maintaining the hygiene of the device and the machine, as well as ongoing reporting to the doctor about problems that can be related to the use of the device or the patient's cooperation with it.

Methodology: A monitoring was carried out in the Pneumology ward in the period January-March 2023 for patients hospitalized with the diagnosis of COPD and who were treated with NIV. Continuous monitoring of 30 patients and their nursing care was carried out regarding the use of the device, dynamic monitoring of parameters, assessment of the patient's anxiety or agitation during the use of NIV.

Results: Based on the careful monitoring of patients with COPD and NIV, the results showed that nursing care related to information and nursing care have a positive effect on the stable maintenance of vital parameters, problems related to the use of the device and the management of anxiety and agitation of the patients.

Conclusions: Nursing care related to the recognition of the use of NIV, careful monitoring of patients and reporting of problems related to patients and their cooperation with the device are very important to have the fastest and most effective results of non-invasive ventilation in patients with COPD.

Keywords: COPD, NIV, Nursing care, Vital parameters, Anxiety.

VLERËSIMI DHE MENAXHIMI I DHIMBJES*M.ph, M.Sc.cand Blerim Maloku- Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike UAMD**M.Sc. Jurgen Elezaj – Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, UMT***ABSTRAKT**

Menaxhimi adekuat i dhimbjes është një kërkesë bindëse dhe universale në kujdesin shëndetësor. Megjithë avancimet e konsiderueshme, implikimet e pafavorshme fiziologjike dhe psikologjike të dhimbjes së pazbatuar mbeten në thelb të pazgjidhura. Menaxhimi i paefektshëm i dhimbjes mund të çojë në një rënie të dukshme në rezultatet e dëshiruara klinike dhe psikologjike dhe në cilësinë e përgjithshme të jetës së pacientëve. Menaxhimi efektiv i dhimbjeve akute rezulton në përmirësimin e rezultateve të pacientit dhe në rritjen e kënaqësisë së pacientit. Megjithëse hulumtimet dhe trajtimet e avancuara në protokollet e praktikave të përmirësuara kanë dokumentuar përmirësime progresive në menaxhimin e dhimbjeve akute dhe postoperative, vazhdon vetëdija e vogël për efektivitetin e praktikave më të mira. Ndërhyrjet e përmirësuara mund të rrisin qëndrimet e pacientëve dhe perceptimet e dhimbjes. Ajo që një pacient beson dhe kupton për dhimbjen është kritike në ndikimin e reagimit të pacientit ndaj terapisë së dhimbjes. Përdorimi i ekipeve të dhimbjeve ndërdisiplinore mund të sjellë përmirësime në menaxhimin e dhimbjeve të pacientëve, edukimin e dhimbjes, rezultatet dhe kënaqësinë.

Objektivat: Vlerësimi i dhimbjes është vetëm hapi i parë në menaxhimin efektiv të dhimbjeve; ajo që bëhet me atë informacion mund të bëjë dallim të dukshëm për një pacient. Matja dhe trajtimi i dhimbjes duhet të jetë i përshtatshëm për secilin pacient. Rezultati i përvojave të dhimbjes së secilit pacient ndryshon sipas rreziqeve dhe përfitimeve që lidhen me analgjezikët e ndryshëm të administruar. Qasjet e ndryshme të trajtimit duhet të udhëzojnë terapinë e dhimbjes së çdo pacienti pa u mbështetur vetëm në shkallën e dhimbjes.

Konkluzione: Pabarazitë në trajtimin e dhimbjes vazhdojnë. Një sfidë e madhe në sigurimin e pacientëve për trajtime sa më efektive për dhimbjen qëndron në vështirësinë e konvertimit të hulumtimit në praktikë. Shembuj të pengesave përfshijnë zhvillimin e analgjezikeve të rinj, aplikimin e qasjeve të bazuara në prova në praktikë dhe integrimin e qasjeve ndërdisiplinore të ekipit. Hulumtimet tregojnë një hendek të vazhdueshëm midis një kuptimi të patologjisë së dhimbjes dhe trajtimit të rekomanduar të dhimbjes. Qasja ndërdisiplinore e ekipit në menaxhimin e dhimbjeve është një pjesë komplekse por thelbësore e ofrimit të përsosmërisë në kujdesin e pacientit. Qasja e ekipit ofron njohuri të rëndësishme për pacientët dhe lidhet shumë me përmirësimin e shërimit të pacientit, rezultatet, njohuritë dhe kënaqësinë.

Fjalë kyçe: dhimbje, menaxhim, vlerësim, pritshmëri, interdisiplinare, kujdesi ndaj pacientit.

PAIN ASSESSMENT & MANAGEMENT

Mph, .M.sc cand. Blerim Maloku, Faculty of Technical - Medical Sciences, uamd

M.Sc. cand. Jurgen Elezaj, Faculty of Technical - Medical Sciences, UMT

ABSTRACT

Adequate pain management is a compelling and universal requirement in health care. Despite considerable advancements, the adverse physiological and psychological implications of unmanaged pain remain substantially unresolved. Ineffective pain management can lead to a marked decrease in desirable clinical and psychological outcomes and patients' overall quality of life. Effective management of acute pain results in improved patient outcomes and increased patient satisfaction. Although research and advanced treatments in improved practice protocols have documented progressive improvements in management of acute and postoperative pain, little awareness of the effectiveness of best practices persists. Improved interventions can enhance patients' attitudes to and perceptions of pain. What a patient believes and understands about pain is critical in influencing the patient's reaction to the pain therapy provided. Use of interdisciplinary pain teams can lead to improvements in patients' pain management, pain education, outcomes, and satisfaction.

Objectives: Pain assessment is only the first step in effective pain management; what is done with that information can make a marked difference for a patient. The measurement and treatment of pain must be appropriate for each patient. The outcome of each patient's pain experiences varies according to the risks and benefits associated with different analgesics administered. Different treatment approaches should guide each patient's pain therapy without relying on pain scales alone.

Conclusions: Disparities in treating pain continue. A major challenge in providing patients the most effective treatments for pain lies in the difficulty of translating research to practice. Examples of barriers include developing new analgesics, applying evidence-based approaches in practice, and the integration of interdisciplinary team approaches. Research indicates a persistent gap between an understanding of the pathology of pain and recommended treatment of pain. The interdisciplinary team approach in pain management is a complex yet fundamental part of providing excellence in patient care. The team approach provides important insight for patients and is highly correlated with improved patient recovery, outcomes, knowledge, and satisfaction.

Keywords: pain, management, assessment, outcomes, interdisciplinary, patient care.

TRIAZHIMI PARËSOR NË MAKSI EMERGJENCA TERRITORIALE

Msc. Arben Beja

Kryeinfermier i Përgjithshëm SRD

Email: arbenbeja964@gmail.com

ABSTRAKT

Shërbimi i urgjencës është pika kryesore e marëdhënies ndërmjet qytetarit dhe spitalit, që përfaqëson shërbimin shëndetësor, ku shpesh paraqiten situata komplekse dhe kritike të sistemit shëndetësor. Gjithnjë e më shumë lind nevoja në strukturat e urgjencave ngritja e funksioni i triazhimit i cili është momenti i parë i pritjes së personave që arrijnë në urgjencë dhe përbën një rëndësi të veçantë në fillimin e një drejtimi klinik-asisencial. Koncepti i triazhit në vitet e fundit është një proces gjithmonë në evolucion në nivel ndërkombëtar e kombëtar. Në sistemin shëndetësor modern triazhimi është një instrument i rëndësishëm i shërbimit të urgjencë-emergjencës dhe duhet të jetë: i thjeshtë në aplikim , i thjeshtë në të kuptuar nga ana e pacientit dhe i thjeshtë në ekzekutim.

Sistemi i triazhimit ka lindur në shekullin e 18-të në fushat e betejave franceze nga mjeku kirurg Jean Dominique Larry i cili ishte i pari që organizoi ndihmën e parë duke përdorur kriteret e prioritetit.

Sistemi i triazhit është që ti japë shërbim me përparësi pacientit që ka më shumë nevojë. Ekzistojnë disa lloje triazhimesh:

Triazhimi jo infermieror i cili kryhet nga personel administrativ dhe bazohet vetëm në mbledhjen e të dhënave. Ky sistem ka disa limite. Nuk është vlerësim profesional, pra i pamundur vlerësimi i gjendjes shëndetësore të pacientit.

1. Triazh infermieristik me personel të dedikuar i cili natyrisht ka një vlerësim më profesional.
2. Triazh global që kryhet nga personel infermieristik i trajnuar i cili vepron në bazë të protokolleve të strukturës. Avantazhet e këtij sistemi janë :
 - Vlerësimi i shpejtë profesional i pacientit
 - Procedura të përgatitura.
 - Përdorimi i dokumentacionit dhe i mjeteve në dispozicion.
 - Mundësia e rivlerësimit të sistemit.
 - Mundësia e monitorimit.
3. Triazhimi në rastet e maxi emergjencave ose katastrofave natyrore i cili ndryshon nga triazhi spitalor dhe kryhet nga persona të trajnuar.

Qëllimi i kësaj teme është implementimi sa më shumë i njohurive të triazhimit në sistemin tonë shëndetësor në mënyrë që pacienti të marrë sa më parë atë që ka nevojë, duke arritur misionin kryesor i cili është shërbimi më cilësor ndaj pacientit.

Në vazhdimësi do të shikojmë mënyrat, procedurat dhe ekzekutimin e tyre në bazë të protokolleve kombëtare dhe ndërkombëtare.

PRIMARY TRIAGE IN TERRITORIAL EMERGENCIES

Msc. Arben Beja

Chief General Nurse SRD

Email: arbenbeja964@gmail.com

ABSTRACT

The emergency service is the main point of contact between the citizen and the hospital, which represents the health service, where complex and critical situations of the health system are often presented. Increasingly, there is a need in emergency structures to set up the triage function, which is the first moment of waiting for people who arrive in the emergency and is of particular importance in the beginning of a clinical-assistential direction. The concept of triage in recent years is an ever-evolving process at the international and national level. In the modern health system, triage is an important instrument of the emergency-emergency service and should be: simple in application, simple in understanding by the patient and simple in execution.

The triage system was born in the 18th century on the French battlefields by the surgeon doctor Ian Dominique Larry who was the first to organize first aid using priority criteria.

The triage system is to give priority service to the patient who needs it the most. There are several types of triage:

1. Non-nursing triage which is performed by administrative personnel and is based only on data collection. This system has some limitations. It is not a professional assessment, so it is impossible to assess the health status of the patient.
2. Nursing triage with dedicated staff which naturally has a more professional assessment.
3. Global triage performed by trained nursing staff who operate based on facility protocols. The advantages of this system are:

- Rapid professional evaluation of the patient
- Prepared procedures
- Use of available documentation and tools
- The possibility of re-evaluating the system
- Possibility of monitoring

Triage in cases of maxi emergencies or natural disasters, which differs from hospital triage and is performed by trained persons.

The purpose of this topic is to implement triage knowledge as much as possible in our health system so that the patient gets what he needs as soon as possible, achieving the main mission which is the best quality service to the patient.

We will continue to look at ways, procedures and their execution based on national and international protocols.

SHPESHTËSIA E NDËRHYRJEVE KIRURGJIKALE PËR NDËRLIKIMET E SHTATZANISË NË SPITALIN RAJONAL TË KORÇËS

Paola Saro¹, Elena Drenesku², Emisa Velo³

¹ Universiteti “Fan S. Noli” Korçë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Departamenti i Infermierisë,

² Universiteti “Fan S. Noli” Korçë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Departamenti i Infermierisë

³ Universiteti “Fan S. Noli” Korçë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Departamenti i Infermierisë

p_saro@live.com

ABSTRAKT

Shtatzania është një gjendje fiziologjike dhe nuk konsiderohet patologji (sëmundje), por nga ana tjetër përgjatë shtatzanisë ndodh që sëmundje të ndryshme të aktivizohen ose riaktivizohen ose sëmundje të reja predispozuese të shfaqen dhe në këtë kontekst kërkohet një vlerësim të hershëm të gjendjes shëndetësore maternale në mënyrë që të ofrohet një kujdes sa më cilësor.

Në shumicën e rasteve, shtatzanitë tregojnë një kurs pa probleme dhe pa ndërlikime të mëdha. Sidoqoftë, ekzistojnë faktorë dhe sëmundje të ndryshme që mund të çojnë në komplikime për nënën dhe fëmijën gjatë shtatzanisë. Faktorët e rrezikut mund të rezultojnë jo vetëm nga një histori mjekësore por edhe nga ekzaminimi i nënës.

Një ndërlikim i shtatzanisë është çdo sëmundje ose gjendje që ndikon në shtatzani. Është e pamundur që gruaja shtatzanë t’u shmanget të gjitha burimeve të infeksionit apo faktorëve riskues gjatë shtatzanisë. Një faktor predispozues janë edhe ndryshimet që ndodhin gjatë shtatzanisë në imunitet dhe në sistemet e organeve.

Megjithatë, ndërlikimet e shtatzanisë mund të ndodhin papritmas dhe pa faktorë të njohur më parë.

Faktorët ekzistues të riskut që mund të çojnë në ndërlikime të shtatzanisë përfshijnë: moshën e nënës (nën 18 vjeç, mbi 35 vjeç), sëmundjet e nënës, si: diabeti mellitus, presioni i lartë i gjakut, epilepsia, obeziteti, infeksionet etj.

Gjatë shtatzanisë rreziqe të ndryshme mund të ndodhin të cilat e bëjnë të domosdoshëm kujdesin intensiv të nënës dhe fëmijës. Këtu bëjnë pjesë: anemia e rëndë, gjakderdhja, papajtueshmëria e grupeve të gjakut (papajtueshmëria e faktorit rhesus) ose tromboza, pozicioni jonormal i placentës (placenta previa), sepsis, diabeti, hipertensioni dhe në disa raste preeklampsi-eklampsi, lindje e parakohshme, abort spontan apo dhe feto-morto.

Këto ndërlikime shfaqen në periudha të ndryshme të shtatzanisë. Mund të shfaqen para gjatë shtatzanisë por edhe pas saj. Komplikacionet që shfaqen gjatë shtatzanisë rrezikojnë jetën e nënes po ashtu dhe të fetusit. Ndër këto përmendim: barrën ektopike, hemoragjinë, hipertensionin, nauze dhe të vjella, traumat e perineumit dhe vulvës, infeksionet, mastitet etj.

Kujdesi i rregullt para lindjes, ndjekja e të gjitha konsultimeve dhe kryerja e kontrolleve dhe analizave mjekësore, mund të parandalojë. Zbulimi i hershëm dhe trajtimi i menjëhershëm mund të ndihmojnë shumicën e komplikimeve të shtatzanisë.

Fjalët kyçe: hospitalizim, kirurgji, ndërlikim, faktor risku, shtatzani

FREQUENCY OF SURGICAL INTERVENTIONS FOR COMPLICATIONS OF PREGNANCY IN THE REGIONAL HOSPITAL OF KORÇA

Paola Saro¹, Elena Drenesku², Emisa Velo³

¹ Universiteti “Fan S. Noli” Korçë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Departamenti i Infermierisë,

² Universiteti “Fan S. Noli” Korçë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Departamenti i Infermierisë

³ Universiteti “Fan S. Noli” Korçë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Departamenti i Infermierisë

p_saro@live.com

ABSTRACT

Pregnancy is a physiological condition and is not considered a pathology (disease), but on the other hand, during pregnancy it happens that various diseases are activated or reactivated or new predisposing diseases appear and in this context it requires an early assessment of the maternal health condition in order to provide the highest quality care.

In most cases, pregnancies show a smooth course without major complications. However, there are various factors and diseases that can lead to complications for the mother and child during pregnancy. Risk factors can be derived from a medical history as well as from maternal examination.

A complication of pregnancy is any disease or condition that affects the pregnancy. It is impossible for a pregnant woman to avoid all sources of infections or risk factors during pregnancy. A predisposing factor is the change in immunity and organ systems that occur during pregnancy.

However, pregnancy complications can occur suddenly and without previously known factors.

Existing risk factors that can lead to pregnancy complications include: maternal age (under 18 years, over 35 years), maternal diseases, such as: diabetes mellitus, high blood pressure, epilepsy, obesity, infections, etc.

During pregnancy, various risks can occur which make the intensive care of mother and child necessary.

These include: severe anemia, bleeding, incompatibility of blood groups (rhesus factor incompatibility) or thrombosis, abnormal position of the placenta (placenta previa), sepsis, diabetes, hypertension and in some cases pre-eclampsia-eclampsia, premature birth, spontaneous abortion or stillbirth.

These complications appear in different periods of pregnancy. Many can appear during pregnancy but also after it. Complications that appear during pregnancy endanger the life of the mother as well as the fetus. Among these we mention: ectopic pregnancy, hemorrhage, hypertension, nausea and vomiting, perineum and vulva trauma, infections, mastitis, etc.

Regular prenatal care, attending all appointments and tests can prevent..Early detection and prompt treatment can help most pregnancy complications.

Keywords: complication, hospitalization, pregnancy, risk factor, surgery

NJOHURITË E STUDENTAVE TË INFERMIERISË, MAMISË DHE MASTER TE UNIVERSITETIT “LUIGJ GURAKUQI” NË LIDHJE ME PROCEDURËN E TRANSFUZIONIT TË GJAKUT.

Silvana Belisha¹, Suada Reka², Valbona Dibra³, Julian Kraja⁴

1. *University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
email: silva.hoti@hotmail.com*

ABSTRAKT

Sot, transfuzioni i gjakut është një nga masat më të rëndësishme për shpëtimin e jetës së njerëzve, por në rast të gabimeve individuale mund të çojë në shumë komplikacioneve, madje edhe vdekje.

Qëllimi i kësaj teme është që të vlerësohen njohuritë e studentëve infermieri, mami, master në lidhje me procedurën e transfuzionit të gjakut.

Objektivat: Vlerësimi i njohurive të studentëve rreth veprimeve që ai duhet të bëjë para fillimit të procedurës së transfuzionit. Vlerësimi i njohurive të studentëve rreth veprimeve që ai duhet të bëjë gjatë procedurës së transfuzionit. Vlerësimi i njohurive të studentëve rreth komplikacioneve të mundshme të procedurës së transfuzionit dhe veprimet që kryhen në këto raste.

Materiali dhe metodika: Ky është një studim përshkrues cross-sectional. Është realizuar me studentat e vitit të dytë, vitit të tretë dhe master profesional të studentave infermieri dhe mami. Periudha e realizimit është janar-prill 2023. Kriter përjashtuar studentat e vitit të parë pasi akoma nuk e kanë zhvilluar këtë temë si nga ana praktike ashtu edhe nga ana teorike. Studentave ju është dërguar me google form një pyetësor në lidhje me transfuzionin e gjakut. Pyetësori është e ndarë në tre pjesë. Para se t'i jepej ky pyetësor, studentat janë informuar edhe me mënyrën e plotësimit, duke ju shpjeguar në klasë edhe duke u përgjigjur për ndonjë moskuptim. Në këtë studim morën pjesë 120 studentë, ku 65 ishin studenta të infermierisë, 30 mami dhe 25 master profesional.

Rezultatet: Pra kemi një nivel mesatar të njohurive me 50.9%, në lidhje me njohuritë e përgjithshme që kanë studentët për procedurën para fillimit të transfuzionit të gjakut dhe një nivel nën mesatare me 31% rreth njohurive të përgjithshme që kanë studentët për procedurën gjatë dhe komplikacionet e mundshme të transfuzionit të gjakut.

Konkluzion: Nga ky studim vërehet që njohuritë më të mëdha në lidhje me procedurën e transfuzionit të gjakut studentët i kanë marrë nga teoria. Kjo vihet re nga përgjigjet e sakta që ato kanë dhënë.

Fjalët kyçe: Studentë, transfuzion gjaku, njohuri, praktikë-teori

KNOWLEDGE OF NURSING, MIDWIFE AND MASTER'S STUDENTS AT "LUIGJ GURAKUQI" UNIVERSITY REGARDING THE BLOOD TRANSFUSION PROCEDURE.

Silvana Belisha¹, Suada Reka², Valbona Dibra³, Julian Kraja⁴

*1. University of Shkodra "Luigj Gurakuqi"
email: silva.hoti@hotmail.com*

ABSTRACT

Today, blood transfusion is one of the most important measures for saving people's lives, but in case of individual mistakes it can lead to many complications, even death.

The purpose of this topic is to evaluate the knowledge of nursing, midwife, master's students regarding the blood transfusion procedure.

Objectives: Assessment of students' knowledge about the actions he should do before starting the transfusion procedure. Assessment of students' knowledge about the actions he should do during the transfusion procedure. Assessment of students' knowledge about the possible complications of the transfusion procedure and the actions performed in these cases.

Materials and methods: This is a cross-sectional descriptive study. It was carried out with second-year, third-year and professional master nursing and midwifery students. The period of realization is January-April 2023. First year students are excluded from the criterion as they have not yet developed this topic both from the practical and the theoretical side. A questionnaire about blood transfusion has been sent to the students via google form. The questionnaire is divided into three parts. Before this questionnaire was given, the students were also informed about how to complete it, explaining it to you in class and answering any misunderstandings. 120 students participated in this study, where 65 were nursing students, 30 midwives and 25 professional masters.

Results: So we have an average level of knowledge with 50.9%, regarding the general knowledge that students have about the procedure before the start of blood transfusion and a below average level with 31% about the general knowledge that students have about the procedure during and complications possible blood transfusion.

Conclusion: From this study it can be observed that the students obtained the greatest knowledge about the blood transfusion procedure from the theory. This can be seen from the correct answers they have given.

Key words: Students, blood transfusion, knowledge, practice-theory

Sesioni 3

PROMOVIMI I EDUKIMIT TË INFERMIERËVE*Teresa Hollowell***ABSTRAKT**

Infermiera është profesioni më i madh i kujdesit shëndetësor, me miliona infermierë që punojnë në mjedise dhe fusha të ndryshme si ofrues të linjës së parë të shërbimeve të kujdesit shëndetësor. Ndërsa infermiera njihet si një lidhje kritike në të gjitha sistemet e kujdesit shëndetësor, pabarazia mbetet midit infermieror, avancimit profesional dhe mundësive të karrierës. Ndërsa ne vazhdojmë të shohim një rritje në nevojat në rritje të kujdesit shëndetësor të popullsisë sonë globale të pacientëve; Rëndësia e një programi infermieror substancial bëhet parësor në ruajtjen e shëndetit dhe sigurisë së popullatës.

Promovimi i edukimit dhe rritjes së infermierisë është i dobishëm jo vetëm në përmirësimin e ofrimit të kujdesit ndaj pacientëve tanë dhe organizatës në të cilën jemi të punësuar. Ai gjithashtu forcon zhvillimin e komunitetit dhe shëndetin e përgjithshëm me shpërndarjen e informacionit nëpër komunitetet e ekspozuara ndaj infermierëve. Korniza Globale e Shtyllave të Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OBSH) ofron praktikën më të mira ndërkombëtare, me udhëzime të adaptueshme përgjatë konteksteve socio-kulturore që lejojnë integrimin e arsimit përkatës lokal. Përfshirja e këtyre praktikave më të mira në edukimin lokal është thelbësore për shëndetin dhe mirëqenien e pacientëve dhe komuniteteve tona.

Ky diskutim interaktiv do të nxjerrë në pah tema të tilla si:

- Si të përfshihen praktikën më të mira në trajnimin dhe politikën lokale.
- Diskutoni zhvillimin e mundësive të karrierës për infermierët.
- Si mund të promovojnë dhe përmirësojnë infermierët shëndetin e komunitetit tonë.
- Si ndryshon arsimimi i infermierisë në SHBA nga Shqipëria?
- Cilat janë ndryshimet midis diplomave të infermierisë në Shtetet e Bashkuara?
- Si ndikon promovimi dhe përmirësimi i edukimit infermieror në sistemin shqiptar të kujdesit shëndetësor?

PROMOTING NURSE EDUCATION

Teresa Hollowell

ABSTRACT

Nursing is the largest health care profession, with millions of nurses working in diverse settings and fields as frontline providers of health care services. While nursing is recognized as a critical link in all health care systems disparity remains among nursing education, professional advancement, and career opportunities. As we continue to see a growth in the increasing health care needs of our global patient population; the importance of a substantial nursing program becomes paramount in maintaining population health and security.

Promoting nursing education and growth is beneficial not only in improving the care delivery to our patients, and the organization to which we are employed. It also strengthens community development and overall health with the dissemination of information across communities exposed to nurses. The World Health Organization (WHO) Global Pillars Frameworks provides international best practices, with adaptable guidelines across socio-cultural contexts allowing for the integration of locally relevant education. Incorporating these best practices into local education is paramount to the health and wellbeing of our patients and communities.

This interactive discussion will highlight topics such as:

- How to incorporate best practices into local training and policy.
- Discuss developing career opportunities for nurses.
- How nurses can promote and improve our community health.
- How does nursing education in the U.S. differ from Albania?
- What are the differences between nursing degrees in the United States?
- How does promoting and improving nursing education impact the Albanian health care system?

NIVELI I EMPATISË TEK PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETËSOR

Lirije Beqiri- PhD Candidate- Ligjeruese në Kolegjin AAB

Msc. Granit Haliti – Logoped

Msc. Rudina Fetahaj - Logopede

Shqipe Tahiri- PhD Candidate- Prodekane në Kolegjin AAB

Aferdita Berisha - PhD Candidate- Ligjeruese në Kolegjin AAB

Zahide Rracaj - Logopede

ABSTRAKT

Shpesh na pëlqen të themi se duhet t'i trajtojmë të tjerët ashtu siç do të donim të na trajtonin të tjerët, por nuk mund ta përshkruajmë një sjellje të tillë si sjellje empatike.

Empatia nuk është as simpati dhe as keqardhje, megjithëse disa shpesh i ndryshojnë këto terma, por arti i imagjinatës së hyrjes në lëkurën e një personi tjetër, të kuptuarit e ndjenjave të pacientit dhe përdorimit të këtij kuptimi për të drejtuar veprimet e dikujt drejt kujdesit më të mirë të mundshëm shëndetësor për pacientin.

Qëllimi i punimit

Qëllimi i këtij punimi është të kuptojmë nivelin e empatisë dhe sa ka ndërlidhje empatia në raport me përvojën e punës, statusin familjar - numrin e femijëve, moshën dhe numrin e pacientëve në trajtim gjatë një orari të punës.

Materiali dhe Metoda

Punimi paraqet hulumtimin sasior të realizuar gjatë muajit Gusht 2023 përmes një ankete anonime online. Të anketuarit ishin 110 persona të grupmoshave dhe gjinive të ndryshme, por brenda profesionit të punonjësit shëndetësor.

Rezultati

Rezultatet treguan se përvoja e personelit mjekësor është një faktor i rëndësishëm në shprehjen e ndjeshmërisë së tyre. 75% të stafit gjatë ofrimit të kujdesit, përipiqen të vendosin veten në vendin e pacientëve.

Po ashtu, rezulton se në aspektin e dallimit gjinor sa i përket nivelit të empatisë, meshkujt kanë nivel më të lartë të empatisë në krahasim me profesionistët e gjinisë femërore.

Konkluzione

Konkludohet se shumica e stafit shëndetësor tregojnë nivel të lartë të empatisë. Raportohet ndërlidhje pozitive në mes nivelit të empatisë, përvojës së punës, statusit familjar - numrit të femijëve, moshës dhe numrit të pacientëve në trajtim gjatë një orari të punës.

Fjalë kyçe: empati, profesionistët të kujdesit shëndetësor.

LEVEL OF THE EMPATHY IN HEALTH CARE PROFESSIONALS

Lirije Beqiri- PhD candidate - Lecturer at AAB College

Msc. Granit Haliti - Speech Therapist

Msc. Rudina Fetahaj - Speech Therapist

Shqipe Tahiri - PhD candidate - Vice-Dean at AAB College

Aferdita Berisha - PhD candidate - Lecturer at AAB College

Zahide Rracaj - Speech Therapist

ABSTRACT

We often like to say that we should treat others as we would like to be treated, but we cannot describe such demeanor as empathic behavior.

Empathy is neither sympathy nor compassion, although some often interchange these terms, but the imaginative art of stepping into another person's shoes, understanding the patient's feelings, and using that understanding to direct one's actions toward best possible health care for the patient.

The purpose of the paper

Based on the duties, responsibilities, and competencies of the personnel, as well as the lack of health care providers and professional collaborators, especially nurses, perhaps there is a necessity to analyze the importance of empathy in the daily work of health employees, which was the subject of research for the three levels through a questionnaire.

The purpose of this paper is to understand what empathy is and what theoretical knowledge health staff should acquire to be able to feel what patients feel and want and to create the best possible cooperation with them aiming soonest possible healing.

Material and methods

The paper presents the research carried out during August 2023 through an anonymous survey; the respondents were 110 of various age groups and genders, but within the profession of health worker.

Result

The results indicated that the experience of medical personnel is an important factor in the expression of their empathy. 75% of the staff, while providing care, try to put themselves in the shoes of the patients.

Discussion and conclusion

Keywords: empathy, nurse-patient relationship, and health care professionals.

ZHVILLIMI I AFTËSIVE TË MENAXHIMIT DHE TË TRANSFORMIMIT TË LIDERSHIPIT TË INFERMIERËVE: DËSHMI NGA PRAKTIKA

Fatjona Kamberi¹, Sajmira Adëraj²

Universiteti i Vlores "Ismail Qemali" Albania, Qendra Kërkimore Shkencore Për Shëndetin PublikVlore, Albania, fatjona.kamberi@univlora.edu.al

² Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata, Rome, Italy,, sajmira3@gmail.com

ABSTRAKT

HYRJE: Rolet e lidërshiptit dhe menaxhimit infermior kërkojnë përkushtim dhe ekspertizë të thelluar të çështjes.

OBJEKTIVA: Objektivi i studimit ishte vlerësimi i praktikave drejtuese dhe menaxhuese të kryeinfermierëve në mjediset e kujdesit shëndetësor parësor në Shqipëri.

METODOLOGJIA: Një fokus grup (FG) i përbërë nga dymbëdhjetë kryeinfermierë shërbeu për mbledhjen e të dhënave në 20 gusht 2022. Çështjet që u eksploruan përmes FG u regjistruan duke përdorur platformën Zoom. Pjesëmarrësit kishin kohë paraprakisht për t'iu përgjigjur dhe për të shprehur mendimet e tyre me shkrim për pyetjet e hapura. Në fund, pas dhënies së pëlqimit të informuar, përmbajtja u transkriptua, u kodua dhe u analizua në kompjuter.

REZULTATET: Gjysma e kryeinfermierëve raportuan se kishin nën varësi 10-15 infermierë, ndërsa gjysma tjetër kishte 15-45 infermierë. Përveç roleve të tyre si kryeinfermierë, pjesëmarrësit e FG-ve punonin si infermierë te mjeku i familjes (n = 5), infermierë 24-orë/urgjencë (n = 3), konsulente për fëmijët dhe gratë shtatzëna (n = 2), mami (n = 1), dhe infermierë të check-up (n = 1). Kryeinfermierët raportojnë se të jesh kryeinfermier do të thotë: përgjegjësi e madhe në shërbim; ngarkesë pune e papaguar; mosnjohja nga kolegët si pozicion pasi nuk është e përcaktuar në kontratën e punës; fokus më i madh në organizimin e punës; aftësi menaxhuese dhe orientuese; dhe stresi më i lartë i lidhur me punën.

KONKLuzionet: Për të forcuar rolin drejtues të kryeinfermierit në kujdesin parësor shëndetësor, rekomandohet hartimi i politikave që marrin parasysh shërbimin ku është i punësuar kryeinfermieri, ngarkesën mesatare ditore të lidhur me numrin e pacientëve që kërkojnë shërbim, strukturën organizative të qendrës së kujdesit shëndetësor dhe personelin infermior nën përgjegjësinë e tyre.

Fjalë kyçe: Lidërshipi, kryeinfermierët e kujdesit parësor, aftësitë transformuese, evidenca, praktika, Shqipëri.

DEVELOPING NURSES' MANAGEMENT AND TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ABILITIES: EVIDENCE FROM PRACTICE

Fatjona Kamberi¹, Sajmira Adëraj²

¹*University of Vlore "Ismail Qemali" Albania, Scientific Research Centre for Public Health, Faculty of Health, Vlore, Albania, fatjona.kamberi@univlora.edu.al*

²*Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata, Rome, Italy, sajmira3@gmail.com*

ABSTRACT

INTRODUCTION: Nursing leadership and management roles require dedication and in-depth subject matter expertise.

OBJECTIVES: The study objective was to assess the head nurse's leadership and management practices in primary healthcare settings in Albania.

METHODOLOGY: A focus group (FG) composed of twelve head nurses served for the data collection on August 20, 2022. The issues that were explored through the FG were recorded using the Zoom platform. Participants had time in advance to answer and express their written opinions on open questions. Finally, after giving informed consent, the content was transcribed, coded, and analyzed on a computer.

RESULTS: One-half of head nurses reported being in charge of 10–15 nurses, while the other half had 15–45 nurses. In addition to their roles as head nurses, the FGs participants worked as family physician nurses (n = 5), 24-hour/emergency nurses (n = 3), consultants for children and pregnant women (n = 2), midwives (n = 1), and check-up nurses (n = 1). Head nurses report that being a head nurse means: great responsibility in the service; unpaid workload; not being recognized by colleagues as a position as it is not specified in the work contract; greater focus on work organization; management and orientation skills; and higher work-related stress.

CONCLUSIONS: To strengthen the leadership role of the head nurse in primary health care, it is recommended to design policies that take into account the service where the head nurse is employed, the average daily patient load, the health care center organizational structure, and the nursing staff under their responsibility.

KEYWORDS: Leadership, primary head nurses, transformational abilities, evidence, practice, Albania.

DESCRIBING THE CAREGIVER'S CONTRIBUTION TO SELF CARE BEHAVIORS AMONG ADULDS WITH MULTIPLE CONDITIONS LIVING IN ALBANIA

Sajmira Aderaj¹ Maddalena DE MARIA¹ Ercole VELLONE¹

¹Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata, Rome, Italy

ABSTRACT

INTRODUCTION: Multimorbidity is a complex challenge affecting individuals, families, caregivers, and health systems worldwide. Caregivers make an important contribution to the self-care of multimorbid patients; however, no studies have been conducted to describe the caregiver's contribution to patient self-care behaviors in Albania.

OBJECTIVE: The study objective was to describe the caregiver's contribution behaviors to self-care in the caregivers who take care of patients with multiple chronic conditions living in Albania

METHODOLOGY: Cross-sectional study with quantitative descriptive design. A sample of three hundred and seventy-six patients with MCC and caregivers' dyads were recruited between 2020 and 2021, in outpatient and community settings in Albania. The data were obtained from an ongoing study, called "Self-care of patient and caregiver DyAd in chronic conditions: A Longitudinal study (SODALITY)", whose aim is to describe self-care and CC to self-care in MMCs (De Maria et al., 2019). We measured caregiver contribution to self-care using a) Caregiver Contribution CC-SC-CCII scale which measures self-care maintenance, monitoring, management, as well as their confidence in their ability to contribute to the patients' MCC self-care through b) Caregiver self-efficacy in contribution to self-care scale which measures 3 domains of caregiving self-efficacy: Obtaining Respite, Responding to Disruptive Patient Behaviors, and Controlling Upsetting Thoughts.

RESULTS: Most caregivers were women (67.9 %) with a mean age of 48 years, adult children (53%) and spouse (47%), middle level of education (69 %), most of them employed (80%) and most were married (79.5%). 20% lived in poverty with lower incomes than necessary to live. Most (85.9%) reported having up to 10 years of caregiving, and 38.82 of them cared for 11-20 hours a week, 75% of caregivers did not suffer from any chronic disease and 96.27% of them were the only caregiver for the patient, most (62%) living in the same home with the patient. Caregivers reported higher levels of self-care maintenance (58.1%) than self-care monitoring (36.2%) management behaviors (43.6%) and self-efficacy behaviors (30.2%).

CONCLUSIONS: Caregiver contribution behaviors and confidence to self-care care is poor in multimorbid patients living in Albania. The findings of this study contribute significantly to the understanding of caregiver's contribution behaviors to the self-care of multimorbid patients. The results could be a guide not only for Albania and other Western Balkan countries but also for low- and middle-income countries worldwide which most probably face similar problems. Poor self-care behaviors identified in this study can also help to identify patient's need and optimize caregivers and care processes.

KEYWORDS: *Caregiver contribution, self-care, multiple chronic conditions, self-efficacy, nursing, Albania.*

ROLI I INFERMIERIT NË MENAXHIMIN EFIKAS TË DUODOPËS NË PARKINSON DHE NDIKIMI NË RRIJTJEN E CILËSISË SË JETËS TË PACIENTËVE

Anila Dine, Alma Pula, Etleva Rustami.

ABSTRAKT

Hyrje: Sëmundja e Parkinsonit është një çrregullim neurodegenerativ i trurit që ndikon në lëvizjen dhe cilësinë e jetës së pacientëve. Ky punim analizon rolin kritik të infermierëve në menaxhimin e Parkinsonit, me theks të veçantë në fazat e avancuara të trajtimit me Duodopa.

Qëllimi: Qëllimi i këtij punimi është të evidentojë dhe të përshkruajë rëndësinë e ndërhyrjes së infermierit në trajtimin e Parkinsonit dhe të Duodopës, duke përfshirë monitorimin e simptomave, administrimin e Duodopës, dhe mbështetjen emocionale të pacientëve

Burimi i të Dhënave: Informacioni është mbledhur nga literatura shkencore dhe studime klinike të publikuara në lidhje me sëmundjen e Parkinsonit dhe trajtimin me Duodopë. Burimet e përdorura janë selektuar me kujdes për të siguruar bazën e duhur për analizën tonë

Rezultatet: Infermierët luajnë një rol të rëndësishëm në menaxhimin e Parkinsonit, veçanërisht në trajtimin me Duodopa. Ata monitorojnë simptomat e pacientit, sigurojnë vendosjen dhe funksionimin e saktë të pompës intrajejunale dhe administrojnë Duodopën. Përmes edukimit dhe mbështetjes emocionale, ata ndihmojnë pacientët të menaxhojnë më mirë sëmundjen dhe të përmirësojnë cilësinë e jetës së tyre.

Konkluzioni: Roli i infermierëve është i ndërthurur me administrimin preciz të terapisë, edukimin e pacientëve, dhe monitorimin e vazhdueshëm të efektivitetit të trajtimit. Infermierët ndihmojnë pacientët të menaxhojnë më mirë sëmundjen në fazat e avancuara të Parkinsonit dhe të përmirësojnë cilësinë e jetës së tyre. Përfshirja e tyre aktive ndikohet në trajtimin dhe cilësinë e jetës së pacientëve me Parkinson.

Fjalë kyçe: Sëmundja e parkinsonit, roli i infermierit. trajtimi me duodopë, cilësia e jetës.

“THE ROLE OF THE NURSES IN THE EFFECTIVE MANAGEMENT OF DUODOPA IN PARKINSON'S AND THE IMPACT ON IMPROVING THE QUALITY OF PATIENTS' LIFE”

Anila Dine, Alma Pula, Etleva Rustami.

ABSTRACT

Introduction: Parkinson's disease is a neurodegenerative disorder of the brain that affects the movement and the quality of life of patients. This paper analyzes the critical role of nurses in the management of Parkinson's, with particular emphasis on the advanced stages of Duodopa treatment.

Purpose: The purpose of this paper is to identify and describe the importance of nurse intervention in the treatment of Parkinson's and Duodopa, including symptom monitoring, administration of Duodopa, and emotional support of patients.

Methodology: Information was collected from the scientific literature and published clinical studies related to Parkinson's disease and treatment with Duodopa. The sources used have been carefully selected to provide an appropriate basis for our analysis.

Results: Nurses play an important role in the management of Parkinson's, especially in Duodopa treatment. They monitor the patient's symptoms, ensure the correct placement and operation of the intrajejunal pump, and administer Duodopa. Through education and emotional support, they help patients better manage their disease and improve their quality of life.

Conclusion: The role of nurses is intertwined with the precise administration of therapy, patient education, and continuous monitoring of treatment effectiveness. Nurses help patients better manage the disease in the advanced stages of Parkinson's and improve their quality of life. Their active involvement affects the treatment and quality of life of Parkinson's patients.

Keywords: Parkinson's disease, the role of the nurse. Duodopa treatment, Quality of life.

VLERËSIMI I KUJDESIT SHPIRTËROR NË KONTEKSTIN SHQIPTAR*MSc. Bernarda Agolli¹***ABSTRAKT**

Ofrimi i kujdesit efektiv të kujdesit shpirtërorë kërkon zhvillimin e aftësive profesionale të cilat, nëse vlerësohen rregullisht, lejojnë të drejtojnë formimin infermieror universitar dhe pasuniversitar për të zhvilluar njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet e infermierëve në fushën e kujdesit shpirtëror. Ky studim hulumton aftësitë e kujdesit shpirtëror të infermierëve në Shqipëri.

QËLLIMI

Qëllimi i këtij studimi është të analizojë aftësitë e infermiereve në ofrimin e kujdesit shpirtëror në Shqipëri, të analizojë vetitë psikometrike të Shkallës së Kompetencës së Kujdesit Shpirtëror (SCCS), të krijojë një kuadër të përgjithshëm në lidhje me kujdesin shpirtëror në kontekstin shqiptar.

METODOLOGJIA

Ky është një studim trasversal, observues. Kampioni i studimit përbëhej nga 429 infermiere nga qytete të ndryshme shqiptare, të cilët plotësuan një pyetësor online të përbërë nga 27 pyetje, të dhënat e mbledhura duke përdorur një pyetësor mbi karakteristikat socio-demografike dhe Shkallën e Kompetencës së Kujdesit Shpirtëror (SCCS).

REZULTATET

Nga përpunimi i të dhënave rezultoi se infermierët në Shqipëri kanë një nivel minimal në ofrimin e kujdesit shpirtëror. Nga ky rezultat u evidentua nevoja për nderhyrje urgjente për trajnimin e infermiereve përsa i përket kujdesit shpirtëror si një ndërhyrje e domosdoshme për pacientin. Studimi tregoi veti të kënaqshme psikometrike të versionit shqiptar të SCCS. Kompetencave Shpirtërore, që konfirmon potencialin e tij për të matur nivelin e kompetencës shpirtërore të infermierëve, të dyja në proceset arsimore dhe kërkimore. SCCS-AL zbuloi një strukturë a katër faktorë me qëndrueshmëri të mirë të brendshme. Ndërsa perceptohet niveli i kompetencës shpirtërore të infermierëve shqiptarë si të ulëta, aftësitë që i referohen vlerësimit dhe drejtimit të nevojat shpirtërore të pacientëve, referimi dhe koordinimi i përfshirjes së kujdesit shpirtëror në institucionet shëndetësore u vetë-raportuan si të zhvilluara në nivel edhe më të ulët. Këto gjetje nënkuptojnë se infermierët nuk kanë themele të forta për të ofruar kujdes shpirtëror, ata kanë nevojë për edukim profesional për të mësuar se si ta bëjë atë. Në këtë kontekst, rezultatet tona jehonë konkluzionet e studimeve të tjera që nënvizojnë rëndësinë e edukimit profesionist në fushën e ndihmës shpirtërore për infermierinë. Do të thotë çfarë veçanërisht e rëndësishme për momentin, siç ka pasur pandemia e koronavirusit zbuloi disa të meta serioze dhe mungesën e një sistemi efektiv të një kujdesi të tillë në të dyja Shqipëri dhe globalisht.

PËRFUNDIMI

Këta infermierë kanë aftësi nën mesataren për ofrimin e kujdesit shpirtëror. Universitetet dhe institucionet e kujdesit shëndetësor duhet t'u ofrojnë infermierëve trajnime për t'i ndihmuar ata të zhvillojnë kompetencën në kujdesin shpirtëror. [J Contin Educ Nurs. 2022; 53 (5): 225–231.] Rezultatet nxjerrin në pah rëndësinë e ofrimit të trajnimit profesional në kujdes shpirtëror veçanërisht në dimensionin e tij praktik të zhvillimit të aftësive në të cilat infermierët shënuan rezultate më të ulëta. Ky është një rezultat interesant pasi nuk ka asnjë trajnim specifik në këtë fushë (për mënyrën se si të trajtohen profesionalisht nevojat shpirtërore të pacientit) të përfshirë as në programet universitare, as në programet pasuniversitare të infermierisë në Shqipëri. Standardi kombëtar për edukimin e infermierisë përfshin rezultatet e të nxënësve që lidhen me një gamë të gjerë kompetencash sociale.

EVALUATION OF SPIRITUAL CARE IN THE ALBANIAN CONTEXT*MSc. Bernarda Agolli¹***ABSTRACT**

Providing effective spiritual care requires the development of professional skills which, if assessed regularly, allow to direct the undergraduate and postgraduate nursing formation to develop the knowledge, skills and attitudes of nurses in the field of spiritual care. This study explores the spiritual care skills of nurses in Albania.

GOAL

The purpose of this study is to analyze the skills of nurses in providing spiritual care in Albania, to analyze the psychometric properties of the Spiritual Care Competence Scale (SCCS), to create a general framework regarding spiritual care in the Albanian context.

METHODOLOGY

This is a transversal, observational study. The study sample consisted of 429 nurses from different Albanian cities who filled out an online questionnaire consisting of 27 questions, data collected using a questionnaire on socio-demographic characteristics and the Spiritual Care Competency Scale (SCCS).

RESULTS

The data processing resulted that nurses in Albania have a minimum level of spiritual care. This result highlighted the need for urgent intervention for the training of nurses in terms of spiritual care as a necessary intervention for the patient. The study showed pleasant psychometric properties of the Albanian version of SCCS. Spiritual competence, which confirms its potential to measure the level of spiritual competence of nurses, both in educational and research processes. SCCS-AL discovered a four-factor structure with good internal durability. The level of spiritual competence of nurses is perceived as low, skills that refer to evaluation and direction of the spiritual needs of patients, referral and coordination of care involvement spirituality in health institutions was self-reported as developed in a even lower level. These findings mean that nurses do not have strong foundations to offer spiritual care, they need education professionals to learn how to do it. In this context, our results echo the conclusions of other studies that underline the importance of education professional in the field of spiritual assistance for nursing. It means what especially important at the moment, as there has been the coronavirus pandemic it detected some serious shortcomings and the lack of an effective system of such care in both Albania and globally.

CONCLUSION

These nurses have below average abilities for providing spiritual care. Universities and healthcare institutions should provide nurses with training to help them develop competence in spiritual care. [J Contin Educ Nurs. 2022; 53 (5): 225–231.] The results highlight the importance of providing professional training in spiritual care especially in its practical dimension of skills development in which nurses scored lower scores. This is an interesting result as there is no specific training in this area (on how to professionally treat the spiritual needs of the patient) involved either in university or postgraduate nursing programs in Albania. The National Standard for Nursing Education includes learning outcomes related to a wide range of social competences.

NJOHURITË E STUDENTËVE TË INFERMIERISË MBI EFEKTET E VITAMINËS D3 NË ORGANIZËM

Mimoza Llavdaniti ¹, Msc Laura Mezini ²

Departamenti i Infermierisë, Universiteti "Eqerem Çabej" Gjirokastër.

ABSTRAKT

Hyrje: Vitamina D është një vitaminë e tretshme në yndyrna që trupi ynë e ruan në hepar. Ajo e ndihmon organizmin tonë të absorbojë dhe mbajë kalçiumin dhe fosforin të cilat marrin pjesë në formimin e kockave. Shumë nga organet dhe indet e trupit kanë receptorë për vitaminën D të cilat luajnë role të rëndësishme përtej shëndetit të kockave. Në mbarë botën, rreth 1 miliard njerëz kanë nivele të pamjaftueshme të vitaminës D në gjak dhe mangësitë mund të gjenden në të gjitha etnitë dhe grupmoshat. Mundësia për të zbuluar nivelin e vitaminës D në organizëm është ekzaminimi laboratorik nëpërmjet marrjes së gjakut venoz. Suplementet e vitaminës D janë të disponueshme në dy forma: vitamina D2 (ergokalciferol) dhe vitamina D3 (kolekalciferol).

Qëllimi i studimit: Njohja mbi nevojën e marrjes së vitaminës D suplement në rrugë orale dhe nëpërmjet ushqimeve të pasura me vitaminë D.

Metodologjia: U realizua një pyetësor për të vlerësuar nivelin e vitaminës D nëpërmjet ekzaminimit laboratorik, njohjen rreth ushqimeve të pasura me vitaminë D, nevoja e marrjes në rrugë orale, si dhe efektet negative në organizëm nga mungesa e vitaminës D. Ky pyetësor u vetëadministrua nga 60 studentë të Infermierisë në periudhën Dhjetor 2022.

Rezultatet: Grupi i studentëve i përkasin moshës 19-21 vjeç. Nga 60 studentë që vetëadministruan pyetësorin e kanë matur nivelin e vitaminës D vetëm 14% e tyre,

- Kanë lexuar informacione mbi efektet e vitaminës vetëm 28%
- Kanë marrë vitaminë D në rrugë orale vetëm 13%
- Kanë hulumtuar mbi ushqimet që përmbajnë vitaminë D 23%
- Kanë lexuar informacione mbi sëmundjet që shkakton mungesa e vitaminës D 22%

Konkluzione: Është vërejtur se marrja e vitaminës D në rrugë orale është e ulët, informacionet dhe efektet që pasqyrohen në organizëm tregojnë për një interes të ulët në lidhje me parandalimin e sëmundjeve nga mungesa e vitaminës D dhe mbrojtjen e organizmit.

Fjalët kyçe: Vitamina D, student, organizëm, parandalim.

KNOWLEDGE OF NURSING STUDENTS ON THE EFFECTS OF VITAMIN D3 IN THE BODY

Mimoza Llavdaniti¹, Msc Laura Mezini²

Department of Nursing, "Eqerem Çabej" University, Gjirokastër.

ABSTRACT

Introduction: Vitamin D is a hormone that our body produces. This is a fat-soluble vitamin, which is stored in the liver and helps the body absorb and retain calcium and phosphorus, which participate in bone formation. Many of the body's organs and tissues have receptors for vitamin D that play important roles beyond bone health. Worldwide, about 1 billion people have insufficient levels of vitamin D in their blood, and deficiencies can be found in all ethnicities and age groups. The possibility to measure the level of vitamin D in the body is a laboratory examination through venous blood sampling. Vitamin D supplements are available in two forms; vitamin D2 (ergocalciferol) and vitamin D3 (cholecalciferol).

The purpose of the study: Knowledge about the need to take the vitamin orally as well as through foods rich in vitamin D.

Methodology: A questionnaire was created to assess the level of vitamin D through laboratory examination, knowledge about foods rich in vitamin D, the need for oral intake as well as the negative effects on the body from its lack. This questionnaire was self-administered by 60 nursing students in December 2022.

Results: The group of students belong to the age group of 19-21 years. Of the 60 students who self-administered the questionnaire: only 14% have measured their vitamin D level, only 28% have read information on the effects of the vitamin, only 13% have taken vitamin D orally, they have researched foods containing vitamin D 23% and have read information on diseases caused by vitamin D deficiency, 22% of them.

Conclusion: It was observed that the intake of vitamin D by oral route is low, the information and the effects that are observed in the body indicate a low interest regarding the prevention of diseases from the lack of vitamin D and the protection of the body.

Keywords: Vitamin D, student, organism, prevention

CILËSIA E JETËS DHE IMPULSIVITETI NË DEPRESION DHE ANKTH, NË NJË MOSTËR TË KOMUNITETIT

Arta Ahmeti

ABSTRACT

Qëllimi: Depresioni, posaqërisht depresioni klinik është i lidhur fuqishëm me suicidin. Impulsiviteti është një nga dimensionet kryesore të suicidit. Qëllimi i këtij studimi ishte vlerësimi i strukturës së impulsivitetit në depresionin klinik dhe marrëdhëniet e tij me tentimet e suicidit.

Depresioni dhe ankthi janë sëmundje psikiatrike që e dëmtojnë cilësinë e jetës (QoL).

Objektivat: Ne kemi hulumtuar efektet e depresionit dhe ankthit në impulsivitet, matur me Shkallën e Impulsivitetit Barratt (BIS), në një mostër komuniteti.

Metodat: Studimi është kryer në mbi 700 pjesmarrës. Depresioni dhe ankthi është bazuar në rezultatin pozitiv të Ankthit të Beckut për Depresion (BDA) dhe Inventarin e Beckut për Depresion (BDI).

Shkalla e Impulsivitetit Barratt (BIS-11) është një instrument vetë-raportues me 30 pika, dizajnuar për vlerësimin e konstruktit të sjelljes së impulsivitetit. Paketa statistikore për shkencat sociale (SPSS) programi v.20.0 (SPSS Inc. Chicago, IL, USA) është përdorur për analiza statistikore. Variablat socio-demografike, siç janë mosha dhe gjinia do të krahasohen midis grupeve, përmes përdorimit të Chi testeve.

Rezultatet: Aktualisht ne jemi duke punuar në rezultate. Rezultatet preliminare tregojnë korelacion të lartë në mes të cilësisë së jetës me të tri shkallët e marra në konsideratë në studim.

Konkluzioni: Ky studim ka gjetur se kualiteti i jetës në personat të cilët kanë raportuar depresion të jetë një prediktorë për shfaqjen e impulsivitetit. Impulsiviteti ka rëndësi të jetë pjesë e vlerësimit nga klinikistët.

QUALITY OF LIFE AND IMPULSIVITY IN DEPRESSION AND ANXIETY IN A COMMUNITY SAMPLE

Arta Ahmeti

ABSTRACT

Aim: Depression, especially clinical depression, is strongly associated with suicidality. Impulsivity is one of the main dimensions of suicidality. The objective of this study was to assess the structure of impulsivity in clinical depression and its relationships to suicide attempts. Depression and anxiety are psychiatric illness that impairs quality of life (QoL) .

Objectives: We investigated the effect of depression and anxiety on impulsivity measured by Barratt Impulsiveness Scale (BIS) on, in a community sample.

METHODS: The study was performed on 700 participants. Depression and anxiety was based on positive score of the Beck Depression Anxiety(BDA) and Beck Depression Inventory(BDI). The Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11) is a 30 item self-report instrument designed to assess the personality/ behavioral construct of impulsiveness. The statistical package for social science (SPSS) v.20.0 program (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) is used for statistical analysis. Socio-demographic variables such as age and gender will be compared between groups, through the use of chi tests.

Results; actually we are working in results. Preliminary results show a high correlation between quality of life with three scales taken in consideration in this study.

Conclusion: This study found that the quality of life in persons who reported depression has to be a predictor of impulsiveness .Impulsivity is important to be part of the evaluation by clinicians.

EKONOMIA NË KOHËN E COVID-19*Msc. Arta Lamçe¹, Dr. Ervin Toçi¹, PhD Juljana Xhindoli²,**¹Spitali Infektiv, Qendra Universitare Nënë Tereza, Tiranë.**²Departamenti i Kujdesit, Fakulteti I Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë**Email: arta.sinaj.as@gmail.com***ABSTRAKT**

COVID-19 goditi Kinën në fillim të Dhjetorit 2019 dhe në muajt ne vazhdim u perhap në mbarë botën. Virusi solli humbje të konsiderueshme njerëzore. Ndërprerja ekonomike nga karantina, kufizime në udhëtime, mbyllje fabrikash dhe një rënie të mprehtë në shumë aktivitete të sektorit të shërbimeve ka sjellë demtime të mëdha në ekonomi. Këto ndërprerje janë kanalet direkte përmes të cilave virusi po prek ekonominë.

Qëllimi: Të evidentojë ekonominë në kohën e covidit dhe si ndikon në ekonominë familiare për periudhën shkurt-qeshor 2020, sipas grupmoshës, gjinisë, gjendja civile, konsumi, kursimet, punësimi, etj.

Materiali dhe metoda: Studimi ka karakter retrospektiv nga Shkurt 2020 deri Qershor 2020 dhe përmban komponentë analitikë. Komponenti analitik i referohet vlerësimit të lidhjes që ekziston midis variablave të ndryshëm (Virusi COVID-19, konsumi ushqimor, kosto ekonomike, transporti, niveli i punësimit etj) dhe ndikimit që ato kanë në vlerësimin e gjendjes ekonomike familjare gjatë pandemisë. Në studimin tonë janë përfshirë 102 qytetarë të cilët janë bërë pjesë e anketimit online duke marrë shkas nga gjendja aktuale. Mostra e popullatës u zgjodh në mynyre të rastësishme pa ndonjë kufizim studimor.

Rezultatet: Në 102 anketues të përfshirë në studim, raporti i bazuar në gjini është M 30.7% (31 anketues) dhe F janë 69.3% (70 anketues) të rasteve, ndarja moshore është në një moshë mesatre 20-29 vjeç. Vendi ku jetojnë, % më të madhe ishte me prindërit 44% (44 anketues). Anketuesit në numër më të madh ishin beqar/e 72.7% (72 anketues). Ndërsa niveli i arsimimit ishte i Lartë 67% (68 anketues). Në konsumin mujor para dhe gjatë pandemisë mjesa më e madhe e anketuesve harxhuan 25.000-45.000 lekë 37.6% (38 anketues)- 39.6% (34 anketues). Kursimet para pandemisë ishin Minimale 31.7% (32 anketues) ndërsa gjatë pandemisë 0 39.6% (40 anketues) Mbeshtetja financiare para gjatë pandemisë në % më të madhe rezultatet ishin me përgjigjen JO 63.4% (64 anketues) - 62% (62 anketues) por kemi një rritje të ndihmës nga familjarët me 33%. Transporti i zgjedhur për në punë gjatë pandemisë ishte lëvizja në këmbë 40% (40 anketues) dhe u pa një rritje të përdorimit të bicikletave. Anketuesit para pandemisë rreth 60% e tyre kishin planifikuar për të bërë pushime, ndërsa gjatë pandemisë 40% e tyre do të bëjnë pushime brënda vëndit. Gjendja e punësimit para pandemisë ishte 50% e tyre punonim me kohë të plotë ndërsa gjatë pandemisë kemi një ulje të punësuarve me kohë të plotë me 36%.

Konkluzione: Anketuesit e përzgjedhur rastësisht duke marrë shkas nga gjendja aktuale e pandemisë kanë shfaqur një përkeqësim të ekonomisë familjare si nga ana e konsumit mujor si dhe nga ana e shtimit të kostove shtesë gjatë pandemisë. Gjatë këtij studimi ajo që bie në sy është që përdorimi i termave të tillë si pandemia, COVID-19, ekonomia familjare, konsumi mujor etj, të cilat për shumicën e popullatës janë bërë pjesë e përditshmërisë, kanë ndikuar si në sipërfaqe dhe në thellësi të cilësisë së jetës të gjithësecilit.

Gjatë pandemisë vërehet një ulje ndjeshëm e punësimit me kohë të plotë dhe një rritje e punësimit me kohë të pjesshme. Rrjedhimisht, ky është një tregues i rëndësishëm i masave të ndërmarra për kohe punë fleksibël me orë të reduktuara. Pandemia ka prekur patjetër dhe sektorin ekonomik dhe të turizmit, duke sjellë një ulje të ndjeshme të konsumit mujor, të kursimeve familjare dhe ulje të mirëqënies.

Fjalë kyçe: pandemia, COVID-19, ekonomia familjare, konsumi mujor,

ECONOMY IN TIMES OF COVID-19*Msc. Arta Lamçe¹, Dr. Ervin Toçi¹, PhD Juljana Xhindoli²,**¹Spitali Infektiv, Qendra Universitare Nënë Tereza, Tiranë.**²Departamenti i Kujdesit, Fakulteti I Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë**Email: arta.sinaj.as@gmail.com***ABSTRACT**

Introduction: COVID-19 emerged in China in early December and rapidly spread in the subsequent months, resulting in significant human casualties. The economy has been profoundly impacted by the disruptions caused by quarantine measures, travel restrictions, factory closures, and a sharp decline in various service sector activities, which are the direct channels through which the virus affects economies.

Purpose: This study aims to document the impact of COVID-19 on the economy and how it influences family finances for the period of February to June 2020, considering factors such as age group, gender, marital status, consumption, savings, employment, and more.

Materials and Methods: This study has a retrospective approach, covering the period from February 2020 to June 2020, and includes analytical components. The analytical component focuses on assessing the relationships between various variables (COVID-19, food consumption, economic costs, transportation, employment levels, etc.) and their impact on evaluating the economic situation of families during the pandemic. Our study included 102 participants who participated in an online survey, selected randomly without any study restrictions.

Results: Among the 102 survey participants, the gender distribution was 30.7% male (31 participants) and 69.3% female (70 participants), with an average age in the 20-29 years range. The majority of respondents lived with their parents (44%) and were single (72.7%). About 67% had a high level of education. In terms of monthly consumption before and during the pandemic, most respondents spent between 25,000-45,000 ALL (Albanian Lek). Savings before the pandemic were minimal for 31.7% of participants, and 39.6% reported no savings during the pandemic. Financial support before the pandemic was mostly negative (63.4%), but there was an increase in support from relatives. Walking was the preferred mode of transportation to work during the pandemic (40%), with an increase in bicycle usage. Vacation plans decreased during the pandemic, with 40% planning to stay in their local area.

Before the pandemic, 50% of participants were employed full-time, but this dropped to 36% during the pandemic.

Conclusions: The randomly selected survey participants, influenced by the current state of the pandemic, experienced a deterioration in family finances, including monthly consumption and additional expenses during the pandemic. This study highlights the widespread use of terms such as pandemic, COVID-19, family economy, and monthly consumption, which have become part of everyday life and have affected the overall quality of life for most people.

During the pandemic, there was a significant decrease in full-time employment and an increase in part-time employment, indicating a shift toward flexible working hours with reduced hours. Several factors played a role in this shift, including the relatively young age of respondents (51.5% aged 20-29), and measures favoring part-time employment. Additionally, the pandemic had a substantial impact on various sectors, particularly the economic and tourism sectors, leading to reduced monthly consumption and family savings. Consequently, well-being decreased, and vacationers mainly opted for domestic travel

PRECEPTIMET E STUDENTËVE TË PROGRAMEVE TË STUDIMIT INFIERMIERI, MAMI DHE FIZIOTERAPI NË LIDHJE ME GATISHMËRINË E PËRBALLJES ME TREGUN E PUNËS. NJË STUDIM TRANSVERSAL.

Julian Kraja¹, Kristjan Preçetaj¹, Samanda Shtjefni¹

¹. Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti i Lëndëve Paraklinike

ABSTRAKT

Qëllimi i këtij punimi ishte të nxjerrë në pah perceptimet e studentëve të programeve të studimit Infermieri, Mami dhe Fizioterapi për t'u përballur me tregun e punës, lidhur me përgatitjen mësimore dhe burimet shkollore.

Metodat: Studimi përdori një dizajn përshkrues korrelativ. Të dhënat e studimit janë mbledhur nga studentë të viteve të treta të programeve të studimit Infermieri, Mami dhe Fizioterapi që studiojnë në Universitetin e Shkodrës “Luigj Gurakuqi”. Në këtë studim morën pjesë gjithsej 132 studentë; 72 studentë infermierë, 32 studentë mami dhe 28 studentë fizioterapistë. Kriteri i pjesëmarrjes ishte që studentët duhet të ishin studentë aktualë të vitit të tretë akademik 2023-2024.

Rezultatet: 67% e studentët shprehen se njohuritë e marra nga përgatitja mësimore janë të mjaftueshme për tu përballur me tregun e punës, ndërsa 33% mendojnë se nuk janë plotësisht të mjaftueshme. Vetëm 44% e studentët shprehen plotësisht se burimet shkollore dhe infrastruktura janë të mjaftueshme për tu përballur me tregun e punës.

Përfundime: Duke ju referuar rezultateve, vëmë re se problemet më të mëdha për tu përballur me tregun e punës, shfaqen në burimet shkollore si laboratore, biblioteka, teknologjia, etj. Këto rezultate tregojnë se duhen parë me kujdes mundësia për të pasur më shumë laboratore dhe investime në teknologji dhe ambiente për biblioteka.

Fjalë kyçe: tregu i punës; studentë infermier, studentë mami, studentë fizioterapi, Universiteti i Shkodrës.

" THE PERCEPTIONS OF THE STUDENTS OF THE NURSING, MIDWIFE AND PHYSIOTHERAPY STUDY PROGRAMS REGARDING THE READINESS TO FACE THE LABOR MARKET. A TRANSVERSAL STUDY."

Julian Kraja¹, Kristjan Preçetaj¹, Samanda Shtjefni¹

¹University of Shkodra "Luigj Gurakuqi", Faculty of Natural Sciences, Department of Preclinical Subjects

ABSTRACT

The purpose of this paper was to highlight the perceptions of the students of the Nursing, Midwifery and Physiotherapy study programs to face the labor market, related to educational preparation and school resources.

Methodology: The study used a descriptive correlational design. The data of the study were collected by third-year students of the Nursing, Midwifery and Physiotherapy study programs studying at the University of Shkodra "Luigj Gurakuqi". A total of 132 students participated in this study; 72 nursing students, 32 midwifery students and 28 physiotherapist students. The participation criteria was that students had to be current students of the third academic year 2023-2024.

Results: 67% of students say that the knowledge obtained from the educational preparation is sufficient to face the labor market, while 33% think that it is not completely sufficient. Only 44% of students fully express that school resources and infrastructure are sufficient to face the labor market.

Conclusions: Referring to the results, we noticed that the biggest problems to face the labor market appear in school resources such as laboratories, libraries, technology, etc. These results show that the possibility of having more laboratories and investments in technology and facilities for libraries should be looked at carefully.

Keywords: Labor Market; Nurse Students, Midwife Students, Physiotherapy Students, University Of Shkodra.

KUPTIMI I KUJDESIT INFERMIEROR NË SISTEMIN GJERMAN TË REHABILITIMIT

Genti Kaza¹, Kamela Hajderllari²

¹Infermier në reanimacion, Klinika Michels, Bachstraße 33, 16321 Bernau bei Berlin, Gjermani, genti.kaza@gmail.com

²Infermiere në Neurologji, Klinika Michels, Bachstraße 33, 16321 Bernau bei Berlin, Gjermani, kamelahajdari20@gmail.com

ABSTRAKT

Sistemi gjerman i rehabilitimit është unik në krahasim me nivelin ndërkombëtar ku roli i infermierëve është shumë i rëndësishëm sidomos në rehabilitimin neurologjik dhe geriatric, ku pacientët shpesh janë të prekur rëndë dhe kanë nevojë për kujdes dhe mbështetje të lartë. Institucionet kryesore të rehabilitimit mjekësor janë në thelb Sigurimet e Pensioneve Gjermane, si dhe sigurimet ligjore ose private shëndetësore. Studimet tregojnë se çdo euro e investuar në një masë rehabilitimi sjell pesë euro për ekonominë gjermane, për shembull përmes një periudhe më të gjatë të punësimit ose shkurtimeve të ndihmës sociale.

OBJEKTIVA: Objektiva të "Rehabilitimit para pensionit" dhe "Rehabilitimit para kujdesit", synojnë: 1) të sigurojë parandalimin e paaftësisë së punës së njerëzve dhe të rikthejë në mënyrë të qëndrueshme aftësinë e tyre pas kufizimeve të shëndetit, si dhe 2) të mundësojë që të moshuarit të sigurojnë cilësinë e jetës së tyre përmes kujdesit të pavarur në shtëpi dhe pjesëmarrjes në aktivitetet e përditshme të jetës.

METODOLOGJIA: Mundësimi në rehabilitim është i hapur përmes rrugëve të ndryshme, si trajtimit të vazhdueshëm pas kujdesit akut mjekësor ose në iniciativën e pacientëve në kuadër të masave parandaluese të rehabilitimit. Këtu përfshihen fusha të ndryshme profesionale si geriatra, kardiologjia, neurologjia, ortopedia ose masat për sëmundjet psikosomatike. Me ndryshimin demografik në Gjermani, rëndësi të madhe fitojnë sidomos mjekësia e moshës së tretë (geriatra) dhe neurologjia. Ky punim është i tipit retrospektiv, observacional që ka analizuar të dhëna të kujdesit të pacientëve, përgjithësisht me paralizë në Klinikat e Rehabilitimit Michels, Berlin Gjermani.

REZULTATET: Në total, rreth 1,400 institucione rehabilitimi stacionare dhe ambulatorie ofrojnë shërbime çdo vit për një milion njerëz në Gjermani. Grupi i kompanive Michels, operon 2,200 shtretër rehabilitimi me 3,500 punonjës. Trajtimi i pacientëve bëhet në bashkëpunim të ngushtë me ekipin mjekësor-terapeutik të shumëfishtë. Takimet e rregullta, shkëmbimi i vazhdueshëm i njohurive, trajnimet e rregullta dhe të vazhdueshme e bëjnë infermierinë të ketë një rol të rëndësishëm në ekipin mjekësor-terapeutik. Pothuajse 40,000 infermierë pasqyrojnë rëndësinë e sistemit të rehabilitimit në Gjermani.

KONKLuzionet: Infermieri në rehabilitim zakonisht mund të shoqërojë pacientin për disa javë dhe ta mbështesë në shërimin e tij. Nuk është e rëndësishme vetëm të sigurohet një kujdes bazë për personin e prekur, por infermieri duhet të njohë aftësitë ekzistuese dhe të ndihmojë në rikthimin e aftësive të humbura. Ai/ajo forcon iniciativën e pacientit për të kryer aktivitetet e përditshme dhe të rikthehet në jetën sociale.

FJALË KYÇË; Rehabilitim, sistem Gjerman i Rehabilitimit, kujdes infermieror, kujdes geriatric.

“UNDERSTANDING NURSING CARE IN THE GERMAN REHABILITATION SYSTEM”

Genti Kaza¹, Kamela Haiderllari²

*¹Intensive care nurse, Clinic Michels, Bachstraße 33, 16321 Bernau bei Berlin, Germany,
genti.kaza@gmail.com*

*²Nurse in Neurology, Clinic Michels, Bachstraße 33, 16321 Bernau bei Berlin, Germany,
kamelahajdari20@gmail.com*

ABSTRACT

INTRODUCTION: The German rehabilitation system is unique compared to the international level where the role of nurses is very important especially in neurological and geriatric rehabilitation, where patients are often severely affected and need high care and support. The main medical rehabilitation institutions are basically the German Pension Insurance as well as statutory or private health insurance. Studies show that every euro invested in a rehabilitation measure brings five euros to the German economy, for example through a longer period of employment or cuts in social assistance.

OBJECTIVES: The objectives of "Rehabilitation before retirement" and "Rehabilitation before care" aim to: 1) ensure the prevention of people's work disability and sustainably restore their ability after health limitations, and 2) enable for the elderly to ensure their quality of life through independent home care and participation in daily life activities.

METHODOLOGY: The possibility of rehabilitation is open through different paths, such as continuous treatment after acute medical care or at the initiative of patients within the framework of preventive measures of rehabilitation. This includes various professional fields such as geriatrics, cardiology, neurology, orthopedics or measures for psychosomatic diseases. With the demographic change in Germany, especially the medicine of the third age (geriatrics) and neurology gain great importance. This paper is a retrospective, observational study that analyzed patient care data, generally with paralysis, at the Michels Rehabilitation Clinics, Berlin, Germany.

RESULTS: In total, approximately 1.400 inpatient and outpatient rehabilitation facilities provide services to one million people in Germany each year. The Michels group of companies operates 2.200 rehabilitation beds with 3.500 employees. Treatment of patients is done in close cooperation with the multiple medical-therapeutic team. Regular meetings, continuous exchange of knowledge, regular and continuous trainings make nursing play an important role in the medical-therapeutic team. Almost 40,000 nurses reflect the importance of the rehabilitation system in Germany.

CONCLUSIONS: The rehabilitation nurse can usually accompany the patient for several weeks and support him in his recovery. It is not only important to provide basic care for the affected person, but the nurse must recognize the existing skills and help restore the lost skills. He/she strengthens the patient's initiative to carry out daily activities and return to social life.

KEY WORDS: Rehabilitation, German Rehabilitation system, nursing care, geriatric care.

VLERAT DHE ZHVILLIMI I AFTËSIVE PROFESIONALE NË INFERMIERI

Brunilda Mezani¹, Marinela Bregu¹, Selvi Feti¹

¹Western Balkans University, Tiranë, Shqipëri

brunilda.mezani@wbu.edu.al

ABSTRAKT

Vlerat dhe zhvillimi i aftësive profesionale në infermieri rrisin përgjegjësinë në punë, duke mundësuar rritjen e përmirësimit të kujdesit dhe cilësisë së shërbimit ndaj pacientit. Kujdesi infermior i referohet përpjekjeve njohëse, emocionale dhe fizike për ti ardhur në ndihmë pacientit me qëllim të ofrojë kujdes efektiv dhe cilësor në përputhje me nevojat individuale të pacientëve duke përdorur të përditësuar në mënyrë të vazhduar evidenca. Vlerat profesionale janë standarte të miratuara nga anëtarët e një profesioni, duke ofruar udhëzime për edukimin dhe praktikën bazuar mbi besimin dhe qëndrimet.

OBJEKTIVA: Objektivi i studimit është promovimi i vlerave siaspekte të rëndësishme në kujdesin infermior dhe shëndetësor.

METODOLOGJIA: Ky është një studim rishikim literature, tregues në lidhje me rolin e vlerave në kujdesin infermior, llojet e vlerave dhe rëndësinë e tyre në kujdesin shëndetësor në përgjithësi.

REZULTATET: Literatura sugjeron se vlerat janë të rëndësishme në kujdesin infermior dhe shëndetësor pasi ato mbështesin të gjitha aspektet e praktikës profesionale, duke përfshirë vendimmarrjen në çaste kritike. Baza e vlerave individuale formohet në familje. Karakteristikat individuale, përvojat, nevojat, prioritetet, mjedisi dhe shoqëria luajnë një rol të rëndësishëm në përvetësimin e vlerave dhe krijimin e një strukture vlerash. Ndershmëria, vërtetësia, mirësia, demokracia, solidariteti, vullneti i mirë, miqësia, toleranca, durimi, dashuria, familja, kultura, patriotizmi dhe liria janë ndër vlerat individuale. Vlerat individuale, vlerat profesionale të infermierëve, cilësia e kujdesit infermior janë komponentët kryesorë të modelit të vlerave profesionale.

KONKLuzionet: Vlerat dhe zhvillimi i aftësive profesionale në infermieri rrisin përgjegjësinë në punë, duke mundësuar rritjen e përmirësimit të kujdesit dhe cilësisë së shërbimit ndaj pacientit.

Fjalë kyçe: Vlerat, vlerat individuale, aftësi profesionale, vlerat profesionale të infermierëve, cilësi.

VALUES AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS IN NURSING

Brunilda Mezani¹, Marinela Bregu¹, Selvi Feti¹

¹Western Balkans University, Tirana Albania

brunilda.mezani@wbu.edu.al

ABSTRACT

Values and development of professional skills in nursing increase responsibility at work, enabling increased improvement of care and quality of patient service. Nursing care refers to cognitive, emotional and physical efforts to help the patient in order to provide effective and quality care in accordance with the individual needs of patients using continuously updated evidence. Professional values are standards adopted by members of a profession, providing guidance for education and practices based on beliefs and attitudes.

OBJECTIVE; The objective of the study is to promote values as important aspects in nursing and health care.

METHODOLOGY; This is a literature review study, indicators regarding the role of values in nursing care, the types of values and their importance in health care in general.

RESULTS; The literature suggests that values are important in nursing and health care as they underpin all aspects of professional practice, including critical decision making. The basis of individual values is formed in the family. Individual characteristics, experiences, needs, priorities, environment and society play an important role in acquiring values and creating a value structure. Honesty, truthfulness, kindness, democracy, solidarity, goodwill, friendship, tolerance, patience, love, family, culture, patriotism and freedom are among individual values. Individual values, professional values of nurses, quality of nursing care are the main components of the model of professional values.

CONCLUSIONS; Values and development of professional skills in nursing increase responsibility at work, enabling increased improvement of care and quality of patient service.

KEY WORDS; Values, individual values, professional skills, professional values of nurses, quality.

TË DHENA KLINIKE MBI SFEROCITIZËN HEREDITARE

*Manika Kreka¹, Eleni Nastas²
Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike¹,
Universiteti Marin Barleti dhe Universiteti i Mjekësisë Tiranë²*

ABSTRAKT

Hyrje: Sferocitoza, shpesh e cituar si Sferocitoza hereditare, është një sëmundje hemolitike kronike, e cila karakterizohet nga deficieti i proteinave ndërtuese të membranës eritrocitare, me pasojë ndryshim të morfologjisë eritrocitare dhe të vecorive përshtatëse. Këto eritrocite i nënshtrohen degradimit fizik dhe hemolizës së shpejtë. Individit vuan shenja dhe simptoma si: anemi, zbehtësi, ikter, splenomegali dhe kolelitiazë.

Incidenca e Sferocitozës në botë është 1 në 1500 deri në 1 në 5000 lindje të gjalla.

Edhe në vendin tonë incidenca është afërsisht në të njëjtat vlera dhe diagnostikohet e trajtohet në nivel bashkëkohor.

Qëllimi i studimit: Përshkrimi i veçorive klinike dhe përqsja terapeutike tek pacientët e diagnostikuar me Sferocitozë, në Shërbimin e Onko-Hematologjisë pediatrike, në periudhën e studimit 2009-2021.

Metodologjia e studimit: U përfshinë pacientë të grupmoshës 3 javë-14 vjeç, të pa splenektomizuar dhe që ndiqeshin në mënyrë periodike në QSUT “Nënë Tereza”. Numri i pacientëve të studiar ishte 30. Moshë mesatare në paraqitje ishte 4.73 ± 4.05 .

Pacientët u ndanë në katër grupe, në përputhje me formën e sëmundjes. U krahasuan të dhënat e hemogramës midis grupeve, numri i transfuzioneve të administruara dhe kolecistektomia e kryer ose jo.

Rezultatet: Manifestimet kryesore klinike ishin: splenomegalia (86.6%), anemia (Hb nën 11 g/dl: 76.6%) dhe ikteri (63.3%). Pacientët me predominancën më të shprehur ishin ata që i përkisnin formës së mesme dhe të mesme në të rëndë. 70 % e pacientëve kishin marrë të paktën një herë transfuzion gjaku (kjo terapi edhe në vlera mbi 7 g/dl. U gjet një korrelacion i rëndësishëm statistikor midis gravitetit të formave klinike dhe nivelit të hemoglobinës dhe retikulociteve, si edhe numrit të transfuzioneve të administruara. Komplikacionet më të shpeshta janë ato të sekuestrimit splenik në 63.3% të pacientëve dhe kolelitiaza në 50% të tyre.

Konkluzion: Sferocitoza si çdo anemi kronike e lindur, kërkon një ndjekje dhe trajtim të vazhduar, me regjim strikt transfuzional (Hb < 7 g/dl), splenektomi dhe kolecistektomi sipas situatës klinike që fëmija paraqet.

Fjalët kyçe: sferocitozë, kolelitiazë, sekuestrim splenik, retikulocite, ikter.

HEREDITARY SPHEROCYTOSIS AND ITS CLINICAL COMPLICATIONS

Manika Kreka, Eleni Nastas.

Faculty of Medical Technical Sciences,

University of Marin Barleti and University of Medicine Tirane

ABSTRACT

Background: Spherocytosis, often named Hereditary Spherocytosis, is an chronic haemolytic disease, characterised by lack of proteins part of erythrocytes' membrane , which results in erythrocytes morphology's change. These types of erythrocytes are prone to physical degradation and fast hemolysis. The person suffers from signs and symptoms like: anemia, icterus, pallor, aplenomagaly and cholelithiasis

Aim of the study : Description of clinical features and therapeutical approach in patients diagnosed with hereditary spherocytosis in Onco-Hematology Pediatrics, UHCT " Mother Teresa" , during the period of study 2009-2021

Methodology of study: There were included 30 patients of group – age from 3 weeks to- 14 years of age, non splenectomised , followed up periodically in University Hospital Center " Mother Teresa". The mean age in first evaluation was 4.73 ± 4.05 .

The patients were divided in four groups according to the disease's stage. It was compared data of Whole Blood Count, number of transfusions administered and if it was conducted the cholecystectomy.

Results: The main clinical manifestations were: splenomegaly (86.6%), anemia (Hb level below 7 g/dl: 76.6%) and icterus (63.3%). The majority of patients suffered from this disease were those belonging to moderate and moderate to severe stages. 70 % of patients have had at least one transfusion (one unit, with Hb level above 7 g/dl also). It is found an important statistical correlation between the severity of clinical type, level of hemoglobin and reticulocytes and number of blood transfusions administered. The most seen complications were splenic sequestration (63% of patients) and cholelithiasis (50% of patients)

Conclusion: It is needed a strict follow up and treatment for Hereditary Spherocytosis as for all chronic congenital anemia, (according to clinical situation: blood transfusion with pure red blood cells, cholecystectomy and splenectomy).

Keywords: spherocytosis, cholecystectomy, splenectomy, splenic sequestration, reticulocytes, icterus.

"INTEGRIMI I PERSONELIT INFERMIEROR TË HUAJ NË GJERMANI"

MSc. Skënder DULE¹

Pedagog i Infermierisë Michels Bildungsforum Albania¹

email: skenderdule70@gmail.com

ABSTRAKT

Për të përballuar mungesën e punonjësve të kualifikuar, punëdhënesit dhe kompanitë shëndetësore në Gjermani kanë rekrutuar prej disa vitesh gjithnjë e më shumë infermierë të huaj. Të cilët ndihen të keqkuptuar dhe shpesh të keqtrajtuar; ka gjithmonë konflikte mes infermierëve të huaj dhe kolegëve gjermanë.

Objektivat: Objekti i studimit ishte të shqyrtojë: Çfarë problemesh lindin me integrimin profesional të infermierëve? Si mund të kenë sukses tregjet e punës së infermierisë që po krijohen globalisht?

Metodologjia. Studimi u iniciua nga Fondacioni Hans Böcklerne në bashkepunim me sindikatat. Ai u krye nga gjashtë studiues nga Universiteti Johann Wolfgang Goethe në Frankfurt. Studiuesit analizuan statistikat nga Agjencia Federale e Punësimit dhe statistikat e njohjes së qeverisë federale për kualifikimet profesionale të huaja. Studiuesit kryen rreth 60 intervista në rajonin Frankfurt/Rhine-Main.

Rezultate. Studiuesit raportojnë se kjo çon në diferenca dhe keqkuptime midis personelit infermieror. Ata identifikuan diferencime në trajnim dhe ndarjen e zakonshme të punës midis personelit mjekësor, personelit infermieror dhe atij ndihmës: Profesionistët e infermierisë trajnohen në universitete të shumë vendeve të origjinës. Aty nuk njihet shkollimi i kualifikuar në shkollë si në Gjermani. Në Evropën Jugore, psh. profesionistët e infermierisë zakonisht marrin më shumë detyra menaxhimi dhe trajtimi që janë të dedikuara për mjekët në Gjermani. Veprimtaritë e thjeshta të të ashtuquajturit kujdesi bazë, si larja e pacientëve ose ushqyerja e tyre, janë të pazakonta për profesionistët e huaj të infermierisë. Zakonisht ka staf të posaçëm shërbimi për këtë, ndonjëherë duhet ti kryejnë të afërmit e pacientëve.

Konkluzione. Shumë nga stafi infermieror emigrant të anketuar mendonin se duhej të punonin "nën standardet e tyre", shpesh ndiheshin të përjashtuar nga informacioni dhe të trajtuar më keq nga eprorët. Gjermanishtja si gjuhë pune përdoret si "mjet hierarkizimi", gjë që i shtyn ata në një pozicion të jashtëm. Infermierët e shkolluar në Gjermani, nga ana e tyre, kritikuan faktin se kolegët emigrantë nuk ishin plotësisht të disponueshëm në punën stresuese të prditshme. Nga njëra anë, sepse nuk flasin shumë mirë gjermanisht, nga ana tjetër, sepse formimi i tyre akademik është "jo praktik". Ata do të duhet të trajnohen për një kohë të gjatë.

Fjalë kyçe: Profesionistë emigrantë, dallime kulturore, jo praktik, kujdesi bazë, integrimi i stafit infermieror

"INTEGRATION OF FOREIGN NURSING STAFF IN GERMANY"

Skender Dule¹

Lector of Nursing Michels Bildungsforum Albania¹

email: skenderdule70@gmail.com

ABSTRACT

To cope with the lack of self-qualified employees, employers and health companies in Germany have been recruiting more and more foreign nurses for several years. Who feel misunderstood and often mistreated; there are always conflicts between foreign nurses and German colleagues.

Objectives

The object of the study was to examine: What problems arise with the professional integration of nurses? How emerging global nursing labor markets can succeed?

METHODOLOGY

The study was initiated by the Hans Böcklerne Foundation in cooperation with the trade unions. It was conducted by six researchers from the Johann Wolfgang Goethe University in Frankfurt. Researchers analyzed statistics from the Federal Employment Agency and federal government recognition statistics for foreign professional qualifications. Researchers conducted around 60 interviews in the Frankfurt/Rhine-Main region.

Results

Researchers report that this leads to differences and misunderstandings among nursing staff. They identified differences in training and the usual division of labor between medical, nursing and support staff: Nursing professionals are trained in universities in many countries of origin. Qualified schooling is not recognized there as in Germany. In Southern Europe, for example, nursing professionals usually take on more management and treatment tasks that are reserved for doctors in Germany. Simple activities of so-called basic care, such as washing patients or feeding them, are unusual for foreign nursing professionals. There are usually special service staff for this, sometimes relatives of the patients have to do it.

Conclusions : Many of the migrant nursing staff surveyed felt that they had to work "under their own standards", were often excluded from information and treated worse by their superiors. German as a working language is used as a "tool of hierarchization", which pushes them to an outside position. Nurses educated in Germany, for their part, criticized the fact that their immigrant colleagues were not fully available in the stressful daily work. On the one hand, because they don't speak German very well, on the other hand, because their academic background is "not practical". They will have to be trained for a long time.

Keywords

Migrant professionals, cultural differences, non-practice, basic care, Integration of nursing staff.

KARAKTERISTIKAT AKTUALE DHE TRENDI I LIDHUR ME EMIGRIMIN E PROFESIONISTËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR

¹PhD(c) Vasilika Prifti, ²PhD Juljana Xhindoli, ¹PhDMajlinda Zahaj, ¹Dr. Evis Allushi, ¹PhD(c) Sonila Qirko, ²PhD(c) Emirjona Kiçaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj, ¹Msc. Stiliana Brokaj,

¹ Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës

² Departamenti i Kujdesit, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës

*E-mail i autorit : vasilika.prifti@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: “Brain drain“ është humbja që vuan një zonë nga lëvizja e individëve të kualifikuar, ndërsa Brain Gain është përfitimi i një vendi si pasojë e imigrimit të individëve të kualifikuar. Migrimi përkufizohet si “zhvendosje territoriale e individëve midis shteteve apo kombeve”. Edhe pse ky përkufizim fillimisht i'u referua emigrantëve që vinin nga Evropa në Amerikën Veriore në vitet 1960, tani aplikohet për të përshkruar humbjen totale të punonjësve të vendeve të botës së tretë dhe akoma më aktuale, lëvizjes nga Evropa Lindore në atë Perëndimore. Qëllimi i studimit është të ofrojë një përmbledhe artikujsh të kohëve të fundit që përshkruajnë trendin e lëvizjes së punonjësve të kujdesit shëndetsor në Evropë dhe vendet e Ballkanit apo më gjerë, në mënyrë që të kuptohet progresi i trendit.

Metodologjia: Ky studim është kryer gjatë periudhës Maj-Qershor 2022. Kjo përmbledhje ka përdorur platformat WOS, Pub Med, Google Scholar and Scopus duke përdorur terma si *brain drain* OR *brain gain trends in Balkans, Albanian brain drain and recent trends, health care migration trends Poland, nurses migration Romania*. Studimet u përzgjedhën në lidhje me qëllimin, të dhënat, analizës, rezultateve. Kryesisht u përzgjedhën studime në Ballkan, Shqipëri, Itali, Poloni, Rumani.

Rezultate: Trendi i lëvizjes së mjekëve në OECD është rritur, por të dhënat mbi infermierët janë më të pakta. Midis 2006-2016 OECD ka raportuar se ka një rritje me 50% e numrit të mjekëve të huaj që punojnë në OECD, ndërsa numri i infermierëve me 20%. Numri i mjekëve që kanë ikur nga Ballkani dhe punojnë në Gjermani është rritur nga 22,000 në 2008 me mbi 58,000 në 2019, duke u llogaritur si 14.5 % e numrit total të mjekëve në Gjermani në 2019, me një rritje me 4.2 % në 2008. Mjekët kanë ardhur nga Rumania, Hungaria, dhe Bullgaria, kurse 6 % nga Ballkani Perëndimor. Numri i mjekëve është rritur shumë më pak ose ka qënë i qëndrueshëm që nga viti 2000 në vende të zhvilluara si Belgjika, Franca, Polonia dhe Republika Çeke. Për infermierët numri për kapita ka qënë në rritje shumë të shpejtë në vende të cilat kanë patur numra relativisht të lartë infermierësh si Norvegjia, Zvicra dhe Finlanda. Shqipëria, Rumania, Bullgaria dhe Ballkani Perëndimor gjithashtu kanë numrin më të lartë të infermiereve emigruar krahasuar me vendet e tjera.

Konkluzione: Trendi i emigrimit të punonjësve të shëndetit ka ndryshuar në variacion të karakteristikave të vendeve të ndryshme. Trendi në Shqipëri ka ndryshuar nga Italia dhe Greqia në drejtim të Gjermanisë. Vendet Evropiane dhe ato jo evropiane kanë filluar të kuptojnë rëndësinë e rikthimit të procesit të emigrimit të punonjësve të shëndetsisë, duke zhvilluar programe të talenteve, ulja e taksave për ata që janë kthyer në vendlindje, përmirësimi i kushteve të punës, pozicione më të mira pune, mbajtja afër e diasporës dhe zhvillimi i programve të ciklit të tretë të studimeve. Ka shumë punë për të bërë, sidomos në vendin tonë, ku të dhënat janë shumë të pa përditësuar, faktorët shtytës janë të rritur dhe ata mbajtës janë të dobët, si dhe kërkohen padyshim më shumë studime në këtë fushë mbi gjetjen e faktorëve ndikues.

Fjalë kyçe: *ikja e trurit, fitimi i trurit, migrimi, personeli i kujdesit shëndetësor*

CURRENT CHARACTERISTICS AND TRENDS RELATED TO BRAIN DRAIN AMONG HEALTH CARE PERSONNEL

¹PhD(c) Vasilika Prifti, ²PhD Juljana Xhindoli, ¹PhDMajlinda Zahaj, ¹Dr. Evis Allushi, ¹PhD(c) Sonila Qirko, ²PhD(c) Emirjona Kiçaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj, ¹Msc. Stiliana Brokaj,

¹ Department of Nursing, Faculty of Health, University of Vlora

² Department Health Care, Faculty of Health, University of Vlora

*E-mail correspondent author: vasilika.prifti@univlora.edu.al

ABSTRACT

Introduction: Brain drain is the loss suffered from an area as a result of the movement of a (highly) qualified person, while brain gain is when a country profits as a consequence of immigration of a highly qualified person. Migration is defined as the “territorial relocation of people between nation-states”. Although the notion of brain drain was originally intended to refer to migrations from Europe to North America in 1960, it is now applied to describe the net loss of skilled workers from Third World countries, and more recently, from Eastern to Western Europe. The aim of this descriptive review is to present a collection of articles that describe the trend of health care personnel migration of European and Balkan countries, in order to understand the progress of the trend.

Methodology: This study was conducted during the time period of May 2022-July 2022. The method used was a Scopus review, with searches carried out on the platforms WOS, Pub Med, Google Scholar and Scopus using terms such as *brain drain OR brain gain trends in Balkans, Albanian brain drain and recent trends, health care migration trends Poland, nurses migration Romania*. The studies were chosen on the basis of topical similarity, aims of research, research questions and findings. To find a meaningful interpretation of findings of existing data, this analysis focused on studies which dealt with health care trend mobility in countries such as Albania, Italy, Poland, Romania, Balkans.

Results: There has been an increase in physician mobility in OECD countries, but data on the mobility of nurses are incomplete. The OECD reported that between 2006 and 2016, there was a 50 % increase in the number of foreign physicians working in OECD countries. The number of nurses increased by 20 % over the five years prior to 2016. Most of these foreign health professionals worked in the United States, the United Kingdom, and Germany. The total number of foreign medical doctors (MDs) in Germany increased from 22,000 in 2008 to over 58,000 in 2019, amounting to 14.5 % of all Germany’s physicians in 2019, up from 4.2 % in 2008. Most of these physicians came from new EU states, mainly Romania, Hungary, and Bulgaria. Another 6 % came from the countries of the WB. The number of doctors per capita has grown much more slowly or remained stable since 2000 in Belgium, France, Poland and the Slovak Republic. For nurses, the growth in the number per capita has been particularly rapid in countries that already had a relatively high number of nurses in 2000 such as Norway, Switzerland and Finland. Albania, Romania, Bulgaria, and all the western Balkans have the higher numbers of migrating health care professionals.

Conclusions: The trends in health care workers has changed in variation to certain country’s characteristics and features. Albanian trend has changed from Italy and Greece migration to Germany, USA and Canada migration. The trend is reversing in Poland and Romania in slow rates. EU-countries and non-EU countries have started to work seriously on reversing the brain drain to brain gain and circulation by improving work conditions, increasing wages, developing talent programs, reducing taxes for returnees, offering better job positions, remaining in close relations with the diaspora and developing better programs for third cycle of education and research. There is much work to be done, especially in Albania, as the data on migration, pull and push factors and brain gain rates are scarce, and more researches are needed in this area.

Keywords: *brain drain, brain gain, migration, health care personnel*

**PROTOKOLL KËRKIMOR MBI TRAJTIMIN FARMAKOLOGJIK TË
ENDOMETRIOZËS PËR NJË CILËSI MË TË MIRË TË JETËS PËR GRATË DHE
PARANDALIMIN E INFERTILITETIT
STUDIM PËR TË ARDHMEN**

MSc. Lejdi Fetahu¹, PhD candidate Brunilda Subashi,

MSc. Erlini Kokalla, MSc. Marjola Muhaj

¹Lejdi Fetahu, Farmaciste, Vlorë

Universiteti 'Ismail Qemali' Vlorë

e-mail: lejdifetahu@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Protokoll i kërkimit demonstroi udhëzimet për kryerjen e studimit. Ai ilustron se çfarë do të bëhet në studim duke shpjeguar çdo pjesë thelbësore të tij dhe si do të kryhet. Ai gjithashtu përshkruan përzgjedhjen e pjesëmarrësve, kohëzgjatjen e studimit, medikamentet dhe testet përkatëse. Endometrioza është një çrregullim gjinekologjik që prek deri në 10% të grave gjatë viteve të tyre riprodhuese dhe shpesh dëmton mirëqenien mendore, fizike, sociale dhe psikoseksuale të grave dhe zakonisht ka një efekt negativ në cilësinë e jetës së lidhur me shëndetin.

Objektivat: Ky protokoll kërkimor synon vlerësimin e trajtimit farmakologjik tek gratë me endometrioze, vlerësimin e dhimbjes, kontrollit dhe pafuqisë, mirëqenies emocionale, mbështetjes sociale dhe vetë-imazhit përmes instrumenteve ENDOPAIN-4D dhe EHP-30, si dhe edukimin e grave mbi trajtimin farmakologjik të endometrioze dhe simptomave të saj.

Metodologjia: Studimi do të kryhet në një popullatë të përfaqësuar nga gra adulte të moshës 18-50 vjeç në qytetin e Vlorës, gjatë periudhës Janar-Dhjetor 2024. Kriteret për përfshirje në studim janë: (1) të jesh femër e rritur. (18-50 vjeç), (2) diagnostikimi i endometrioze, (3) pjesëmarrja vullnetare në studim, (4) plotësimi i pyetësorëve nga gratë me Endometrioze deri në 90%.

Protokoll i kërkimit do të realizohet nëpërmjet ekzekutimit në faza të ndryshme si: rishikimi i literaturës dhe instrumenti i anketimit, përkthimi i instrumentit të anketimit dhe përshtatja e pyetësorit, aplikimi formal për autorizim për të kryer kërkime në një kampion studimor, kryerja e anketimit, periudha e saktë kohore për shpërndarjen e pyetësorit dhe mbledhja e të dhënave, prezantimi i të dhënave duke krijuar një bazë të dhënash në excel, analiza e të dhënave, përpunimi dhe interpretimi i të dhënave, shkrimi i konkluzioneve, plotësimi i draftit të parë, trajtimi i reagimeve, përfundimi i studimit, publikimi dhe prezantimi në kongrese dhe seminare të ndryshme.

Rezultatet e pritshme: Njohja e grave të diagnostikuara me endometrioze me metodat e trajtimit farmakologjik për një cilësi më të mirë të jetës, menaxhimin e dhimbjes dhe pafuqisë, mirëqenies emocionale dhe sociale, përmirësimin e imazhit për veten dhe përshtatjen e një stili jetese të shëndetshëm.

Fjalë kyçe: protokoll kërkimor, trajtim farmakologjik, endometrioze, cilësia e jetës lidhur me shëndetin, infertiliteti.

RESEARCH PROTOCOL ON PHARMACOLOGICAL TREATMENT OF ENDOMETRIOSIS FOR A BETTER QUALITY OF LIFE FOR WOMEN AND PREVENTION OF INFERTILITY FUTURE STUDY

MSc. Lejdi Fetahu¹, PhD candidate Brunilda Subashi,

MSc. Erlini Kokalla, MSc. Marjola Muhaj

¹Contact person: Lejdi Fetahu, Pharmacist, Vlorë

University of Vlora 'Ismail Qemali'

e-mail.: lejdifetahu@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: The research protocol demonstrates the guidelines for conducting the trial. It illustrates what will be done in the study by explaining each essential part of it and how it is carried out. It also describes the eligibility of the participants, the length of the study, the medications and the related tests. Endometriosis is a gynecological disorder that affects up to 10% of women during their reproductive years, and often impairs women's mental, physical, social and psychosexual well-being and usually has a negative effect on health-related quality of life.

Objectives: This study protocol aims the assessment of pharmacological treatment in women with endometriosis, assessment of pain, control and impotence, emotional well-being, social support, and self-image through the ENDOPAIN-4D and EHP-30 instruments, as well as educating women on the pharmacological treatment of endometriosis and its symptoms.

Methodology: The research will be carried out in a population represented by adult women aged 18-50 years in the city of Vlora, during the period January-December 2024. The criteria for inclusion in the study are: (1) being an adult female (18-50 years old), (2) diagnosis of endometriosis, (3) voluntary participation in the study, (4) completion of questionnaires by women with Endometriosis until 90%.

The research protocol will be carried out through execution in different stages such as: literature review and survey tool, translation of the survey instrument and adaptation of the questionnaire, formal application for authorization to conduct research on a study sample, conducting the survey, exact time period for questionnaire distribution and data collection, presentation of data by creating a database in excel, data analysis, data processing and interpretation, writing conclusions, completion of the first draft, dealing with feedback, completion of the study, publication and presentation at various congresses and seminars.

Expected results: Acquaintance of women diagnosed with Endometriosis with pharmacological treatment methods for a better quality of life, management of pain and helplessness, emotional and social well-being, improvement of self-image and adaptation of a healthy lifestyle.

Keywords: research proposal, pharmacological treatment, endometriosis, HRQOL, infertility

“FRIKA DHE ANKTHI TEK PACIENTËT PARA OPERACIONIT, ROLI I INFERMIERIT”

Msc Elvira Qosja

Fakulteti i Shkencave Mjekesore Teknike, Universiteti i Elbasanit

ABSTRAKT

Hyrje: Në ditët e sotme kirurgjia paraqitet një nga mjetet më efikase në mjekimin e shumë sëmundjeve, por pothuaj dhe çdo pacient që ka nevojë për ndërhyrje kirurgjikale provon ndjenjën e frikës dhe të ankthit para operacionit. Spitali, si një institucion që ofron shërbims hëndetësor cilësor, kujdeset që të vendosë besimin dhe komunikimin e hapur me pacientët si edhe të kuptojë dhe mbrojë vlerat psikologjike dhe shpirtërore të çdo pacienti. Një marrëdhënie e plotë besueshmërie midis pacientit dhe stafit mjekësor ka rëndësi thelbësore për një trajtim shëndetësor të suksesshëm.

Qellimi: Të vlerësohet gjendja emocionale dhe psikologjike e pacientit, dhe menaxhimi infermieror ne periudhen preoperatore.

Objektivat: Rritja e njohurive për ankthin dhe frikën, për ti paraprirë qetësisë psikologjike të pacientit preoperatory si dhe zgjerimi i njohurive për rëndësinë e gjendjes shpirtërore dhe psikologjike të pacientit.

Metodologjia: është një studim deskriptiv i kryer ne Spitalin e qytetit te Elbasanit i shtrire ne afatin kohor Janar 2022- janar 2023 duke ju referuar pyetesoreve te bere te pacientet para nderhyrjes kirurgjikale

Rezultatet: Jane perdorur pyetesoret te 145 paciente te shtruar ne spital pergjate vitit 2022. Nga keta 87 meshkuj dhe 58 femra. 95 paciente shprehin gjendje ankthi dhe frike kurse 50 te tjere jane te qete. nga te cilet 45 jane meshkuj dhe 50 femra. Pas bisedes dhe informimit 101 kane siguri te nderhyrja kirurgjikale kurse 44 shprehin friken per periudhen post operatore. Frike nga dhimbjet dhe diskomforti, është pothuajse ndjenje universale dhe ka te beje me friken ndaj dhimbjes para dhe pas operacionit.

Konkluzione : Si konkluzion themi se roli i infermierit në qetësimin e pacientit nga frika dhe ankthi preoperator, varet nga njohuritë që ka ai në lidhje me frikën dhe ankthin, detyrat dhe rolin si infermier, pasi Kujdesi infermieror është pasqyrë e kujdesit shëndetësor. Ne jemi të parët që përballemi me pacientin dhe familjarët.

Fjale kyçe: Ndërhyrje, Post-Operatore, Gjendja Pasikologjike, Ankthi.

"FEAR AND ANXIETY IN PATIENTS BEFORE OPERATION, THE ROLE OF THE NURSE"

MSc Elvira Qosja

Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan

ABSTRACT

Introduction: Nowadays, surgery is one of the most efficient tools in the treatment of many diseases, but almost every patient who needs surgical intervention experiences the feeling of fear and anxiety before the operation. The hospital, as an institution that offers quality health care, takes care to establish trust and open communication with patients, as well as to understand and protect the psychological and spiritual values of each patient. A full relationship of trust between the patient and the medical staff is of fundamental importance for a successful health treatment.

Purpose: To evaluate the emotional and psychological state of the patient, and nursing management in the preoperative period.

Objectives: Increasing knowledge about anxiety and fear, to advance the psychological calm of the preoperative patient as well as expanding knowledge about the importance of the spiritual and psychological state of the patient.

Methodology: A descriptive study carried out in the Hospital of the city of Elbasan in the period January 2022-January 2023 referring to the questionnaires made to the patients before the surgical intervention.

Results: The questionnaires of 145 patients admitted to the hospital during the year 2022 were used. Of these, 87 men and 58 women. 95 patients express a state of anxiety and fear, while the other 50 are calm. of which 45 are men and 50 are women. After the conversation and information,

101 are confident about the surgical intervention, while 44 express fear for the post-operative period. Fear of pain and discomfort is almost a universal feeling and it has to do with the fear of pain before and after surgery.

Conclusions: As a conclusion, we say that the nurse's role in calming the patient from preoperative fear and anxiety depends on the knowledge he has about fear and anxiety, the tasks and the role as a nurse, since nursing care is a reflection of health care. We are the first to face the patient and family members.

Keywords: Intervention, Post-Operative, Psychological State, Anxiety.

VLERËSIMI I STILEVE ‘LEADERSHIP’ NË INFERMIERINË SHQIPTARE*Eriola Grosha¹**“Zoja e Keshillit të Mirë”¹**e.grosha29@gmail.com***ABSTRAKT**

Koncepti i lidërshiptit i aplikuar në menaxhimin infermieror është një temë e re në literaturën shqiptare të infermierisë, por me interes të madh ndërkombëtar. Udhëheqja brenda një fuqie të madhe punëtore siç është infermiera kërkon që drejtuesi i infermierisë të ketë përvojë në profesionin e infermierisë së bashku me aftësi drejtuese për të ruajtur konkurrencën në industrinë komplekse të kujdesit shëndetësor.

Obiektivat

Ky studim hulumton stilin e lidërshiptit në rolet menaxheriale të infermierisë. Objektivi i këtij studimi është të marrë të dhëna mbi karakteristikat specifike të stilit të lidërshiptit të përdorur në Shqipëri. Pyetësi “Blake and Mouton” na inkurajon të mendojmë për stilin e udhëheqjes dhe efektet e tij në produktivitetin dhe motivimin e kampionit tonë.

Metodologjia

Sondazhi u krye duke përdorur pyetësin “Blake and Mouton” tek 407 drejtues dhe koordinatorë të infermierisë në territorin e Shqipërisë gjatë periudhës Qershor-Shtator 2022.

Rezultatet

Bazuar në rezultatet e studimit kampioni i marrë në konsideratë i përket stilit 9.9. Team leader

(9.9) - ka një ndjeshmëri të lartë për personat dhe për arritjen e qëllimeve organizative.

Shumica e pjesëmarrësve të studimit konfirmojnë se vetëm integrimi i shqetësimit për prodhimin dhe njerëzit mund të japë rezultate pozitive dhe të arrijë vizionin e tyre të lidërshiptit. Drejtuesit komunikojnë me punonjësit, ndajnë idetë dhe u japin atyre lirinë e veprimit. Problemet zgjidhen në një konfrontim të drejtpërdrejtë të grupeve të ndryshme dhe ofrojnë zgjidhje të drejta të pranueshme, marrëveshje dhe negociata menjëherë për të gjithë.

Konkluzionet

Ky është një nga studimet e para shqiptare mbi rëndësinë e stilit të lidërshiptit për përmirësimin e cilesisë në punë. Transformimi i sistemit të kujdesit shëndetësor në Shqipëri dhe sfidat nënvizojnë rëndësinë e sigurimit që infermierët të jenë drejtues efektivë në nevojat organizative për të ardhmen. Vlefshmëria e studimit duhet të vërtetohet nga studime të mëtejshme. Kompetencat e stilit mund të përmiresohen në programet e edukimit të infermierisë dhe të përdoren si parametër vlerësimi gjatë përzgjedhjes së menaxherëve të infermierisë.

Fjalë kyçe: lidërshipt infermieror, vetëvlerësim, stile lidërshipti, infermiere, vlerësim, vizion,

THE EVALUATION OF THE LEADERSHIP STYLE OF ALBANIAN NURSES

Eriola Grosha¹

Nurse at Lady of the Good Counsel

e.grosha29@gmail.com

ABSTRACT

The concept of leadership applied to nursing management is a new topic in Albanian nursing literature, but of great international interest. Leadership within a large workforce such as nursing requires the nurse manager to have experience in the nursing profession along with leadership skills to remain competitive in the complex healthcare industry.

Objectives

This study investigates leadership style in nursing managerial roles. The objective of this study is to obtain data on the specific characteristics of the leadership style used in Albania. The Blake Mouton Questionnaire encourages us to think about leadership style and its effects on the productivity and motivation of our sample.

METHODOLOGY

The survey was conducted using the Blake and Mouton questionnaire among 407 managers and nursing coordinators in the territory of Albania during the period June-September 2022.

Findings

Based on the results of the study, the sample considered belongs to style 9.9. Team leader

(9.9) - has a high sensitivity for people and for the achievement of organizational goals.

Most of the study participants confirm that only the integration of concern for production and people, can give positive results and achieve their leadership vision. Leaders communicate with employees, share ideas and give them freedom of action. Problems are solved in a direct confrontation of different groups and offer just acceptable solutions, agreements and negotiations immediately for all.

CONCLUSIONS

This is one of the first Albanian studies on the importance of leadership style for improving quality at work. The transformation of the health care system in Albania and the challenges underline the importance of ensuring that nurses are effective leaders in organizational needs for the future. The validity of the study needs to be verified by further studies. Style competencies can be improved in nursing education programs and used as an evaluation parameter during the selection of nursing managers.

Keywords: nursing leadership, self-esteem, leadership styles, nurse, assessment, vision

SINDROMI I BURNOUT-IT AKADEMIK TEK STUDENTËT E FAKULTETIT TË SHËNDETIT, VLORË

Msc. Erlini Kokalla¹, Ph.Dc. Brunilda Subashi, Msc. Lejdi Fetahu, Msc. Marjola Muhaj

¹ *Personi i kontaktit: Erlini Kokalla, Specialist i Shëndetit Publik, Vlorë
Universiteti "I.Qemali", Vlorë
Cel. 0694782283
e-mail: erlinikokalla@gmail.com*

ABSTRAKT

Hyrje: Burnout-i, edhe pse i cilësuar si një 'fenomen okupacional', duket se po merr një vëmendje të rëndësishme jo vetëm në mjedisin e punës, por edhe atë akademik, duke i bërë kështu studentët, target të të ashtuquajturit burnout-i akademik. Ky fenomen përkufizohet si një reagim negativ emocional, fizik dhe mendor, për shkak të studimit të zgjatur që rezulton në rraskapitje, zhgënjim, mungesë motivimi dhe reduktim të aftësive të studentëve.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është vlerësimi i sindromit të burnout-it akademik tek studentët e fakultetit të Shëndetit (infirmieri dhe infermieri-mami), në qytetin e Vlorës.

Metodologjia: Studimi është kros-seksional dhe përfshin 258 studentë të anketuar gjatë muajve mars-qershor 2023. Të dhënat janë grumbulluar duke përdorur një pyetësor dy-pjesësh;

Informacioni i përgjithshëm për përcaktimin e karakteristikave socio-demografike, profilin akademik dhe aspekte interpersonale;

Shkalla e burnout-it akademik të Bresos për matjen e nivelit të burnout-it akademik, përmes 3 dimensioneve të tij (rraskapitja emocionale, cinizmi dhe efikasiteti akademik). Normaliteti i shpërndarjes së të dhënave është vlerësuar përmes testit Kolmogorov-Smirnov. Testet jo-parametrike Mann-Whitney U dhe Kruskal-Wallis janë aplikuar për vlerësimin e dimensioneve të burnout-it sipas karakteristikave të përgjithshme. Në të gjitha rastet u konsiderua statistikisht sinjifikative një vlerë e $p \leq 0.05$.

Rezultate: Sindromi i burnout-it akademik u evidentua në 22.1% të studentëve të përfshirë në studim. Përsa i përket 3 dimensioneve të burnout-it, 32.6 % e studentëve rezultuan me nivele të larta të rraskapitjes emocionale, 62.8% me nivele të larta të cinizmit dhe 53.9% e studentëve me nivele të ulëta të efikasitetit akademik. Studentët që kanë shprehur një interes të lartë për degën e studimit, rezultojnë të kenë nivele më të larta të efikasitetit akademik. ($p=0.002$)

Konkluzione: Dimensionet e sindromit të burnout-it akademik evidentohen ndjeshëm tek studentët e infermierisë dhe infermieri-mamisë në Fakultetin e Shëndetit, prandaj është i rëndësishëm krijimi i një sistemi universitar bashkëpunues për të nxitur motivimin dhe reduktuar faktorët e mundshëm të burnout-it.

Fjalë kyçe: Burnout-i akademik, studentët e infermierisë, studentët e mamisë, rraskapitje, cinizëm, efikasiteti akademik.

ACADEMIC BURNOUT SYNDROME AMONG NURSING AND MIDWIFERY STUDENTS AT THE FACULTY OF HEALTH

Msc. Erlini Kokalla¹, Ph.Dc. Brunilda Subashi, Msc. Lejdi Fetahu, Msc. Marjola Muhaj

*¹Contact person: Erlini Kokalla, Public Health Specialist, Vlore
University of Vlora "Ismail Qemali"
Cel. 0694782283
e-mail: erlinikokalla@gmail.com*

ABSTRACT

Background: Burnout, although described as an 'occupational phenomenon', seems to be receiving significant attention not only in the work but also in the academic environment, thus making students the target of so-called academic burnout. This phenomenon can be defined as a negative emotional, physical and mental reaction to prolonged study that results in exhaustion, frustration, lack of motivation and reduced of students' abilities.

Purpose: The purpose of this study is to assess the academic burnout syndrome in nursing and midwifery students at the Faculty of Health.

Methodology: The study is cross-sectional and includes 258 students surveyed during March-June 2023. The data were collected using a two-parts questionnaire; 1.General Information Form to determine the socio-demographic characteristics, academic profile and interpersonal aspects; and 2. Bresso's academic burnout scale for measuring the level of academic burnout, through its 3 dimensions (emotional exhaustion, cynicism and academic efficacy). The normality of the data was assessed through the Kolmogorov-Smirnov test. The non-parametric Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests were used for the assessment of burnout dimensions according to general characteristics. In all cases, a value of $p \leq 0.05$ was considered statistically significant

Results: The results showed that the prevalence of academic burnout syndrome was 22.1% among the surveyed. Regarding the 3 dimensions of burnout, about 32.6% of students had high level of emotional exhaustion, 62.8% of students had high level of cynicism, and 53.9% of students suffered from low levels of academic efficacy. Students with high interest in the study field, turn out to have higher levels of academic efficiency($p=0.002$).

Conclusions: Considering that the presence of the academic burnout dimensions is significantly encountered among nursing and midwifery students in the Faculty of Health, the university should establish a cooperative system to motivate students and to reduce the factors of burnout.

Key words: Academic Burnout, nursing students, midwifery students, exhaustion, cynicism, academic efficacy, score.

“PËRDITËSIMI I PROTOKOLLIT INFERMIEROR NË ONKOLOGJI”

Msc Raimonda Lalaj¹; Msc Erald Cocka²; Prof.Dr. Pirro Prifti

*¹Kryeinfermiere Sherbimi Onkologjik QSUNT, Anëtare e BSH KSHI, Pedagoge M.Barleti
mondalalaj@gmail.com*

*²Drejtuësi i KSHI, Pedagog FSHMT, Infermier ICU Stroke Unite,
eraldcocka@kshi.al*

ABSTRAKT

HYRJE: Onkologjia është një shërbim sa sfidues aq edhe interesant,sa i mbushur me shumë sfida të vështira aq edhe dinamik dhe i shumëllojshëm sidomos në aspektin e veprimtarisë profesionale të personelit infermieror.E në fakt tërësia e këtyre manipulimeve e bën komplekse dhënien e kujdesit infermieror në këtë specialitet.Që të realizohet një shërbim sa më adekuat,patjetër që duhet domosdoshmërisht krijimi i disa standarteve (protokolleve) dhe zbatimi i tyre.

OBJEKTIVA: Standartizimi i serisë së manipulimeve infermiere,përshtatja e protokolleve ndërkombëtare dhe homogjenizimi i tyre me standartet e kërkuara edhe për në sistemin tonë shëndetësor. Nëpërmjet këtij punimi shkencor është në objektivat tona edhe nxitja e kolegëve që punojnë në onkologji për përditësim të vazhdueshëm të standarteve,sepse edhe shkenca mjekësore në vazhdim hera herës sjell vërtetime shkencore që mund të bien ndesh me ato ‘te parat’.Rëndesi ka sensibilizimi,parandalimi ne perditsimin e protokollit.

METODOLOGJIA: Eksperienca mbi 40 vjecare si Infermiere dhe Kryeinfermiere në këtë shërbim më jep një qasje reale dhe konstruktive sa i përket protokolleve infermiere në onkologji.Në këtë material shkencor janë të përmbledhura edhe të gjitha shënimet e mia që kam mbajtur me shkrim për thujse 40 vjet.

KONKLuzionet: Në disa periudha kohore është parë e nevojshme përditësimi i protokolleve të veprimtarisë infermiere si një domosdoshmëri për të qënë koherent me zhvillimet shkencore në mjekësi.Vlen shumë për tu theksuar gjithashtu, që materialet e reja janë përvetësuar mirë nga personeli , gjë që është reflektuar në një shërbim shumë më cilësor dhe adekuat,në një feedback pozitiv karshi pacientit.

Fjalë kyce: Onkologji, Infermier,protokolle, edukim, standarte, sensibilizim, parandalim.

"UPDATING THE NURSING PROTOCOL IN ONCOLOGY"

MSc Raimonda Lalaj¹; Msc Erald Cocka²; Prof.Dr.Pirro Prifti.

*¹Chief Nurse of the QSUNT Oncology Service, Member of the BSH KSHI, Lecturer M.Barleti
mondalalaj@gmail.com*

²Head of KSHI, FSHMT Lecturer, ICU Stroke Unit Nurse, eraldcocka@kshi.al

ABSTRACT

INTRODUCTION: Oncology is a service as challenging as it is interesting, as full of many difficult challenges as it is dynamic and diverse, especially in terms of the professional activity of the nursing staff. In fact, the entirety of these manipulations makes the delivery of nursing care complex in this specialty. In order to provide the most adequate service, it is definitely necessary to create some standards (protocols) and implement them.

OBJECTIVE: Standardization of the series of nursing manipulations, adaptation of international protocols and their homogenization with the standards required for our health system. Through this scientific paper, one of our objectives is also to encourage colleagues who work in oncology to continuously update standards, because even ongoing medical science sometimes brings scientific proofs that may conflict with the 'first' ones. The importance is awareness, preventing the protocol from being updated.

METHODOLOGY: Over 40 years of experience as a Nurse and Head Nurse in this service gives me a real and constructive approach regarding nursing protocols in oncology. All my written notes that I have kept for almost 40 years are summarized in this scientific material. .

CONCLUSIONS: In some periods of time, it has been deemed necessary to update nursing activity protocols as a necessity to be coherent with scientific developments in medicine. It is also worth noting that the new materials have been well acquired by the staff, which has been reflected in a much better quality and adequate service, in a positive feedback towards the patient.

Keywords: Oncology, Nursing, Protocols, Education, Standards, Awareness, Prevention.

“ROLI I INFERMIERIT GJATË PANDEMIVE, INCIDENTEVE DHE FATKEQËSIVE NATYRORE DHE SISTEMI I TRIAZHIMIT”

Albert Husha, Alma Gjylaci.

ABSTRAKT

Hyrje: Në dekadën e fundit, 2.6 miliardë njerëz në mbarë botën janë prekur nga tërmetet, përmytjet, uraganet dhe fatkeqësitë e tjera natyrore. Për më tepër, Shqipëria është gjithashtu e ndjeshme ndaj emergjencave kimike, biologjike, radiologjike dhe fatkeqësive të tjera të shkaktuara nga njeriu. Rreziqet e fatkeqësive në Shqipëri komplikohen më tej dhe lidhen me ndryshimin e kushteve demografike dhe socio-ekonomike, urbanizimin e paplanifikuar dhe zhvillimin brenda zonave me rrezik të lartë, degradimin e mjedisit, ndryshimet klimatike, rreziqet gjeologjike, epidemitë dhe pandemitë. Është e qartë se të gjitha këto kontribuojnë në një situatë ku fatkeqësitë kërcënojnë seriozisht ekonominë e Shqipërisë, popullsinë e saj dhe zhvillimin e qëndrueshëm.

Metodologjia: 1-Cikli i menaxhimit të fatkeqësive, 2-Rolet e infermierit në pandemi dhe sëmundje të tjera infektive; 3- Triazhi në raste fatkeqësie.

Zbutja e fatkeqësive fillon me identifikimin e rreziqeve dhe vlerësimin e fatkeqësive të mundshme. Për shembull, vendet e sheshta gjeografike janë të prirura për përmytje kur reshjet janë të mëdha. Ndërtimi i strukturave të tilla si kanalet kulluese, urat apo një diga mund të ndihmojë në uljen e ndikimit të një fatkeqësie. Përpara se të ndodhë një fatkeqësi, në fazën e parapregatitjes, infermieri mund të ndihmojë në zhvillimin e planeve të reagimit dhe pergjigjes se pare ne momentin qe do te ndodhe fatkeqesia dhe të merrni pjesë në praktika, drille, trajnime që ndihmojnë në testimin e planeve dhe simulimin e fatkeqësive reale.

Resultatet: Një faktor i rëndësishëm në reagimin ndaj fatkeqësive janë operacionet e kërkim-shpëtimit. Për shembull, një shpërthim zjarri zakonisht shkakton dëme të pronës. Përveç shuarjes së zjarrit, është e nevojshme edhe ndërtimi i strehimoreve për personat e zhvendosur. Duke qene se prioriteti i kujdesit ndryshon nga pacienti në pacient në varësi të ashpërsisë së gjendjes. Vendimmarrja e saktë është kritike në këtë fazë të menaxhimit të fatkeqësive, duke e bërë të menduarit kritik një aftësi thelbësore për infermierët.

Konkluzionet: Duhet të bëjmë të mirën më të madhe për shumicën e pacienteve, pra të shpëtojmë numrin më të lartë të të mbijetuarve në një incident. Trajtimi i fatkeqësive nuk është një triazhim rutinë i përditshëm ku cdo dite infermieri bën më të mirën për çdo individ.

Fjalë kyçe: Infermier, Pandemi, Fatkeqësi Natyrore, Emergjencia kimike, Sistemet e Triazhit.

"THE ROLE OF THE NURSE DURING PANDEMICS, INCIDENTS AND NATURAL DISASTERS AND THE TRIAGE SYSTEM"

Albert Husha, Alma Gjylaci.

ABSTRACT

Introduction: In the last decade, 2.6 billion people worldwide have been affected by earthquakes, floods, hurricanes and other natural disasters. In addition, Albania is also vulnerable to chemical, biological, radiological and other man-made disasters. Disaster risks in Albania are further complicated and related to changing demographic and socio-economic conditions, unplanned urbanization and development within high-risk areas, environmental degradation, climate change, geological hazards, epidemics and pandemics. It is clear that all these contribute to a situation where disasters seriously threaten Albania's economy, its population and sustainable development.

Methodology: 1-Disaster management cycle, 2-Nurse roles in pandemics and other infectious diseases; 3- Triage in cases of disaster. Disaster mitigation begins with hazard identification and assessment of potential disasters. For example, geographically flat countries are prone to flooding when rainfall is heavy. Building structures such as drainage channels, bridges or a dam can help reduce the impact of a disaster. Before a disaster occurs, in the preparedness phase, the nurse can help develop response and first response plans when the disaster occurs and participate in practices, drills, training that help test the plans and simulation of real disasters.

Results: An important factor in disaster response is search and rescue operations. For example, a fire outbreak usually causes property damage. In addition to extinguishing the fire, it is also necessary to build shelters for the displaced persons. Since the priority of care varies from patient to patient depending on the severity of the condition. Accurate decision making is critical at this stage of disaster management, making critical thinking an essential skill for nurses.

Conclusions: We must do the greatest good for the most patients, save the highest number of survivors in an incident. Disaster management is not a routine daily triage that the nurse does every day the good for each individual.

Keywords: Nurse, Pandemic, Natural Disaster, Chemical Emergency, Triage Systems.

“NDËRLIKIMET E HERSHME NË PERIUDHËN POST-OPERATORE”

K. Vakefliu MSc^{*1,2}, B. Kaleci PhD¹, M. Prapa PhD¹, E. Vakefliu³ M. Agolli MD/PhD⁴

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore, Universiteti Barleti, Tiranë, Shqipëri.

² Blloku Operator Sherbimi Kirurgji e Përgjithshme dhe Digjesticive III, QSUT, Tiranë, Shqipëri.

³ Shërbimi Pneumologjisë, Spitali Rajonal Durrës, Durrës, Shqipëri.

⁴ Shërbimi Kirurgji e Përgjithshme I, QSUT, Tiranë, Shqipëri.

ABSTRAKT

Hyrje: Ndërlikimet e hershme postoperatore përbëjnë moment tepër delikat për sëmundshmërinë dhe vdekshmërinë pas ndërhyrjes. Aftësia për të minimizuar, njohur dhe trajtuar në mënyrë efektive këto probleme është thelbësore për rezultate positive postoperatore. Qëllimi i studimit është evidentimi i faktorëve kryesorë shkaktar për ndërlikime të hershme postoperatore dhe korrelacioni i komplikacioneve me diagnozën kirurgjikale.

Metodologjia: Në këtë studim janë analizuar të dhënat në dhomën e zgjimit për 40 raste të shtruar dhe operuar në Sherbimin e Kirurgjisë së Përgjithshme dhe Digjesticive III (QSUT). Pacientet janë pëfshirë në studim në mënyrë rastësore. U analizuan të dhëna kuantitative dhe semikuantitative të SNQ, sistemin kardiovaskular, respirator dhe sistemi renal.

Instrumentat: Monitor pacienti Mindray e PM, dhe ekzaminimi, vlersimi/ opinion i ekspertit.

Rezultatet: Në rastet me zgjim të vonuar u evidentua kohë e zgjatur e ndërhyrjes kirurgjikale. Nga të dhënat e sistemit kardiovaskular 12% të rasteve manifestojnë çrregullime si rritje të tensionit arterial, çrregullime të rritmit, frekuencës me fibrilacion arterial dhe ekstrasistola ventrikulare. Përsa i përket aktivitetit respirator dhe renal u paraqit në gjëndje normale. Në vlerësimin postoperator të plagës u evidentuan vetëm 5% e rasteve me hemoragji.

Diskutime: Ndërlikimet respiratore lidhen me ventilacionin mekanik, esencialisht me deficitin e dy funksioneve kryesore që sigurohen nga pulmoni eliminimi i CO₂ dhe oksigjenimi. Rëdësi të veçant mbart lloji i anestesizë dhe thellësia e anestesizës. Prgatitja preoperatore dhe menaxhimi medikamentoz në varësi të sëmundjeve shoqëruese ul riskun për komplikacione respiratore postoperatore.

Konkluzione: Ndërlikimet postoperatore lidhen me moshën, kohëzgjatjen e operacionit, llojin e anestesizës, veçoritë anatomike të sistemit vaskular, teknikën e hemostazës, patologjitë malinje dhe sëmundjet shoqëruese. Sidomos pacientët me patologji kardiovaskulare, pulmonare apo sistemike janë më të predispozuar për ndërlikime postoperatore. Monitorimi i parametrave jetik dhe bashkëpunimi reanimator infermier si dhe komunikimi me pacientin duhet të jetë i vazhdueshëm për të evidentuar në kohë komplikacionet.

Fjalë kyçe: Komplikacione Post-Operatore, Reintervent, Sero-Hemoragji, Hemoragji Post-Operatore, Apnoea.

“EARLY INTERACTIONS IN THE POST-OPERATIVE PERIOD”

K. Vakefliu MSc^{1,2}, B. Kaleci PhD¹, M. Prapa PhD¹, E. Vakëfliu³ M. Agolli MD/PhD⁴*

¹Faculty of Medical Sciences, Barleti University, Tirana, Albania.

²General and Digestive Surgery Service Operator Block III, QSUT, Tirana, Albania.

³Pneumology Service, Durrës Regional Hospital, Durrës, Albania.

⁴General Surgery Service I, QSUT, Tirana, Albania.

ABSTRACT

Introduction: Early postoperative complications constitute a very delicate moment for morbidity and mortality after the intervention. The ability to minimize, recognize and effectively treat these problems is essential for positive postoperative results. The purpose of the study is to identify the main causative factors for early postoperative complications and the correlation of complications with surgical diagnosis.

Methodology: In this study, the data in the recovery room for 40 cases admitted and operated on in the General and Digestive Surgery Service III (QSUT) were analyzed. The patients were included in the study in a random way. Quantitative and semiquantitative data of the CNS, the cardiovascular system, the respiratory system and the renal system were analyzed.

Instruments: Mindray ePM patient monitor, and examination, assessment/expert opinion.

Results: In cases with delayed awakening, prolonged time of surgical intervention was evident. From the data of the cardiovascular system, 12% of cases manifest disorders such as increased arterial pressure, growth disorders, frequency with arterial fibrillation and ventricular extrasystole. In terms of respiratory and renal activity, he was presented in a normal state. In the postoperative evaluation of the wound, only 5% of cases with hemorrhage were identified.

Discussions: Respiratory complications are related to mechanical ventilation, essentially to the deficit of the two main functions provided by the lungs, CO₂ elimination and oxygenation. The type of anesthesia and the depth of anesthesia are of particular importance. Preoperative preparation and drug management depending on the associated diseases reduces the risk of postoperative respiratory complications.

Conclusions: Postoperative complications are related to age, duration of surgery, type of anesthesia, anatomical features of the vascular system, hemostasis technique, malignant pathologies and associated diseases. Especially patients with cardiovascular, pulmonary or systemic pathologies are more predisposed to postoperative complications. The monitoring of vital parameters and the cooperation of resuscitators and nurses, as well as communication with the patient, must be continuous in order to identify complications in time.

Keywords: Post-Operative Complications, Reintervention, Sero-Hemorrhage, Post-Operative Hemorrhage, Apnea.

ROLI I INFERMIERIT NË SHËNDETIN PUBLIK¹,Msc. Kaltrina Buzhala¹Departamenti i Menaxhiment Shëndetësor, Fakulteti i Infermierisë Universiteti “AAB” Prishtinë

* buzhalakaltrina@outlook.com

ABSTRAKT

Roli i infermierit si rol kyç në shërbimin dhe promovimin shëndetësor sidomos përgjatë dhe pas pandemisë COVID-19 përbën një ndër temat më aktuale në suazat e shkencave infermiore. Cilat janë politikat e duhura në promovimi dhe dukimin shëndetësor dhe si qëndrojnë në këtë aspekt organizata botërore përbën po ashtu një çështje me rëndësi thelbësore.

Për një kohë të gjatë termi “promovim shëndetësor” është përfshirë në kuadër të praktikave të përbashkëta të mjekësisë parandaluese kurse sot ky term ka një përdorim më të gjerë, si një shtesë në kuadër të shumëneve.

Qëllimi: A ekziston një ndarje konkrete mes asaj që ne njohim si edukim dhe promovim dhe cila është më e efikase, njëra apo tjetra? Përmes këtij hulumtimi synohet që të vihet në pah se:

- Cili është nënkuptimi i termit ‘promovim shëndetësor’ ?
- Si arrihet edukimi përmes promovimit shëndetësor në suaza të shëndetit publik dhe jo vetëm ?
- Cila është mbivendosja ndërmjet dy linjave edukim-promovim shëndetësor?
- Sa e efikase janë politikat e organizatave si OBSH në promovime ?

Metodologjia: Përmes këtij punimi përveç të tjerash synohet që me metodologjinë e hulumtimit, krahasimit të të dhënave, metodologjia e statistikave dhe krahasimit statistikor duke u bazuar edhe kronologjikisht të jepen disa definime dhe konkluzione të cilat bëjnë të njohur rezultatet e promovimit dhe edukimit shëndetësor.

Rezultate: OBSH liston pesë parime kryesorë në këtë drejtim ndër të cilat përfshin popullatën si një tërësi, në të cilën publiku ka një pjesëmarrje efektive. Po e njëjta ka zhvendosur definimin e ‘promovim’-it larg nga termi fillestar i viteve të 80-ta, duke e specifikuar si : Parandalim i sëmundjeve specifike dhe zbulimin e grupeve të rrezikuara. (Shih. Turjaka A. Kujdesi parësor shëndetësor dhe komuniteti 2011, fq.17-19.)

Konkluzion: Duke nisur nga hulumtimet e terminologjisë së viteve 80-të e deri tek problemet moderne që hasen në promovim dhe edukim shëndetësor publik, duke u bazuar edhe në vetë pandeminë dhe çasjen publike kundrejt pandemisë COVID-19, arrijmë në konkluzionin se promovimi dhe edukimi shëndetësor publik luajnë një rol shumë të madh fillimisht në parandalimin e përhapjes së sëmundjeve infektive apo edhe kronike e po aq me rëndësi ky promovim theksohet edhe tek shërimi dhe mirëqenia e përgjithshme e popullatës si tërësi. Përmes zbatimit të politikave shtetërore të promovimit arrihet qëllimi I edukimit shëndetësor publik, kur politikat janë hartuar bazuar në eksperiencat e popullit përballë pandeimeve dhe sëmundjeve kronike.

Fjalët kyçe: Shëndeti Publik, Promovim, Edukim shëndetësor, Politikat shëndetësore.

THE ROLE OF THE NURSE IN PUBLIC HEALTH

*I, MSc. Kaltrina Buzhala**

1 Department of Health Management, Faculty of Nursing, University "AAB" Prishtina

buzhalakaltrina@outlook.com

ABSTRACT

The role of the nurse as a key role in health service and promotion, especially during and after the COVID-19 pandemic, is one of the most current topics in nursing sciences. What are the appropriate policies in health promotion and appearance and how do organizations stand in this regard? world is also a matter of fundamental importance.

For a long time, the term "health promotion" has been included within the common practices of preventive medicine, while today this term has a wider use, as an addition within many professions.

Purpose: Is there a concrete division between what we know as education and promotion and which is more efficient, one or the other? Through this research, it is intended to highlight that:

- What is the meaning of the term 'health promotion'?
- How is education achieved through health promotion in terms of public health and not only?
- What is the overlap between the two health education-promotion lines?
- How efficient are the policies of organizations like WHO in promotions?

Methodology: Through this paper, among others, it is intended that with the methodology of research, data comparison, the methodology of statistics and statistical comparison, based also chronologically, some definitions and conclusions are given which make known the results of health promotion and education.

Results: The WHO lists five main principles in this regard, including the population as a whole, in which the public has an effective participation. This has also shifted the definition of 'promotion' away from the original term of the 80s. , specifying it as: Prevention of specific diseases and detection of vulnerable groups. (See Turjaka A. Primary health care and community 2011, pp. 17-19.)

Conclusion: Starting from the terminology research of the 80s to the modern problems encountered in public health promotion and education, based on the pandemic itself and the public response to the COVID-19 pandemic, we come to the conclusion that promotion and education public health plays a very large role initially in preventing the spread of infectious or even chronic diseases, and this promotion is equally important in the recovery and general well-being of the population as a whole. Through the implementation of state promotion policies, the goal of education is achieved public health, when the policies are designed based on the people's experiences in the face of chronic illnesses and diseases.

Keywords: Public Health, Promotion, Health Education, Health Policies.

USHQYERJA PARENTERALE TEK TË LINDURIT NË PRETERM

Joniada Kalthi

Kryeinfirmiere, Spitali Amerikan 3

ABSTRAKT

HYRJE: Ushqyerja parenterale totale eshte nje nder terapite me efektive e cila ka gjetur zhvillim qe prej vitit 1960. Ushqyerja parenterale perdoret ne rastin e pacienteve te cilet nuk mund te ushqehen nga trakti gastrointestinal, si pasoje e patologjive infantile apo prematuritetit.

Objektivat: Te arrijme te evidentojme komplikacionet dhe te kujdesemi per linjen venoze.

Materiali dhe Metodikat: Ne kete studim ne morem rastet e bebeve te lindur nga periudha qershor 2011-qershor 2015, te cilet gjate diteve te para te jetes kishin nevojte per UP per me shume se 3 dite. Bebet u ndane ne 3 grupe: ELBW; VLBW; LBW. Per secilin grup ne analizuam humbjen mesatare te peshes ne dite, mesataren e dites se jetes kur rifituan peshen e lindjes, mesataren e diteve total me UP dhe mesataren e dites se jetes kur u fillua ushqyerja enterale(UE).

Rezultatet: Ne total u perfshine 29 femije te cilet gjate diteve te para te jetes u vendos kateteri umbilikal dhe moren UP. Per bebet ELBW (gjithseje 2) humbja mesatare ne peshe ishte 16 g/dite; numri mesatar i diteve me UP ishte 9.5 dite , ata rifituan peshen e lindjes pas 10.5 ditesh. Te dy rifilluan UE ne ditin e 3-te te jetes. Per grupin VLBW (total 9 raste) humbja mesatare ne peshe ishte 9.6g/dite, numri mesatar i diteve ne UP ishte 6.5 dite, rifitimi i peshes se lindjes mesatarisht ishte pas 8 ditesh; UE u nis mesatarisht ne ditin e 1.4 te jetes. Per bebet LBW (total 18 raste) humbja mesatare ne peshe ishte 8.2 g/dite; numri mesatar i diteve ne UP ishte 4.5 dite; rifitimi i peshes se lindjes pas mesatarisht 6.2 ditesh; fillimi i UE ne ditin pare te jetes.

Konkluzion: Duke u bazuar ne eksperiencen nder vite ne spitalin tone UP ka rezultuar pothuajse gjithmone efektive dhe komplikacionet kane qene te pakta dhe pa rrezikshmeri.

Fjalë kyçe : ushqyerja parenterale, prematuriteti, kateteri umbilikal.

AN OVERVIEW OF OUR EXPERIENCE IN PARENTERAL NUTRITION OF THE PRETERM NEWBORN

Joniada Kalthi

Head Nurse, American Hospital 3

ABSTRACT

Background: PN is one of the most effective therapies since 1960. PN is used in babies who cannot be enterally fed because of prematurity or different pathologies.

Aim of study: effectiveness of parenteral nutrition in premature babies born in our hospital during June 2011- June 2015

Methods: we included in this study babies born from June 2011- June 2015 that during the first days of life needed PN for more than 3 days. We divided them in three groups ELBW; VLBL; and LBW . For each group we analyzed the mean daily weight loss, the mean day of regaining of the birthweight; the mean number of days that they took any parenteral nutrition and the mean day of starting the enteral feeding.

Results: A total of 29 infants which during the first hours of life needed umbilical catheterisation and took total or partial PN were enrolled. For babies ELBW (total of 2 cases) the mean daily weight loss was 16 g/day; the mean number of days on PN was 9.5 days. They regained birth-weight after 10.5 days. Both of them were started trophic feeds on day 3 of life. On their follow up we noticed that they doubled their birth-weight after 2.8 months. For VLBW group (a total of 9 cases) the mean daily weight loss was 9.6 g/day; the mean number of days on parenteral nutrition was 6.5 days; they regained birth weight after 8 days ; enteral feeds were introduced on 1.4 days of life; For babies LBW (a total of 18 cases) the mean daily weight loss was 8.2 g/day; the mean number of days in PN was 4.5 days; enteral feeding was introduced on day 1 of life; they regained birth weight after 6.2 days.

Conclusions: in our experience, short term administration of PN (less than 2 weeks) was found to be safe.

Keywords: *parenteral nutrition, preterm newborn, umbilical catheterisation.*

TERAPIA VAC NË TRAJTIMIN DHE MENAXHIMIN E TRAJTIMIN E PLAGËVE*M.Sc. Lutfi Lami k/inf SRD, Lector UAMD, Medical Care Lami Director**Msc Blerim Maloku K/inf Medical Care Lami***ABSTRAKT**

Evolucioni i shkencës nga pikëpamja diagnostike dhe terapeutike, përvoja në terren, kontaktet e vazhdueshme në trajtimin e plagëve ecuria dhe evidentimi i faktoreve negative dhe pozitiv në trajtimin dhe vlerësimin e plagëve krahasimisht me metodat e tjera alternative ka klasifikuar terapinë VAC si një nga mekanizmat më të mirë në shërimin e plagëve e cila do të jete një nga prioritetet e zhvillimit si një nga modalitetet më të avancuara të trajtimit të plagëve kronike dhe akute shërimi i vonuar i plagëve veçanërisht në plagët e veshitura, kronike dhe akute të shoqeruara edhe me mbivendosje të diagnozave dytesore çon në rritjen e intesitetit të dhimbjeve, rritje të riskut dhe të komplikacioneve, trajtim të zgjatur dhe rritje të kërkesave për kirurgji të mëdha rindërtuese që imponojnë një barrë të madhe sociale dhe financiare.

Mbyllja me vakum (VAC) është një metodë alternative e menaxhimit të plagës, e cila përdor presionin negativ për të përgatitur plagën për shërim spontan ose me opsione më të vogla rindërtuese. Metoda e aplikimit të VAC përfshin komprimim të plotë, hemostazë adekuate dhe aplikim të veshjes me shkume sterile. Një tub i mbështjellë është futur në shkumë dhe plaga mbyllet me shirit ngjitës për ta bërë atë të ajrosur. Tubi bashkues është i lidhur me një pompë vakum me enë grumbullimi të lëngjeve. Makina jep thithje të vazhdueshme ose me ndërprerje, që varion nga 50 në 125 mmHg. Veshjet VAC ndërrohen në ditën e tretë. Terapia me presion negativ stabilizon mjedisin e plagës, zvogëlon edemën e plagës/ngarkesën bakteriale, përmirëson perfuzionin e indeve dhe stimulon indin e granulimit dhe angiogjenezën. Terapia VAC duket të jetë një e thjeshtë dhe më efektive sesa veshjet konvencionale për menaxhimin e plagëve të veshitura për sa i përket reduktimit të vëllimit të plagës, thellësisë, kohëzgjatjes së trajtimit dhe koston.

Objektivat: Për të vlerësuar efektet e NPWT në plagët kirurgjikale (mbyllja primare, transplantimi i lëkurës ose mbyllja me flap) që pritet të shërohen nga qëllimi parësor. Njohja me sistemin vac, menaxhimi dhe përdorimi i kesaj terapie inovative, avantazhet dhe disavantazhet e terapise vac.

Konkluzione: Përfitimet klinike të V.A.C. ATS trajton të gjitha përmasat e mundshme të plagëve, teknologjia T.R.A.C. dhe alarmet inteligjente ndihmojnë në garantimin e sigurisë së pacientit, Ekranin i madh I aparatit vac me prekje me udhëzuesin e përdoruesit në ekran, jastëku T.R.A.C. e bën të lehtë ndryshimin e veshjes, Kapaciteti i kontejnerit të madh 500 deri 1000ml minimizon numrin e ndryshimeve të kontejnerit. jetëgjatësia e baterisë me orë e bën transportin më të lehtë. Rehati më e madhe e pacientit, Sistemi special i filtrit minimizon erën e plagës. Zgjedhja e nivelit të intensitetit të kompresimit të veshjes Stimulon rrjedhjen e lokalizuar të gjakut dhe redukton kolonizimin bakterial duke ofruar mjedis të lagësht shërues të plagëve. Redukton edemën e lokalizuar dhe përmirëson migrimin e epitelit. Ushtron presion negativ për të tërhequr në mënyrë uniforme plagën e mbyllur (tkurrje plaje). Ofron terapi më efektive sepse presioni nën-atmosferik i synuar monitorohet dhe mbahet në saktësinë dhe efektivitetin e terapisë V.A.C. Nderhyrje me te pakte në lidhje trajtimet standarte. Numri i reduktuar i qelizave bakteriale. Ambienti i mbyllur dhe të lagësht kontrollon në mënyrë perfekte aromën dhe eksudatin. Reduktimi i nderhyrjeve kirurgjikale.

Fjalë kyçe: (NPWT); (VAC); Plagë të veshitura; Terapia e plagës me presion negativ; Veshje me presion nën-atmosferik; Mbyllje me vakum.

WOUND MANAGEMENT USING INNOVATIVE METHODS: VAC THERAPY*M.Sc. Lutfi Lami k/inf SRD, UAMD Lecturer, Medical Care Lami director***ABSTRACT**

The evolution of science from a diagnostic and therapeutic point of view, experience in the field, continuous contacts in the treatment of wounds, progress and evidence of negative and positive factors in the treatment and evaluation of wounds compared to other alternative methods has classified VAC therapy as one of the most effective mechanisms. well in wound healing, which will be one of the development priorities as one of the most advanced modalities for treating chronic and acute wounds, delayed wound healing, especially in difficult, chronic and acute wounds accompanied by overlapping diagnoses secondary leads to increased pain intensity, increased risk and complications, prolonged treatment and increased requirements for major reconstructive surgery that imposes a large social and financial burden.

Vacuum closure (VAC) is an alternative method of wound management that uses negative pressure to prepare the wound for spontaneous healing or with lesser reconstructive options. The method of VAC application includes full compression, adequate hemostasis, and application of a sterile foam dressing. A coiled tube is inserted into the foam and the wound is sealed with duct tape to make it ventilated. The coupling tube is connected to a vacuum pump with a liquid collection vessel. The machine delivers continuous or intermittent suction, ranging from 50 to 125 mmHg. VAC dressings are changed on the third day. Negative pressure therapy stabilizes the wound environment, reduces wound edema/bacterial burden, improves tissue perfusion, and stimulates granulation tissue and angiogenesis. VAC therapy appears to be a simple and more effective than conventional dressings for the management of difficult wounds. in terms of reduction in wound volume, depth, treatment duration and cost.

Objectives: To assess the effects of NPWT on surgical wounds (primary closure, skin graft or flap closure) expected to heal by primary intent. Familiarity with the vac system, management and use of this innovative therapy, advantages and disadvantages of vac therapy.

Conclusions: The clinical benefits of V.A.C. ATS treats all possible wound sizes, T.R.A.C. technology. and smart alarms help ensure patient safety, Large touchscreen vac display with on-screen user guide, T.R.A.C. makes dressing changes easy, Large container capacity of 500 to 1000ml minimizes the number of container changes. hours of battery life make portability easier. Greater patient comfort Special filter system minimizes wound odor Choice of compression intensity level Stimulates localized blood flow and reduces bacterial colonization by providing moist wound healing environment. Reduces localized edema.and improves epithelial migration.Exerts negative pressure to uniformly pull the wound closed (wound contraction).Provides more effective therapy because target subatmospheric pressure is monitored and maintained for the accuracy and effectiveness of V.A.C therapy..Intervention with few in relation to standard treatments. Reduced number of bacterial cells. The closed and humid environment perfectly controls the aroma and the exudate. Reduction of surgical interventions.

Keywords: (NPWT); (VAC); Difficult wounds; Negative pressure wound therapy; Sub-atmospheric pressure coating; Vacuum sealing.

ROLI I MAMIVE DHE KUJDESI QË OFROHET PËR ABORTIN NË MATERNITETIN E KORÇËS

Delantina Mulla

Presidente e Urdhërit të Infermierit, Qarku Korçë

ABSTRAKT

Në ditët e sotme advokacia, përgjegjshmëria, bashkëpunimi dhe kujdesi janë koncepte që mamitë po ofrojnë gjithnjë e më shumë për gratë dhe vajzat për të përmirësuar aksesin e tyre në shëndetin seksual, riprodhues dhe për një abort të sigurt. Gjithashtu mamitë kanë qënë në ballë të ndryshimeve individuale dhe sociale duke dhënë një kujdes, përfshirë edhe kujdesin për abortin për vajzat adoleshente, gratë të cilat kanë të drejtë të lindin në çdo fazë të jetës së tyre. Duhet theksuar se legjislacioni i përshtatshëm është një masë paraprake e rëndësishme për të pasur një abort të përhershëm dhe të sigurt nga pikëpamja mjekësore sidomos për një kategori që jetojnë në varfëri, me identitete të marginalizuara racore dhe etnike, adoleshentet dhe ato që jetojnë në zona rurale.

Mamitë në Maternitetin e Korçës janë të arsimuara dhe me standarte në edukimin në vazhdimësi për të kryer shërbime kompetente, gjithëpërfshirëse dhe të sigurt në lidhje me abortin.

Dhënia dhe marrja e informacionit është parandalimi i vetëm i komplikacioneve. Informacionet e dhëna mbi planifikimin familjar, rëndësinë e tij dhe përdorimi i masave kontraceptive shmangin një shtatzëni të padëshiruar dhe për pasojë abortin.

Qëllimi i studimit është marrja e informacionit dhe paraqitja e të dhënave rreth abortit, llojeve të tij dhe pasojave. Duke parë ndikimin e faktorëve si niveli i arsimimit, moshë e madhe në martesën e parë dhe moshë në shtatzëninë e parë çojnë në rritjen e mundësisë për abort spontan duhen marrë gjithmonë masa për kujdes më të madh, ndërgjegjësim dhe edukim për vajzat dhe gratë. Planifikimi familjar, ekzaminimet dhe konsultat e here pas hershme me mjekun gjinekolog, shmangin dështimin e shtatzënisë, komplikacionet e saj dhe infertilitetin e vajzës apo gruas.

Ky studim u krye për periudhën janar 2019 deri në muajin dhjetor të vitit 2022 në Maternitetin e Korçës. Të dhënat e paraqitura u morrën nga dokumentacioni i pavionit të gjinekologjisë dhe kartotekës së Maternitetit. Ndërtimi i grafikëve është bërë sipas llojeve të aborteve, grup moshave, vendbanimit, nivelit arsimor dhe nëse lishin pasur aborte të mëparshme.

FJALË KYÇE: *abort, shtatzëni e padëshiruar, planifikim familjar, konsent, infertilitet*

THE ROLE OF MIDWIVES AND THE CARE OFFERED FOR ABORTATION IN KORÇA MATERNITY

Delantina Mulla

Presidente e Urdhërit të Infermierit, Qarku Korçë

ABSTRACT

Nowadays advocacy, accountability, collaboration and care are concepts that midwives are increasingly offering to women and girls to improve their access to sexual, reproductive health and safe abortion. Midwives have also been at the forefront of individual and social change by providing care, including abortion care for teenage girls, women who have the right to give birth at any stage of their lives. It should be emphasized that appropriate legislation is an important precautionary measure to have a permanent and safe abortion from a medical point of view, especially for a category that lives in poverty, with marginalized racial and ethnic identities, adolescents and those living in rural areas.

The midwives in Korça Maternity are educated and have standards in continuing education to perform competent, comprehensive and safe services related to abortion.

Giving and receiving information is the only prevention of complications. The information given on family planning, its importance and the use of contraceptive measures avoid an unwanted pregnancy and consequently abortion.

The purpose of the study is to obtain information and present data about abortion, its types and consequences. Seeing the influence of factors such as the level of education, older age at first marriage and age at first pregnancy lead to an increase in the possibility of spontaneous abortion, measures should always be taken for greater care, awareness and education for girls and women. Family planning, examinations and frequent consultations with the gynecologist avoid pregnancy failure, its complications and infertility of the girl or woman.

This study was conducted for the period January 2019 to December 2022 in the Maternity Hospital of Korça. The presented data were obtained from the documentation of the gynecology ward and the Maternity card file. The construction of the graphs was done according to the types of abortions, age group, place of residence, educational level and if they had previous abortions.

KEYWORDS: *abortion, unwanted pregnancy, family planning, consent, infertility*

KOMUNIKIMI I DIAGNOZËS TEK PACIENTËT ME KANCER TË AVANCUAR*Elena Drenesku¹, Emisa Velo², Paola Saro³*¹ *Pedagoge, Universiteti Fan S. Noli*” Cel: 0676094211 elenadrenesku@yahoo.com² *Pedagoge, Universiteti Fan S. Noli*” Cel: 0684048799 emisavelo@yahoo.com³ *Pedagoge, Universiteti Fan S. Noli*” Cel: 0676317053 p_saro@live.com**ABSTRAKT**

Ky punim lidhet me komunikimin e diagnozës tek një pacient me kancer të avancuar e cila nënkupton një pritshmëri të ulët jetese afërsisht më pak se një vit ose më pak se 6 muaj.

Të komunikosh diagnozën në rastin e një kanceri të avancuar është një ngjarje stresuese, e vështirë dhe që ndryshon jetën e individit. Dhënia e lajmit të keq është shqetësues për pacientët, familjarët dhe shpesh është i pakëndshëm edhe për stafin mjekesor që e jep atë. Komunikimi i një diagnoze të tillë kërkon durim, aftësi shumë të mira komunikuese dhe duhet trajtuar me ndjeshmëri për të gjitha palët e përfshira. Ka disa mënyra për t'u dhënë pacientëve lajmin e keq duke përdorur teknikat dhe metodat e komunikimit ku në qendër është pacienti duke mbajtur një perspektive realiste, me një qasje fleksibël e cila është thelbësore për të plotësuar nevojat e pacientëve dhe familjarëve.

Qëllimi i këtij punimi është të ofrojë një përmbledhje mbi dobinë e modeleve të komunikimit të lajmit të keq nga ana e infermierëve dhe se si është realisht situata në rrethin e Korçës me pacientë që vuajnë nga sëmundje terminale nëpërmjet analizimit të eksperiencës së tyre mbi mënyrën e komunikimit të diagnozës. Ka ende shumë për të bërë në praktikën infermirore për mënyrën sesi duhet t'i komunikojmë një pacienti diagnozën, stadin e sëmundjes së tij, mënyrën e trajtimit gjë që i bën këta pacientë një grup nga më të vështirët për t'u kujdesur prandaj edhe komunikimi merr vlerën e tij më të mëdhe.

Kërkimi është bazuar në hulumtim dhe është realizuar nëpërmjet intervistës me anë të pyetësorit të përgatitur e të përdorur në rrethin e Korçës. Për anketimin e pacientëve është marrë konsenti i secilit pacient apo familjar të përfshirë në studim. Pacientëve dhe familjarëve i u është dhënë informacion në lidhje me qëllimin e këtij studimi dhe secili prej tyre ka shprehur gatishëri të plotë për të qënë pjesë e tij.

Infermierët mund të mbështesin shpërndarjen e lajmit të keq duke përdorur strategjitë e komunikimit dhe për rrjedhojë të mbajnë komunikimin me pacientët dhe familjarët e tyre në mënyrë efektive dhe produktive.

FJALË KYÇE: *komunikim, lajmi i keq, kancer i avancuar, mbeshtetje psikologjike, cilësi e jetës.*

COMMUNICATION OF THE DIAGNOSIS IN PATIENTS WITH ADVANCED CANCER

Elena Drenesku¹, Emisa Velo², Paola Saro³

¹ *Pedagoge, Universiteti Fan S. Noli'' Cel: 0676094211 elenadrenesku@yahoo.com*

² *Pedagoge, Universiteti Fan S. Noli'' Cel: 0684048799 emisavelo@yahoo.com*

³ *Pedagoge, Universiteti Fan S. Noli'' Cel: 0676317053 p_saro@live.com*

ABSTRACT

This paper is related to communicating the diagnosis to a patient with advanced cancer which means a low life expectancy of approximately less than a year or less than 6 months.

Communicating the diagnosis of advanced cancer is a stressful, difficult and life-changing event for the individual. Giving bad news is distressing for patients, families, and often uncomfortable for the medical staff who deliver it. Communicating such a diagnosis requires patience, very good communication skills and must be handled with sensitivity for all parties involved. There are several ways to break the bad news to patients using patient-centered communication techniques and methods while maintaining a realistic perspective, with a flexible approach that is essential to meet the needs of patients and families.

The purpose of this paper is to provide a summary on the usefulness of the models of communication of bad news by nurses and how the situation is really in the district of Korça with patients suffering from terminal diseases by analyzing their experience on the way of communication of the diagnosis. There is still a lot to be done in nursing practice about how we should communicate to a patient the diagnosis, the stage of his disease, the way of treatment, which makes these patients one of the most difficult groups to care for, therefore communication takes its greatest value.

The research is based on research and was carried out through an interview using a questionnaire prepared and used in the district of Korça. For the patient survey, the consent of each patient or family member included in the study was obtained. Patients and family members have been given information about the purpose of this study and each of them has expressed full willingness to be part of it.

Nurses can support the delivery of bad news by using communication strategies and therefore keep communication with patients and their families effective and productive.

KEY WORDS: *communication, bad news, advanced cancer, psychological support, quality of life.*

RISHIKIMI I KURRIKULËS MAMI NË FSHMT DHE PËRSHTATJA SIPAS DIREKTIVAVE TË BE

Albana Poloska¹, Risida Gjonej¹, Blerina Duka², Erisa Grabocka³

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

²Presidente e Urdhrit Infermierit

³Universiteti Korçë “Fan.S Noli”

albana.poloska@yahoo.com

ABSTRACT

Hyrje: Misioni i kurrikulës “Mami” është të diplomojë student që kanë përvetësuar njohuri dhe aftësi profesionale në fushën e Obstetrikë -Gjinekologji, dhe do të jenë të aftë për të menaxhuar ose adresuar problematikat në sistemin shëndetësor. OBSH raporton për rritje të sëmundshmërisë, rritje e moshës amtare të lindjes së fëmijës së parë dhe mungesa e stafit bën që sistemi shëndetësor të jetë i mbingarkuar kjo sjell rritje të kostos dhe rënie të cilësisë së shërbimit. UNFPA ka si prioritet forcimin e kapaciteteve institucionale të fuqisë punëtore të Shëndetit Seksual dhe Riprodhues (SHSR), si dhe forcimin e rrjeteve profesionale dhe akademike ndërmjet institucioneve dhe shoqërive rajonale dhe globale, përfshirë mamitë, në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore (EECA).

Qëllimi: është rishikimi i kurrikulës dhe qasja e një programi bashkëkohor “Mami” duke e përshtatur sipas nevojave të vendit me fokus studentin për të patur personel kompetent dhe me standarte të larta profesionale në shëndetësi.

Metodologjia: Rishikimi i literaturave të huaja dhe programi në FSHMT për identifikimin e mangësive dhe implementimin e një kurrikule sa më afër direktivave të BE.

Rezultatet: Shyrtimi i literaturave të huaja të bazuara sipas direktivave të BE dhe standarteve të OBSH vendos theksin në një student të aftë të përqafoj praktikën e bazuar në evidenca, të ofroj kujdes me cilësi të lartë bazuar në të dhënat më të mira të disponueshme dhe të vlerësoj gjykimin klinik dhe preferencën e pacientit. Një vlerësim i detajuar i kurrikulës “Mami” në vendet dhe territoret e EECA lidhur me kompetencat e nevojshme për ofrimin e shërbimit (SHSR) në përputhje me udhëzimet më të fundit të UNFPA dhe OBSH është kryer në qershor – korrik 2023. Gjetjet kryesore të këtij vlerësimi nxjerrin në pah mangësitë e kompetencave të studentit dhe ulje te krediteve të lëndëve të kujdesit infermieror.

Konkluzione: Harmonizimi i kurrikulës nga vendet e ngjashme me sistemin tonë shëndetësor dhe arsimor do të sjellë një një mami kompetente që jep një qasje holistike të kujdesit.

Rekomandimet: politikat duhet të fokusohen në rritjen e përpjekjeve të avokimit kombëtar dhe rajonal për avancimin e arsimit të mamisë. Rritja e krediteve të kujdesit infermieror sjell një Mami që jep kujdes kosto-efektiv, përmirësim të cilësisë së shërbimit, pacientë të kënaqur. Për rishikimin dhe riformatimin e një kurrikule adekuate nevojitet krijimi i një grupi pune për hartimin e kurrikulave, identifikimin e nevojave të vendit dhe përshtatshërinë e një kurrikule bashkëkohore.

Fjalë kyç: kurrikul, student, Mami, aftësi,qasje,cilësi,sistem shëndetësor

REVIEW OF THE MIDWIFE CURRICULUM IN FSHMT AND ADAPTATION ACCORDING TO EU DIRECTIVES

Albana Poloska¹, Risida Gjonej¹, Blerina Duka², Erisa Grabocka³

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

²Presidente e Urdhrit Infermierit

³Universiteti Korçë "Fan.S Noli"

albana.poloska@yahoo.com

ABSTRACT

Introduction: The mission of the "Midwife" curriculum is to graduate students who have acquired knowledge and professional skills in Obstetrics-Gynecology, field and will be able to manage or address problems in the health system. According to the WHO, we have an increase in morbidity, an increase in the age of mothers giving birth to their first child, the lack of staff causes the health system to be overloaded, this leads to an increase in cost and a decrease in the quality of service. UNFPA prioritizes strengthening the institutional capacity of the Sexual and Reproductive Health (SRH) workforce, as well as strengthening professional and academic networks between regional and global institutions and societies, including midwives, in Eastern Europe and Central Asia (EECA).

The goal is the revision of the curriculum and the approach of a contemporary "Midwife" program by adapting it according to the needs of the country with a focus on the student to have competent personnel with high professional standards in the health system.

Methodology: Review of foreign literature and program at FSHMT to identify deficiencies and implement a curriculum as close as possible to EU directives.

Results: The introduction of foreign literature based on EU directives and WHO standards puts the emphasis on the student who must be able to embrace evidence-based practice, provide high-quality care based on the best data available and evaluate clinical judgment and patient preference. A detailed evaluation of the "Midwives" curriculum in EECA countries and territories related to competences needed for service delivery (SHSR) in accordance with the latest UNFPA and WHO guidelines was carried out in June - July 2023. The main findings of this evaluation highlight the deficiencies of the student's competencies and the decrease in the credits of the nursing care courses.

Conclusions: Harmonizing the curriculum from similar countries with our health and education system will lead to a competent midwife who provides a holistic approach to care.

Recommendations: policies should focus on increasing national and regional advocacy efforts to advance midwifery education. Increasing nursing care credits brings a Midwife who provides cost-effective care, improved service quality, satisfied patients. For the review and reformatting of an adequate curriculum, it is necessary to create a working group for the design of curricula, the identification of the country's needs and the suitability of a contemporary curriculum.

Key words: curriculum, student, midwife, skills, access, quality, health system

LLOJET E KUJDESIT DIADIK TË PACIENTËVE ME MULTIMORBIDITET DHE KUJDESTARËT E TYRE JOFORMALË, NJË ANALIZË PARAPRAKE

Federico Ferro¹ | Ilaria Erba^{1,4} | Manuela Saurini¹ | Alta Arapi¹ | Sajmira Aderaj¹ | Gennaro Rocco^{2,3} | Ercole Vellone^{1,5} | Maddalena De Maria^{1,2}

¹ Universiteti Tor Vergata i Romës, Romë, Itali

² Universiteti Katolik "Zoja e Këshillit të Mirë", Tiranë, Albani

³ Qendra e Ekselencës për Bursën e Infermierisë, Romë, Itali

⁴ Universiteti Ndërkombëtar Saint Camillus i Romës dhe Shkencat Mjekësore (UniCamillus), Roma, Itali

⁵ Universiteti Mjekësor Wroclaw, Poloni

ABSTRAKT

Hyrje

Për të ruajtur stabilitetin e multimorbiditetit, vetëkujdesi është thelbësor. Ai përfshin sjelljet e ruajtjes së shëndetit, monitorimin dhe menaxhimin e sëmundjeve kronike (mirëmbajtjen e kujdesit për veten, monitorimin e vetë-kujdesit dhe menaxhimin e vetë-kujdesit). Pavarësisht përfitimeve të vetë-kujdesit, është e vështirë të kryhet. Pra, kujdestarët joformalë mund të kontribuojnë dhe mbështesin pacientin për të kryer sjellje adekuate të vetë-kujdesit. Pacienti dhe kujdestari, krijojnë një diadë dhe ndikojnë njëri-tjetrin. Dallimet në kryerjen e vetë-kujdesit dhe kontributit të kujdestarit në kujdesin ndaj vetes në menaxhimin e sëmundjeve kronike, përcaktojnë lloje të ndryshme të diadave (të orientuara nga pacienti, të orientuar nga kujdestari, të orientuar drejt bashkëpunimit, jo kongruente). Njohja se si diadat kryejnë vetë-kujdes dhe CC ndaj vetëkujdesit në diada MCC do të jetë e dobishme për infermierinë për përshtatjen e ndërhyrjeve për përmirësimin e vetë-kujdesit dhe kontributet e kujdestarëve (CC) në sjelljet e vetë-kujdesit.

Qellimi: Për të ekzaminuar sjelljet e vetë-kujdesit dhe CC për vetë-kujdes në diada të ndryshme dhe për të identifikuar karakteristikat e pacientit dhe kujdestarit që lidhen me çdo lloj kujdesi diadik.

Metodat: Analiza paraprake e një studimi ndërsektorial. Për të matur vetëkujdesin dhe CC me vetëkujdesin, janë përdorur përkatësisht Inventari i Vetëkujdesit të Sëmundjeve Kronike dhe Indeksi i Kontributit të Kujdestarit në Vetëkujdesin e Sëmundjeve Kronike. Shkalla e tipit të menaxhimit të simptomave dyadike u përdor për të identifikuar llojet e kujdesit diadik.

Rezultatet: U regjistrua një kampion prej 541 diadash pacient-kujdestar. Pacientët ishin kryesisht femra (55.8%), me një moshë mesatare 76.54 (± 7.23) vjeç. Kujdestarët ishin kryesisht femra (71.3%) me një moshë mesatare 52.71 (15.06) vjeç. Në diadat e orientuara nga pacienti, pacientët treguan rezultate të larta të mirëmbajtjes, monitorimit dhe menaxhimit të vetë-kujdesit. Në diadat e orientuara nga kujdestari dhe bashkëpunuese, kujdestarët treguan CC të lartë ndaj mirëmbajtjes, monitorimit dhe menaxhimit të vetëkujdesit të pacientëve. Përndryshe, në diada të papajtueshme, pacientët dhe kujdestarët raportuan nivele të ngjashme të vetë-kujdesit dhe CC me vetëkujdesin e pacientit, përveç rasteve kur në CC me menaxhimin e vetë-kujdesit të pacientit që ishte dukshëm më i lartë se menaxhimi i vetë-kujdesit të pacientëve. Në diadat e orientuara nga pacienti, pacientët ishin më të rinjtë me statusin më të lartë njohës, numrin më të vogël të sëmundjeve shoqëruese dhe shtrimin në spital. Në diadat e orientuara nga kujdestari, pacientët ishin më të moshuarit me statusin më

të keq njohës. Pacientët e këtyre diadave kishin një numër më të lartë të shtrimeve në spital krahasuar me diadat e orientuara nga pacienti dhe ato bashkëpunuese dhe kishin një numër më të lartë të komorbiditeteve krahasuar me diadat e orientuara nga pacienti. Kujdestarët e diadave të orientuara nga kujdestari paraqitën numrin më të madh të kujdesit. Në diadat e orientuara nga bashkëpunimi, pacientët ishin më të moshuar dhe më pak të arsimuar me më shumë sëmundje shoqëruese dhe shtrime në spital, status më të ulët njohës krahasuar me diadat e orientuara nga pacienti. Kujdestarët e këtyre diadave ishin kryesisht femra, duke siguruar një numër më të madh orësh për kujdesjeje krahasuar me diadat e orientuara nga pacienti. Në diadat e papajtueshme, pacientët ishin më të moshuar, kishin nivele më të ulëta të edukimit dhe statusit njohës, një numër më të madh të sëmundjeve shoqëruese, krahasuar me diadat e orientuara nga pacienti. Kujdestarët perceptuan mbështetje më të ulët sociale dhe varësi më të madhe kohore dhe ngarkesë fizike në krahasim me diadat bashkëpunuese.

Diskutim: Ne zbuluam se shumica e diadave ishin të orientuara drejt bashkëpunimit. Kjo do të thotë që menaxhimi i MCC-ve përfshin si pacientët ashtu edhe anëtarët e familjes. Disa karakteristika sociodemografike dhe klinike të pacientit dhe kujdestarit janë të lidhura me lloje të ndryshme të kujdesit diadik. Profesionistët e kujdesit shëndetësor duhet të vlerësojnë dhe identifikojnë llojin e diadave për të krijuar ndërhyrje edukative të përshtatura për çdo lloj kujdesi diadik dhe për të promovuar menaxhimin efektiv të sëmundjes.

DYADIC CARE TYPES OF PATIENTS WITH MULTIMORBIDITY AND THEIR INFORMAL CAREGIVERS, A PRELIMINARY ANALYSIS

Federico Ferro¹ | Ilaria Erba^{1,4} | Manuela Saurini¹ | Alta Arapi¹ | Sajmira Aderaj¹ | Gennaro Rocco^{2,3} | Ercole Vellone^{1,5} | Maddalena De Maria^{1,2}

¹ Tor Vergata University of Rome, Rome, Italy

² Catholic University "Our Lady of Good Counsel", Tirana, Albany

³ Centre of Excellence for Nursing Scholarship, Rome, Italy

⁴ Saint Camillus International University of Rome and Medical Sciences (UniCamillus), Roma, Italia

⁵ Wroclaw Medical University, Poland

ABSTRACT

Introduction: To maintain the stability of multimorbidity self-care is essential. It includes behaviours of maintaining health, monitor and manage chronic illnesses (self-care maintenance, self-care monitoring and self-care management). Despite the benefits of self-care, it is difficult to perform. So, informal caregivers can contribute and support patient to perform adequate self-care behaviours. Patient and caregiver, compose a dyad, and influence each other. The differences in performing self-care and caregiver contribution to self-care in the managing of chronic illnesses, define different types of dyads (patient-oriented, caregiver-oriented, collaborative-oriented, incongruent). Knowing how dyads perform self-care and CC to self-care in MCC dyads will be useful for nursing for tailoring interventions for improving self-care and caregiver contributions (CC) to self-care behaviours.

Aim: To examine self-care behaviours and CC to self-care in different dyads, and identify patient and caregiver characteristics associated with each dyadic care type.

Methods: Preliminary analysis of a cross-sectional study. To measure self-care and CC to self-care, the Self-Care of Chronic Illness Inventory and The Caregiver Contribution to Self-Care of Chronic Illness Index, respectively were used. The Dyadic Symptom Management Type Scale was used to identify dyadic care types.

Results: A sample of 541 patient-caregiver dyads was enrolled. Patients were mostly female (55.8%), with a mean age of 76.54 (± 7.23) years. Caregiver were mostly female (71.3%) with a mean age of 52.71 (15.06) years. In the patient-oriented dyads, patients showed high scores self-care maintenance, monitoring and management. In caregiver-oriented and collaborative dyads, caregivers showed high CC to patients' self-care maintenance, monitoring, management. Otherwise, in incongruent dyads, patients and caregivers reported similar levels of self-care and CC to patient self-care unless in CC to patient self-care management that was significantly higher than patients' self-care management. In the patient-oriented dyads, patients were the youngest with highest cognitive status, fewest number of comorbidities and hospital admissions. In caregiver-oriented dyads, patients were the oldest with the worst cognitive status. Patients of these dyads had a higher number of hospital admissions compared with the patient-oriented and collaborative dyads and had a higher number of comorbidities compared with the patient-oriented dyads. Caregivers of the caregiver-oriented dyads presented the greatest number of caregiving. In the collaborative-oriented dyads, patients were older and less educated with more comorbidities and hospital admissions, lower cognitive status compared with the patient-oriented dyads. Caregivers of these dyads were mainly female, providing a greater number of caregiving hours compared with the patient-oriented dyads. In the incongruent dyads, patients were older, had lower levels of education and cognitive status, a greater number of comorbidities, compared with the patient-oriented dyads. Caregivers perceived lower social support, and higher time-dependence and physical burden compared with the collaborative dyads.

Discussion

We found that the majority of dyads were collaborative-oriented. This means that the management of MCCs involve both patients and family members. Several sociodemographic and clinical characteristics

of patient and caregiver are associated with different dyadic care types. Healthcare professionals should assess and identify the type of dyads to create tailored educational interventions to each dyadic care type and to promote effective disease management.

POSTERA INFERMIERI

FOKUS GRUP ANALIZË E STUDENTËVE MASTER TË INFERMIERISË LIDHUR ME MODELET E KUJDESIT KRONIK

Msc. Luljeta Habilaj¹, Assoc. Prof. Fatjona Kamberi²

¹Studente, Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali" Albania. luljetahabilaj123@gmail.com

²Profesore, Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali" Albania. fatjona.kamberi@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Kujdesi kronik është një qasje e fokusuar te pacienti për t'u ofruar pacientëve me sëmundje kronike njohuri dhe aftësi për t'i ndihmuar ata të kuptojnë më mirë gjendjen e tyre shëndetësore dhe të respektojnë trajtimin për rezultate më të mira në shëndet.

Qëllimi: Të vlerësojë njohuritë e studentëve të infermierisë në programet master në Fakultetin e Shëndetit të Universitetit "Ismail Qemali" Vlorë në lidhje me modelet e kujdesit kronik gjatë periudhës së studimit, si dhe të evidentoj qëndrimet e tyre.

Metodologjia: Ky është një studim përshkrues transversal me fokus metodën e fokus grupit për kujdesin kronik dhe integrimin e tij në kurrikulat e infermierisë. Fokus grupi u zhvillua në Qershor 2023 dhe përfshinte 12 pjesëmarrës: 10 studente femra dhe 2 studentë meshkuj. Për të mbledhur të dhënat u përdor një listë pyetjesh të drejtuara bazuar në literaturën mbi modelet e kujdesit kronik. Pjesëmarrësit shprehën vullnetin e tyre për të qenë pjesë e studimit duke nënshkruar pëlqimin e informuar. Diskutimi zgjati 90 minuta.

Rezultatet: Gjatë diskutimit në fokus grup, pjesëmarrësit deklaruan se nuk kishin njohuri për modelet e kujdesit kronik; disa prej tyre deklaruan se në Shqipëri janë zbatuar modele të kujdesit kronik dhe disa të tjerë jo. Përsa i përket qëndrimit të tyre ndaj modeleve të kujdesit kronik, ata kishin një qëndrim pozitiv, duke i konsideruar të nevojshme për të ndihmuar pacientët me sëmundje kronike.

Konkluzione: Bazuar në diskutime, njohuritë e studentëve ishin shumë të kufizuara për modelet e kujdesit kronik si rezultat i përfshirjes së pakët ose aspak të modeleve të kujdesit kronik në kurrikulat e infermierisë të programeve në të cilat ata studionin.

Fjalë kyçe: Studentët e infermierisë, modelet e kujdesit kronik, njohuritë, qëndrimet, integrimi, fokus grupi.

A FOCUS GROUP ANALYSIS OF MASTER DEGREE NURSING STUDENTS REGARDING MODELS OF CHRONIC CARE

Msc. Luljeta Habilaj¹, Assoc. Prof. Fatjona Kamberi²

¹Student, Department of Nursing, Faculty of Health, University of Vlora "Ismail Qemali" Albania.
luljetahabilaj123@gmail.com

²Professor, Scientific Research Centre for Public Health, Faculty of Health, University of Vlora "Ismail Qemali" Albania. fatjona.kamberi@univlora.edu.al

ABSTRACT

Introduction: Chronic care is a patient-centered approach to providing chronically ill patients with knowledge and resources to help them better understand their conditions and pursue treatment for better outcomes.

Purpose: To evaluate the knowledge of nursing students in master's programs at the Faculty of Health of "Ismail Qemali" University of Vlora regarding chronic care models during the study period, as well as to find out their attitudes.

Methodology: This is a descriptive cross-sectional study using the focus group method about chronic care and its integration into nursing curricula. The focus group took place in June 2023 and included 12 participants: 10 female students and 2 male students. A list of guided questions based on the literature on chronic care models was used to collect the data. The participants expressed their willingness to be part of the study by signing the informed consent. The discussion lasted 90 minutes.

Results: During the focus group discussion, the participants stated that they had no knowledge of chronic care models; some of them stated that chronic care models were implemented in Albania, and some others did not. Regarding their attitude towards chronic care models, they had a positive attitude, considering them necessary to help patients with chronic diseases.

Conclusions: Based on the discussion, the knowledge of students was very limited on chronic care models as a result of little or no inclusion of chronic care models in the nursing curricula of the programs in which they studied.

Keywords: Nursing students, chronic care models, knowledge, attitudes, integration, focus group.

PARANDALIMI I ZHVILLIMIT TË KANCEREVE TË LIDHURA ME DIETËN PËRMES ZAKONEVE TË TË USHQYERIT SHËNDETSHËM

Xhesika Dine

Master Shkencor në Shkenca Infermierore

e-mail: xhesikadine@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Kanceri parashikohet të jetë shkaku kryesor i vdekjeve në çdo vend të botës deri në fund të këtij shekulli. Si infermierë të ardhshëm dhe anëtarë të besuar të ekipit shëndetësor, studentët e infermierisë kanë rol unik pasi duhet të jenë këshillues dhe propagandues të fortë të adaptimit të sjelljeve të shëndetshme te pacientët apo tek çdo person tjetër që riskon mirëqenien e tij për shkak të ushqyerjes jo të shëndetshme. Njohuritë mbi ushqyerjen përbëjnë një faktor kritik që i motivon individët të shmangin sjellje jo të shëndetshme.

Qëllimi: Vlerësimi i nivelit të njohurive të studentëve, në lidhje me ushqyerjen e shëndetshme për parandalimin e kancereve të lidhura me dietën

Metoda: Ky studim u zhvillua në një mostër prej 202 studentësh të Fakultetit të Shëndetit në Universitetin “Ismail Qemali”, Vlorë. Ata aprovuan pjesëmarrjen, me ruajtjen e anonimitetit të të dhënave të tyre. Studentët i përkisnin cikleve të studimit Bachelor, Master dhe çdo viti të studimit, sipas ciklit përkatës.

Rezultatet: Studentët pjesëmarrës ishin të moshës 19-45 vjeç. 25,2% i takonin moshës 20 vjeç, ndërsa një pakicë prej 1,5% dhe 1% i takojnë moshave 42;45 vjeç. Nga këta studentë 70.3% ishin femra dhe 29.7% meshkuj. 65% e studentëve u përgjigjën saktë pyetjeve të pyetësorit. Po ashtu u konstatua një lidhje mes gjinisë dhe disa prej variablave matëse të njohurive që ata kishin në lidhje me temën e studimit ($p < 0.05$).

Konkluzione: Njohuritë e studentëve të Fakultetit të Shëndetit ishin përgjithësisht të mira përsa i përket ushqyerjes së shëndetshme dhe rolit të saj në parandalimin e kancereve të lidhura me dietën. Ekziston një lidhje sinjifikative mes gjinisë dhe njohurive që studentët zotërojnë, ku në bazë të rezultateve u arrit në përfundimin se studentet femra kishin më tepër njohuri sesa meshkujt.

Fjalë kyç: *ushqyerje e shëndetshme, njohuri, parandalimi i kancerit, studentë.*

PREVENTION OF THE DEVELOPMENT OF DIET RELATED CANCERS THROUGH HEALTHY EATING HABITS

Xhesika Dine

Master Shkencor në Shkenca Infermierore

e-mail: xhesikadine@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Cancer is predicted to be the leading cause of death in every country in the world by the end of this century. As future nurses and trusted members of the healthcare team, nursing students have a unique role as they must be strong advisors and advocates for the adaptation of healthy behaviors to patients or any other person who risks their well-being due to poor nutrition. Nutrition knowledge is a critical factor that motivates individuals to avoid unhealthy behaviors.

Purpose: To assess the level of knowledge of students, regarding healthy nutrition for the prevention of diet-related cancers

Method: This study was conducted in a sample of 202 students of the Faculty of Health at "Ismail Qemali" University, Vlora. They agreed to participate, with the anonymity of their data preserved. The students belonged to the study cycles of Bachelor, Master and each year of study, according to the relevant cycle.

Results: Participating students were aged 19-45 years. 25.2% belonged to the age of 20, while a minority of 1.5% and 1% belong to the ages of 42; 45 years. Of these students, 70.3% were female and 29.7% male. 65% of students answered the questionnaire questions correctly. A relationship was also found between gender and some of the variables measuring the knowledge they had about the subject of the study ($p < 0.05$).

Conclusions: Faculty of Health students' knowledge was generally good regarding healthy nutrition and its role in the prevention of diet-related cancers. There is a significant relationship between gender and the knowledge that students possess, where based on the results it was concluded that female students had more knowledge than males.

Keywords: *healthy eating, knowledge, cancer prevention, students.*

KUJDESI PALIATIV DHE NEVOJAT E TË SËMURËVE TERMINAL

¹PhD Juljana Xhindoli, Msc. Erisilda Tare, ¹PhD(c) Emirjona Kiçaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj
¹PhD(c) Saemira Durmishi, ¹Dr. Rezarta Lalo, ¹Msc. Stiliana Brokaj, Dr. Evis Allushi, ¹PhD(c)
 Vasilika Prifti

¹Departamenti i Kujdesit, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti “Ismail Qemali” Vlorë
 E-mail: juljana.xhindoli@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Shumë të sëmurë tumoral vuajnë pasojat e sëmundjes dhe pamundësinë e lehtësimit të tyre. Studime të shumta tregojnë se kujdesi paliativ përmirëson ndjeshëm cilësinë e jetës së pacientit dhe ul ndjeshëm gravitetin e simptomave. Një nga të drejtat kryesore të shtetasve e sanksionuar në Kushtetutë dhe në konventa ndërkombëtare të zbatueshme në Republikën e Shqipërisë është e drejta për të gëzuar nga shteti, në mënyrë të barabartë, të drejtën për kujdes shëndetësor, si dhe sigurim shëndetësor, sipas procedurës së caktuar në ligj.

Qëllimi i këtij studimi është vlerësimi i nevojave të pacientëve terminal dhe familjarëve të tyre, në drejtim të kujdesjeve shëndetësore.

Metodologjia: Ky studim është i tipit cross-seksional, i realizuar me anën e një interviste drejtuar familjarëve të pacientëve terminal, pranë Qendrës Shëndetësore Velabisht në qytetin e Beratit mbi nevojat që kanë këta pacientë dhe familjarët e tyre. U intervistuan 4 familjarë të pacientëve terminal gjatë vitit 2022.

Rezultatet: Sipas të dhënave nga intervistat e familjarëve, asnjëri prej pacientëve nuk kishte dijeni për sëmundjen e tij, sepse “nuk donim të rëndojmë gjendjen e tyre psikologjike apo ta dëmtonim emocionalisht”. Familjarët referojnë se kanë vendosur ti trajtojnë në shtëpi, as ata dhe as i sëmurit nuk kanë marrë support psikologjik nga profesionistët përkatës. Pengesa që kanë hasur në trajtimin e të sëmurit ka qenë mungesa e medikamenteve, përkujdesja në shtëpi, procedurat infermiere, menaxhimin e dhimbjes dhe refuzimi i trajtimit nga vet i sëmurit. Familjarët kanë patur nevojën e një ndjekjeje të vazhduar nga infermierët në shtëpi pasi kanë referuar se “Vinin me shumë insistim nga ana jonë dhe me vështirësi sepse nuk gjendeshin shpesh pranë nesh”, “Vinin shumë rrallë. Të gjendeshin më shpesh pranë të sëmurit”. Personeli nuk e ka përkrahur përdorimin e morfinës sepse “krijon varësi”, “duhet përdorur më vonë”, “na sugjeruan të përdorim fentanyl në vend të morfinës, por më vonë përdorëm morfinë”. Procedurat infermiere janë asistuar pjesërisht nga infermieri, ndërkohë referohet se “vendosjen e vëgonit me serum, kateterin urinar. Kemi marrë infermier privat”. 3 pacientë kanë marrë oksigjen shtesë në shtëpi dhe është siguruar privatisht. Familjarët kanë referuar se përkujdesja ndaj të sëmurit i ka rënduar ata shumë psikologjikisht dhe financiarisht.

Konkluzione: Nga referimet e familjarëve shihet një cilësi të ulët e jetës tek pacientët paliativ tumoral, në aspektin fizik, psikologjik, social dhe aksesibilitetin e strukturave shëndetësore. Bazuar në nevojat dhe problemet del i nevojshëm ofrimi dhe funksionimi i kujdesit paliativ në banesë, bazuar kjo edhe në ligjin Nr. 138/2014 “Për Kujdesin Paliativ në Republikën e Shqipërisë” për të mbrojtur të drejtën e qytetarëve për të përfituar kujdes paliativ, të asistuar nga një ekip multidisiplinar, i orientuar drejt nevojave të pacientit dhe familjarëve të tij.

Fjalët kyçe: pacient terminal, opioid; menaxhim i dhimbjes; kujdes paliativ, shërbim shëndetësor, infermier.

PALLIATIVE CARE AND THE NEEDS OF TERMINAL PATIENTS

¹PhD Juljana Xhindoli, Msc. Erisilda Tare, ¹PhD(c) Emirjona Kiqaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj,
¹PhD(c) Saemira Durmishi, ¹Dr. Rezarta Lalo,, ¹Msc. Stiliana Brokaj, Dr. Evis Allushi, ¹PhD(c)
 Vasilika Prifti

¹Department of Health Care, Faculty of Health, University Ismail Qemali, Vlore

*E-mail correspondent author: juljana.xhindoli@univlora.edu.al

ABSTRACT

Numerous tumoral patients suffer the consequences of the diseases and the burden of inefficiency of care. Various studies show that palliative care greatly improves patient's quality of life and reduces significantly the gravity of symptoms. One of the main rights of the patients sanctioned in the Constitution and international Convents implemented in the Republic of Albania is the right of equal health care and health insurance according to the procedures sanctioned by law.

The aim of this study is to assess the needs of terminal patients and their families according to their health care services.

Methodology: This is a cross sectional study conducted with an interview of the family members of terminal patients. The study took place in the health care center of the Velabisht, in the city of Berat, Albania. We interviewed four family members during 2022.

Results: The interview revealed that none of the patients were aware of their terminal disease as the family members "did not want to cause deterioration of the psychological condition or to cause more emotional damage". The family members stated that they reached the decision to treat the patients at home, and neither the patients nor the family received any psychological support from the health care professionals of the area. The challenges encountered during the care of the patients were the lack of medications, no nursing care, inability to reduce pain, and refusal of the treatment from the patient. Family members needed continuous nursing care, as they stated that "the nurses came only when we insisted, they were not close to the family, meanwhile they were needed to be closer to the patient". The health care personnel did not use morphine shots as they thought about "the dependence", "will be used later in the course of the disease", suggested the use of fentanyl, and later the morphine" etc. Nursing procedures were somewhat performed, and the family was obligated to hire private nurses to insert a foley, a perfusion etc. Three patients used oxygen at home, which was bought privately. The family members stated that the chronic care provided drained them emotionally and financially.

Conclusions: The quality of life of terminal patients is really low, physically, psychologically, and the accessibility of health care structures. Based on the needs of the patients it is necessary to offer palliative care at home settings, based on the law No. 138/2014 "On palliative care in the Republic of Albania" to protect the rights of citizens to have palliative care, assisted by a multidisciplinary health care professionals aiming to improve the care of family and patient needs.

Keywords: terminal patient, opioid; pain management, palliative care, health care, nurse

MENAXHIMI INFERMIEROR TEK PACIENTET ME PNEUMONI*Denis Sylta***ABSTRAKT****Hyrje:**

Pneumonia në mjeksi njihet si inflamacion i parenkimës të mushkërirëve e shprehur ndryshe në gjuhën popullore, ndezje e mushkërive. Pneumonia është një infeksion në njëren apo në të dy mushkëritë , është një problem i madh shëndetësor dhe i shoqëruar me sëmundshmëri të lartë dhe vdekshmëri afatshkurtër dhe afatgjatë në të gjitha grupmoshat në mbarë botën. Mund të shkaktohet nga bakteret, viruset ose kërpudhat .

Metodologjia:

Ky hulumtim është një hulumtim deskriptiv, retrospektiv dhe statistikor i realizuar në periudhën kohore 12 mujore, respektivisht nga muaji janar të vitit 2022 deri në muajin dhjetor të vitit 2022. Janë analizuar të dhënat e 93 pacientëve me Pneumoni nga Sherbimi i Pneumologjisë të “Spitalit Rajonal të Shkodrës”. Analiza përfshiu të gjithë pacientët e diagnostifikuar me pneumoni sipas moshës , gjinisë , vendbanimit , shkaktarëve të pneumonisë , periudhës kohore/stinore , dhe sipas njohurive që kishin pacientët për sëmundjen e pneumonisë dhe trajtimin e saj .

Rezultatet:

Në bazë të të dhënave dhe rezultateve të hulumtimit kemi arritur në përfundim se sëmundja e pneumonisë më shumë i atakon personat e moshuar. Ku nga 93 persona të diagnostifikuar me sëmundjen e pneumonisë 59 % e pacientëve ishin mbi moshën 55 vjeqare . Sa i përket gjinisë së pacientëve të diagnostifikuar me pneumoni, nga rezultatet e fituara mund të konstatohet se pacientët e gjinisë mashkullore janë më të prekur nga pneumonia.

Konkluzionet:

Ne si infermierë për këtë sëmundje duhet që në mënyrë të vazhdueshme ta bëjmë edukimin e popullatës dhe të rekomandojmë tek ata: Të ndalojnë konsumimin e duhanit, të ndalojnë konsumimin e alkoolit, të mbajnë sistemin imunitar të fortë.(Bëni gjumë të mjaftueshëm, ushtroni rregullisht dhe hani një dietë të shëndetshme),të marrin vaksinat për të ndaluar pneumoninë, të marrin medikamentet e caktuara nga mjeku.

Fjalë kyçe : Pneumonia , mushkëritë, sëmundje , sistem imunitar , infermierë

NURSING MANAGEMENT IN PATIENTS WITH PNEUMONIA

Denis Syla

ABSTRACT

Introduction:

Pneumonia in medicine is known as inflammation of the lung parenchyma, expressed differently in the vernacular, inflammation of the lungs. Pneumonia is an infection in one or both lungs, is a major health problem and is associated with high morbidity and mortality in the short and long term in all age groups worldwide. It can be caused by bacteria, viruses or fungi.

Methodology:

This research is a descriptive, retrospective and statistical research carried out in a 12-month period, respectively from January 2022 to December 2022. The data of 93 patients with Pneumonia from the Pneumology Service of "Shkodra Regional Hospital". The analysis included all patients diagnosed with pneumonia according to age, sex, place of residence, causes of pneumonia, time period/season, and according to the knowledge the patients had about the disease of pneumonia and its treatment.

Results:

Based on the data and research results, we have come to the conclusion that the pneumonia disease attacks older people more. Of the 93 persons diagnosed with pneumonia, 59% of the patients were over the age of 55. Regarding the gender of the patients diagnosed with pneumonia, from the obtained results it can be concluded that male patients are more affected by pneumonia.

Conclusions:

We as nurses for this disease must continuously educate the population and recommend to them: Stop smoking, stop drinking alcohol, keep the immune system strong. (Get enough sleep, exercise regularly and eat a healthy diet), get vaccines to prevent pneumonia, take medications prescribed by your doctor.

Keywords:

Pneumonia, lungs, disease, immune system, nurses.

KANCERI I PROSTATES DHE MENAXHIMI INFERMIEROR*Revelino Tali***ABSTRAKT**

Ky punim është me qëllim studimi, jo vetëm për faktin se është një patologji kronike apo se është kanceri i dytë më i shpeshtë pas atij pulmonar, por është bërë mbi të gjitha për nevojën e ndergjegjesimit të të semuarve për mbajtjen të kesaj sëmundje nën kontroll, pasi kjo sëmundje mund të sjellë një përfundim letal për pacientin pasi krijon metastaza në organe vitale si truri, pulmonet, kockat etj. Behet fjalë për një patologji të traktit genito-urinar, pra për kancerin e prostatës.

Kanceri i prostatës është një patologji e traktit genito-urinar ku qelizat tumorale arrijnë të shumohen dhe të zmadhohen në mënyrë të pakontrolluar duke prekur një pjesë të gjendres në fillimet e hershme dhe më pas në avancim prek gjithë gjendren e prostatës, më pas prek dhe organet përreth si vezika urinare, uretra, testikujt ose ureteri, ku në rast të diagnostikimit të vonuar kanceri ka krijuar metastaza në organe vitale si truri, pulmonet ose dhe në organe si veshkat, kockat, hepari. Kanceri i prostatës është një patologji që prek moshat e mesme në kufijtë e moshave geriatrike domethënë moshat nga 50-70 vjeç me një diagnozë mesatarisht në moshën 66 vjeçare. Në etiopatologji ndikojnë direkt faktorët e moshës, më pas vijnë dhe faktorët tjerë si ato familjare, dietike (vitamina E në sasi të larta që shton me 17% rrishtjen e shfaqjes së kancerit), më pas kemi diabetin ku si shkak është përdorimi i metforminës.

Karakterizohet nga simptoma si dizuri, hematuria, shtim i frekuencës së urinimit, disfunksion erektil dhe në stadi të avancuar shfaqen limfedema në zonën pelvike, dhimbje kockash, mpirje etj. Diagnoza vendoset nëpërmjet: 1- Vlerë e lartë e Antigjenit Specifik të Prostatës (PSA) kur është më e lartë se 4 ng/ml me 20% probabilitet dhe në rast kur kjo vlerë arrin shifrën mbi 10 ng/ml atëherë një nga dy burra është me kancer prostate ku në këtë rast rekomandohet kryerja e biopsisë. Përdoret aparatul ultrasonografik, ekzaminimi dixhital rektal (DRE).

Fjalë kyçe: Kancer, kanceri i prostatës, metastaza, trakti genito-urinar, moshë geriatrike, faktor dietik, PSA (antigjen specifik i prostatës), biopsi, dizuri, hematouria, limfedemë, aparat ultrasonografik, DRE (ekzaminim dixhital rektal).

PROSTATE CANCER AND NURSING MANAGEMENT*Revelino Tali***ABSTRACT**

This work has been done for the purpose of the study, not only for the fact that it is a chronic pathology or that it is the second most common cancer after lung cancer, but it is done above all for the need to raise the awareness of patients to keep this disease under control. As we know this kind of disease can bring a lethal end to the patient because it creates metastases to vital organs like the brain, lung or to other organs for example kidney, liver or bone. It is a pathology of the genito-urinary tract, it is about prostate cancer.

Prostate cancer is a pathology of the genito-urinary tract where tumor cells manage to multiply and enlarge in an irregularly and uncontrollably, affecting first part of the prostate gland and then the entire prostate gland. In case of progression it extends to the surrounding organs near prostate such as urinary bladder, urethra, testicles, ureters. But in extreme cases of a very late diagnosis of cancer it has created metastases to vital organs like the brain, lungs, or other organs like kidney, liver or bone.

Prostate cancer is a pathology that affects middle age nearly with geriatric age, exactly from the age to 50 years to 70 years with an average age of 66 years. In etiopathology the age factor directly affects, then come other factors such as family, dietary (vitamin E in high amounts that increases by 17% the risk of cancer), another reason is using of metformine a hypoglycemic agent used to treat diabetes mellitus type 2.

It is characterized by symptoms such as dysuria, hematuria, increased frequency of urination, erectile dysfunction and in advanced stages lymphedema appears in the pelvic area or legs, numbness, bone pain. The diagnosis is made through: 1- the high value of the specific prostate antigen if it is higher than 4ng/ml has a probability of touch and in cases when this value reaches the figure above 10ng/ml then one of the two men has prostate cancer. In this case a biopsy is recommended. Other diagnostic way used ultrasonographic machinery, digital rectal examination (DRE).

KEYWORDS: cancer, prostate cancer, metastases, genito-urinary tract, dysuria, hematuria, lymphedema, geriatric age, dietary factor, PSA (prostate specific antigen), biopsy, ultrasonographic machinery, DRE (digital rectal examination).

**“VLERËSIMI I PËRDORIMIT TË DUHANIT DHE ALKOLIT TEK STUDENTËT
E INFERMIERISË NË UNIVERSITETIN “ALEKSANDËR MOISIU” DURRËS,
MAJ 2023”**

MSc.Enxhi Hasani

ABSTRAKT

Hyrje: Vendi ynë ka implementuar një sërë politikash për reduktimin e duhanpirjes dhe alkoolitmes të rinjve. Krahas edukimit shëndetësor, ka dhe masa si ndalimi i duhanit në ambjente tëmbyllura, moslejimi i reklamimit të produkteve të duhanit, apo moslejimi i shitjes së produktevetë duhanit dhe alkoolit në moshën nën 18 vjeç. Qëllimi i këtij studimi është vlerësimi iduhanpirjesdhekonsumit tëalkoolit tek studentët einfermierisënëqytetineDurrësit.

Metodologjia: Për marrjen e informacionit është përdorur një formular i vetëadmitsitruar. Pjesae parë lidhet me pyetje socio – demografike, e dyta ka pyetje lidhur me duhanpirjen dhe e tretaka pyetje lidhur me konsumin e alkoolit. Mostra është zgjedhur në mënyrë rastësore. Të dhënatjanë përpunuar duke përdorur paketën statistikore SPSS dhe Excel. Është zhvilluar një analizëdeskriptiveetëdhënave.

Rezultatet dhe Diskutime: U intervistuan 45 studentë (45% meshkuj dhe 56% femra). 100% etyre kanë patur të lehtë blerjen e cigares dhe të alkoolit para moshës 18 vjeçare. 40% nuk pijnëcigare, ndonëse 9% e tyre e kanë provuar atë, pjesa tjetër pijnë rregullisht. Konsumi i cigares kafilluar që në moshën 12 vjeçare për disa, dhe vetëm 2% e kanë provuar në moshën 18 vjeçare.Pjesa më e madhe, 23% e ka vazhduar konsumin e rregullt që 15 vjeç. 39% konsumon 20 – 39cigarenëditë(njënivelilartëkonsumi). Aksesi ndajalkoolit ështëdhënë i lehtë(nën moshën 9vjeçare për 4%). 16% konsumon të paktën një pije alkoolike në ditë. 51% kanë filluar cigarendhe38%alkoolin si pasojë epresionit tëbashkëmoshatarëve.

Konkluzionet: Ligjet që janë në fuqi aktualisht të cilat synojnë të reduktojnë konsumin eprodukteve të duhanit dhe pijeve alkoolike duke ulur aksesin ndaj moshën nën 18 vjeçare duketse, bazuar në këto rezultate, nuk janë efikase. Pavarësisht ndalimeve ligjore, të rinjtë vazhdojnë të kenë akses ndaj tyre dhe të fillojnë konsumin hershëm. Më shumë duhet bërë dhe në drejtim tëimpaktitqë kashoqëriadhebashkëmoshatarët.

Fjalë kyçe: Duhanpirje,alkool,produktduhani,student,infermieri

"ASSESSMENT OF TOBACCO AND ALCOHOL USE AMONG NURSING STUDENTS AT "ALEKSANDR MOISIU" UNIVERSITY, DURRËS, MAY 2023"

MSc. Enxhi Hasani

ABSTRACT

Introduction: Our country has implemented a number of policies to reduce smoking and alcohol among young people. In addition to health education, there are also measures such as banning smoking in public places closed, not allowing the advertising of tobacco products, or not allowing the sale of products of tobacco and alcohol under the age of 18. The purpose of this study is to evaluate smoking and alcohol consumption among nursing students in the city of Durrës.

Methodology: A self-administered form was used to obtain information. The first part is related to socio-demographic questions, the second has questions related to smoking and the third there are questions about alcohol consumption. The sample is randomly selected. Data were processed using the statistical package SPSS and Excel. An analysis has been developed descriptive data.

Results and Discussion: 45 students (45% male and 56% female) were interviewed. 100% of them found it easy to buy cigarettes and alcohol before the age of 18. 40% do not smoke cigarettes, although 9% of them have tried it, the rest smoke regularly. Cigarette consumption has started as early as age 12 for some, and only 2% tried it at age 18. The largest part, 23%, has continued regular consumption since the age of 15. 39% consume 20 – 39 cigarettes per day (a high level of consumption). Access to alcohol is also easier (under the age of 9 per year for 4%). 16% consume at least one alcoholic drink per day. 51% have started smoking and 38% alcohol as a result of peer pressure.

Conclusions: The laws currently in force which aim to reduce the consumption of tobacco products and alcoholic beverages by reducing access to the under 18 age group appears that, based on these results, they are not efficient. Despite legal prohibitions, young people continue have access to them and start consumption early. More should be done in the direction of the impact that society and peers have.

Keywords: Smoking, Alcohol, Tobacco Product, Student, Nursing.

ROLI I INFERMIERIT NË MENAXHIMIN E SËMUNDJEVE RESPIRATORE KRONIKE NË SPITAL DHE NË BANESËN E PACIENTIT

Kejsid Mala

Infermier, Diplomuar pranë Universitetit Katolik "Zoja e Keshillit të Mirë", Tiranë, Shqipëri, e-mail: kejsidmala108@gmail.com

ABSTRAKT

Sëmundjet respiratore kronike (SRK) përbëjnë një sfidë të madhe shëndetësore në nivel global, duke ndikuar negativisht në cilësinë e jetës dhe kostot shëndetësore të pacientëve. Infermierët luajnë një rol kyç në menaxhimin e këtyre pacientëve, të cilët shpesh kanë nevojë për kujdes multidisiplinar në mjekësi spitalore dhe asistencë në shtëpi.

Qëllimi: Ky studim synon të analizojë rolin e infermierit në menaxhimin e SRK në mjekësi spitalore dhe kujdesin në shtëpi, duke identifikuar strategjitë dhe praktikatat më efektive të ofruara nga infermierët për të përmirësuar cilësinë e kujdesit dhe rezultatet shëndetësore të pacientëve.

Metoda: Studimi është realizuar përmes një analize të literaturës dhe analizës së praktikave të infermierisë në menaxhimin e SRK. Përdorimi i burimeve bibliografike dhe intervistat me infermierë të spitalit janë përdorur për të mbështetur këtë analizë.

Rezultate: Infermierët luajnë një rol të rëndësishëm në vlerësimin, edukimin, dhe ndihmën për pacientët me SRK në mjekësi spitalore dhe në kujdesin e shtëpisë. Përdorimi i protokolleve të standardizuara dhe ndërhyrjet e personalizuara janë një pjesë e rëndësishme e praktikave të tyre. Ky ndihmës i kujdesit shëndetësor ndikon në përmirësimin e cilësisë së jetës dhe redukton kostot e trajtimit.

Përfundime: Infermierët luajnë një rol kyç në menaxhimin e SRK duke përdorur njohuritë e tyre të specializuara dhe praktikatat e kujdesit, ata ndihmojnë në përmirësimin e cilësisë së jetës dhe reduktojnë përdorimin e burimeve shëndetësore. Përmirësimi i edukimit dhe bashkëpunimi multidisiplinar janë thelbësorë për të përballuar sfidat e SRK me sukses.

Fjalë kyçe: Sëmundje respiratore kronike, Infermier, Mjekësi spitalore, Kujdes në shtëpi, Menaxhimi shëndetësor, Cilësia e jetës.

THE ROLE OF NURSES IN MANAGEMENT OF CHRONIC RESPIRATORY DISEASES IN HOSPITAL SETTING AND IN THE PATIENT'S HOUSE

Kejsid Mala

Infermier, Diplomuar pranë Universitetit Katolik "Zoja e Keshillit të Mirë", Tiranë, Shqipëri, e-mail: kejsidmala108@gmail.com

ABSTRACT

Background: Chronic respiratory diseases (CRDs) constitute a major health challenge globally, negatively affecting the quality of life and health costs of patients. Nurses play a key role in the management of these patients, who often require multidisciplinary care in hospital medicine and home care.

Aim: This study aims to analyze the role of the nurse in the management of CKD in hospital medicine and home care, identifying the most effective strategies and practices provided by nurses to improve the quality of care and health outcomes of patients.

Methods: The study was carried out through an analysis of the literature and the analysis of nursing practices in the management of SRK. The use of bibliographic sources and interviews with hospital nurses were used to support this analysis.

Results: Nurses play an important role in the evaluation, education, and assistance of patients with CKD in hospital medicine and in home care. The use of standardized protocols and personalized interventions are an important part of their practices. This health care aid improves quality of life and reduces treatment costs.

Conclusion: Nurses play a key role in the management of CKD using their specialized knowledge and care practices, they help improve the quality of life and reduce the use of health resources. Improving education and multidisciplinary collaboration are essential to meet the challenges of SRK successfully.

Keywords: Chronic respiratory disease, Nurse, Hospital medicine, Home care, Health management, Quality of life.

ABSTRAKTE TEKNIK LABORATORI

CIKLI I TESTIMIT LABORATORIK. GABIMET LABORATORIKE QË LINDIN GJATË TIJ

Emirela Cenomeri¹, Prof. Dr. Anyla Bulo²

*¹ Kryelaborante, Shërbimi i Labororit Klinik-Biokimik, Qendra Spitalore
Universitare “Nënë Tereza” Tirane*

*² Shefe e Shërbimit të Labororit Klinik-Biokimik, Qendra Spitalore Universitare
“Nënë Tereza” Tirane*

Email: emirelacenomeri@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Testet laboratorike janë një komponent thelbësor i kujdesit shëndetësor, luajnë një rol kyç si në shëndetin e individit ashtu edhe në shëndetin publik të popullatës. Këto teste ndihmojnë në diagnostikimin, monitorimin, depistimin, parandalimin dhe parashikimin e sëmundjeve. Ky abstrakt eksploron ciklin e testimit laboratorik dhe gabimet që mund të lindin gjatë këtij procesi.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të vlerësoje burimet e ndryshme të gabimeve laboratorike dhe qasjet praktike për ti minimizuar ato, duke përmirësuar përfundimisht cilësinë e rezultateve laboratorike.

Metodologjia: U krye një rishikim i literaturës në Pubmed për të kuptuar përditësimet dhe rekomandimet në lidhje me llojet dhe frekuencat e gabimeve laboratorike që lindin gjatë ciklit të testimit laboratorik.

Rezultatet: Cikli i testimit laboratorik është një proces kompleks i ndjeshëm ndaj gabimeve në fazat pre-analitike, analitike dhe post-analitike. Këto gabime mund të kenë implikime të thella për kujdesin ndaj pacientit, rezultatet e testeve laboratorike dhe cilësinë e përgjithshme të kujdesit shëndetësor.

Konkluzione: Programet e edukimit dhe trajnimit për personelin shëndetësor konsiderohen si masat më domethënëse dhe të nevojshme për të reduktuar gabimet laboratorike. Duke përdorur protokollet e standardizuara, duke përdorur teknologji të avancuara institucionet e kujdesit shëndetësor mund të rrisin ndjeshëm saktësinë dhe besueshmërinë e rezultateve të testeve laboratorike, duke avancuar në këtë mënyrë kujdesin ndaj pacientit dhe saktësinë diagnostike.

Fjalëkyç: gabimet laboratorike, testimi laboratorik, personel shendetësor, pacient

CYCLE OF LABORATORY TESTING. LABORATORY ERRORS ARISING DURING IT

Emirela Cenameri¹, Prof. Dr. Anyla Bulo²

¹ Head Laboratory Technician, Clinical-Biochemical Laboratory Service, University Hospital Center "Mother Teresa" Tirana

² Head of the Clinical-Biochemical Laboratory Service, University Hospital Center

"Mother Teresa" Tirana

Email: emirelacenomeri@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Laboratory tests are an essential component of health care, playing a key role in both the health of the individual and the public health of the population. These tests help in the diagnosis, monitoring, screening, prevention and prediction of diseases. This abstract explores the laboratory testing cycle and the errors that can arise during this process.

Purpose: The purpose of this study is to evaluate the various sources of laboratory errors and practical approaches to minimize them, ultimately improving the quality of laboratory results.

Methodology: A Pubmed literature review was conducted to understand updates and recommendations regarding the types and frequencies of laboratory errors that arise during the laboratory testing cycle.

Results: The laboratory testing cycle is a complex process susceptible to errors in the pre-analytical, analytical and post-analytical phases. These errors can have profound implications for patient care, laboratory test results, and the overall quality of health care.

Conclusions: Education and training programs for health personnel are considered the most significant and necessary measures to reduce laboratory errors. By using standardized protocols, using advanced technologies healthcare institutions can significantly increase the accuracy and reliability of laboratory test results, thus advancing patient care and diagnostic accuracy.

Keywords: laboratory errors, laboratory testing, health personnel, patient

FLEBOTOMIA

Rejdi Zaimi¹, Suela Gjeci², Prof. Dr. Anyla Bulo³

*¹ Teknik Laboratori, Shërbimi i Laboratorit Klinik-Biokimik, Qendra Spitalore
Universitare "Nënë Tereza" Tirane*

² Kryeinfermiere, Spitali Universitar i Traumës, Tirane

*³ Shefe e Shërbimit të Laboratorit Klinik-Biokimik, Qendra Spitalore Universitare
"Nënë Tereza" Tirane*

Email: rejdi_zaimi@hotmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Flebotomia, praktika e marrjes së gjakut nga venat e një pacienti me qëllim kryerjen e testimeve laboratorike, luan një rol kryesor në kujdesin shëndetësor. Një profesionist i kujdesit shëndetësor i specializuar në flebotominë njihet si flebotomist. Ky rishikim i literaturës synon të ofrojë një përmbledhje të praktikave të flebotomisë, perspektivat historike, përparimet e fundit dhe rëndësinë e saj në kujdesin shëndetësor.

Qëllimi: Qëllimi i këtij prezantimi është të shqyrtojë kontekstin historik të flebotomisë, duke gjurmuar origjinën e saj në praktikat e lashta dhe evolucionin e saj deri tek zhvillimi i teknikave moderne të flebotomisë.

Metodologjia: U krye një rishikim i literaturës në Pubmed në lidhje me praktikat bashkëkohore të flebotomisë duke theksuar rëndësinë e sigurisë së pacientit, kontrollin e infeksionit dhe rolin e flebotomistëve në ofrimin e kujdesit shëndetësor cilësor.

Rezultatet: Ky punim trajton sfidat dhe konsideratat që lidhen me flebotominë, të tilla si sigurimi i rehatisë së pacientit, minimizimi i komplikimeve dhe rëndësia e etiketimit, trajtimit dhe transportit të duhur të mostrave të gjakut. Theksohet rëndësia e kontrollit të cilësisë dhe edukimit të vazhdueshëm për flebotomistët për të qëndruar të përditësuar mbi praktikat më të mira laboratorike.

Konkluzione: Përdorimi i protokolleve të standardizuara dhe teknikave moderne të flebotomisë rrit kujdesin, sigurinë dhe saktësinë diagnostike për pacientin. Një personel mjekësor i trajnuar mirë për flebotominë është pjesë përbërëse e funksionimit të suksesshëm të institucioneve të kujdesit shëndetësor dhe ofrimit të kujdesit cilësor për pacientët.

Fjalëkyç: flebotomia, testime laboratorike, personel mjekësor, protokolle

PHLEBOTOMY

Rejdi Zaimi¹, Suela Gjeci², Prof. Dr. Anyla Bulo³

¹ Laboratory Technician, Clinical-Biochemical Laboratory Service, University Hospital Center

"Mother Teresa" Tirana

² Head Nurse, Trauma University Hospital, Tirana

² Head of the Clinical-Biochemical Laboratory Service, University Hospital Center

"Mother Teresa" Tirana

Email: *rejdi_zaimi@hotmail.com*

ABSTRACT

Introduction: Phlebotomy, the practice of drawing blood from a patient's veins for the purpose of performing laboratory tests, plays a major role in health care. A health care professional who specializes in phlebotomy is known as a phlebotomist. This literature review aims to provide an overview of phlebotomy practices, historical perspectives, recent advances and its importance in healthcare.

Purpose: The purpose of this presentation is to examine the historical context of phlebotomy, tracing its origins to ancient practices and its evolution to the development of modern phlebotomy techniques.

Methodology: A Pubmed literature review was conducted regarding contemporary phlebotomy practices highlighting the importance of patient safety, infection control, and the role of phlebotomists in providing quality health care.

Results: This paper addresses the challenges and considerations associated with phlebotomy, such as ensuring patient comfort, minimizing complications, and the importance of proper labeling, handling, and transportation of blood samples. Emphasizes the importance of quality control and continuing education for phlebotomists to stay current on best laboratory practices.

Conclusions: The use of standardized protocols and modern phlebotomy techniques increases care, safety and diagnostic accuracy for the patient. A well-trained phlebotomy medical staff is integral to the successful operation of health care facilities and the provision of quality patient care.

Keywords: phlebotomy, laboratory tests, medical personnel, protocols

“VLERËSIMI I VLERËS SË ANTI-TPO-SË TE PACIENTËT ME HIPOTIREOZË”

Afërdita Xhelili-Dervisha¹, Vlora Ejupi²

ABSTRAKT

Hyrje: Gjëndra e tiroides është pjesë e sistemit endokrin, e cila prodhon hormone që kordinojnë funksionet e trupit. Të vlerësohen vlerat e anti-TPO-së tek pacientët me hipotireozë në Shërbimin e Mjekësisë Nukleare– QKUK.

Qellimi: Sa ndikojnë vlerat e anti-TPO-së në terapinë e hershme në sëmundjet e gjëndrës tiroide? A ka raste kur përkundër terapisë adekuate gjatë hipotireozës vlerat e anti-TPO-së nuk ulen? A ka specifitet dhe sensitivitet më të lartë në përcaktimin e vlerave të anti-TPO-së metoda me radioimmunoassay (RIA) në krahasim me metodat e tjera?

Metodologjia: Janë përdorur dy metoda për matjen e Anti-TPO. Metoda e pare Radioimmunoassay (RIA) e cila është analizë sasiore, përpërcaktimi ne Anti-thyroid peroxidase (anti-TPO), autoantitrupe në serum dhe në urinë. Metoda tjetër alternative e përdorur për matjen e Anti-TPO ishte metoda ELISA. Në hulumtimin tone janë analizuar gjithsej 100 pacientë, në periudhën kohore dy vjeçare, 16 meshkuj ose 16%, dhe 84 femra ose 84%, me moshë mesatare 46.53 vjeç. 96 prej 100 pacientëve kishin shenja të tiroidit kronik Hashimoto. 18 prej 100 pacientëve kanë bërë kontrolle rutinore për sëmundje të gjëndrës tiroide, për shkak të ankesave dhe faktorëve potencial të shfaqjes së hipotiroidizmit dhe kanë rezultuar me vlera normale të hormoneve të gjëndrës tiroide, respektivisht me TSH lehtë të ngritur, por me vlera të larta të anti-TPO-se. 86 nga 100 pacientë kishin anti-TPO të lartë. 14 nga 100 pacientë kishin nivele normale të anti-TPO.

Rezultatet: 82 pacientë me Tiroidit Hashimoto, u trajtuan me L-thyroxin medozatë ndryshme për sëmundje hipotiroidizëm primar klinik dhe subklinik, tiroiditis kronik Hashimoto. Në 22 raste u evidentua zvogëlim i nivelit të anti-TPO pas terapisë, kryesisht të trajtuar me L-thyroxine dhe me terapi suplementare me përmbajtje të SE, Jodit.

Diskutimi: Shënuesi më i mirë i progresionit në hipotiroidizëm është një kombinim i një niveli të lartë TSH me praninë e autoantitropave antitiroide, domethënë antitrupe anti-TPO dhe anti-Tg. Pacientët me autoantitrupe pozitive kundër tiroides, por një nivel normal të TSH duhet të kontrollohen periodikisht- për të monitoruar simptomat e hipotiroidizmit dhe për të zbuluar çdo rritje të niveleve të tyre të TSH. Kontrollat zakonisht mund të kryhen çdo 6-12 muaj. Këta pacientë duhet të trajtohen nëse niveli i TSH vazhdon të rritet, edhe nëse niveli është në kufirin e sipërm të intervalit të referencës. Edhe pse teknika RIA është jashtëzakonisht e ndjeshme dhe jashtëzakonisht specifike, ajo kërkon pajisje të specializuara dhe kërkon masa paraprake të veçantë dhe liçensim, pasi përdoren substanca radioaktive.

Fjalë kyçe: anti-TPO, pacient, hipotireozë, RIA, Elisa

"ASSESSMENT OF THE VALUE OF ANTI-TPO IN PATIENTS WITH HYPOTHYROIDISM"

Aphrodita Xhelili-Dervisha¹, Vlora Ejupi²

ABSTRACT

Introduction: The thyroid gland is part of the endocrine system, which produces hormones that coordinate body functions. To evaluate anti-TPO values in patients with hypothyroidism in the Nuclear Medicine Service - KKUK.

Purpose: How much do anti-TPO values affect early therapy in thyroid gland diseases? Are there cases when, despite adequate therapy during hypothyroidism, anti-TPO values do not decrease? Does the radioimmunoassay (RIA) method have higher specificity and sensitivity in determining anti-TPO values compared to other methods?

Methodology: Two methods were used to measure Anti-TPO. The first Radioimmunoassay (RIA) method, which is a quantitative analysis, for the determination of Anti-thyroid peroxidase (anti-TPO), autoantibodies in human serum. Another alternative method used to measure Anti-TPO was the ELISA method. In our research, a total of 100 patients were analyzed in the two-year period, 16 males or 16%, and 84 females or 84%, with an average age of 46.53 years. 96 out of 100 patients had signs of Hashimoto's chronic thyroiditis. 18 out of 100 patients had routine check-ups for thyroid disease, due to complaints and potential factors of hypothyroidism and resulted in normal values of thyroid hormones, respectively with slightly elevated TSH, but with high values of anti-TPO. 86 of 100 patients had high anti-TPO. 14 of 100 patients had normal anti-TPO levels.

Results: 82 patients with Hashimoto's Thyroiditis were treated with L-thyroxin at different doses for primary clinical and subclinical hypothyroidism, chronic Hashimoto's thyroiditis. In 22 cases, a decrease in the level of anti-TPO was evident after therapy, mainly treated with L-thyroxine and with supplementary therapy containing SE, Iodine.

Discussion: The best marker of progression to hypothyroidism is a combination of a high TSH level with the presence of antithyroid autoantibodies, namely anti-TPO and anti-Tg antibodies. Patients with positive anti-thyroid autoantibodies but a normal TSH level should be checked periodically to monitor for symptoms of hypothyroidism and to detect any increase in their TSH levels. Checkups can usually be done every 6-12 months. These patients should be treated if the TSH level continues to rise, even if the level is at the upper limit of the reference range. Although the RIA technique is extremely sensitive and extremely specific, it requires specialized equipment and requires special precautions and licensing, as radioactive substances are used.

Keywords: anti-TPO, patient, hypothyroidism, RIA, Elisa

“RËNDËSIA E VLERËSIMIT TË SASISË SË MIKROELEMENTËVE NË GJAKUN E NJERIUT DHE NDIKIMI I PATOLOGJIVE TË CAKTUARA NË NIVELIN E TYRE”

PhD. Anila Jançe¹, Prof. Assoc. Lila Shundi¹, Prof. Dr. Eleni Nastas¹

¹Universiteti Barleti, Tiranë, Shqipëri

ABSTRAKT

Hyrje: Elementët gjurmë/ mikroelementët janë të rëndësishëm për një sërë funksionesh jetësore në trupin e njeriut, kështu që studimi i përqendrimit të tyre në gjak është një temë që është trajtuar gjerësisht për një kohë të gjatë.

Elementet gjurmë dhe përqendrimi i tyre në gjakun e njeriut janë të një rëndësie të madhe sidomos gjatë shtatzënisë. Për këtë arsye është e përshtatshme të nënvizohet rëndësia e veçantë e monitorimit të niveleve të përqendrimit të këtyre elementeve tek gratë shtatzëna.

Për shkak të ndryshimeve hormonale dhe rritjes së nivelit të progesteronit në gjak, problemeve në sistemin tretës, rritjes së fetusit dhe placentës, një dietë të varfër në mikroelemente, janë vërejtur përqendrime elektrolite më të ulëta se vlerat e lejuara, faktorë që çojnë në hiponatremi, hipokalemi, anemi, hipokalcemi.

Ndër funksionet më të rëndësishme të mikroelementeve në trupin e njeriut, ne rendisim: aktivizimi i proceseve të ndryshme enzimatiske, transmetimi i impulseve nervore, pjesëmarrja në procesin e koagulimit të gjakut dhe rritjes së qelizave, ndikimi në mekanizmin e transportit të membranës, transporti i oksigjenit, ruajtja e ngjyrës së kuqe të gjakut, sinteza e proteinave etj.

Ndikimi i patologjive të caktuara në nivelin e mikroelementëve, në trupin e njeriut është një element që duhet konsideruar, duke parë dhe rëndësinë që këta komponentë kanë për proceset biokimike të organizmit të njeriut.

Patologji të caktuara si: humbje gastro-intestinale, diarre, drenimi i fistulave, pamjaftueshmëria kortikosteroide, djersitja profuze, hipertermia, sindroma Cushing, hipotiroidizmi, hiperparatiroidizmi, rakitizmi, osteomalacia, karcinoma prostatike, mieloma multiplex, leucemia dhe limoma, koliti ulçeroz, diabeti, etj janë disa prej patologjive që ndikojnë në nivelin e mikroelementëve të caktuar në organizëm.

Metodologjia:

Përcaktimi dhe vlerësimi i përqendrimit të mikroelementeve dhe elektroliteve, në laboratorët biokimik realizohet me materiale të ndryshme biologjike të marra nga organizmi i njeriut, si:

- Serumi dhe plazma e gjakut
- Gjaku integral
- Urina
- Lëngu cerebrospinal etj.

Procedura e marrjes së kampionit të materialit biologjik, për të nënshtruar analizave biokimike, në evidentimin e përqendrimit të metaleve gjurmë, është një nga elementet kryesorë preanalitik sepse është e lidhur ngushtë saktësinë e rezultatit përfundimtar. (Ising *et al.*, 1995)

Instrumentet: Serumi i gjakut është materiali më i përshtatshëm biologjik për të realizuar analizat biokimike dhe hormonale dhe përcaktimin e nivelit të mikroelementëve në organizëm sepse mund të ruhet për një periudhë të caktuar duke respektuar kushtet optimale (errësirë, temp -20°C, tuba hermetik)

pa humbur vlerat jetësore, mund të ruhet në tuba bosh pa pasur nevojë për lëndë shtesë si dhe niveli i mikroelementeve i matur në serum dhe gjakut është përfaqësues i gjendjes së këtij elementi në të gjithë organizmin.

Metodat analitike për të matur nivelin e mikroelementeve në mostrat e serumit të gjakut janë kryesisht: Spektroskopia e Absorbimit Atomik (SAA) me flakë acetilen-ajër për matjen e absorbancës së : Mg, Ca , Zn, Fe, Spektroskopia e Absorbimit Atomik (SAA) me atomizues elektrotermik me furrë grafiti për matjen e absorbancës së: Pb, Cu, Cr, Ni, Mn, Spektroskopia e Emisionit Atomik (SEA) me flakë acetilen-ajër për matjen e emisionit të: Na, K and Li. Kontrolli i cilësisë së analizës në të gjithë metodat e përdorura për analizën e kampioneve realizohet në përputhje të plotë me kriteret e propozuara nga Organizata Botërore e Shëndetit për testimin esigurisë kimike në rastin e materialeve biologjike në mungesë të mostrave të çertifikuara CRM (WHO, 1992).

Diskutime dhe Konkluzionet:

Përbajtja e mikroelementeve: Ca, Mg, Zn, K, Na, Li, Pb, Fe, Cu, Cr, Ni, Mn në serum dhe gjakut të meshkujve dhe femrave në pjesën më të madhe rezultojnë të jetë e ndryshme. Referuar literaturave të shumta, rezultojnë se nga krahasimi i rezultateve të përftuara për meshkujt dhe për femrat, u evidentua që tek meshkujt ndeshen më tepër rastet me përbajtje të mikroelementeve Fe, Ca, Mg, Na, K mbi normën të lejuar. Ekziston mundësia e një korrelacioni midis dietës ushqimore të pasur me këto elemente dhe kushteve fiziologjike dhe anatomike që e favorizon këtë gjini.

Për të gjithë gjininë femërore, mbi moshën 45 vjeç, janë evidentuar rastet me vlera më të ulta ose afër kufirit minimal të elementeve Ca, Mg, Na, K, lidhur kjo me periudhën e menopauzës, ku për shkak të ndryshimeve në sistemin hormonal, pjesa më e madhe e këtyre elementeve (veçanërisht Mg) ekstrahohet në mënyrë të pashfrytëzuar nëpërmjet veshkave dhe për rrjedhojë kemi shfaqjen e sëmundjeve kardiovaskulare, osteoporozës, etj. Një kategori tepër e rëndësishme e cila është konsideruar subjekt i mirëfilltë studimi janë dhe femrat shtatzana. Nga studimet e kryera është evidentuar që nuk ka patur ndryshime të konsiderueshme të mikroelementeve midis vlerave të përftuara nga femrat shtatzana dhe ato jo shtatzana. Kjo lidhet më së miri me efikasitetin e suplementeve të elementeve esenciale me të cilat trajtohen femrat shtatzana për ruajtjen e përqendrimeve të këtyre elementeve brenda normave të lejuara. Problemet infertilitetit, referuar studimeve të shumta janë vërejtur tek meshkujt në rastet me mungesë të theksuar hekurit. Infertiliteti mashkullor dhe mungesa e hekurit mbetet ende një diskutim i hapur për studime të thelluara në të ardhmen. Vlen për tu theksuar që përbajtja e mikroelementeve në meshkujt dhe femrat e marra në studimet e shumta është e lidhur me faktorët kryesisht si dieta ushqimore, faktorët antropogjen si kimikatet ushqimore, lëndët djegëse fosile, ndotja mjedisore nga automjetet etj.

Fjalë kyçe: mikroelemente, mostra gjaku, spektroskopia e absorbimit atomik, dieta ushqimore, ndotja mjedisore, patologji.

THE IMPORTANCE OF ASSESSING THE QUANTITY OF MICROELEMENTS IN HUMAN BLOOD AND THE INFLUENCE OF CERTAIN PATHOLOGIES ON THEIR LEVEL

PhD. Anila Jançe¹, Prof. Assoc. Lila Shundi¹, Prof. Dr. Eleni Nastas¹

¹Universiteti Barleti, Tiranë, Shqipëri

ABSTRACT

Introduction: Trace elements/microelements are important for a number of vital functions in the human body, so the study of their concentration in the blood is a topic that has been widely addressed for a long time.

Trace elements and their concentration in human blood are of great importance especially during pregnancy. For this reason, it is appropriate to underline the special importance of monitoring the concentration levels of these elements in pregnant women.

Due to hormonal changes and an increase in the level of progesterone in the blood, problems in the digestive system, the growth of the fetus and placenta, a diet poor in microelements, electrolyte concentrations lower than the permissible values have been observed, factors that lead to hyponatremia, hypokalemia, anemia, hypocalcemia.

Certain pathologies such as: gastro-intestinal loss, diarrhea, drainage of fistulas, adrenal insufficiency, profuse sweating, hyperthermia, Cushing's syndrome, hypothyroidism, hyperparathyroidism, rickets, osteomalacia, prostatic carcinoma, myeloma multiplex, leukemia and lymphoma, ulcerative colitis, diabetes, etc. are some of the pathologies that affect the level of certain microelements in the body.

Methodology: Determination and evaluation of the concentration of microelements and electrolytes in biochemical laboratories is carried out with various biological materials taken from the human body, such as:

- Blood serum and plasma
- Whole blood
- Urine
- Cerebrospinal fluid, etc.

The procedure of taking a sample of biological material, to undergo biochemical analysis, in the evidence of the concentration of trace metals, is one of the main elements preanalytical because it is closely related to the accuracy of the final result. (Ising et al., 1995)

Instruments: Blood serum is the most suitable biological material to carry out biochemical and hormonal analyzes and determine the level of microelements in the body because it can be stored for a certain period respecting the optimal conditions (darkness, temperature -20°C, hermetic tubes) without losing vital values, can be stored in empty tubes without the need for additional substances, and the level of microelements measured in the blood serum is representative of the state of this element in the whole organism.

Analytical methods to measure the level of trace elements in blood serum samples are mainly: Atomic Absorption Spectroscopy (AAA) with acetylene-air flame for measuring absorbance of: Mg, Ca, Zn, Fe, Atomic Absorption Spectroscopy (SAA) with electro-thermal atomizer with graphite furnace for measuring the absorbance of: Pb, Cu, Cr, Ni, Mn, Atomic Emission Spectroscopy (SEA) with

acetylene-air flame for measuring the emission of: Na, K and Li. The control of the quality of the analysis in all the methods used for the analysis of the samples is carried out in full accordance with the criteria proposed by the World Health Organization for the testing of chemical safety in the case of biological materials in the absence of samples of certified CRM (WHO, 1992).

Discussions and Conclusions:

Maintenance of trace elements: Ca, Mg, Zn, K, Na, Li, Pb, Fe, Cu, Cr, Ni, Mn in blood serum of men and women for the most part turns out to be different. Referring to numerous literatures, it results that from the comparison of the results obtained for men and women, it was evident that in men there are more cases with content of microelements Fe, Ca, Mg, Na, K above the allowed rate. There is a possibility of a correlation between the food diet rich in these elements and physiological conditions and anatomical that favors this gender.

For all females, over the age of 45, cases with higher values have been identified low or close to the minimum limit of elements Ca, Mg, Na, K, related to the menopause period, where due to changes in the hormonal system, most much of these elements (especially Mg) is extracted in an unused way through the kidneys and therefore we have the appearance of cardiovascular diseases, osteoporosis, etc. A very important category which has been considered a real subject of study are pregnant women. From the conducted studies, it has been evidenced that there were no significant changes in microelements between the values obtained by pregnant and non-pregnant women, pregnant woman. This is best related to the efficacy of essential element supplements with which pregnant women are treated to maintain the concentrations of these elements within the allowed rates.

Infertility problems, referring to numerous studies, have been observed in men in cases with marked iron deficiency. Male infertility and iron deficiency still remains an open discussion for future in-depth studies. It is worth noting that the content of microelements in men and women taken in numerous studies are related to factors mainly such as food diet, anthropogenic factors such as food chemicals, fossil fuels, environmental pollution from vehicles, etc.

Key words: trace elements, blood samples, atomic absorption spectroscopy, food diet, environmental pollution, pathology.

ASPEKTE LABORATORIKO-KLINIKE NË PACIENTË AMBULATORË ME ARTRIT REUMATOID

Aleksandra Lamthi¹, Prof. Asoc. Dr. Admir Nake²

¹Msc Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike,
Universiteti i Mjekësisë Tiranë

²Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

Email: aleksandralamthi@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrja: Artriti Reumatoid (AR) është sëmundje autoimune që parapëlqen prekjen e artikulacioneve të vogla, që mund të evoluojë me prekje ekstrartikulare dhe përbën edhe një nga patologjitë më serioze e cila kërkon një vëmendje të veçantë nga ekipet multidisiplare mjekësore, sidomos reumatologut. Duke marrë në shqyrtim aspektin laboratorik do evidetohen cilat teste laboratorike janë më të përshtatshme për diagnostikimin dhe monitorimin e mëtejshëm të Artritit Reumatoid.

Qëllimi: Vlerësimi i testeve laboratorike, specifike ose jo specifike, me peshë diagnostike ose orientuese diagnostike në pacientë me Artritit Reumatoid.

Metodologjia: Në këtë studim u morën në shqyrtim 100 pacientë me AR të cilët kanë kryer teste laboratorike siç janë Antitruapat Anti-Nuklear (ANA), PCR, Eritrosedimenti(ERS), Fibrinogjeni, Faktori Reumatoid (RF), Peptidi Anti-Ciklike të Citrulluar (Anti-CCP). Ekzaminimet janë kryer me metoda referente standarte.

Rezultati: Gjinia më e prekur janë femrat, 77%. Prevalenca e personave me ANA të lartë është 81%, me Anti-CCP të lartë është 69%, me FR pozitiv është 67%, me PCR të lartë është 74%, me fibrinogjen të rritur është 96%, me ERS të lartë është 98%.

Konkluzione: Ky studim vuri në dukje rëndësinë e testeve laboratorike në vendosjen e diagnozës së AR, dhe monitorimin e mëtejshëm të tij.

Fjalë kyçe : Artrit Juvenil Idiopatik (JIA), Antitruapat Anti-Nuklear (ANA), Peptidet Anti-Ciklike të Citrulluar (Anti-CCP), Faktori Reumatoid (RF), Eritrosedimenti (ERS).

LABORATORY-CLINICAL ASPECTS IN OUTPATIENTS WITH RHEUMATOID ARTHRITIS

Aleksandra Lamthi¹, Prof. Asoc. Dr. Admir Nake²

¹ Msc, Laboratory Technician, Faculty of Medical Technical Sciences, University of Medicine, Tirana

² Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine, Tirana

Email: aleksandralamthi@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Considering the laboratory aspect, it will be noted which laboratory tests are most suitable for the diagnosis and further monitoring of Rheumatoid Arthritis. Rheumatoid arthritis (RA) is an autoimmune disease that precedes the involvement of small joints, that can evolve with extraarticular involvement and is one of the most serious pathologies that requires special attention from multidisciplinary medical teams, especially rheumatologists.

Purpose: Evaluation of laboratory tests, specific or non-specific, with diagnostic weight or diagnostic orientation in patients with Rheumatoid Arthritis.

Methodology: In this study, 100 patients with RA were examined, who underwent laboratory tests such as Anti-Nuclear Antibodies (ANA), PCR, Erythrocyte Sedimentation Rate (ERS), Fibrinogen, Rheumatoid Factor (RF), Anti-Citrullinated Cyclic Peptide (Anti-CCP).

Result: The most affected gender are women, 77%. Prevalence of people with high ANA is 81%, prevalence of people with high Anti-CCP is 69%, prevalence of people with positive RF is 67%, prevalence of people with high PCR is 74%, prevalence of people with high fibrinogen is 96%, prevalence with high ERS is 98%.

Conclusions: This study highlighted the importance of laboratory tests in establishing the diagnosis of RA, and its further monitoring.

Keywords: Juvenile Idiopathic Arthritis (JIA), Anti-Nuclear Antibodies (ANA), Anti-Cyclic Citrullinated Peptides (Anti-CCP), Rheumatoid Factor (RF), Erythrocyte Sedimentation Rate (ERS).

CANABIS SATIVA DHE SHËNDETI RIPRODHUES MASHKULLORGriselda Korcari ¹, Kleo Plaka², Jona Kerri³¹Departamenti i Teknikë Laboratori Mjekësor dhe Imazheri, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti Aldent, Tiranë² Laborant, Laborator Mjekësor Medline³ Qendra Kerkimore Farmakoterapeutike, Fakulteti i Shkencave Mjekësore, Universiteti Aldent, Tiranë,Email: Griselda.zacaj@ual.edu.al**ABSTRAKT**

Hyrje: Cannabis sativa është një bimë e njohur që nga kohërat e lashta për përfitimet e saj të ndryshme shëndetësore. Gjatë dekadës së fundit, konsumi i marihuanës ose i çdo forme tjetër të kanabisit, qoftë mjekësor, rekreativ apo ilegal, është përshkallëzuar në mbarë botën. Studime të ndryshme aktuale tregojnë se kanabisi ka të ngjarë të ketë ndikime negative në fertilitetin mashkullor kryesisht në kategorinë e parametrave të spermës. Gjithashtu ka studime që tregojnë efekte të cannabis në nivelet e hormoneve të testosteronit, hormonit luteinizues (LH) dhe hormonit folikolo-stimulues (FSH).

Metodologjia: Në këtë studim morën pjesë rreth 40 vullnetarë të qytetit të Elbasanit, të cilët iu nënshtruan një pyetësori anonim lidhur me konsumimin e kanabisit, numrin e cigareve që konsumonin, kohëzgjatjen e përdorimit, problematikat në lidhje me performancën seksuale. Pjesëmarrësit në studim ishin meshkuj të moshës nga 15-44 vjeç. Vullnetarëve iu morën kampionet gjaku venoze 5ml me sistem me vakum (21GX3/) me tubat me xhel (Lot AG2502) që u përdoren për matjen e hormoneve Testosteron, LH dhe FSH. Kampionët u analizuan në laboratorin mjekësor MedLine Lab në aparatit ADVIA Centaur CP Immunoassay system me metodën analitike të Kimilumineshencë direkte.

Rezultate: Nga pyetësoret rezultoi se 20 vullnetarë ishin përdorues të cannabis sativa. Kohëzgjatja e përdorimit të lëndës narkotike ishte nga 1-10 vjet. Moshë mesatare e vullnetarëve ishte përkatësisht 24.55 vjeç për përdoruesit dhe 23.7 vjeç për jopërdoruesit. Grupmosha më e prekur nga përdorimi i kanabis sativa ishte 16-21 vjeçe (8 vullnetarë). Nga krahasimi i të dhënave laboratorike të vlerave të hormoneve midis grupit të kontrollit dhe atij përdorues të lëndëve narkotike rezultoi se:

- Mesatarja e vlerave të hormonit LH të përdoruesit 4,88 mIU/ml krahasuar me 7,42 mIU /ml të grupit të kontrollit. Lidhje statistikore negative $p=0.086$.
- Mesatarja e vlerave të hormonit FSH të përdoruesit 4,24 mIU /ml krahasuar me 6,20 mIU /ml të grupit të kontrollit. Lidhje statistikisht e rëndësishme $p=0.027$.
- Mesatarja e vlerave të hormonit Testosteron të përdoruesit 391,31ng/ml krahasuar me 522,17ng/ml të grupit të kontrollit. Lidhje statistikisht e rëndësishme $p=0.029$

Konkluzione: Është e rëndësishme që individët të jenë të vetëdijshëm për mundësitë e efekteve të mundshme negative që sjell përdorimi i cannabis dhe të marrin vendime të kujdesshme lidhur me përdorimin e tij. Gjithashtu është e rëndësishme të kryhen studime të tjera për të kuptuar më tej mekanizmin e veprimit të kanabis në sistemin Hipotalomo-hipofizë si edhe masën e ndikimit të tij në këtë bilanc hormonal

Fjalë kyçe: Testosteron, LH, FSH, Kimilumineshencë direkte.

CANNABIS SATIVA AND MALE REPRODUCTIVE HEALTH*Griselda Korcari¹, Kleo Plaka², Jona Kerri³**¹Department of Medical Laboratory and Imaging Technology, Faculty of Medical Technical Sciences, Aldent University, Tirana**²Laboratory technician, Medline Medical Laboratory**³Pharmacotherapeutic Research Center, Faculty of Medical Sciences, Aldent University, Tirana**Email: Griselda.zacaj@ual.edu.al***ABSTRACT**

Introduction: Cannabis sativa is a plant known since ancient times for its various health benefits. Over the last decade, the consumption of marijuana or any other form of cannabis, whether medical, recreational or illegal, has escalated worldwide. Various current studies show that cannabis is likely to have negative impacts on male fertility mainly in the category of sperm parameters. There are also studies showing effects of cannabis on the levels of the hormones testosterone, luteinizing hormone and follicle stimulating hormone.

Methodology: About 40 volunteers from the city of Elbasan participated in this study, who were submitted to an anonymous questionnaire regarding the consumption of cannabis, the number of cigarettes they consumed, the duration of use, problems related to sexual performance. The participants in the study were men aged 15-44. 5ml venous blood samples were taken from the volunteers with a vacuum system (21GX3/) with gel tubes (Lot AG2502) that was used to measure the hormones Testosterone, LH and FSH. The samples were analyzed in the medical laboratory MedLine Lab on the ADVIA Centaur CP Immunoassay system with the analytical method of Direct Chemiluminescence.

Results: From the questionnaires it was found that 20 volunteers were users of cannabis sativa. The duration of the use of the narcotic substance was from 1-10 years. The average age of the volunteers was respectively 24.55 years for users and 23.7 years for non-users. The age group most affected by the use of cannabis sativa was 16-21 years (8 volunteers). From the comparison of the laboratory data of the hormone values between the control group and that user of the narcotic substance, it results that:

- Average values of the LH hormone in users 4.88 mIU/ml compared to 7.42 mIU/ml of the control group. There is no statistically significant relationship $p=0.086$.
- The average value of the FSH hormone in users 4.24 mIU /ml compared to 6.20 mIU /ml of the control group. Statistically significant relationship $p=0.027$.
- The average values of the hormone Testosterone in users 391.31ng/ml compared to 522.17ng/ml of the control group. Statistically significant relationship $p=0.029$

Conclusions: It is important for individuals to be aware of the potential negative effects of cannabis use and to make careful decisions about its use. It is also important to carry out other studies to further understand the mechanism of action of cannabis in the hypothalamo-pituitary system as well as the extent of its influence on this hormonal balance.

Keywords: Testosterone, LH, FSH, Direct chemiluminescence.

ROLI I TESTEVE LABORATORIKE TEK PACIENTET ME COVID-19

Brandi Fahriu¹, Doc. Elona Hasalla², Phd. Cand. Ilda Taka², Klajdi Tarko¹

*¹ Studentë Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit
“Aleksandër Xhuvani”*

*² Lektore, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit
Email:brandifahriu@gmail.com*

ABSTRAKT

Hyrje: Sëmundja koronavirus 2019 ose ndryshe njihet COVID-19 është një sëmundje infektive e shkaktuar nga sindromi i rëndë akut i frymëmarrjes SARS-COV-2. Sëmundja është përhapur globalisht që nga viti 2019, duke rezultuar në pandemi globale. Simptomat përfshijnë simptomat e aparatit të frymëmarrjes: ethe, kollë, marje fryme dhe vështirësi në frymëmarrje. Në raste më të rënda, infeksioni mund të shkaktojë pneumoni, sindromë të rëndë respiratore akute, insuficencë multi-organore, madje edhe vdekje. Laboratori luan një rol të rëndësishëm në diagnostikimin dhe monitorimin e pacienteve me COVID-19. Metoda standarde e diagnozës është me anë të teknikës RT-PCR nga një tampon nazofaringeal. Testet laboratorike rutinë janë përdorur për të vlerësuar ecurinë dhe gjendjen klinike të pacientit.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të hetojë dhe të analizojë shpeshtësinë e rasteve të diagnostikuara me COVID-19. Të kuptojmë rëndësinë e ekzaminimeve laboratorike në sëmundjen e COVID-19.

Metodologjia: Në këtë studim, u mbledhën të dhëna për pacientë të konfirmuar me Covid-19 gjatë periudhës Prill 2020 - Shkurt 2021. Të dhënat janë mbledhur në disa laboratore privatë në qytetin e Elbasanit. Për çdo pacient u analizuan të dhënat klinike dhe laboratorike.

Rezultate dhe konkluzione: Njohja me popullatën dhe grupmoshat me të prekura nga kjo sëmundje. Ky studim evidentoi rëndësinë e ekzaminimeve laboratorike në vendosjen e diagnozës dhe prognozës së pacientëve me Covid-19. Njohja me ekzaminimet e ndryshme laboratorike që kryhen në rastet kur dyshohet për preken e pacientëve me COVID-19.

Fjalë kyçe: COVID-19, ekzaminim laboratorik, PCR, tampon nazofaringeal.

ESCHERICHIA COLI AS THE PRIMARY CAUSE OF URINARY INFECTIONS

Aida Toli¹, Jona Berdufi¹, Kostandina Tila¹, Venemin Gega²

¹Msc, Laboratory Technician, Faculty of Medical Technical Sciences, University of Medicine, Tirana

²As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"

Email:aidatoliii@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Urinary tract infections are one of the most common infections after respiratory infections. In most cases these infections do not cause complications and are easily treated, but in some cases the infection reaches the kidneys causing damage to them. To consider a urinary infection in addition to the clinic, the laboratory is the one that helps and establishes the final diagnosis through laboratory parameters. Studies conducted around the world show that Escherichia coli is the primary cause of urinary infections.

Purpose: The purpose of this study is to identify the bacterium that causes the most urinary infections.

Methodology: This study is a retrospective study in which 210 male and female patients were studied. These individuals were presented to a non-public laboratory in the city of Elbasan to perform laboratory examinations, such as complete urine and urine culture, which are important tests to assess the presence of urinary infection and the bacteria that cause it. For each study subject, the bacteria responsible for the infection was discovered, and sociodemographic data such as: age, gender, place of residence, and the antibiotic used were recorded. The data were collected during the period January-June 2023.

Results: Out of 210 positive urine cultures taken in the study, it was found that 180 of them have Escherichia coli bacteria present, the most affected gender is the female gender and the most predisposed age group was the 40-49 age group.

Conclusions: Laboratory tests together with clinical signs should be carefully evaluated in determining the diagnosis of ITU. This study highlighted the importance of clinical examination of urine and urine culture in establishing the diagnosis of ITU, and the causes of ITU.

Keywords: escherichia coli, urinary infection, urine culture, laboratory

INFEKSIONET VAGINALE

Klara Hysenaj¹, Rezarta Stena¹, Elona Dybeli¹, Blerina Bani¹

¹ Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

Klara.hysenaj@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Infeksionet vaginale përfaqësojnë një nga problemet më të mëdha të shëndetit tek femrat. Këto infeksione mund të shkaktohen nga baktere, viruse apo kërpudha. Ato mund të shkaktojnë diskonfort në zonat intime, prurit, djegie, sekrecione jo normale vaginale, dhimbje gjatë urinimit, dhimbje gjatë mardhenieve seksuale etj.

Infeksionet vaginale ndahen në disa grupe kryesore :

- Infeksionet bakteriale të shkaktuara nga;Gonorrhea, klamidia, sifilizi, klebsiellagranumolatis
- Infeksionet virale të shkaktuara nga;HIV, herpes genitalis, lythet genitale, citomegalovirusi
- Infeksionet mykotike të shkaktuara nga; candida albicans, trichomonas vaginalis

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është identifikimi i shpeshtësisë së këtyre infeksioneve në një periudhë 2 mujore (shkurt-mars) dhe identifikimi i problemeve që ato sjellin në shëndetin riprodhues dhe jo vetëm. Në këtë studim jemi munduar të hedhim dritë mbi shkaktarët kryesorë të këtyre infeksioneve kryesisht atyre që njihen deri tani dhe faktorëve idiopatik.

Metodologjia: Ky studim u mbështet tek të dhënat demografike(të marra nga administrata e qëndrave shëndetësore) dhe laboratorike (të mbledhura nga laboratorë të ndryshëm në zonën që kemi marrë në studim). Ekzaminimet më të shpeshta të përdorura tek këta pacient janë kryesisht strishot vaginale, analizat e urinës, PAP test(të marra nga qëndrat shëndetësore) etj.

Rezultatet: Në studim u përfshin 928 femra të grupmoshave nga 19-70 vjeç, konkretisht 139 femra të grupmoshës 19-25 vjeç, 205 femra të grupmoshës 26-34 vjeç dhe 584 femra të grupmoshës 35-70 vjeç. Nga rezultatet u vu re se infeksionet më të përhapura ishin ato mykotike me 41 raste konkretisht 8 raste në grupmoshën 19-25 vjeç 20 raste në grupmoshën 26-34 vjeç dhe 13 raste në grupmoshën 36-70 vjeç. Me lythe genitale ishin 13 raste , me sifiliz 1 rast .

Konkluzioni: Në përfundim u vu re që shkaktarët kryesorë të infeksioneve vaginale ishin; marrëdhëniet seksuale të pambojtura, higjiena e ulët personale, përdorimi në masë i antibiotikëve. Nga rezultatet dolëm në përfundim që femrat e çdo grupmoshe preken më tepër nga infeksionet mykotike në krahasim me infeksionet nga lythet genitale, apo nga sifilizi që kishin një probabilitet më të ulët.

Fjalet kyçe: Infeksione, IST, Laborator, Mykotik, Strisho.

VAGINAL INFECTIONS

Klara Hysenaj¹, Rezarta Stena¹, Elona Dybeli¹, Blerina Bani¹

¹ University of Elbasan "Aleksander Xhuvani", Faculty of Technical Medical Sciences

Klara.hysenaj@uniel.edu.al

ABSTRACT

Introduction: Vaginal infections represent one of the biggest health problems in women. These infections can be caused by bacteria, viruses, or fungi. They can cause discomfort in intimate areas, pruritus, burning and abnormal vaginal secretions, pain during urination, pain during sexual intercourse, etc.

Vaginal infections are divided into several main groups:

- Bacterial infections caused by; Gonorrhoea, chlamydia, syphilis, klebsiella granulomatis
- Viral infections caused by; HIV, genital herpes, genital warts, cytomegalovirus
- Fungal infections caused by; candida albicans, trichomonas vaginalis

Purpose: The purpose of this study is to identify the frequency of these infections in 2 months (February-March) and to identify the problems they bring to reproductive health and beyond. In this study, we tried to shed light on the main causes of these infections, mainly those known so far and idiopathic factors.

Methodology: This study was based on demographic data (obtained from the administration of health centers) and laboratory data (collected from different laboratories in the area we studied.). The most frequent examinations used in these patients are mainly vaginal smears, urine tests, PAP tests (obtained from health centers), etc.

Results: The study included 928 women aged 19-70, specifically 139 women aged 19-25, 205 women aged 26-34, and 584 women aged 35-70. From the results, it was observed that the most widespread infections were fungal infections with 41 cases, specifically 8 cases in the age group of 19-25 years, 20 cases in the age group of 26-34 years, and 13 cases in the age group of 36-70 years. Genital warts were 13 cases, syphilis 1 case.

Conclusion: In conclusion, it was observed that the main causes of vaginal infections were; unclean sexual relations, poor personal hygiene, and mass use of antibiotics. From the results, we concluded that women of any age group are more affected by fungal infections compared to infections from genital warts, or from syphilis which had a lower probability.

Keywords: Infections, STI, Laboratory, Mycotic, Strain.

INFEKSIONET E TRAKTIT URINAR TEK STUDENTËT E PROGRAMIT TË STUDIMIT BACHELOR TEKNIK LABORATORI

Erjolda Rexhep¹, Rafaela Lala¹, Bjanka Bardhi¹, Venemin Gega²

¹Studentë, Dega Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani"

²As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani"

Email: erjolda.rexhep@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Infeksionet e traktit urinar (ITU), u referohen pranisë së inflamacionit të traktit urinar, si pasojë e prezencës së agjentëve patogjen të ndryshëm. Ato mund të prekin çdo pjesë të aparatit urinar qoftë veshkat, ureterët, uretrën apo vezikën urinare. Ato kanë një përhapje të gjerë të gjithë grupmoshat si dhe në të dyja gjinitë. Simptomat tipike përfshijnë urgjencë për të urinuar, dhimbje gjatë urinimit, poliuri, polidipsi apo dhimbje lumbare.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është që të vlerësojmë njohuritë e studentëve të degës Teknik Laboratori përsa i përket infeksioneve të traktit urinar, mënyrës së identifikimit dhe mënyrës së ekzaminimit të tyre nëpërmjet ekzaminimeve të ndryshme. Të përshkruhen karakteristikat e grup popullatës së marrë në studim si dhe të përcaktohen shkaktarët kryesorë patogjene të infeksioneve të traktit urinar.

Metodologjia: Studimi është realizuar tek studentët e programit të studimit Bachelor Teknik Laboratori, viti i tretë në Fakultetin e Shkencave Mjekësore Teknike në Universitetin e Elbasanit. Studimi u realizua nëpërmjet një pyetësoi, pjesë e të cilit u bënë studentët e moshës 20-25 vjeç, të cilëve iu morën të dhëna demografike, të dhëna lidhur me manifestimet klinike dhe të dhëna në lidhje me ekzaminimet e ndryshme të kryera.

Rezultatet: Prej 50 studentëve që u përfshinë në studim, 43 studentë janë femra dhe 7 studentë janë meshkuj. Moshë që rezultoi më e prekur nga infeksionet e traktit urinar është moshë 21 vjeç. Në ekzaminimet laboratorike mikrobiologjike rezultoi që E.coli është bakteri përgjegjës për pjesën më të madhe të infeksioneve.

Konkluzione: Nga studimi arritëm në konkluzionin se femrat kanë një rrezik më të lartë për t'u prekur nga infeksionet e traktit urinar krahasuar me meshkujt. Manifestimet klinike dhe ekzaminimet laboratorike duhen parë me kujdes për të përcaktuar diagnozën dhe prognozën e ITU-ve. Ky studim theksoi rëndësinë që ka ekzaminimi klinik dhe ai laboratorik si urokultura, analiza e urines komplet, strishot vaginale për të vendosur diagnozën e ITU-ve tek studentët.

Fjalë kyç: Infeksion, Student, Trakti urinar, Urokulturë.

URINARY TRACT INFECTIONS IN LABORATORY TECHNICIAN BACHELOR STUDY PROGRAM STUDENTS

Erjolda Rexhep¹, Rafaela Lala¹, Bjanka Bardhi¹, Venemin Gega²

¹Students, Study program Laboratory Technician, Faculty of Medical and Technical Sciences, University of Elbasan "Aleksander Xhuvani"

²As/Lecturer, Faculty of Technical and Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksander Xhuvani"

Email: erjolda.rexhep@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Urinary tract infections (UTIs) refer to the presence of inflammation of the urinary tract, as a result of the presence of various pathogenic agents. They can affect any part of the urinary system, the kidneys, ureters, urethra or bladder. They have a wide distribution in all age groups as well as in both sexes. Typical symptoms include urgency to urinate, pain during urination, polyuria, polydipsia or lumbar pain.

Purpose: The purpose of this study is to evaluate the knowledge of Laboratory Technician students regarding urinary tract infections, how to identify them and how to examine them through different examination methods. To describe the characteristics of the population group studied and to determine the main pathogenic causes of urinary tract infections.

Methodology: The study was conducted among the students of the Laboratory Technician Bachelor study program, the third year in the faculty of Technical and Medical Sciences at the University of Elbasan. The study was carried out through a questionnaire, which included students aged 20-25 years, from them were taken demographic data, data related to clinical manifestations, and data related to the various examinations performed.

Results: From 50 students who were included in the study, 43 students are female and 7 students are male. The most affected age by urinary tract infections is the age of 21. Microbiological laboratory examinations showed that E.coli is the bacterium responsible for most of the infections.

Conclusions: From the study we came to the conclusion that women have a higher risk of being affected by urinary tract infections compared to men. Clinical manifestations and laboratory examinations should be carefully considered to determine the diagnosis and prognosis of UTIs. This study emphasized the importance of clinical and laboratory examinations such as uroculture, routine urinalysis test, vaginal swabs to establish the diagnosis of UTIs in students.

Keywords: infection, students, urinary tract, uroculture.

FAKTORËT RISKUES TË SËMUNDJEVE KARDIOVASKULARE NË STUDENTËT E DEGËS TEKNIK LABORATORI

Kristina Olldashi¹, Jorida Cupi¹, Majlinda Manxhuku¹, Evisa Beqiri¹, Venemin Gega²

*¹Studentë, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike,
Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”*

*²As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit
“Aleksandër Xhuvani”*

kristinaolldashi@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Sëmundjet kardiovaskulare (SKV) janë shkaktari kryesor i vdekjeve të parakohshme si dhe invaliditetit të miliona njerëzve në botë. SKV janë një term i gjerë dhe përfshijnë një sërë sëmundjesh që ndikojnë në zemër, tru dhe në enët e gjakut. Faktorët riskues të SKV përfshijnë përdorimin e duhanit, inaktivitetin fizik, dietën jo të shëndetshme, përdorimin e dëmshëm të alkoolit, hipertensionin arterial, diabetin, dislipideminë, mbipeshën, obezitetin dhe predispozicionin gjenetik.

Qëllimi: Në këtë studim qëllimi kryesor është njohja me faktorët riskues të Sëmundjeve Kardiovaskulare te studentët e degës Teknik Laboratori në Fakultetin e Shkencave Mjekësore Teknike” në Universitetin e Elbasanit.

Metodologjia: Studimi është realizuar tek studentët e degës Teknik Laboratori, në Fakultetin e Shkencave Mjekësore Teknike në Universitetin e Elbasanit. Për çdo student që u bë pjesë e studimit, u plotësua një pyetësor ku u regjistruan të dhëna të përgjithshme sociodemografike si: mosha, gjinia, vendbanimi ; të dhëna antropometrike si pesha, gjatësia për përcaktimin e BMI, të dhëna mbi faktorët riskues për sëmundje kardiovaskulare atherosklerotike si hipertensioni, duhanpirja, konsumi i alkoolit, diabeti mellitus, obeziteti, faktorët gjenetike.

Rezultatet: Prej 50 studentëve që u përfshinë në studim, 40 studentë janë femra dhe 10 studentë janë meshkuj. Studentët e përfshirë në studim i përkasin moshës 20-25 vjeç. Në këtë studim faktorët riskues prezente për SKV rezultuan: mbipesha, obeziteti, duhanpirja, konsumi i alkoolit, predispozita gjenetike.

Konkluzione: Faktorët e riskut janë të pranishëm në disa studentë pjesëmarrës në studim. Nevojiten fushata sensibilizuese për njohjen, menaxhimin dhe parandalimin e faktorëve të riskut kardiovaskular.

Fjalë kyçe: faktorë risku, sëmundje kardiovaskulare, studentë, teknik laborator

RISK FACTORS OF CARDIOVASCULAR DISEASES IN LABORATORY TECHNICIAN BRANCH STUDENTS

Kristina Olldashi¹, Jorida Cupi¹, Majlinda Manxhuku¹, Evisa Beqiri¹, Venemin Gega²

¹Students, Laboratory Technician, Faculty of Medical and Technical Sciences,

University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"

²As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan

"Aleksander Xhuvani"

kristinaolldashi@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Cardiovascular diseases (CVD) are the main cause of premature death and disability of millions of people in the world. CVD is a broad term and includes a variety of diseases that affect the heart, brain and blood vessels. Risk factors for CVD include tobacco use, physical inactivity, unhealthy diet, harmful use of alcohol, arterial hypertension, diabetes, dyslipidemia, overweight, obesity and genetic predisposition.

Purpose: In this study, the main purpose is to get to know the risk factors of Cardiovascular Diseases among the students of the Laboratory Technician branch at the Faculty of Medical and Technical Sciences at the University of Elbasan.

Methodology: The study was carried out among the students of the Laboratory Technician branch, at the Faculty of Medical and Technical Sciences at the University of Elbasan. For each student who took part in the study, a questionnaire was filled in, where general sociodemographic data such as: age, gender, place of residence were recorded; anthropometric data such as weight, height for determining BMI, data on risk factors for atherosclerotic cardiovascular diseases such as hypertension, smoking, alcohol consumption, diabetes mellitus, obesity, genetic factors.

Results: Of the 50 students who were included in the study, 40 students are female and 10 students are male. The students included in the study belong to the age group of 20-25 years. In this study, the present risk factors for CVD were found to be: overweight, obesity, smoking, alcohol consumption, genetic predisposition.

Conclusions: Risk factors are present in some students participating in the study. Awareness campaigns are needed for the recognition, management and prevention of cardiovascular risk factors.

Keywords: risk factors, cardiovascular disease, students, laboratory technician.

NDRYSHIMET LABORATORIKE TEK PACIENTËT ME MIELOMË MULTIPLE

Ligerta Hasanaj¹, Venemin Gega²

¹MsC,Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë.

²As/Lektor,Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike,Universiteti i Elbasanit "Aleksander Xhuvani"

Email: ligertahasanaj@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Mieloma multiple është një cregullim neoplazik malinj i qelizave plazmatike dhe karakterizohet nga klinika e infeksionit, nefropatisë dhe sëmundjeve kockore. Zbulimi i hershëm i mielomës mund të jetë i vështirë për pacientët të cilët nuk i nënshtrohen ekzaminimeve laboratorike dhe imazherike në mënyrë rutinë dhe kjo bën që mieloma multiple të diagnostifikohet në raste të avancuara me komplikacione renale, hematologjike, të skeletit etj.

Qëllimi: Të paraqiten ndryshimet laboratorike biokimike, imunologjike dhe hematologjike tek pacientët e diagnostikuar me mielomë multiple, duke vlerësuar parametrat që pesojnë më shumë ndryshime.

Metodologjia:Duke u bazuar në një studim transversal dhe deskriptiv, u morën në studim 34 raste të diagnostikuara me mielomë multiple, në periudhën kohore Shkurt 2019 - Prill 2022, në QSUT(Qendra Spitalore Universitare Nënë Teraza) dhe në SRD(Spitalin Rajonal të Durrësit). Pacientet ishin të grupmoshës 24-72 vjeç dhe u vlerësuan bazuar në ndryshimet laboratorike më të shpeshta të pranishme të shfaqura në hemogramë, mielogramë, imunoelktroforezë, bilancin biokimik dhe urinën 24 h.

Rezultatet: Nga një total prej 34 pacientesh, 65% e subjekteve ishin meshkuj dhe vetëm 35% ishin femra, me moshë mesatare 50 vjeç. Ndryshime më të shpeshta u vunë re në hemogramë me një ulje në numrin e eritrociteve dhe hemoglobinës në 91 % të rasteve.Në mielogramë kishte një predominim të plazmociteve mbi 60% në 35% të subjekteve. Në imunoelktroforezë kishim rritje të IgG në 56% të rasteve, krahasuar me Ig e tjera. Azoti dhe kreati ishin të rritura në 59 % të rasteve,proteinat totale ishin rritur në 35% të rasteve dhe kalciumi pa në 24% të rasteve. Ndersaprania e proteinës Bence Jones dhe B-microglobulinës ishte e karakteristike e sëmundjes.

Konkluzioni:Të gjithë pacientet shfaqën ndryshime të theksuara në parametrat laboratorik, kryesisht në mielogramë dhe hemogramë, ndjekur nga testet e tjera imunologjike dhe biokimike, ku rëndësi të vecante duhet ti kushtohet pranisë së proteinave Bence Jones në urinë dhe B-mikroglobulinës pasi janë karakteristike të sëmundjes.

Fjalë kyçe: Mieloma multiple, mielogramë, hemogramë, teste biokimike, proteinat Bence Jones.

LABORATORY CHANGES IN PATIENTS WITH MULTIPLE MYELOMA

Ligerta Hasanaj¹, Venemin Gega²

¹MSc, Laboratory Technician, Faculty of Technical Medical Sciences, Tirana University of Medicine.

²As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksander Xhuvani"

Email: ligertahasanaj@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Multiple myeloma is a malignant neoplastic disorder of plasma cells and is characterized by the clinical features of infection, nephropathy and bone diseases. Early detection of myeloma can be difficult for patients who do not undergo laboratory and imaging examinations routinely, and this causes multiple myeloma to be diagnosed in advanced cases with renal, hematological and skeletal complications, etc.

Purpose: To present biochemical, immunological and hematological laboratory changes in patients diagnosed with multiple myeloma, evaluating the parameters that get effected the most.

Methodology: Based on a transversal and descriptive study, 34 cases diagnosed with multiple myeloma were studied, in the period February 2019 - April 2022, at QSUT (Mother Teraza University Hospital Center) and at SRD (Durrës Regional Hospital). The patients were in the age group of 24-72 years and were evaluated based on the most frequent laboratory changes present in hemogram, myelogram, immunoelectrophoresis, biochemical balance and urine.

Results: From a total of 34 patients, 65% of the subjects were male and only 35% were female, with an average age of 50 years. Most frequent changes were observed in hemogram with a decrease in the number of erythrocytes and hemoglobin in 91% of cases. In myelogram there was a predominance of plasma cells over 60% in 35% of the subjects. We had increased of IgG in 56% of cases in immunoelectrophoresis, compared to other Ig. Urea and creatine were elevated in 59% of cases, total protein was elevated in 35% of cases, and calcium was observed in 24% of cases. While the presence of Bence Jones protein and B-microglobulin was characteristic of the disease.

Conclusion: Laboratory changes was observed, mainly in myelogram and hemogram, followed by other immunological and biochemical tests, where special importance should be given to the presence of Bence Jones proteins in urine and B-microglobulin as they are characteristic of the disease.

Keywords: Multiple myeloma, myelogram, hemogram, biochemical tests, Bence Jones proteins.

RËNDËSIA E TESTIT TË ELEKTROFOREZËS NË DETEKTIMIN E HEMOGLOBINOPATIVE

Rafaëla Lala¹, Klara Hysenaj²

¹MscTeknik Laboratori, Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani" Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, lalarafaëla30@gmail.com

²As/Lektore, Departamenti i Lëndëve Klinike, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

Klara.hysenaj@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Hyrja: Të dhënat statistikore të OBSH tregojnë se më shumë se 70 milionë individë janë mbartës të hemoglobinopative në të gjithë botën, prej të cilëve rreth 10 milionë individë jetojnë në zonën e Mesdheut Lindor. Ndërkohë në Shqipëri janë identifikuar aktualisht rreth 530 pacientë të diagnostikuar me hemoglobinopati. Këto shifra sa vijnë e rriten nga viti në vit prandaj është e domosdoshme të merren masa për parandalimin e formave homozigote homogjene apo heterogjene. Një formë parandalimi tepër e rëndësishme konsiderohet elektroforeza, e cila përcakton nivelet e llojeve të ndryshme të hemoglobinës në gjak ose praninë e hemoglobinës anormale.

Qëllimi: Sensibilizimi i popullatës mbi rëndësinë që ka kryerja e testit të elektroforezës për zbulimin e patologjive që shoqërohen me çrregullime të hemoglobinës të tilla si: talasemia, drepanocitoza apo sëmundja e hemoglobinës C, dhe parandalimi i formave major apo intermedia të sindromit talasemik dhe drepanocitës nëpërmjet realizimit të elektroforezës apo testeve të tjera gjenetike.

Materialet dhe Metodadat: Studimi u realizua në sajë të një pyetësori, pjesë e të cilit u bënë pacientë të grupmoshave të ndryshme (18-45 vjeç) si dhe anëtarë të kujdesit shëndetësor. Në studim u përfshinë 55 subjekte dhe u shqyrtuan 15 raste. Rastet e marra i përkasin periudhës kohore Qershor 2023 – Gusht 2023.

Rezultatet: Nga 54 pacientë që u morën në studim 32 ishin femra dhe 22 meshkuj. Mosha mesatare rezultoi 36 vjeç. Sipas pyetësorit 41 pacientë ishin informuar mbi rëndësinë që ka elektroforeza për detektimin e hemoglobinopative, por vetëm 8 prej tyre kanë kryer testin e elektroforezës. Nga ana tjetër nëpërmjet të dhënave të marra nga stafi i kujdesit shëndetësor u arrit në përfundimin se nga muaji Qershor 2023 deri më Gusht 2023 janë kryer 15 teste të elektroforezës. Prej tyre 3 pacientë kanë rezultuar pozitive, përkatësisht një pacient i diagnostikuar me talasemi minor dhe dy pacientë të diagnostikuar me drepanocitozë heterozigotë.

Konkluzionet: Hemoglobinopatitë konsiderohen ndër patologjitë më të përhapura jo vetëm në Shqipëri, por në mbarë botën e megjithatë popullata ende nuk ka edukimin e duhur shëndetësor lidhur me to. Ky studim thekson në mënyrë të veçantë rëndësinë që ka elektroforeza në detektimin e hemoglobinopative dhe në parandalimin e shtimit të rasteve pozitive.

Fjalë kyçe: diagnostikim, elektroforeza, hemoglobinopati, mbartës, parandalim.

IMPORTANCE OF THE ELECTROPHORESIS TEST IN THE DETECTION OF HEMOGLOBINOPATHY

Rafaela Lala¹, Klara Hysenaj²

¹ Msc Laboratory Technician University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”, Faculty of Technical Medical Sciences lalarafaela30@gmail.com

² Ass/lecturer, Department of Clinical Subjects Faculty of Technical Medical Sciences

Klara.hysenaj@uniel.edu.al

ABSTRACT

Introduction: The statistical data from WHO show that more than 70 million individuals are carriers of hemoglobinopathies worldwide, of which approximately 10 million individuals live in the Eastern Mediterranean area. Meanwhile, in Albania have been identified about 530 patients diagnosed with hemoglobinopathy. These figures keep increasing from year to year, so it is necessary to take measures to prevent homozygous, homogeneous or heterogeneous forms. An extremely important form of prevention is considered electrophoresis, which determines the levels of different types of hemoglobin in the blood or the presence of abnormal hemoglobin.

Purpose: Awareness of population on the importance of performing the electrophoresis test for the detection of pathologies associated with hemoglobin disorders such as: thalassemia, sickle cell disease or hemoglobin C disease, and the prevention of major or intermediate forms of thalassemic and sickle cell syndrome through performing electrophoresis or other genetic tests.

Materials and Methods: The study was based on a questionnaire, which included patients of different age groups (18-45 years) as well as health care members. 55 subjects were included in the study and 15 cases were examined. The cases received belong to the time period June 2023 - August 2023.

Results: From 54 patients who were included in the study, 32 were women and 22 were men. The average age was 36 years. According to the questionnaire, 41 patients were informed about the importance of electrophoresis for the detection of hemoglobinopathies, but only 8 of them have performed the electrophoresis test. On the other hand, through the data obtained from the health care members, it was concluded that from June 2023 to August 2023, 15 electrophoresis tests were performed. Of them, 3 patients resulted positive, respectively one patient diagnosed with thalassemia minor and two patients diagnosed with heterozygous sickle cell disease.

Conclusions: Hemoglobinopathies are considered among the most widespread pathologies not only in Albania, but throughout the world, and yet the population still does not have the proper health education regarding them. This study particularly emphasizes the importance of electrophoresis in the detection of hemoglobinopathies and in preventing the increase of positive cases.

Keywords: diagnosis, electrophoresis, hemoglobinopathy, carriers, prevention.

RËNDËSIA E EKZAMINIMEVE LABORATORIKE TEK BEBET PREMATURE*Kasandra Allushi¹**¹ Laborante, Laboratori i Maternitetit “Mbreteresha Geraldine”***ABSTRAKT**

Hyrje: Bebet premature janë bebe që lindin para javës së 37. Duke qenë se ato lindin në një kohë ku organet e tyre nuk janë të maturuar mjaftueshëm ato janë të ekspozuar ndaj një sërë komplikacionesh ku më të shpeshta janë: hipoksia, detresi respirator, anemi, ikter, infeksione apo probleme të traktit gastro intestinal dhe sistemit nervor. Mostrat për ekzaminim laboratorik tek bebet premature merren që në minutat e para pas lindjes dhe kanë një rëndësi të veçantë në 72 orët e para të jetës e derisa bebet dalin nga kujdesi i terapisë intensive. Faza preanalitike në marrjen e mostrave në këtë grup pacientësh është shumë e rëndësishme pasi gabimet në këtë fazë bëhen më të dukshme në rezultatin e testeve.

Qellimi: Qëllimi i këtij punimi është të tregojë rëndësinë e ekzaminimeve laboratorike në parandalimin dhe trajtimin e patologjive dhe komplikacioneve tek bebet premature.

Metodologjia: Nga shërbimi i terapisë intensive në repartin e neonatologjisë në maternitetin Mbretëresha Geraldinë u morën në studim 50 raste të bebeve lindur premature. Nëpërmjet sistemit Lis (sistemit të informacionit të laboratorit) u morën të dhënat e të gjitha testeve të kryera për secilin bebe nga momenti i lindjes deri në momentin e ndërprerjes së kujdesit nga reparti i neonatologjisë.

Rezultatet: Nga të dhënat e marra nga shërbimi i terapisë intensive dhe sistemi i informacionit të laboratorit rezultoi që nga 50 bebe premature, 32 janë meshkuj dhe 28 janë femra.

Konkluzione: Ekzaminimet laboratorike kanë një rëndësi të veçantë në identifikimin e patologjive dhe komplikacioneve si edhe monitorimin e bebeve premature. Gjatë gjithë procesit të kujdesit të repartit të neonatologjisë i cili zgjat disa javë apo muaj, testet laboratorike kanë rol kyç në monitorimin dhe mjekimin e këtyre pacientëve.

Fjalë kyç: ekzaminime laboratorike, maternitet, bebe premature, neonatologji, Lis

THE IMPORTANCE OF LABORATORY EXAMINATIONS IN PREMATURE BABIES

Kasandra Allushi¹

¹ Laboratory technician, "Queen Geraldine" Maternity Laboratory

ABSTRACT

Introduction: Premature babies are babies who are born before week 37. Since they are born at a time when their organs are not mature enough, they are exposed to a series of complications, the most common of which are: hypoxia, respiratory distress, anemia, jaundice, infections or problems of the gastro-intestinal tract and the nervous system. Samples for laboratory examination in premature babies are taken in the first minutes after birth and are of particular importance in the first 72 hours of life until the babies leave intensive care. The preanalytical phase in sampling in this group of patients is very important as errors in this phase become more visible in the test results.

Purpose: The purpose of this paper is to show the importance of laboratory examinations in the prevention and treatment of pathologies and complications in premature babies.

Methodology: From the intensive care service in the neonatology department at the Queen Geraldine maternity hospital, 50 cases of babies born prematurely were studied. Through the Lis system (laboratory information system), the data of all tests performed for each baby from the moment of birth to the moment of termination of care from the neonatology department were obtained.

Results: From the data obtained from the intensive care service and the laboratory information system, it was found that out of 50 premature babies, 32 are male and 28 are female.

Conclusions: Laboratory examinations have a special importance in identifying pathologies and complications as well as monitoring premature babies. Throughout the care process of the neonatology department, which lasts several weeks or months, laboratory tests have a key role in the monitoring and treatment of these patients.

Keywords: laboratory examinations, maternity, premature babies, neonatology, Lis

VLERAT E VITAMISËS D NE POPULLATËN ADULTE TË QYTETIT TË ELBASANIT

Sidorela Berati¹, Venemin Gega², Vjola Shkira³

¹ Laborante, Laboratory Network, Elbasan

²As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit

“Aleksandër Xhuvani”

³Laborante, Qendra Kombëtare e Transfuzionit të Gjakut

Email: beratisidorela@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Vitamina D, e njohur shpesh si "vitamina e diellit", ka tërhequr vëmendje të konsiderueshme vitet e fundit për shkak të roleve të saj në ruajtjen e shëndetit të njeriut, me fokus kryesor në shëndetin e kockave, funksionin e sistemit imunitar dhe parandalimin e sëmundjeve. Është e rëndësishme që individët të sigurojnë se kanë nivele adekuate të vitaminës D përmes një kombinimi të ekspozimit të ndjeshëm ndaj diellit, burimeve dietike dhe monitorimit të rregullt të vlerës të saj në serum për të promovuar mirëqenien e përgjithshme. Vitet e fundit mungesa e vitaminës D është bërë një problem i madh i shëndetit publik në mbarë botën.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të vlerësojë vlerat në serum të vitaminës D në popullatën adulte të qytetit të Elbasanit.

Metodologjia: Në këtë studim morën pjesë 72 pacientë, të cilët kryen matje të nivelit të vitaminës D në një laborator privat në qytetin e Elbasanit. Të dhënat u mbledhën përgjatë muajve Mars-Qershor 2023.

Rezultatet: Nga 72 pacientë të përfshirë në studim 54 rezultuan femra dhe 18 meshkuj. Nga rezultatet e analizave laboratorike 46 paciente rezultuan me vlera normale të vitaminës D në serum, ndërsa 26 pacientë me pamjaftueshmëri ose mangësi të vitaminës D.

Konkluzione: Në një epokë ku mungesa e vitaminës D mbetet një shqetësim global për shëndetin, kuptimi i rëndësisë së saj dhe zbatimi i strategjive efektive për parandalimin dhe menaxhimin janë të një rëndësie të madhe. Nevojiten kërkime të mëtejshme, iniciativa të shëndetit publik dhe udhëzime klinike për të trajtuar në mënyrë gjithëpërfshirëse mungesën e vitaminës D. Duke vepruar kështu, ne mund të punojmë kolektivisht drejt përmirësimit të shëndetit dhe mirëqenies së individëve dhe komuniteteve në mbarë botën.

Fjalë kyçe: Elbasan, vitaminë D, popullatë, pacientë

VALUES OF VITAMIN D IN THE ADULT POPULATION OF THE CITY OF ELBASAN

Sidorela Berati¹, Venemin Gega², Vjola Shkira³

¹ Laboratory Technician, Laboratory Network, Elbasan

²As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan

"Aleksander Xhuvani"

³Laboratory technician, National Center of Blood Transfusion

Email: beratisidorela@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Vitamin D, often known as the "sunshine vitamin", has attracted considerable attention in recent years due to its roles in maintaining human health, with a primary focus on bone health, immune system function, and prevention of diseases. It is important that individuals ensure they have adequate levels of vitamin D through a combination of sensible sun exposure, dietary sources, and regular monitoring of its serum value to promote overall well-being. In recent years, vitamin D deficiency has become a major public health problem worldwide.

Purpose: The purpose of this study is to evaluate the serum values of vitamin D in the adult population of the city of Elbasan.

Methodology: 72 patients participated in this study, who performed vitamin D level measurements in a private laboratory in the city of Elbasan. The data were collected during the months of March-June 2023.

Results: Of the 72 patients included in the study, 54 were female and 18 were male. From the results of the laboratory tests, 46 patients showed normal levels of vitamin D in the serum, while 26 patients had insufficiency or deficiency of vitamin D.

Conclusions: In an era where vitamin D deficiency remains a global health concern, understanding its importance and implementing effective strategies for prevention and management are of paramount importance. Further research, public health initiatives, and clinical guidelines are needed to comprehensively address vitamin D deficiency. By doing so, we can collectively work toward improving the health and well-being of individuals and communities around the world.

Keywords: Elbasan, vitamin D, population, patients

KOLONIZIMI I TRAKTIT GASTROINTENSTINAL NGA CANDIDA ALBICANS

Venemin Gega¹, Gjergji Doka¹, Arkida Skenderi¹, Ilma Toçi¹, Rajmonda Hida¹,

Prof. Asoc. Dr Admir Nake²

¹As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit

“Aleksandër Xhuvani”

² Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

ABSTRAKT

Hyrje: Candida Albicans nuk është vetëm një përbërës i zakonshëm i traktit gastrointestinal të njerëzve, por gjithashtu një shkaktar i rëndësishëm i infeksioneve fungale në mbarë botën dhe për këtë arsye konsiderohet një patogjen oportunist. Në rrethana të caktuara, si përdorimi i antibiotikëve, kur mikrobiota dhe mbrojtja imune janë të dëmtuara, rritja e tepërt e Candida mund të çojë në infeksione të lokalizuara ose sistemike, duke shkaktuar simptoma klinike si pasojë e dëmtimit të mukozës, inflamacionit ose infeksioneve sistemike, shpeshhere kërcënuese për jetën.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është përcaktimi i ngarkesës së Candida Albicans në grupin e pacientëve të marrë në studim. Të përshkruhen karakteristikat e grup popullatës së marrë në studim.

Metodologjia: Studimi është realizuar në periudhën kohore Mars - Korrik 2023 në qytetin e Elbasanit. Janë mbledhur të dhënat demografike dhe laboratorike të pacienteve që kryenin analizën e feçes përgjatë kësaj periudhe kohore. Metoda diagnostike përfshiu kulturën mikrobiologjike të feçes.

Rezultatet: Nga studimi arritëm në konkluzionin se Candida Albicans është prezente në grupin e pacientëve të marrë në studim. Nga 100 pacientë që u përfshinë në studim, 66 ishin femra dhe 34 meshkuj. Në ekzaminimet laboratorike mikrobiologjike 78 pacientë rezultuan pozitive me Candida Albicans në traktin gastrointestinal.

Konkluzione: Ky studim theksoi rëndësinë që ka ekzaminimi laboratorik në vendosjen e diagnozës për praninë e Candida Albicans në traktin gastrointestinal. Rekomandohen fushata sensibilizuese për të përmirësuar strategjitë për parandalimin, diagnostikimin dhe trajtimin e kandidozës.

Fjalë kyçe: candida albicans, ekzaminimi laboratorik, pacientë, trakti gastrointestinal

COLONIZATION OF THE GASTROINTENSTINAL TRACT BY CANDIDA ALBICANS

Venemin Gega¹, Gjergji Doka¹, Arkida Skenderi¹, Ilma Toçi¹, Rajmonda Hida¹,

Prof. Asoc. Dr Admir Nake²

¹As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit

“Aleksandër Xhuvani”

² Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

ABSTRACT

Introduction: Candida Albicans is not only a common component of the gastrointestinal tract of humans, but also an important cause of fungal infections worldwide and is therefore considered an opportunistic pathogen. Under certain circumstances, such as the use of antibiotics, when the microbiota and immune defenses are impaired, Candida overgrowth can lead to localized or systemic infections, causing clinical symptoms as a result of mucosal damage, inflammation or systemic infections, often life-threatening.

Purpose: The purpose of this study is to determine the load of Candida Albicans in the group of patients included in the study. To describe the characteristics of the population group taken in the study.

Methodology: The study was carried out in the period March - July 2023 in the city of Elbasan. The demographic and laboratory data of the patients who performed the fecal analysis were collected during this time period. The diagnostic method included the microbiological culture of feces.

Results: From the study we came to the conclusion that Candida Albicans is present in the group of patients taken in the study. Of the 100 patients who were included in the study, 66 were women and 34 were men. In microbiological laboratory examinations, 78 patients tested positive for Candida Albicans in the gastrointestinal tract.

Conclusions: This study highlighted the importance of laboratory examination in establishing the diagnosis for the presence of Candida Albicans in the gastrointestinal tract. Awareness campaigns are recommended to improve strategies for the prevention, diagnosis and treatment of Candidiasis.

Keywords: candida albicans, laboratory examination, patients, gastrointestinal tract.

RËNDËSIA E EKZAMINIMIT HISTOPATOLOGJIK NË DIAGNOSTIKIMIN E MOLËS HIDATIFORMË

Vjola Shkira¹, Venemin Gega², Edlira Bixhaku³

¹Laborante, Qendra Kombëtare e Transfuzionit të Gjakut

²As/Lektor; Fakulteti I Shkencave Mjekësore Teknike; Universiteti I Elbasanit

³Laborante, "Luar Med"

Email: vjolashkira@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Mola hidatiforme totale ose parciale është një komplikacion i rrallë i shtatëzanisë që bën pjesë në një grup gjëndjesh të njohura si tumoret trofoblastike gestacionale, sepse karakterizohet nga një rritje jonormale e trofoblasteve, qelizave që normalisht zhvillohen për të formuar placentën. Ajo ka një paraqitje klinike jo-tipike dhe për këtë arsye diagnoza e saktë nuk mund të vendoset që në momentin e paraqitjes në maternitet.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të zbulojmë rëndësinë e ekzaminimit histopatologjik në diagnostikimin e molës hidatiforme totale ose parciale.

Metodologjia: Në studim morën pjesë 70 paciente ku përqindjen më të lartë të rasteve e kanë pasur femrat 25-34 vjeç dhe ka mbizotërim të pacienteve me vendbanim në zonat rurale. Materiali i marrë përmes kyretazhit ose mbas abortit pastrohet nga mbetjet e gjakut dhe zhytet në ujë. Një pjesë e fragmenteve të indit të përzgjedhura nga mjeku patolog fiksohet në formalinë dhe futet në parafinë, me pas ngjyroset me hematoksilinë-eozinë për një ekzaminim të detajuar mikroskopik. Të dhënat u hodhën për tu analizuar në programin statistikor SPSS 23.

Rezultatet: Diagnoza klinike më e shpeshtë është Missed abort, në javën 10-11 dhe 12-13 të shtatëzanisë. Pra pjesa më e madhe e pacienteve janë diagnostikuar pas abortit përmes ekzaminimit histopatologjik dhe vetëm një përqindje e vogël diagnostikohen paraprakisht. Nga 70 paciente, 2.9 % (n=2) kanë mole totale dhe 97.1% (n=68) kanë mole parciale bazuar në karakteristikat morfologjike të ekzaminimit mikroskopik. Asnjë rast nuk ka përfunduar me vdekjen e pacientes gjatë abortit apo gjatë kyretazhit.

Përfundime: Diagnoza definitive për molën hidatiforme bëhet përmes ekzaminimit histopatologjik të materialit të abortit apo të procedurës së kyretazhit. Ndjekja e protokolleve të shtatëzanisë do të ndihmonte në diagnostikimin e hershëm si dhe menaxhimin e duhur të rasteve duke shmangur riskun për zhvillim të koriokarcinomës. Duhet të bëhet monitorimi i vazhdueshëm përmes testeve laboratorike i pacienteve pas heqjes së masës molare.

Fjalë kyçe: ekzaminimi histopatologjik, mola hidatiforme, pacientë.

THE IMPORTANCE OF HISTOPATHOLOGICAL EXAMINATION IN THE DIAGNOSIS OF HYDATIFORM MOLE

Vjola Shkira¹, Venemin Gega², Edlira Bixhaku³

¹Laboratory technician, National Center of Blood Transfusion

²As/Lecturer Medical Technical Faculty; University of Elbasan

³Laboratory technician "Luar Med"

Email: vjolashkira@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Total or partial hydatidiform mole is a rare complication of pregnancy that is part of a group of conditions known as gestational trophoblastic tumors because it is characterized by an abnormal growth of trophoblasts, the cells that normally develop to form the placenta. It has a non-typical clinical presentation and therefore the correct diagnosis cannot be established at the time of presentation at the maternity hospital.

Purpose: The purpose of this study is to reveal the importance of histopathological examination in the diagnosis of total or partial hydatidiform mole.

Methodology: 70 patients participated in the study where the highest percentage of cases were women aged 25-34 and there is a predominance of patients residing in rural areas. The material obtained through curettage or after abortion is cleaned of blood residues and immersed in water. A portion of the tissue fragments selected by the pathologist is fixed in formalin and embedded in paraffin, then stained with hematoxylin-eosin for detailed microscopic examination. The data were analyzed in the statistical program SPSS 23.

Results: The most frequent clinical diagnosis is Missed abortion, in weeks 10-11 and 12-13 of pregnancy. So most of the patients are diagnosed after abortion through histopathological examination and only a small percentage are diagnosed beforehand. From 70 patients, 2.9% (n=2) have total moles and 97.1% (n=68) have partial moles based on the morphological characteristics of the microscopic examination. No case has ended with the death of the patient during abortion or during curettage.

Conclusions: The definitive diagnosis for the hydatidiform mole is made through histopathological examination of the abortion material or the curettage procedure. Following pregnancy protocols would help in early diagnosis as well as proper management of cases avoiding the risk of developing choriocarcinoma. Patients should be continuously monitored through laboratory tests after removal of the molar mass.

Keyword: histopathological examination, hydatidiform mole, patients

PREVALENCA E DISLIPIDEMISË NË NJË POPULLATË QË KA KRYER KONTROLLIN MJEKËSOR BAZË RUTINË, NË QENDRËN SHËNDETËSORE NUMËR 1 TË TIRANËS, GJATË VITIT 2022

Xhensila Beqari¹, Prof. Asoc. Dr Alma Barbullushi²

1 Msc, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë

Tiranë

2 Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

ABSTRAKT

Hyrje: Dislipidemia është një nga faktorët kryesorë të rrezikut për zhvillimin e sëmundjeve kardiovaskulare (SKV). Sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OBSH) rreth 2.6 milionë vdekje shkaktohen nga dislipidemia çdo vit me një prevalencë prej 37% dhe 40% prespektivisht tek meshkujt dhe femrat dhe pritet të rritet për shkak të zhvillimit social-ekonomik të shoqëruar me ndryshime në stilin e jetesës.

Qëllimi: Ky studim u krye për të vlerësuar prevalencën e dislipidemisë dhe faktorët e rrezikut shoqëruar tek subjektet e marra në studim.

Metodologjia: Ky është një studim transversal dhe deskriptiv, i cili u zhvillua gjatë periudhës kohore Janar-Dhjetor të 2022, në qendrën shëndetësore numër 1 të Tiranës duke përfshirë pjesëmarrës të moshës 35-75 vjeç, meshkuj dhe femra të cilët kishin kryer kontrollin mjekësor bazë rutinë gjatë 1 viti. Subjektet e marra në studim, u paraqitën në qendrën shëndetësore në gjendjen esëll të cilët pasi iu nënshtruan një pyetësori iu bënë matjet antropometrike dhe marrja e gjakut intravenoz. Dislipidemia u identifikua duke përdorur udhëzimet sipas vlerave referente, në bazë të udhëzuesit të Shoqatës Europiane të Kardiologjisë.

Rezultatet: Një total prej 1.036 subjektsh (48,16% meshkuj dhe 51,83% femra) me moshë mesatare 43 vjeç, u morën në studim. Dislipidemia takohet në 43.82% individë, ku 51.32% kishin hiperkolesterolemi, 48.67% kishin hipertrigliceridemi, 43.17% kishin nivele të larta LDL-C ndërsa 32.15% kishin nivele të ulëta HDL. Nivelet më të larta të kolesterolit dhe triglicerideve u paraqiten në grupmoshën 43-54 vjeç, ndërsa LDL e lartë dhe HDL e ulët ishin më të zakonshme në grupmoshën 40-49 vjeç. Diabeti, obeziteti dhe hipertensioni paraqesin faktorë predispozues të rëndësishëm për dislipideminë.

Konkluzioni: Prevalenca e dislipidemisë duket të jetë e lartë në qendrën shëndetësore numër 1, dhe kërkon një nderhyrje të menjëhershme dhe menaxhim efektiv, në rradhë të parë përmes ndryshimit të stilit të jetesës dhe më pas nëpërmjet përdorimit të preparateve antilipidike, për të parandaluar aksidentet kardiovaskulare, për të cilat dislipidemitë përfaqsojnë një faktor rreziku të lartë.

Fjalë kyçe: Dislipidemia, Hiperkolesterolemi, Hipertrigliceridemi, HDL-C, LDL-C, Prevalenca.

THE PREVALENCE OF DYSLIPIDEMIA IN A POPULATION THAT HAS CARRIED OUT A ROUTINE MEDICAL CHECK-UP, AT THE HEALTH CENTER NUMBER 1 OF TIRANA, DURING THE YEAR 2022

Xhensila Beqari¹, Prof. Asoc. Dr Alma Barbullushi²

1 Msc, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë

Tiranë

2 Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

ABSTRACT

Introduction: Dyslipidemia is one of the main risk factors for the development of cardiovascular diseases (CVD). According to the World Health Organization (WHO), about 2.6 million deaths are caused by dyslipidemia every year with a prevalence of 37% and 40% respectively in men and women and it is expected to increase due to socio-economic development accompanied by changes in lifestyle.

Purpose: This study was conducted to assess the prevalence of dyslipidemia and associated risk factors in the subjects enrolled in the study.

Methodology: This is a transversal and descriptive study, which took place during the period January-December 2022, in the health center number 1 of Tirana, including participants aged 35-75 years, men and women who had performed the basic medical check-up routine during 1 year. The subjects included in the study, presented to the health center in fasting state and after submitting to a questionnaire, anthropometric measurements and intravenous blood samples were taken. Dyslipidemia was identified using the guidelines according to the reference values, based on the guideline of the European Society of Cardiology.

Results: A total of 1,036 subjects (48.16% males and 51.83% females) with an average age of 43 years, were included in the study. Dyslipidemia is found in 43.82% of individuals, where 51.32% had hypercholesterolemia, 48.67% had hypertriglyceridemia, 43.17% had high LDL-C levels, while 32.15% had low HDL levels. The highest levels of cholesterol and triglycerides were seen in the 43-54 age group, while high LDL and low HDL were more common in the 40-49 age group. Diabetes, obesity and hypertension are important predisposing factors for dyslipidemia.

Conclusion: The prevalence of dyslipidemia appears to be high in health center number 1, and requires an immediate intervention and effective management, first through lifestyle changes and then through the use of antilipemic preparations, to prevent cardiovascular accidents, for which dyslipidemias represent a high risk factor.

Keywords: Dyslipidemia, Hypercholesterolemia, Hypertriglyceridemia, HDL-C, LDL-C, Prevalence.

INFEKSIONET E TRAKTIT URINAR NË QYTETIN E ELBASANIT, GJATË MUAJVE QERSHOR-KORRIK

Jona Bërdufi¹, Aida Toli¹, Kostandina Tila¹, Venemin Gega²

¹Msc, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

²As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

Email: jonnajuna@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Infeksionete traktit urinar (ITU) janë një nga infeksionet më të zakonshme që prekin njerëzit e të gjitha moshave. UTI janë një problem i rëndë i shëndetit publik dhe shkaktohen nga një sërë patogjenësh, por më së shpeshti nga *Escherichia coli*. Infeksionet urinare mund të prekin pjesë të ndryshme të traktit urinar. Ato shkaktojnë një sërë simptomash duke përfshirë djegie gjatë urinimit, dhimbjebarku, poliuri apo polidipsi.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është përcaktimi i prevalencës së infeksioneve të traktit urinar në qytetin e Elbasanit në muajt qershor-korrik. Të përshkruhen karakteristikat e grupit popullatës së marrë në studim sidhetë përcaktoshkaktarëtkryesorë patogjenikë në infeksionet e traktit urinar.

Metodologjia: Në këtë studim, u mbledhën të dhëna klinike dhe laboratorike për 114 pacientë që kryen analizë urine komplete dhe urokulture. Të dhënat janë grumbulluar në një laborator jo publik në qytetin e Elbasanit, në muajt qershor-korrik 2023.

Rezultatet: Nga 114 urokultura të kryera, 29 rezultuan negative dhe 85 rezultuan pozitive. Nga 114 paciente që u bënë pjesë e studimit 95 ishin femra dhe 19 ishin meshkuj. Nga rezultatet e ekzaminimeve laboratorike mikrobiologjike rezultoi që *E. Coli* dhe *Proteus Mirabilis* janë bakteret përgjegjëse për pjesën më të madhë të infeksioneve të traktit urinar.

Konkluzione: Nga studimi arrihet në konkluzion që pothuajse të gjitha grupmoshat janë të rrezikuara për të përkur në infeksionet e traktit urinar. Prevalencë më të lartë kanë femrat në krahasim me meshkujt. Analizat laboratorike së bashku me të dhënat klinike luajnë një rol kryesor në diagnozën, prognozën dhe mjekimin e ITU.

Fjalë kyçe: analizat, Elbasan, infeksion, trakti urinar, urokultura.

URINARY TRACT INFECTIONS IN THE CITY OF ELBASAN, DURING THE MONTHS OF JUNE-JULY

Jona Bërdufi¹, Aida Toli¹, Kostandina Tila¹, Venemin Gega²

¹Msc, Laboratory Technician, Faculty of Medical Technical Sciences, University of Medicine, Tirana

²As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"

Email: jonnajuna@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Urinary tract infections (UTI) are one of the most common infections affecting people of all ages. UTIs are a serious public health problem and are caused by a variety of pathogens, but most commonly by *Escherichia coli*. Urinary tract infections can affect different parts of the urinary tract. They cause a variety of symptoms including burning during urination, abdominal pain, polyuria or polydipsia.

Purpose: The purpose of this study is to determine the prevalence of urinary tract infections in the city of Elbasan in the months of June-July. To describe the characteristics of the population group studied and to determine the main pathogenic factors in urinary tract infections.

Methodology: In this study, clinical and laboratory data were collected for 114 patients who underwent complete urinalysis and urine culture. The data were collected in a non-public laboratory in the city of Elbasan, in the months of June-July 2023.

Results: Out of 114 urine cultures performed, 29 were negative and 85 were positive. Of the 114 patients who took part in the study, 95 were women and 19 were men. The results of microbiological laboratory examinations showed that *E. Coli* and *Proteus Mirabilis* are the bacteria responsible for most infections in the urinary tract.

Conclusions: From the study we came to the conclusion that almost all age groups are at risk of being affected by urinary tract infections. Women have a higher prevalence compared to men. Laboratory analyzes together with clinical data play a major role in the diagnosis, prognosis and treatment of UTI.

Keywords: tests, Elbasan, infection, urinary tract, urine culture

SËMUNDJET PARAZITARE TË TRAKTIT GASTROINTESTINAL NGA NJË GRUP POPULLATE NË QYTETIN E ELBASANIT

*Venemin Gega¹, Sidorela Berati², Vjola Shkira³, Arkida Skenderi¹, Gjergji Doka¹,
Ilma Toçi¹, Rajmonda Hida¹*

*¹As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit
“Aleksandër Xhuvani”*

²Laborante, Qendra Kombëtare e Transfuzionit të Gjakut, Tiranë

³Laborante, Laboratory Network, Elbasan

Email: venemin.gega@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Sëmundjet parazitare të traktit gastro-intestinal përbëjnë një problem madhor për shëndetin publik në botë dhe në vendin tonë. Njerëzit mund të infektohen me parazitë të zorrëve duke ngrënë ushqim, duke pirë ujë të kontaminuar ose duke rënë në kontakt me tokë të kontaminuar. Parazitizat shkaktojnë një sërë problemesh tek njerëzit, ato mund të shkaktojnë një gamë të gjërë simptomash, duke përfshirë diarren, humbjen e oreksit, dhimbjen e barkut, feçe me erë të keqe, të vjella, renie në peshë. Giardia lamblia mbetet shkaku më i zakonshëm i sëmundjeve parazitare gastrointestinale në botë.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është përcaktimi i ngarkesës së infeksioneve parazitare nga një grup popullate nga qyteti i Elbasanit. Të përshkruhen karakteristikat e grup popullatës së marrë në studim si dhe të përcaktohen shkaktarët kryesorë patogjenëtë sëmundjeve parazitare të traktit gastro-intestinal.

Metodologjia: Studimi është realizuar në periudhën kohore Maj-Korrik 2023 në një laborator privat në qytetin e Elbasanit. Janë mbledhur të dhënat demografike dhe laboratorike të pacientëve që kryen analizën mikrobiologjike të feçes përgjatë kësaj periudhe kohore.

Rezultatet: Prej 145 pacientëve që u përfshinë në studim, 76 janë femra dhe 69 janë meshkuj. Në ekzaminimet laboratorike mikrobiologjike rezultoi që Giardia lamblia është paraziti më i hasur dhe paraziti përgjegjës për sëmundjet parazitare gastro-intestinale. 38 pacientë rezultuan pozitive me Giardia lamblia.

Konkluzione: Ky studim theksoi rëndësinë që ka ekzaminimi klinik dhe ai laboratorik në vendosjen e diagnozës së sëmundjeve parazitare gastro-intestinale. Infeksionet parazitare gastrointestinale vazhdojnë të mbeten një problem shqetësues për shëndetin publik. Rekomandohen fushata sensibilizuese për njohjen dhe menaxhimin e faktorëve të riskut që ndikojnë në përhapjen e sëmundjeve parazitare.

Fjalë kyçe: giardia lamblia, pacientë, sëmundje parazitare, trakti gastrointestinal

PARASITIC DISEASES OF THE GASTROINTESTINAL TRACT FROM A POPULATION GROUP IN THE CITY OF ELBASAN

Venemin Gega¹, Sidorela Berati², Vjola Shkira³, Arkida Skenderi¹, Gjergji Doka¹,
Ilma Toçi¹, Rajmonda Hida¹

¹As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan
"Aleksander Xhuvani"

²Laboratory technician, National Blood Transfusion Center, Tirana

³Laboratory technician, Laboratory Network, Elbasan

Email: venemin.gega@uniel.edu.al

ABSTRACT

Introduction: Parasitic diseases of the gastro-intestinal tract constitute a major public health problem in the world and in our country. People can become infected with intestinal parasites by eating food, drinking contaminated water or coming into contact with contaminated soil. Parasites cause a variety of problems in humans, they can cause a wide range of symptoms, including diarrhea, loss of appetite, abdominal pain, foul-smelling stools, vomiting, weight loss. Giardia lamblia remains the most common cause of gastrointestinal parasitic disease in the world.

Purpose: The purpose of this study is to determine the load of parasitic infections from a population group from the city of Elbasan. To describe the characteristics of the population group studied and to determine the main pathogenic causes of parasitic diseases of the gastro-intestinal tract.

Methodology: The study was carried out in the period May-July 2023 in a private laboratory in the city of Elbasan. During this time period were collected demographic and laboratory data of patients who performed the microbiological analysis of feces.

Results: From the 145 patients who were included in the study, 76 are women and 69 are men. Microbiological laboratory examinations showed that Giardia lamblia is the most common parasite and the parasite responsible for gastro-intestinal parasitic diseases. 38 patients tested positive for Giardia lamblia.

Conclusions: This study emphasized the importance of clinical and laboratory examination in establishing the diagnosis of gastro-intestinal parasitic diseases. Gastrointestinal parasitic infections continue to be a worrisome public health problem. Sensitization campaigns are recommended for the recognition and management of risk factors that affect the spread of parasitic diseases.

Keywords: giardia lamblia, patients, parasitic disease, gastrointestinal tract.

NDRYSHIMET HORMONALE NË SINDROMIN E OVARIT POLICISTIK TË NJË POPULLATE QË KA KRYER ANALIZAT HORMONALE NË NJË KLINIKË PRIVATE NË TIRANË GJATË VITIT 2023

Kejsi Çekiçi¹, Emirvina Koliçi²

¹Msc Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti I Mjekësisë Tiranë

²Lektore, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë

Email: kejs.cekici@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Sindroma e ovarit policistik (PCOS) është një gjendje në të cilën ovaret prodhojnë një sasi jonormale të androgjeneve, hormoneve seksuale mashkullore që zakonisht janë të pranishme tek gratë, në sasi të vogla. Emri sindromi i ovarit policistik përshkruan cistet e shumta të vogla (qeset e mbushura me lëngje) që formohen në ovare.

Qëllimi: Vlerësimi i ndryshimeve hormonale që sjell ky sindrom dhe si ndikojnë ato në metabolizmin dhe shëndetin riprodhues të një femre.

Metodologjia: Studimi u bazua në metoda të kërkimit shkencor kuantitativ dhe kualitativ.

U morën në studim 45 raste të diagnostikuara me PCOS gjatë periudhës Janar-Qershor 2023 në një klinikë private në qytetin e Tiranës, bazuar në kriteret e Roterdamit. Në të gjitha rastet u matën nivelet në serum të hormoneve si LH, FSH, Testosteron, Prolaktin, DHEA-s dhe raporti LH/FSH.

Rezultatet: Ngatë dhënat e mbledhura rezultoi se grupmosha më e prekur ishte 14–25 vjeç. Ndryshimet hormonale që u vunë re ishin rritje e androgjeneve si DHEA-s në 46.7 % e pacientëve, rritje e Testosteronit në 53.3 % e pacientëve, FSH e rritur në 11.1 % e pacientëve, e ulur në 11.1 % e pacientëve, LH e lartë në 31.1 % e pacientëve dhe e ulët në 6.7% e tyre, PRL e lartë në 42.2% e pacientëve dhe me një raport LH/FSH të lartë në 35.6% e pacientëve. Fenotipi më i shpeshtë rezultoi Fenotipi A 46.7% i ndjekur nga D me 31.1% , C me 13.3% dhe B me 8.9 %.

Konkluzionet: PCOS është një çrregullim heterogjen me shkak të pasigurt. Në gratë me PCOS, boshti normal gonadotropin-ovarian është i ndryshuar kjo reflektohet nga çrregullimet hormonale. Rezultatet e marra në këtë studim treguan se testosteroni, DHEA-s, PRL, FSH dhe LH ishin të implikuar në subjektet PCOS.

Fjalët kyçe: PCO-s, androgjene, FSH, LH, PRL.

HORMONAL CHANGES IN POLYCYSTIC OVARY SYNDROME OF A POPULATION THAT HAS PERFORMED HORMONAL ANALYZES IN A PRIVATE CLINIC IN TIRANA DURING 2023

Kejsi Çekiçi¹, Emirvina Koliçi²

¹*Msc Laboratory Technician, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine Tirana*

²*Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine Tirana*

Email: kejs.cekici@gmail.com

ABSTRACT

Background: Polycystic ovary syndrome (PCOS) is a condition in which the ovaries produce an abnormal amount of androgens, the male sex hormones normally present in women, in small amounts. The name polycystic ovary syndrome describes the many small cysts (fluid-filled sacs) that form in the ovaries.

Aim: Evaluation of the hormonal changes brought about by this syndrome and how they affect the metabolism and reproductive health of a woman.

Methods: The study was based on quantitative and qualitative scientific research methods. We took 45 cases diagnosed with PCOS during the period January-June 2023 in a private clinic in the city of Tirana based on Rotterdam criteria. In all cases, serum levels of hormones such as LH, FSH, Testosterone, Prolactin and DHEA and the LH/FSH ratio were measured.

Results: From the collected data it was found that the most affected age group was 14-25 years old. Hormonal changes that were observed were increased androgens such as DHEA-s in 46.7% of patients, increased Testosterone in 53.3% of patients, increased FSH in 11.1% of patients, decreased in 11.1% of patients, high LH in 31.1% of patients and low in 6.7% of them, high PRL in 42.2% of patients and with a high LH/FSH ratio in 35.6% of patients. The most frequent phenotype was Phenotype A 46.7% followed by D with 31.1%, C with 13.3% and B with 8.9%.

Conclusion: PCOS is a heterogeneous disorder of uncertain etiology. In women with PCOS, the normal gonadotropin-ovarian axis is altered, this is reflected by hormonal disturbances. The results obtained in this study showed that testosterone, DHEA, PRL, FSH and LH were implicated in PCOS subjects.

Keywords: PCOS, androgens, LH, FSH, PRL

VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM LABORATORIK MBI CANDIDA ALBICANS

Kostandina Tila¹, Aida Toli¹, Jona Bërdufi¹, Venemin Gega²

¹Msc, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

²As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

Email: kostandina.tila@live.com

ABSTRAKT

Hyrje: E njohur si një ndër shkaktarët kryesorë të infeksioneve të cilat lënë gjurmë me invazivitetin e vetë dhe që ripërsëritet në organizmin human, *Candida albicans* është një mykpatogjen oportunist i cili edhe pse në dukje një fung jo i dëmshëm, falë aftësisë për tu kthyer në patogjen dhe faktorëve të virulencës arrin të shkaktojë infeksione dhe probleme tek qenia humane, duke iniciuar nga infeksionet më banale e deri tek candidiasis invasive e cila është dhe forma më e rëndë e infeksionit të shkaktuar nga *Candida*.

Qëllimi: Ky studim ka për qëllim matjen e ndjeshmërisë së *Candida albicans* ndaj antimykotikëve të përdorur në organet si lëkura, trakti uro-genital, trakti gastro-intestinal, apo në kavitetin oro-faringeal si dhe përcaktimin e prevalencës së grupmoshës dhe gjinisë më të prekur.

Metodologjia: Njëkëtëstudim retrospektiv, janë marrë në studim 110 raste pozitive me *Candida* nga muaji janar-qershor 2023 pranë një laboratorit jopublik në Tiranë. Pasi janë mbledhur të dhënat laboratorike nga fletë-raportet e pacientëve që kanë kryer analiza mikrobiologjike ato janë hedhur në Excel dhe janë përpunuar.

Rezultatet: Nga rastet e marra në studim, 82 pacientë me *Candida* ishin të gjinisë femërore dhe 28 të gjinisë mashkullore. U mat shkalla e ndjeshmërisë së *C.albicans* ndaj klasave të ndryshme të antimykotikëve duke u bazuar tek rastet pozitive dhe rezultoi se më sensitive ishin fluconazole dhe nystatina, kursemërezistentët econazole, ketoconazole, amphotericine B dhe 5-fluorocytosine.

Konkluzione: Rëndësia themelore gjatë analizimit të *Candidas* qëndron tek theksi që duhet ti vendoset rëndësisë që kanë dhe mbartin testet laboratorike dhe se sa hallkë kyçe është një diagnozë preçize laboratorike.

Fjale kyçe: *Candida albicans*, laboratorit, infeksion, testet laboratorike

LABORATORY OVERVIEW OF CANDIDA ALBICANS

Kostandina Tila¹, Aida Toli¹, Jona Bërdufi¹, Venemin Gega²

¹Msc, Laboratory Technician, Faculty of Medical Technical Sciences, University of Medicine, Tirana

²As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"

Email:kostandina.tila@live.com

ABSTRACT

Introduction: Known as one of the main causes of infections that leave a mark with its invasiveness and that repeats itself in the human body, *Candida albicans* is an opportunistic pathogenic mold which, although seemingly a harmless fungus, thanks to its ability to return in the pathogen and virulence factors manages to cause infections and problems in the human being, starting from the most banal infections to invasive candidiasis, which is the most severe form of infection caused by *Candida*.

Purpose: This study aims to measure the sensitivity of *Candida albicans* to antifungals used in organs such as the skin, uro-genital tract, gastro-intestinal tract, or in the oropharyngeal cavity, as well as to determine the prevalence of the age group and gender most affected.

Methodology: In this retrospective study, 110 positive cases with candida were studied from January to June 2023 near a non-public laboratory in Tirana. After the laboratory data have been collected from the report sheets of the patients who have performed microbiological analysis, they have been entered into Excel and processed.

Results: From the cases taken in the study, 82 patients with *Candida* were female and 28 were male. The degree of sensitivity of *C.albicans* to different classes of antifungals was measured based on the positive cases and it turned out that the most sensitive were fluconazole and nystatin, while the most resistant were econazole, ketoconazole, amphotericin B and 5-fluorocytosine.

Conclusions: The fundamental importance when analyzing *Candida* lies in the emphasis that must be placed on the importance of laboratory tests and how important a precise laboratory diagnosis is.

Keywords: candida albicans, laboratory, infection, laboratory tests

THE ROLE OF LABORATORY TESTS IN PATIENTS WITH COVID-19

Brandi Fahriu¹, Doc. Elona Hasalla², Phd. Cand. Ilda Taka², Klaydi Tarko¹

*¹ Laboratory Technician Students, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan
"Aleksandër Xhuvani"*

*² Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan
Email:brandifahriu@gmail.com*

ABSTRACT

Introduction: The 2019 coronavirus disease or otherwise known as COVID-19 is an infectious disease caused by the severe acute respiratory syndrome SARS-COV-2. The disease has spread globally since 2019, resulting in a global pandemic. Symptoms include respiratory symptoms: fever, cough, shortness of breath and difficulty breathing. In more severe cases, the infection can cause pneumonia, severe acute respiratory syndrome, multi-organ failure, and even death. The laboratory plays an important role in the diagnosis and monitoring of patients with COVID-19. The standard method of diagnosis is by RT-PCR technique from a nasopharyngeal swab. Routine laboratory tests are used to assess the patient's clinical progress and condition.

Purpose: The purpose of this study is to investigate and analyze the frequency of cases diagnosed with COVID-19. To understand the importance of laboratory examinations in the disease of COVID-19.

Methodology: In this study, data were collected for confirmed patients with Covid-19 during the period April 2020 - February 2021. The data were collected in several private laboratories in the city of Elbasan. Clinical and laboratory data were analyzed for each patient.

Results and conclusions: Getting to know the population and age groups most affected by this disease. This study highlighted the importance of laboratory examinations in establishing the diagnosis and prognosis of patients with Covid-19. Acquaintance with the various laboratory examinations that are performed in cases where it is suspected to affect patients with COVID-19.

Keywords: COVID-19, laboratory examination, PCR, nasopharyngeal swab.

ESCHERICHIA COLI SI SHKAKTAR PRIMAR I INFEKSIONEVE URINARE

Aida Toli¹, Jona Bërdufi¹, Kostandina Tila¹, Venemin Gega²

¹Msc, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

²As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

Email: aidatoliii@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Infeksionet e traktit urinar janë një ndër infeksionet më të zakonshme pas infeksioneve respiratore. Në shumicën e rasteve këto infeksione nuk sjellin komplikacione dhe mjekohen lehtësisht, por në disa raste infektimi arrin deri në veshka duke sjellë dëmtim të tyre. Që të konsiderojmë një infeksion urinar përveç klinikës është dhe laboratorit ai i cili ndihmon dhe vendos diagnozën përfundimtare përmes parametrave laboratorik. Studimet e kryera në botë tregojnë që *Escherichia coli* është shkaktari primar i infeksioneve urinare.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është identifikimi i bakterit i cili shkakton më së shumti infeksione urinare.

Metodologjia: Ky studim është një studim retrospektiv në të cilin janë marrë në studim 210 pacientë meshkuj dhe femra. Këta individë janë paraqitur në një laborator jopublik në qytetin e Elbasanit për të kryer ekzaminime laboratorike, si urinë komplet dhe urokulturë, të cilat janë teste të rëndësishme për të vlerësuar praninë e infeksionit urinar dhe bakterit që e shkakton atë. Për çdo subjekt të studimit u zbulua bakteri përgjegjës i infeksionit, gjithashtu u regjistruan të dhëna sociodemografike si: mosha, gjinia, vendbanimi, antibiotiku trajtues. Të dhënat janë mbledhur gjatë periudhës Janar-Qershor 2023.

Rezultatet: Nga 210 urokultura pozitive të marra në studim, ka rezultuar se 180 prej tyre kanë të pranishëm bakterin *Escherichia coli*, gjinia më e prekur është gjinia femërore dhe grupmosha më e predispozuar rezultoi grupmosha 40-49.

Konkluzione: Ekzaminimet laboratorike bashkë me shenjat klinike duhet të vlerësohen me kujdes në përcaktimin e diagnozës së ITU. Ky studim vuri në dukje rëndësinë e ekzaminimit klinik të urinës dhe urokulturës në vendosjen e diagnozës së ITU, dhe shkaktarëve të ITU.

Fjale kyçe: *Escherichia coli*, infeksion urinar, urokultura, laborator

LEUKOCITIZAT DHE LLOJET E SAJ , NGA NJË INFEKSION BAKTERIAL DERI NË MALINJITET

Shqiponja Simitciu¹, Alma Barbullushi²

¹*MsC, Teknik Laboratori, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë*

²*As/Lektore, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë*

Email: ponja.simitciu@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Leukocitoza perfaqeson rritjen mbi vlerat normale rruazave te bardha te gjakut, më shume se 11,000 /mm³. Ajo eshte nje dukuri e zakonshme laboratorike e cila mund te shkaktohet si nga shkaqe beninje (infeksione ose inflamacion) dhe shkaqe malinje, ku perfshihen hemopatite malinje, duke pasur keshtu nje dignoze te gjere diferenciale. Shqyrtimi kujdesshëm i te dhenave te gjakut komplet (CBC) dhe karakteristikat morfologjike janë hapat kyce të nevojshëm për të eksploruar natyren e leukocitozes. Leukocitoza zbulohet shpesh gjate kontrolleve mjekesore rutine prandaj eshtë e rëndësishme që klinikistët etiologjitë malinje nga jo te leukocitozes. Leukocitoza më e madhe se 100,000/ mm³ shkaktohet pothuajse gjithmonë nga sindromat mieloproliferative ose nga leukozat. Patologjite e palcës kockore dyshohen në kushtet e nje leukocitoze mjaft te shprehur sidomos kur eshte e shoqeruar me trombocitopeni dhe anemi.

Qëlimi studimit tone eshte te vleresojme prevalencen e leukocitozes ne grup popullate qe ka kryer kontrollin mjekesore baze, te percaktojme llojin e saj si dhe prevalencen e leukocitozes malinje si nje ngjarje e mundshme laboratorike sa here qe kemi prezencen e leukocitozes.

Materiali dhe metoda: Ky është një studim transversal deskriptiv, i cili u zhvillua gjatë periudhës kohore Janar-Dhjetor të 2022, në Tiranë duke përfshirë individe 400 individe të moshës 35-70 vjeç, nga te cilet 226(56.5%) ishin femra dhe 174(44.5%) ishin meshkuj, të cilët kishin kryer kontrollin mjekësor bazë rutinë, në Qendrën shëndetësore numër 1 të Tiranës. Për secilin rast u hartua një skedë personale, e cila përmbante, të dhënat e hemogrames dhe formulës leukocitare, si dhe ekzaminimet e tjera laboratorike.

Rezultatet. Ne studimin leukocitoza takohet ne 10% te individeve te perfshire ne studim, ku 65% jane femra me leukocitoze dhe 35% meshkuj me leukocitoze. Veme re se, nga 40 individe me leukocitoze, 29 persona (72.5%) me leukoitoze neutrofilike, 7 persona (17.5%) jane me leukocitoze eozinofilike, 3 persona 7.5 % me LLC, 1 person 2.5 % me sindrome mieloproliferativ. Neutrofilia ishte shkak kryesor i leukocitozes ku 75% jane me leukocitoze neutrofilike. Leukocitoza malinje takohet ne 1% te rasteve te perfshira ne studimin dhe ne 10 % te rasteve me leukocitoze, nga te cilat 3 raste ishin me Sindrome Limfopoliferativ (LLC) dhe 1 rast me Sindrome Mieloproliferativ (Policitemia Vera).

Konkluzione. Leukocitoza eshte nje dukuri e shpeshte laboratorike, e cila ne pjesen me te madhe te rasteve vjen nga shkaqe beninje. Ne asnje rast nuk duhet anash kaluar mundesia se shkak i nje leukocitoze mund te jete nje hemopati malinje.

Fjale kyçe. Leukocitoza, leukocitoza beninje, leukocitoza malinje.

LEUKOCYTOSIS AND ITS TYPES, FROM A BACTERIAL INFECTION TO MALIGNANCY

Shqiponja Simitciu¹, Alma Barbullushi²

¹ *MSc, Laboratory Technician, Faculty of Medical and Technical Sciences, University of Medicine, Tirana*

² *As/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine, Tirana*

Email: ponja.simitciu@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: Leukocytosis represents the increase above the normal values of white blood cells, more than 11,000 /mm³. It is a common laboratory phenomenon which can be caused by both benign causes (infection or inflammation) and malignant causes, including malignant hemopathies, thus having a wide differential diagnosis. Careful examination of the complete blood count (CBC) and morphological characteristics are the key steps necessary to explore the nature of leukocytosis. Leukocytosis is often detected during routine medical check-ups, therefore it is important that clinicians distinguish malignant etiologies from non-leukocytosis. Leukocytosis greater than 100,000/mm³ is almost always caused by myeloproliferative syndromes or leukemia. Bone marrow pathologies are suspected in the conditions of a very pronounced leukocytosis, especially when it is accompanied by thrombocytopenia and anemia

Purpose: The aim of our study is to evaluate the prevalence of leukocytosis in the population group that has performed basic medical control, to determine its type as well as the prevalence of malignant leukocytosis as a possible laboratory event whenever we have the presence of leukocytosis.

Material and method: This is a descriptive transversal study, which was conducted during the time period January-December 2022, in Tirana including 400 individuals aged 35-70 years, of which 226 (56.5%) were women and 174 (44.5%) were men, who had performed the basic routine medical check-up at Health Center number 1 of Tirana. For each case, a personal file was drawn up, which contained the hemogram and leukocyte formula data, as well as other laboratory examinations.

Results: In this study, leukocytosis is found in 10% of the individuals included in the study, where 65% are women with leukocytosis and 35% are men with leukocytosis. We noticed that, out of 40 individuals with leukocytosis, 29 people (72.5%) have neutrophilic leukocytosis, 7 people (17.5%) have eosinophilic leukocytosis, 3 people 7.5% with LLC, 1 person 2.5% with myeloproliferative syndrome. Neutrophilia was the main cause of leukocytosis where 75% have neutrophilic leukocytosis. Malignant leukocytosis is found in 1% of cases included in the study and in 10% of cases with leukocytosis, of which 3 cases were with Lymphoproliferative Syndrome (LLC) and 1 case with Myeloproliferative Syndrome (Polycythemia Vera).

Conclusions: Leukocytosis is a frequent laboratory phenomenon, which in most cases comes from benign causes. In no case should the possibility that the cause of a leukocytosis be a malignant hemopathy be overlooked.

Keywords : Leukocytosis, benign leukocytosis, malignant leukocytosis.

ABSTRAKTE LOGOPEDI

ANALIZAT E BASHKËBISEDIMIT TEK FËMIJËT ME DËMTIM TË TË FOLURIT PRAKTIK: NJË MJET EKOLOGJIK NË NJË VLERËSIM FORMAL

*Giovanni Masciarelli, Durrës; Emanuela Leone Sciabolazza, Romë.
giovanni.masciarelli@gmail.com*

ABSTRAKT

Shqetësimet e komunikimit shoqëror (praktik) është një diagnozë e re e DSM-V që karakterizohet nga probleme të dukshme duke përdorur komunikimin verbal dhe jo-verbal për qëllime sociale. Megjithatë, mungesa praktike kryesore ndikon në çrregullimet e ndryshme të zhvillimit nervor. Pavarësisht se ekzistojnë një sërë testesh të duhura praktike, përpjekjet për vlerësim nëpërmjet analizave të bashkëbisedimit janë shumë të rralla.

Qëllimi i këtij punimi është të përshkruajë Analizën e Bashkëbisedimit si një përpunim me Trajnimin e aftësive Praktike të Komunikimit (Leone Sciabolazza E. & Masciarelli G., 2023), i cili lejon të theksojë 32 fenomene komunikimi brenda 9 fushave, nëpërmjet një bashkëbisedimi udhëzues midis një të rrituri dhe një fëmije. Ne do të përdorim një rast të vetëm studimi për të kuptuar se çfarë ndodh pas perdes së sjelljes së çuditshme të pacientit gjatë ndërveprimit social. Kjo zgjedhje metodike do të na ndihmojë të arrijmë një profil më shumë specifik, të aftësive bashkëbiseduese tek një fëmijë me shqetësime të komunikimit social (pragmatik) dhe gjithashtu të përcaktojmë terapi të personalizuar. Së bashku me një listë për vëzhgimin e sjelljes jo-verbale, ky mjet është themelor për strukturimin e një plani terapie që prek fushat e ndryshme të komunikimit social.

Si përfundim, një përjasje e sjelljes përshkruese të fëmijëve me paaftësi praktike është vetëm pika e fillimit. Përndryshe, fenomenet konjitive dhe linguistike që përcaktojnë sjelljen e tyre janë vendimtare për të rritur aftësitë e tyre përshtatëse: analizat tona të bashkëbisedimit duken për ne një mjet shumë i mirë për ta bërë këtë.

Fjalë kyçe: gjuha praktike (pragmatike), analiza e bashkëbisedimit, njohja sociale, përshtatja konjitive, rehabilitimi konjitiv, zhvillimi i komunikimit.

CONVERSATIONAL ANALYSIS IN CHILDREN WITH PRAGMATIC LANGUAGE IMPAIRMENT: AN ECOLOGICAL TOOL INTO A FORMAL ASSESSMENT

*Giovanni Masciarelli, Durres; Emanuela Leone Sciabolazza, Rome.
giovanni.masciarelli@gmail.com*

ABSTRACT

Social (pragmatic) communication disorder is a recent diagnosis of the DSM V characterized by significant problems using verbal and non-verbal communication for social purposes. However, pragmatic competence deficits affect different neurodevelopmental disorders. Despite the presence of various tests to assess pragmatic competence, attempts for assessment through conversational analysis are very rare. The aim of this work is to describe the Conversational Analysis as elaborated within the Communication and Pragmatic skills Training (Leone Sciabolazza E. & Masciarelli G., 2023) which allows to highlight 32 communicative phenomena within 9 domains through a guided conversation between an adult and a child. We will use a single case study for understanding what is happening behind the scenes of the patient's bizarre behavior during social interactions. This methodological choice will enable us to achieve a more specific profile of conversational abilities in a child with social (pragmatic) communication disorder and also to design a personalized therapy. Together with a checklist for observing nonverbal behavior, this tool is essential for structuring a therapy plan that affects the different socio-communicative domains. In conclusion, a descriptive behavioral approach of children with pragmatic impairment is only a starting point. Otherwise, cognitive and linguistic phenomena that determine their conduct is crucial to increase their adaptive competences: our conversational analysis seems to us to be an excellent tool to do this.

Keyword: pragmatic language, conversational analysis, social cognition, cognitive rehabilitation, communication development

REHABILITIMI I FËMIJËS ME HUMBJE DEGJIMI TË IMPLANTUAR, ME AFTËSI TË KUFIZUARA

Dr. Alessandra Resca, U.O.C. i Audiologjisë dhe Otokirurgjisë, Qendra Referenciale për Implantet Kokleare dhe protezat e implantueshme, Shefi i Dr. Pasquale Marsella, Spitali Pediatrico Bambino Gesù, Romë

ABSTRAKT

Implantet kokleare tek fëmijët janë treguar të jenë kosto-efektive dhe ofrojnë përfitime në perceptimin dëgjimor dhe të të folurit; megjithatë, ka pak studime në lidhje me rezultatet e arritura te fëmijët me nevoja komplekse.

Vështirësia për të përcaktuar se kush ka nevoja komplekse dhe diapazoni i gjerë në ashpërsinë e nevojave shtesë çon në një grup heterogjen fëmijësh. Rezultatet audiologjike të marra tregojnë se të gjithë këta fëmijë janë në gjendje të aksesojnë zërin pas CI; Megjithatë, është më e vështirë të vlerësohet se si e përdorin më pas këtë tingull

Tradicionalisht, rezultatet për fëmijët me CI janë fokusuar në perceptimin e të folurit, aftësitë gjuhësore gojore dhe shkrim-leximin, por këto qëllime nuk janë gjithmonë të arritshme për këta pacientë. Prandaj do të ishte më e dobishme të përdreshin masat e cilësisë së jetës si një tregues më i mirë i rezultateve

REHABILITATION OF THE IMPLANTED DEAF CHILD WITH ASSOCIATED DISABILITIES

Dr. Alessandra Resca, U.O.C. of Audiology and Otosurgery, Reference Center for Cochlear Implants and implantable prostheses, Head of Dr. Pasquale Marsella, Bambino Gesù Pediatric Hospital, Rome

ABSTRACT

Cochlear implants in children have been shown to be cost-effective and to provide benefits in auditory and speech perception; however, there are few studies relating to the outcomes achieved in children with complex needs.

The difficulty in defining who has complex needs and the wide range in the severity of additional needs leads to a heterogeneous group of children. The audiological results obtained indicate that all these children are able to access sound after CI; it is more difficult, however, to evaluate how they then use this sound

Traditionally, outcomes for children with CIs have focused on speech perception, oral language skills, and literacy, but these goals are not always achievable for these patients. It would therefore be more useful to use quality of life measures as a better indicator of outcomes

PROCESIMI GJUHËSOR GESTALT NË FËMIJËT ME ÇRREGULLIME TË SPEKTRIT TË AUTISMIT

MIGENA KIKA, A. BEDENI, L. KONOMI, M. GUSHO, K. MAHMUTAJ, K. KUKA, E.

BASHALLI, G.KIKA-Kids Health Clinic

ABSTRAKT

HYRJE: Procesimi gjuhësor Gestalt është forma më e zakonshme e zhvillimit gjuhësor në fëmijët me ÇSA. Evidencat raportojnë se një përqindje rreth 75 - 90% e fëmijëve me autism zhvillojnë gjuhën e folur në këtë mënyrë. Kjo formë e zhvillimit gjuhësor mund të vërehet edhe në fëmijët neurotipikë por ata kalojnë fazat e procesimit gjuhësor Gestalt shpejt duke zhvilluar në mënyrë tipike gjuhën ekspresive.

QËLLIMI: Të vlerësojë sa fëmijë verbalë me autism zhvillojnë gjuhën ekspresive në këtë mënyrë procesimi.

METODAT: U vlerësuan gjithsej 30 fëmijë me ÇSA të moshës 4 deri 10 vjeç. Të gjithë fëmijët ishin verbalë. Të gjithë fëmijët u vlerësuan jo vetëm për mënyrën e procesimit gjuhësor por edhe për stadin e procesimit Gestalt në të cilin janë. Testet gjuhësore tipike nuk mund të vlerësojnë fëmijët që procesojnë gjuhën sipas Gestalt. Për këtë qëllim për vlerësimin gjuhësor u përdorën “language samples” duke i vlerësuar në bazë të Natural Language Acquisition framework.

REZULTATET: 28 nga 30 fëmijët me ÇSA procesojnë gjuhën sipas Gestalt. Të gjithë fëmijët janë në stadin e parë dhe të dytë të procesimit Gestalt pra paraqesin ekolali të vonuar me fjalë teke dhe copëza gjuhe (scripting) dhe pjesërisht Gestalt me përzjerje dhe ndarje të bloqeve më të mëdha të gjuhës në copëza më të vogla duke i përzier.

PËRFUNDIME: Një pjesë e madhe e fëmijëve me ÇSA procesojnë gjuhën sipas “Gestalt”. Në pjesën më të madhe të rasteve këta fëmijë paraqesin stadin 1 dhe 2 Gestalt duke rezultuar në cungim e vështirësi në komunikim e në kuptueshmëri të gjuhës. Ndërhyrja terapeutike në këto raste duhet të përqendrohet në elaborimin gjuhësor dhe kalimin në stadin tjetër Gestalt duke rritur kështu cilësinë e komunikimit.

FJALË KYÇE: autism, femije, procesimi gjuhësor gestalt, terapi logopedike

GESTALT LANGUAGE PROCESSING IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS

MIGENA KIKA, A. BEDENI, L. KONOMI, M. GUSHO, K. MAHMUTAJ, K. KUKA, E. BASHALLI,
G.KIKA-Kids Health Clinic

ABSTRACT

INTRODUCTION: Gestalt language processing is the most common form of language development in children with ASD. Evidence reports that a percentage of about 75 - 90% of children with autism develop spoken language in this way. This form of language development can also be observed in neurotypical children, but they pass the stages of Gestalt language processing quickly, typically developing expressive language.

AIM OF STUDY: To assess how many verbal children with autism develop expressive language in this processing mode.

METHODS: A total of 30 children with ASD between the ages of 4 and 10 were evaluated. All children were verbal. All children were assessed not only for language processing but also for the stage of Gestalt processing they are in. Typical language tests cannot assess children who process language according to Gestalt. For this purpose, "language samples" were used for language evaluation, evaluating them based on the Natural Language Acquisition framework.

RESULTS: 28 out of 30 children with ASD process language according to Gestalt. All children are in the first and second stages of Gestalt processing, i.e. they present delayed echolalia with single words and pieces of language (scripting) and partially Gestalt with mixing and dividing larger blocks of language into smaller pieces by mixing them .

CONCLUSION: A large part of children with ASD process language according to "Gestalt". In most cases, these children present Gestalt stages 1 and 2, resulting in truncation and difficulties in communication and intelligibility of language. Therapeutic intervention in these cases should be focused on linguistic elaboration and the transition to other Gestalt stages, thus increasing the quality of communication.

KEYWORDS: autism, gestalt language processing, speech therapy, children

MARRËDHËNIA MES LEKSIKUT, SEMANTIKËS DHE PRAGMATIKËS

Dott.ssa Emanuela Leone Sciabolazza

ABSTRAKT

Leksiku, semantika dhe pragmatika janë aspekte ndërvepruese në komunikimin e përditshëm.

Biseda ime do të fokusohet në marrëdhëniet midisleksikut, semantikës dhe pragmatikës, veçanërisht duke analizuar natyrën e tyre, kufijtë e tyre dhe modelet interpretuese të përdorura për të shpjeguar se si ato ndërveprojnë.

Objektivi është përcaktimi i parametrave praktik për të kuptuar vështirësitë e komunikimit në përpunimin e tekstit në një nivel leksikor, semantik dhe pragmatik. Këto vështirësi mund të prekin një nga këto aspekte ose, njëkohësisht, të gjitha.

Prezantimi im do t'ju japë një këndvështrim të ndryshëm se si modelet njohëse e shpjegojnë këtë temë dhe si t'i zbuloni këto vështirësi në praktikën klinike përmes analizës së sjelljes komunikuese në çrregullimet zhvillimore dhe të fituara.

Së fundi, do të përcaktoj parametrat për vlerësimin dhe rehabilitimin kognitiv të këtyre çrregullimeve.

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEXICS, SEMANTICS AND PRAGMATICS

Dott.ssa Emanuela Leone Sciabolazza

ABSTRACT

Lexicon, semantics, and pragmatics are interacting aspects in everyday communication.

My talk will focus on the relationship between lexicon, semantics, and pragmatics, particularly analyzing their nature, their boundaries, and the interpretative models used to explain how they interact.

The objective is delineating practical parameters to understanding communication difficulties in word processing at a lexical, semantic, and pragmatic level. These difficulties can affect one of these aspects or simultaneously, all of them.

My presentation will give you a different perspective on how cognitive models explain this topic and how to detect these difficulties in clinical practice through analysis of communicative behavior in developmental and acquired disorders.

Finally, I will define parameters for assessment and cognitive rehabilitation of these disorders

NDIKIMI I TEKNOLOGJISË ELEKTRONIKE NË SHËNDETIN E FËMIJES DHE ADOLESHENTIT

Valentina Demaj¹, Edona Gara²

ABSTRAKT

Hyrje: Ne ditet e sotme eshte e pamundur ti rezistosh ketij trendi dhe duke pare shoqeri me teknologji te reja duke na karakterizuar epoken ne te cilen po jetojm. Me zhvillimin e shpejte te teknologjise softuerike dhe asaj mobile, smartphone jane bere pjese e pandashme e jetes tone e veqanerisht tek femijet.

Qëllimi – I ketij hulumtimi eshte qe te analizohen sfidat ne perdorimine teknologjise digjitale nga ana e femijeve e cila nga ngritur shqetesime nga: prinderit, mesusesit, mjeket, specialistet e sjelljes, komuniteti, adoleshentet dhe vet femijet. Prandaj qellimi kryesor I ketij punimi eshte qe te paraqesim njohurit te cilat femijet dhe adoloshentet rrezikohen nga ndikimi I teknologjive.

Dhe nga kjo lind pyetja: A ndikon perdorimi I teknologjive dhe rrjeteve sociale ne shendetin e femijes?

Objektivat – Te vleresoje efektin e teknologjise elektronike si si ajo ndikon ne mireqenjen e femijes dhe cilesine e jetese se tyre .

Metodat- Ne kete hulumtim jane perdorur metodologji te ndryshme si ajo pershkruese dhe ajo hulumtuse. Perzgjedhja e mostres ka qene e rastesishme. Tipi i studimit eshte kualitativ ku eshte bere mbledhja e te dhenave nga nje moster prej 200 femije. Target grupi jane femije dhe adoleshent te moshave nga 2 -15 vjec te marre ne kopshte dhe shkolla .

Rezultatet: Gjetjet nga analizat e rezultateve tregojne se ekzistojne njohuri mbi pasojat e perdorimit te tepruar te teknologjise nga ana e prindereve, femijeve dhe adoloshenteve. Sa I per kete dallimeve ne mes te grupmoshave femijevt e moshes mbi 12 vjeqare jane perdorues active te teknologjise. Sipas analizave shumica e femijeve dine te perdorin paisjet elektronike, dhe koha e shpenzuar para ekraneve te ndryshme eshte prej 3-5h gjate dites. Dhe vetem nje pjese e tyre deklarohen se e perdorin vetem gjate fundjaves.

Diskutimi: Teknologjia digjitale ka transformuar rrugen e nderveprimit dhe komunikimit edhe tek femijet duke jane mundesuar nje komunikim me te lehte dhe me te shpejte.

Ne anen tjeter te medaljes jane edhe disavantazhet te perdorimit te tepruar te teknologjise nga ana e femijeve. Ne radhe te pare qendrimi per nje kohe te gjate perballe ekranit I sjelle efekte negative ne shendetin fizik dhe mendore tek femijet duke perfshire nje fjalor jo te pasur . Disa autor kane treguar se varesia nga perdorimi I teknologjive nga femijet ka sjelle efekte negative ne personalitetin e femijeve.

Rekomandimet: Per te pasur nje kontrole te plote jane disa rekomandime qe prinderit mund ti perdorin si ta menaxhojne perdorimin racional te teknologjise.

Ata duhet te vendosin kufijet ne shfrytezimin e paisjeve digjitale, duhet te bashkebisedojne per pasojat qe vijen si rezultat i perdorimit te tepruar te ketyre teknologjive.

Fjalalet kyçe: femije , adoleshent, teknologji , shendet , paisje elektronike ,smart phone tablet.

THE IMPACT OF ELECTRONIC TECHNOLOGY ON THE HEALTH OF CHILDREN AND ADOLESCENTS

Valentina Demaj¹, Edona Gara²

ABSTRACT

Introduction: Nowadays it is impossible to resist this trend and seeing society with new technologies characterizing the era we are living in.

With the rapid development of software and mobile technology, smart phones have become an integral part of our lives, especially for children and teenagers.

The purpose of this research is to analyze the challenges in the use of digital technology by children, which has raised concerns on the part of parents, teachers, doctors, behavioral specialists, the community, teenagers and the children themselves.

Therefore, the main purpose of this research is to present the knowledge that children and teenagers are endangered by the influence of technologies.

Objectives: To evaluate the effect of electronic technology, how it affects the child's well-being and the quality of their life.

Methods: In this research, different methodologies were used, both descriptive and research. The selection of the sample was random, the type of study is qualitative, where data was collected from a sample of 200 people. The target was children from the age of 2-15, enrolled in Kindergarten and School.

Results: The findings from the analysis of the results show that there is knowledge about the consequences of the excessive use of electronic technology by both parents and children. Regarding the differences between the age groups, children over 12 years old are active users of technology. According to the analysis, most children know how to use electronic devices such as smart phones, tablets, PCs, and the time spent in front of different screens is from 3h-5h during the day. And only a part of them declare that they use it during the weekend.

Discussio: Digital technology has transformed the way of interaction and communication even among children, enabling easier and faster communication.

On the other side of the coin are the disadvantages of excessive use of technology by children. First of all, sitting for a long time, sitting for a long time in front of screens has negative effects on the physical and mental health of children, including a poor vocabulary.

Some authors have shown that "addiction" to the excessive use of technology by children has brought negative effects on the child's personality.

Recommendations: In order to have full control, there are some recommendations that parents can use on how to manage the rational use of technology.

Keywords: Children, teenagers, technology, electronic devices, health.

**EFEKTIVITETI I PËRDORIMIT TË PECS NGA MËSUESIT MBËSHTETËS PËR
NXËNËSIT ME AUTIZËM JOVERBAL NË ARSIMIN 9-VJEÇAR
GJITHËPËRFSHIRËS
(Studim rasti)**

*Chiara Sala, Universiteti i Tiranës, Fakulteti i Shkencave Sociale, Departamenti i Pedagogji-
Psikologjisë*

*Prof Asoc., Artemisi Shehu, Universiteti i Tiranës, Fakulteti i Shkencave Sociale, Departamenti i
Pedagogji-Psikologjisë*

ABSTRAKT

Hyrje: Studimet mbi çrregullimet e spektrit të Autizmit janë të shumta në numër dhe studimet mbi këtë spektër, paraqitjen, diagnostikimin dhe trajtimin e tij janë në zhvillim e sipër. Studimet nga literatura tregojnë se trajtimi i këtij spektri realizohet edhe nga një përdorim i gjerë i metodës PECS çka ka treguar efikasitet të fëmijët me autizëm në institucione të ndryshme. PECS mund të përdoret në seanca të ndryshme terapie individuale dhe në grup, në shkolla si dhe kryesisht nga vetë prindërit.

Metoda: Ky punim shkencor ka për qëllim të provojë nëse PECS është një metodë efikase në zhvillimin e një komunikimi funksional mes fëmijëve me autizëm joverbal dhe mësuesve ndihmës. Objektivat e tij janë: të kuptojë nëse PECS është një metodë efikase për zhvillimin e komunikimit mes mësuesit ndihmës, dhe nxënësit të diagnostikuar me spektrin e autizmit; të studiojë nëse PECS ndihmon në menaxhimin dhe reduktimin e sjelljeve problematike dhe jofunksionale të nxënësit me autizëm joverbal; të kuptojë nëse PECS ndihmon në zhvillimin e aftësive komunikuese dhe sociale të nxënësit me autizëm joverbal.

Për këtë arsye, studimi është mbëhtetur në një studim rasti të një nxënësi të diagnostikuar me autizëm joverbal, aktualisht në klasën e 6të të një shkolle shtetërore. Aplikimi prej 1 viti i metodës PECS gjatë punës me këtë fëmijë nga mësuesja ndihmëse pra me sistemin PECS, dhe vlerësimi i sjelljeve positive e negative përmes checklistës ishte i nevojshëm për të realizuar nëse do të kishte ndryshim. Instrumentet e përdorur në studim janë Lista e kontrollit të sjelljeve të autizmit nga Krug, Aric dhe Almond (1980) të rastit plotësuar nga 2 mësyset ndihmëse si dhe prindi (babai) si dhe intervista gjysëm të strukturara.

Gjetje e përfundime: Gjetjet treguan se ekzistojnë dallime në totalin e rezultateve për pikët e llogaritura nga checklista duke treguar një numër të ulët të sjelljeve problematike të rastit pas përdorimit të metodës PECS. Ky rezultat vërtetoi hipotezën ky sistem është efektiv për rritjen e aftësive komunikative verbale dhe joverbale si dhe përmirëson aftësitë e tyre sociale.

Studimi rekomandon sugjerime të vlefshme mbi përdorimin e metodës PECS në trajtimin e fëmijëve me autizëm.

Fjalë kyçe: *efikasitet trajtimi, PECS, çrregullime të spektrit të autizmit, aftësi komunikimi, aftësi akademike, aftësi sociale.*

**THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF PECS BY SUPPORT TEACHERS FOR STUDENTS WITH NON-VERBAL AUTISM IN 9-YEAR-OLD INCLUSIVE EDUCATION
(case study)**

Chiara Sala, University of Tirana, Faculty of Social Sciences, Department of Pedagogy-Psychology

Prof. Assoc., Artemisi Shehu, University of Tirana, Faculty of Social Sciences, Department of Pedagogy-Psychology

ABSTRACT

Introduction: Studies on Autism spectrum disorders are numerous in number and studies on this spectrum, its presentation, diagnosis and treatment are ongoing. Studies from the literature show that the treatment of this spectrum is also realized by a wide use of the PECS method, which has shown efficiency in children with autism in different institutions. PECS can be used in various individual and group therapy sessions, in schools as well as mainly by parents themselves.

Method: This scientific paper aims to prove whether PECS is an efficient method in the development of a functional communication between children with non-verbal autism and assistant teachers. Its objectives are: to understand if PECS is an efficient method for the development of communication between the assistant teacher and the student diagnosed with the autism spectrum; to study whether PECS helps to manage and reduce problematic and dysfunctional behaviors in students with non-verbal autism; to understand whether PECS helps to develop communication and social skills in students with non-verbal autism.

For this reason, the study is based on a case study of a student diagnosed with non-verbal autism, currently in the 6th grade of a state school. The application of the PECs method for 1 year while working with this child by the assistant teacher, i.e. with the PECS system, and the evaluation of positive and negative behaviors through the checklist was necessary to realize if there would be a change. The instruments used in the study are the Autism Behavior Checklist by Krug, Aric and Almond (1980) of the case completed by the 2 assistant teachers as well as the parent (father) as well as semi-structured interviews.

Findings and conclusions: The findings showed that there are differences in the total scores for the points calculated from the checklist indicating a low number of problem behaviors of the case after using the PECS method. This result confirmed the hypothesis that this system is effective for increasing verbal and non-verbal communication skills as well as improving their social skills.

The study recommends valuable suggestions on the use of the PECs method in the treatment of children with autism.

Keywords: *treatment efficacy, PECs, autism spectrum disorders, communication skills, academic skills, social skills.*

EFEKTIVITETI I TERAPISË MIOFUNKSIONALE NË ÇRREGULLIMET E GËLLTITJES DHE PËRTYPJES: SERIA E RASTEVE

Msc. Antigoni Bullari

Logopediste, Msc. Shkenca Rehabilituese ne Profesionet Mjekesore, Shqipëri

antigonibullari7@gmail.com

ABSTRAKT

Qëllimi: Rëndësia e terapisë miofunktionale në rehabilitimin e gëlltitjes dhe përthypjes në adultë

Metodologjia: Case series

Terapia miofunktionale është një metodikë që përdoret për të korigjuar funksionimin jo korrekt të gjuhës dhe muskujve të fytyrës. Ajo përfshin forcimin e gjuhës dhe muskujve orofacialë duke i mësuar pacientët se si të angazhojnë muskujt në pozicionin e duhur. Goditja në tru (ictus) është një nga dëmtimet cerebrovaskulare që mund të ndikojë në procesin e deglutimit. Kjo gjendje mund të çojë në disfagi neurogjenike orofaringeale, pasi shkakton ndryshime anatomike dhe funksionale në muskulaturën dhe sistemin nervor.

Në studim janë marr 20 pacientë adultë të trajtuar në klinikën private “Antigoni The Talk Doc”. Janë paraqitur si case series për të treguar rëndësinë, si dhe efektshmërinë si metodë trajtimi në terpinë logopedike, në pacientë adultë.

Konkluzione: Terapia miofunktionale jep efikasitet të lartë në rikuperimin e aftësisë fiziologjike të gëlltitjes dhe përthypjes brenda muajit të parë të trajtimit logopedik.

Limitimet e studimit: Numri i vogël i pacientëve

Fjalë kyçe: Terapi miofunktionale, Aksidente vasculo-cerebrale, Ictus, Logopedi, Rehabilitim logopedik, Parkinson, Afazi, Disfagi

THE EFFECTIVENESS OF MYOFUNCTIONAL THERAPY IN DISORDERS OF SWALLOWING AND MASTURATION: CASSE SERIES

Msc. Antigoni Bullari

Logopediste, Msc. Shkencat Rehabilituese ne Profesionet Mjekesore, Shqiperi

antigonibullari7@gmail.com

ABSTRACT

Purpose: The importance of myofunctional therapy in the rehabilitation of swallowing and chewing disorders in adults

Methods of study: Case series

Myofunctional therapy is a method used to correct the incorrect functioning of the tongue and facial muscles. It involves strengthening the tongue and orofacial muscles by teaching patients how to engage the muscles in the correct position. Stroke is one of the cerebrovascular injuries that can affect the swallowing process. This condition can lead to neurogenic oropharyngeal dysphagia, as it causes anatomical and functional changes in the musculature and nervous system.

The study included 20 adult patients treated at the private clinic "Antigoni The Talk Doc". They are presented as a case series to show the importance, as well as the effectiveness as a treatment method in speech therapy, in adult patients.

Conclusions: Myofunctional therapy provides high efficiency in the recovery of the physiological ability to swallow and chew within the first month of speech therapy treatment.

Study limits: Small number of patients

Keywords: Myofunctional therapy, Cerebrovascular disease, Ictus, Speech language pathology, Speech language rehabilitation, Parkinson, Aphasia, Dysphagia

NDIKIMI I DYANSHËM I ÇRREGULLIMEVE TË GJUHËS E KOMUNIKIMIT DHE GJENDJES PSIKOEMOCIONALE SI DHE RËNDËSIA E KOMBINIMIT TË TERAPISË SË TË FOLURIT E ZËRIT ME KONSULENCË PSIKOEMOCIONALE

Gjergji Doka¹, Venemin Gega¹, Ilma Toçi¹, Arkida Skënderi¹, Raimonda Hida¹

¹ As/lektorë, Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani"

ABSTRAKT

Qëllimi i këtij studimi synon të shqyrtojë dhe të nxjerrë në pah ndikimin e gjendjes emocionale dhe terapisë psikologjike në përmirësimin e çrregullimeve të folurit te adoleshentët dhe të rriturit por edhe te fëmijët.

Metoda e studimit përfshin shqyrtimin dhe analizën e literaturës të specializuar në fushën e patologjisë së folurit dhe terapisë psikologjike ku futen këtu artikuj shkencor dhe studime doktorale të studiuesve të ndryshme në vitet e fundit. Kjo metodë do të ndërthuret me metodën tjetër rast-kontroll ku rastet janë përzgjedhur nga eksperiencia personale e punës klinike si logoped. Duke përdorur një metodologji të kombinuar midis shqyrtimit të literaturës dhe asaj rast-kontroll prej 12 rastesh, ky studim synon të identifikojë lidhjet dhe tendencat e përbashkëta midis gjendjes emocionale të individëve që i janë nënshtruar terapisë së folurit ose asaj të zërit apo të artikulimit dhe përmirësimit të këtyre çrregullimeve me një ritëm më të shpejtë duke u kombinuar me psikoterapi ose konsulencë psiko-emocionale.

Konkluzionet tregojnë që ka një qasje të dyanshme në rritjen e gravitetit të vështirësisë së secilës, gjendjes jo të mirë psikoemocionale dhe problematikave të gjuhës e komunikimit të shkaktuara nga stimuj të brendshëm ose të jashtëm. Nga shqyrtimi i literaturave, studime të ndryshme treguan që gjendja emocionale e rënduar ndikon aftësinë e të folurit duke rritur gravitetin e problemeve të gjuhës dhe komunikimit. Nga ana tjetër përkeqësimi më tej i aftësisë së gjuhës dhe komunikimit ndikon negativisht në gjendjen psikoemocionale duke e futur individin në një rreth vicioz ku d ta ketë të vështirë që ta menaxhojë situatën.

Përfundimet e këtij studimi bazohen jo vetëm në studimet të fokusuara mbi ndikimi e gjendjes emocionale dhe çrregullimeve të gjuhës e komunikimit te njëra-tjetra por edhe në 12 rastet e përgjedhura nga puna klinike si logoped. Rastet e marra në studim kanë qenë me Afazi, Dispraksi verbale, Disfoni, Afoni me natyrë sjellore psikoemocionale, Disfluenca, Rhinolali dhe Çrregullime të artikulimit me natyrë strukturore ku moshja e tyre ka variuar nga 8 vjeç deri në 69 vjeç. Nga gërshetimi i terapisë së të folurit me konsulencë psikoemocionale ose kombinimi i numrit të seancave në javë të logopedit me një ose dy seanca në javë nga psikologu klinik ka dhënë rezultate si afatshkurtra por edhe në perspektivë për ecurinë e të gjitha rasteve në përmirësimin e gjuhës dhe komunikimit. Sipas këtij studimi nxjerrim në pah efektin pozitiv të këtij kombinimi terapeutik si dhe ngrejmë nevojën për studime të tjera më të thelluara në këtë drejtim.

Fjalë kyçe: Çrregullim i të folurit, Gjendje psikoemocionale, Terapia e të folurit, Konsulencë psikoemocionale, Logoped.

THE BOTH IMPACT OF LANGUAGE AND COMMUNICATION DISORDERS AND THE PSYCHOEMOTIONAL STATE, THE IMPORTANCE OF COMBINATING SPEECH AND VOICE THERAPY WITH PSYCHOEMOTIONAL COUNSELING

Gjergji Doka¹, Venemin Gega¹, Ilma Toçi¹, Arkida Skënderi¹, Raimonda Hida¹

¹ *As/lecturers, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"*

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine and highlight the impact of emotional state and psychological therapy in improving speech disorders in adolescents and adults as well as in children.

The study method includes the review and analysis of specialized literature in the field of speech pathology and psychological therapy, including scientific articles and doctoral studies of different researchers in recent years. This method will be combined with the other case-control method where the cases are selected from the personal experience of clinical work as a speech therapist. Using a combined literature review and case-control methodology of 12 cases, this study aims to identify associations and common trends between the emotional state of individuals who have undergone speech or voice or articulation therapy and improvement of these disorders at a faster rate by combining with psychotherapy or psycho-emotional counseling.

The conclusions show that there is a two-way approach in increasing the severity of each difficulty, poor psycho-emotional condition and language and communication problems caused by internal or external stimuli. From the review of the literature, various studies showed that emotional stress affects the ability to speak by increasing the severity of language and communication problems. On the other hand, the further deterioration of language and communication skills negatively affects the psycho-emotional state, putting the individual in a vicious circle where it will be difficult for him to manage the situation.

The results of this study are based not only on studies focused on the influence of emotional state and language and communication disorders on each other, but also on 12 cases selected from clinical work as a speech therapist. The cases studied were with Aphasia, Verbal Dyspraxia, Dysphonia, Psychoemotional Behavioral Aphonia, Dysfluency, Rhinolalia and Articulation Disorders of a structural nature, where their age ranged from 8 years to 69 years. Combining speech therapy with psycho-emotional counseling or combining the number of sessions per week of the speech therapist with one or two sessions per week by the clinical psychologist has yielded both short-term and long-term results for the progress of all cases in improving language and communication. According to this study, we highlight the positive effect of this therapeutic combination and raise the need for other more in-depth studies in this direction.

Keywords: Speech disorder, Psychoemotional condition, Speech therapy, Psychoemotional consultation, Speech therapist.

ROLI I INFERMIERIT TEK FËMIJËT ME HIPERAKTIVITET

Mirela Tushe¹

ABSTRAKT

Çrregullimi i hiperaktivitetit të deficitit të vëmendjes (ADHD) është një gjendje që ndikon në funksionimin dhe sjelljen mendore, e karakterizuar nga një model i vazhdueshëm shqetësimi, vështirësi në përqendrim, hiperaktivitet dhe impulsivitet.

Njerëzit me ADHD mund të shfaqin ankth, depresion dhe çrregullime të gjumit.

Dallimi midis ADHD dhe “sjelljes normale të fëmijëve” është e vështirë. Nëse një fëmijë ka vetëm simptoma të impulsivitetit ose mungesës së vëmendjes, të cilat shfaqen në disa situata të caktuara, nuk do të thotë që ka ADHD.

Nuk ka kurë për ADHD, por është e menaxhueshme me këshillim dhe medikamente nëse është e nevojshme.

Infermierët mund të kujdesen për pacientët me ADHD në një sërë mjedisesh të tilla si, shkollat, mjediset e komunitetit dhe kur pranohen për kujdes spitalor.

Infermierët janë të përfshirë në edukimin e prindërve të fëmijëve me ADHD dhe mund të rekomandojnë shërbimet e duhura të shëndetit mendor.

Infermierët bashkëpunojnë me psikologë, mësues të arsimit special, punonjës socialë, psikiatër, për t'u kujdesur për pacientët me ADHD.

Trajtimi i specializuar mund të sjellë ndryshime pozitive në simptomat e fëmijës me: Mbështetjen e duhur; Implementimin e një diete specifike; Një plan ushtrimesh Modifikimin e mjedisit shtëpiak për të minimizuar shpërqendrimet, etj.

THE ROLE OF NURSES IN CHILDREN WITH HYPERACTIVITY

Mirela Tushe¹

ABSTRACT

Attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) is a condition that affects mental functioning and behavior, characterized by a persistent pattern of restlessness, difficulty concentrating, hyperactivity, and impulsivity.

People with ADHD may experience anxiety, depression, and sleep disorders.

Distinguishing between ADHD and "normal child behavior" is difficult. If a child only has symptoms of impulsivity or inattention, which appear in certain situations, it does not mean that he has ADHD.

There is no cure for ADHD, but it is manageable with counseling and medication if needed.

Nurses can care for patients with ADHD in a variety of settings such as schools, community settings, and when admitted for hospital care.

Nurses are involved in educating parents of children with ADHD and can recommend appropriate mental health services.

Nurses collaborate with psychologists, special education teachers, social workers, psychiatrists, to care for patients with ADHD.

Specialized treatment can bring positive changes in the child's symptoms with: Appropriate support; Implementation of a specific diet; An exercise plan Modifying the home environment to minimize distractions, etc.

METODAT E KOMUNIKIMT TEK FËMIJËT QË NUK DËGJOJNË

Vasilika Cakoni¹

ABSTRAKT

Kur flasim për fëmijët që kanë probleme të dëgjimit dhe komunikimit, përpiqemi të imagjinojmë, ato genie njerëzore, që me gjithë pasurinë e personalitetit, shumëllojshmërinë e ndjenjave, veçantinë e fantazisë, kanë edhe një ndryshim më shumë nga fëmijët e tjerë, apo një vështirësi më tepër, megjithatë ata komunikojnë dhe vendosin marrëdhënie me të tjerët e hyjnë në komunikim me ta.

Të hysh në komunikim me fëmijët që nuk dëgjojnë nuk është diçka që arrihet lehtë. T'u mësosh atyre fjalët dhe shprehjet më të domosdoshme, është akoma edhe më e vështirë.

Të gjithë e dimë se procesi i komunikimit edhe tek fëmijët që nuk dëgjojnë, fillon që kur ata vijnë në jetë si gjithë fëmijët e tjerë. Në këtë proces kanë një rol të pazëvendësueshëm prindërit, edukatorët, mësuesit, logopedët. Pasi ata duhet të vendosin bazat e para të komunikimit të këtyre fëmijëve. Edukatorët, mësuesit, logopedët duhet të jenë të përgatitur për të përzgjedhur e aplikuar metodat e përshtatshme të komunikimit për fëmijët që nuk dëgjojnë, duhet të jenë të vëmendshëm dhe të kujdesshëm për të gjetur momentin se kur duhet t'ju flasim, kur duhet t'u kërkojnë diçka dhe se kur mund t'u shpjegojnë fenomene të ndryshme. Edukimi bilingual u përdorë rreth viteve 60-70 në të parin institut dhe te vetmin për fëmijët që nuk dëgjojnë në Tiranë, të cilët e morën eksperiencën nga ish Bashkimi Sovjetik. Në edukimin bilingual vijnë dhe përdoren dy gjuhë: gjuha verbale (e folura) dhe gjuha e shenjave. Në përmjet kësaj metode fëmija mund të riprodhojë tinguj të nevojshëm për një komunikim me prindërit, njohjen me aktivitete konjitive, njohjen me njerëzit që e rrethojnë duke komunikuar me ta, dhe realizimin e komunikimit si me njerëzit që dëgjojnë dhe me ata që nuk dëgjojnë. Përthithja e gjuhës së shenjave në fëmijët dhe edukimi bilingual rezultojnë një praktik shumë natyrale. Studiuesi **François Grosjean** mendon se sipas fëmijës të dy gjuhët do të luajnë rrol të veçanta, për disa do të jetë mbizotëruese gjuha e shenjave, për disa të tjerë gjuha e folur dhe për disa të tjerë do të gjejnë një ekuilibër ndërmjet të dyja gjuhëve.

Qëllimi dhe Objektivat:

Qëllimi i këtij punimi është duke u bazuar në punën konkrete me fëmijët që nuk dëgjojnë dhe prindërit e tyre, të mund të paraqitet një set i gatshëm metodash pune për fëmijët që kanë probleme dëgjimi. Aplikimi i këtyre metodave në një moshë sa më të hershme rrit dukshëm mundësitë e këtyre fëmijëve për t'u integruar në jetën shkollore dhe atë sociale. Gjithashtu qëllimi i këtij punimi është që të vlerësojë rëndësinë e dygjuhësisë të fëmijët që nuk dëgjojnë me qëllim që të jetë e mundur një ndërhyrje dhe një trajtim sa më efikas i problemit.

Objektivat:

- Njoja e përgjithshme rreth fëmijëve që nuk dëgjojnë.
- Njohja me historikun e personave që nuk dëgjojnë në botë dhe shqipëri.
- Njohja me gjuhën e shenjave shqipe.
- Njohja me bilingvizmin, avantazhet dhe disavantazhet e tij.

Metodologjia e punës:

Gjatë këtij punimi janë përdorur metoda të avancuara shkencore dhe hulumtuese të shoqëruara më të dhëna të mjaftueshme. Këto të dhëna përfshijnë burime nga interneti, literatura shqipe dhe të huaja.

Konkluzionet:

Kjo është vetëm një pjesë e vogël e metodave dhe problemeve që mbështjell mosdëgjimin. Një pjesë e fëmijëve që nuk dëgjojnë arrijnë të përfshihen në shkollat e zakonshme, ku me kalimin e viteve ecuria e tyre në shkollë bëhet më e vështirë, sidomos në ciklin e lartë të shkollës 9 vjeçare. Është detyra jonë

ti mbështesim ti trajtojmë me metodat më të fundit si nga ana pedagogjike, terapeutike dhe didaktike si gjithë të tjerët. Nga ana tjetër edhe prindërit duhet të kenë besim tek në ,dhe të na vlerësojnë për punën e palodhur që bëjmë për këta fëmijë,ku shpresa jonë është ajo e integritit si në nivelin e shkollës ashtu dhe në shoqëri. Janë akoma shumë pak për ato çka behët për këta fëmijë si në diagnostikimin, protezimin, implantimin e hershëm dhe ndjekjen nga ekipi multidisiplinor e sidomos nga Logopedët të cilët edhe pse të shumtë në numër janë lënë nën hije. Pra shpresoj që kjo punë e imja të vlej si pik referimi për rehabilitimin e fëmijëve që nuk dëgjojnë dhe përdorimin e metodave sa më efikase për fëmijët që nuk dëgjojnë.

Fjalë kyçe: Bilinguizmi (dygjuhësia), humbje dëgjimi, komunikim, gjuha e shenjave, daktile.

METHODS OF COMMUNICATION WITH CHILDREN WHO CAN'T LISTEN

Vasilika Cakoni¹

ABSTRACT

When we talk about children who have hearing and communication problems, we try to imagine, those human beings, who, with all the wealth of personality, the variety of feelings, the uniqueness of fantasy, have one more difference from other children, or one more difficulty. moreover, they communicate and establish relationships with others and enter into communication with them.

Communicating with deaf children is not something that is easily achieved. Teaching them the most necessary words and expressions is even more difficult. We all know that the process of communication even in deaf children begins when they come into life like all other children. Parents, educators, teachers, speech therapists have an irreplaceable role in this process. After they have to establish the first basics of communication of these children. Educators, teachers, speech therapists must be prepared to select and apply appropriate communication methods for deaf children, they must be attentive and careful to find the moment when they should talk to you, when they should they ask for something and when they can explain various phenomena to them. Bilingual education was used around the 60-70s in the first and only institute for deaf children in Tirana, who got the experience from the former Soviet Union. In bilingual education, two languages are used: verbal language (spoken) and sign language. Through this method, the child can reproduce sounds necessary for communication with parents, familiarity with cognitive activities, familiarity with the people around him by communicating with them, and the realization of communication both with people who hear and with those who do not hear. Absorption of sign language in children and bilingual education turns out to be a very natural practice. The researcher François Grosjean thinks that according to the child both languages will play special roles, for some the sign language will be dominant, for others the spoken language and for others they will find a balance between both languages.

Purpose and Objectives:

The purpose of this paper is, based on concrete work with deaf children and their parents, to present a ready set of work methods for children who have hearing problems. Applying these methods at an early age significantly increases the opportunities of these children to integrate into school and social life. Also, the purpose of this paper is to evaluate the importance of bilingualism in deaf children in order to make possible an intervention and a more efficient treatment of the problem.

Objectives:

- General stigma around deaf children.
- Getting to know the history of deaf people in the world and in Albania.
- Familiarity with Albanian sign language.
- Familiarity with bilingualism, its advantages and disadvantages.

Work methodology:

During this paper, advanced scientific and research methods were used, accompanied by sufficient data. These data include sources from the Internet, Albanian and foreign literature.

Conclusions:

This is just a small part of the methods and problems that surround not listening. A part of deaf children manage to be included in ordinary schools, where over the years their progress in school becomes more

difficult, especially in the upper cycle of the 9-year school. It is our duty to support and treat with the latest pedagogical, therapeutic and didactic methods like everyone else. On the other hand, parents should have faith in us and appreciate us for the hard work we do for these children, where our hope is that of integration both at the school level and in society. There are still very few for what is done for these children, such as diagnosis, prosthetics, early implantation and follow-up by the multidisciplinary team, especially by the speech therapists who, although numerous, are left in the shadows. So I hope that this work of mine will serve as a reference point for the rehabilitation of deaf children and the use of the most efficient methods for deaf children.

Keywords: Bilingualism, hearing loss, communication, sign language, dactyl.

VLERËSIMI I SHËNDETIT MENDOR TË PRINDËRVE TË FËMIJËVE ME ÇRREGULLIM TË SPEKTRIT TË AUTIZMIT (ÇSA)

Dr. Jonida MUSTAFARAJ¹, Dr. Brunilda ELEZI², Msc. Fatma SPAHIU³, Msc. Eglantina Palloshi⁴

1,2,3,4 Qendra Shqiptare për Integrimin e Njerëzve me Nevoja të Veçanta, Elbasan, Albania

ABSTRAKT

Kujdesi për fëmijët me ÇSA është një sfidë për familjet, sepse mund të ketë një ndikim në disa fusha të funksionit të jetës dhe mirëqenies të saj dhe të rrisë ndikimet negative shëndetësore dhe sociale në familje. Studimet e 25 viteve të fundit kanë treguar se prindërit e fëmijëve me ÇSA kanë një rrezik më të lartë për të përjetuar probleme të shëndetit mendor krahasuar me ata që nuk kanë fëmijë me ÇSA. Qëllimi kryesor i studimit është të zbulojë dhe përshkruajë karakteristikat e shëndetit mendor të prindërve të fëmijëve të diagnostikuar me ÇSA. Prindërit pjesë e studimit, u përzgjedhën nga Qendra Shqiptare për Integrimin e Njerëzve me Nevoja të Veçanta, për periudhën dhjetor 2022 – shkurt 2023. Dizajni i studimit është kros-seksional. Në këtë studim u përdorën disa instrumente: Në fazën e parë u përdor intervista gjysmë e strukturuar e zhvilluar në formë të tillë që të jetë në dobi të qëllimit të studimit. Në fazën e dytë për vlerësimin e shëndetit mendor u përdorën testet: Matja e simptomave për adultët nivel 1 dhe 2, DSM-5; DASS, për Depresionin, Ankthin e Stresin; TAT, test projektiv për marrëdhëniet e situatat sociale, interpretimin e çrregullimeve sjellore, sëmundjeve psikosomatike, neurozave dhe psikozave. Rezultatet treguan se 40% e pjesëmarrësve kishin nivele të larta të ankthit dhe të stresit. Në këtë grup 8% kishin dhe problematika të tjera sociale dhe emocionale të mbivendosura. 10 % e pjesëmarrësve kishin nivele të moderuara të depresionit. 20% e pjesëmarrësve raportuan se kishin kaluar probleme që lidheshin me shëndetin mendor pas diagnostikimit të fëmijës së tyre me ÇSA. 30 % e pjesëmarrësve kishin nivel të lehtë apo të ulët të ankthit dhe të stresit. Rezultoi se prindërit që kishin pasur mbështetje nga familjarë të tjerë ose nga ekspertë të fushës së shëndetit mendor, i kishin përballuar më lehtë sfidat e kujdesit për fëmijën e tyre me ÇSA. Studime të mëtejshme duhen kryer për t'u parë një popullatë më e gjerë e prindërve më fëmijë të diagnostikuar me ÇSA.

Fjalë kyçe: ÇSA, shëndet mendor, prind, ankth, stres, depresion

ASSESSMENT OF MENTAL HEALTH OF PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER (ASD)

Phd. Jonida MUSTAFARAJ¹, Phd. Brunilda ELEZI², Msc. Fatma SPAHIU³, Msc. Egla Zaçe⁴
 1,2,3,4 Albanian Center for Integration of People with Special Needs, Elbasan, Albania

ABSTRACT

Caring for children with ASD is a challenge for families because it can have an impact on several areas of life function and well-being and increase negative health and social impacts on the family. Studies over the past 25 years have shown that parents of children with ASD have a higher risk of experiencing mental health problems compared to those who do not have children with ASD. The main aim of the study is to find out and describe the mental health characteristics of parents of children diagnosed with ASD. The parents (participants) were selected by the Albanian Center for the Integration of People with Special Needs, for the period December 2022 - February 2023. The design of the study is cross-sectional. Several instruments were used in this study: In the first phase, a semi-structured interview developed in such a way as to benefit the purpose of the study was used. In the second phase, the following tests were used to assess mental health: Measurement of symptoms for adults level 1 and 2, DSM-5; DASS, for Depression, Anxiety and Stress; TAT, projective test for relationships and social situations, interpretation of behavioral disorders, psychosomatic diseases, neuroses and psychoses. The results showed that 40% of the participants had high levels of anxiety and stress. In this group, 8% had other overlapping social and emotional problems. 10% of participants had moderate levels of depression. 20% of participants reported experiencing mental health-related problems after their child was diagnosed with ASD. 30% of participants had mild or low levels of anxiety and stress. It turned out that parents who had support from other family members or from experts in the field of mental health, had more easily faced the challenges of caring for their child with ASD. Further studies should be conducted to look at a wider population of parents with children diagnosed with ACS.

Keywords: ASD, mental health, parent, anxiety, stress, depression

DISFAGIA

Sashen Rexhepaj¹

ABSTRAKT

Objektivat e studimit: Krijimi i një protokollit pilot për të vlerësuar rrezikun e disfagisë, me qëllim që të ndihmojë logopedin të identifikojë dhe interpretojë ndryshimet në dinamikën e gëlltitjes, të

karakterizojë shenjat klinike që sugjerojnë penetrim laringeal ose aspirim laringotrakeal, të përcaktojnë saktësisht ashpërsinë e disfagjisë. dhe të krijojnë një sjellje të bazuar në rezultatet e vlerësimit.

Metodologjia : Protokoli i Patologjisë së të folurit dhe Audiologjisë për Vlerësimin e Riskut për Disfaginë u zhvillua në bazë të literaturës, sipas identifikimit të pikave të përbashkëta për të gjitha protokollet e vlerësimit të gëlltitjes. Artikujtë jo relevantë janë përjashtuar dhe artikujt që konsiderohen të rëndësishëm janë analizuar dhe përfshirë.

Rezultatet: Protokoli i patologjisë së të folurit-gjuhës për vlerësimin e rrezikut për disfaginë përbëhej nga tre pjesë: testi i gëlltitjes së ujit, testi i gëlltitjes me pastë, klasifikimi i shkallës së disfagjisë dhe sjelljet shoqëruese.

Përfundim: Protokoli i vlerësimit të rrezikut të patologjisë së të folurit-gjuhës dhe audiologjisë për disfaginë bazohet në një propozim teorik dhe varet nga aplikimi i tij në popullatë, në një shkallë të gjerë dhe nga profesionistë të ndryshëm në mënyrë që të konfigurohet dhe propozohet si një test i vlefshëm . Kontributi i paraqitur këtu kërkon një mënyrë të menduar gjithëpërfshirëse për të realizuar vlerësimin e patologjisë për rrezikun e disfagjisë në shtrat, duke analizuar performancën e patologjisë që paraqet të bazuar në prova. Faza e dytë e këtij hulumtimi do të jetë eksperimentale ku do të provohen mjete të menduara nga logopedistët për të tesuar pacientët.

Fjalë kyçe : Artikuj, disfagia, hulumtim, logopedi, protokoll.

DYSPHAGIA

Sashen Rexhepaj¹

ABSTRACT

Obiettivi dello studio : Costituire un protocollo pilota per valutare il rischio di disfagia, con l'obiettivo di aiutare il logopedista per identificare e interpretare i cambiamenti nelle dinamiche della deglutizione,

caratterizzare i segni clinici suggestivi di penetrazione laringea o aspirazione laringotracheale, definire puntualmente la gravità della disfagia e stabilire comportamenti basati sulla risultati della valutazione.

Metodi: Il Protocollo di Patologia del Linguaggio e Audiologia per la Valutazione del Rischio per la Disfagia è stato sviluppato sulla base del letteratura, secondo l'identificazione di punti comuni a tutti i protocolli di valutazione della deglutizione. I punti non comuni sono state escluse e sono state incluse le voci ritenute rilevanti.

Risultati: Il protocollo di patologia del linguaggio per la valutazione del rischio per la disfagia consisteva in tre parti: test di deglutizione dell'acqua, test di deglutizione degli alimenti pastosi, classificazione del grado di disfagia e comportamenti.

Conclusioni: il protocollo di valutazione del rischio di patologia del linguaggio e dell'audiologia per la disfagia si basa su a proposta teorica e dipende dalla sua applicazione alla popolazione, su larga scala e da diversi professionisti in modo che sia configura come test convalidato nella proposta. Il contributo qui presentato cerca un modo di contemplare, in a il più completo possibile, la valutazione della patologia del linguaggio per il rischio di disfagia al letto del letto, guidando la performance della patologia del linguaggio e consolidare le sue prestazioni basate sull'evidenza. La seconda fase di questa ricerca sarà sperimentale.

AKTUALITET MBI PROFESIONISTËT E LOGOPEDISË NË SHQIPËRI

Mei Bitri Jovani¹
Logopede, Urdhri Infermierit të Shqiperisë

ABSTRAKT

Logopedia është një prej disiplinave më të reja në fushën e mjeksisë dhe shkencave teknike mjeksore në Shqipëri. E zhvilluar vitet e fundit paralel me nevojën në rritje për ekspertë të kësaj fushe, ajo mbart hapësira për tu zhvilluar, por njëkohësisht dhe problematika të ndryshme. Pavarishtë iniciativave të

ndërmarrja nga kërkuesit dhe institucionet përkatëse, studime të mirëfillta në këtë fushë janë të pakta dhe aq më tepër analiza të plota dhe gjithëpërfshirëse për të vlerësuar përhapjen e ekspertëve dhe vështirësitë e tyre në terrenin shqipëtar.

Qëllimi: Ky kërkim synon të analizojë situatën aktuale të ekspertëve në fushën e logopedisë në Shqipëri dhe të prodhojë rezultate që do të ndihmojnë drejt zgjidhjeve të përshtatshme për të maksimizuar cilësinë në ushtrimin e profesionit dhe motivimit të profesionistëve. Kryesisht ky studim synon të evidentojë karakteristikat e logopedistëve në marrëdhënie pune, nevojat, pengesat, motivet, që ndikojnë drejtpërsëdrejti në formimin dhe performancën e tyre në ushtrimin e profesionit.

Metodologjia: Metodologjikërkimore e ndjekur për realizimin e këtij studimi është cross sectional, studim cilësor. Për të mbledhur të dhënat e nevojshme është përdorur një pyetësor i hartuar në platformën Google Form. Pyetjet e pyetësorit u hartuan duke u bazuar në studime të ngjashme të publikuar nga American Speech and Hearing Association (ASHA), dhe përshtatur sipas realitetit dhe kontekstit shqiptar. Në total janë 30 pyetje. Me anë të mjeteve të ndryshme të komunikimit elektiv u bë shpërndarja e pyetësorit drejt profesionistëve të logopedisë që janë në marrëdhënie pune. Në përfundim të kohës së dedikuar për mbledhjen e të dhënave, numri total i përgjigjeve ishte 50. Këto të dhëna janë analizuar duke realizuar përunimin cilësor të tyre, për të nxjerrë përfundimet sa më reale dhe relevante.

Rezultatet: Nga përpunimi i të dhënave të këtij studimi, u konkludua se, pjesa më e madhe e logopedëve pjesëmarrës në studim ishin femra, dhe 55% e pjesëmarrësve ishin banues në Tiranë, fakt i cili lë për të analizuar nevojat dhe kërkesat e larta të qyteteve të tjera për profesionistë logopedë. Diagnoza më e shpeshtë me të cilën logopedët punojnë rezulton të jetë vonesa në të folur, vonesa gjuhësore dhe CSA. Grupmosha më e shpeshtë është fëmijëria e hershme. Logopedët shprehen se bashkëpunimi mes tyre dhe pjesëtarëve të ekipit muldisiplinar, dhe gjithashtu mes kolegëve të tjerë logopedë është i varfër. Ata shprehen se ndër vështirësitë më të mëdha që hasin me përfituesit e shërbimit është mungesa e përgjegjshmërisë dhe korrektësisë për të ndjekur dhe zbatuar udhëzimet e logopedit, dhe mungesa e ndërgjegjësimit për rëndësinë e terapisë logopedike. Ndër sfidat më të mëdha të ushtrimit të profesionit të tyre, përmenden: Volumi i lartë i papërballueshëm punës, Mungesa e ndërgjegjësimit të pacienteve apo prindërve për rëndësinë e rolit të profesionistit të logopedit, Mungesa e kohës apo buxhetit për trajnime profesionale dhe kërkime shkencore, Aspekti financiar/ shlyerja e detyrimeve/ pagesa e ulët. Mungesa e instrumentave të duhur të vlerësimit të diagnozave logopedike, mungesa e lektorëve tëspecializuar (në kuadër të edukimit në vazhdim). Ata pohuan shpesh se motivimi i tyre profesional në raport me aspektin financiar shpesh është i ulët.

Konkluzione

Bashkëpunimi mes profesionistëve të logopedisë dhe pjesëtarëve të ekipit muldisiplinar është shumë i rëndësishëm. Logopedistët duhet të punojnë së bashku për të tejkaluar sfidat, pengesat dhe nevojat që kanë për të ndërgjegjësuar shoqërinë, hartuar instrumentet e duhura të vlerësimit, për të ofruar shërbim cilësor. Rrjedhimisht, pasi të ndodhin këto, do të shtohet dhe motivimi dhe niveli i ofrimit të kujdesit profesional, si dhe ndërgjegjësimi i duhur i popullatës.

Fjalë kyce: aktualitet, profesioniste, logopedia, sfida, nevoja, të dhëna.

NEWS ABOUT SPEECH PEDIATICS PROFESSIONALS IN ALBANIA

Mei Bitri Jovani¹

Speech and Language Pathologist, Albanian Order of Nurses

ABSTRACT

Speech and Language Pathology is one of the newest disciplines in the field of medicine and technical medical sciences in Albania. Developed in recent years in parallel with the growing need for experts in this field, it carries room for development, but at the same time different problems. Regardless of the initiatives undertaken by researchers and relevant institutions, genuine studies in this field are few and

even more complete and comprehensive analyzes to assess the spread of experts and their difficulties in the Albanian field.

Purpose: This research aims to analyze the current situation of experts in the field of speech pathology in Albania and produce results that will help towards appropriate solutions to maximize the quality in the exercise of the profession and the motivation of professionals. Mainly, this study aims to identify the characteristics of speech therapists in working relationships, needs, obstacles, motives, which directly affect their formation and performance in the exercise of the profession.

Methodology: The research methodology followed for the realization of this study is a cross-sectional, qualitative study. A questionnaire designed on the Google Form platform was used to collect the necessary data. The questions of the questionnaire were designed based on similar studies published by the American Speech and Hearing Association (ASHA), and adapted according to the Albanian reality and context. There are 30 questions in total. By means of different means of elective communication, the questionnaire was distributed to speech therapy professionals who are in a working relationship. At the end of the time dedicated to data collection, the total number of responses was 50. These data were analyzed by carrying out their qualitative analysis, in order to draw the most real and relevant conclusions.

Results: From the data processing of this study, it was concluded that the majority of the speech therapists participating in the study were women, and 55% of the participants were residents of Tirana, a fact which allowed us to analyze the needs and high demands of other cities for professional speech therapists. The most frequent diagnosis with which speech therapists work turns out to be speech delay, language delay and ASD. The most common age group is early childhood. Speech therapists say that the cooperation between them and the members of the multidisciplinary team, and also between speech therapists colleagues, is poor. They state that they encounter with the beneficiaries of the service a lack of responsibility and correctness to follow and implement the speech therapist's instructions, and a lack of awareness of the importance of speech therapy. Share the challenges of practicing their profession, such as: Unbearably high volume of work, Lack of awareness of patients or parents about the importance of the role of the speech therapist, Lack of time or budget for professional training and scientific research, Aspect financial/ repayment of obligations/ low payment. The lack of appropriate instruments for evaluating logopedic diagnoses, the lack of specialized lecturers (continuing education framework). They often claimed that their professional motivation in relation to the financial aspect often decreased.

Conclusions

Collaboration between speech therapy professionals and members of the multidisciplinary team is very important. Speech therapists must work together to overcome the challenges, obstacles and needs they have to make society aware, design appropriate assessment instruments, to provide quality service. Consequently, once these occur, the motivation and level of professional care provision will increase, as well as the proper awareness of the population.

Keywords: actuality, professionals, speech therapy, challenges, needs, data.

TRAUMA PSIKOLOGJIKE DHE TRANSMETIMI I SAJ; MBARTJA E TRAUMËS NDËR BREZA

Donika Shahini Lami

ABSTRAKT

Kanë kaluar 24 vjet që nga përfundimi i luftës në Kosovë. Përderisa disa nga dëmet kryesisht ato materiale që janë shkaktuar në popullsinë e përgjithshme kanë arritur të rikuperohen, të tjerat, si ato psikologjike, janë akoma prezente.

Trauma ndërbrezore mund të shfaqet të anëtarët më të rinj të familjeve, prindërit ose gjyshërit e të cilëve kanë përjetuar ngjarje traumatike të tilla si lufta, persekutimi, abuzimi seksual ose dhuna. Personat që e kanë përjetuar traumën fillestare, nëse nuk kanë pasur mundësi të rikuperohen prej saj, fëmijët dhe nipërit e tyre gjithashtu mund t'i ndiejnë efektet e traumës – edhe pse ata nuk e kanë përjetuar atë nga

dora e parë. Të mbijetuarit shpesh ua transmetojnë traumën gjeneratave të mëvonshme kur nuk arrijnë ta diagnostikojnë atë ose nuk kanë mundësinë të përfshihen në një proces shërimi – ose, natyrisht, nëse efekti i traumës së tyre është thjesht tepër i vështirë për t'u tejkaluar.

Qëllimi: Fokusi kryesor i këtij studimi është të paraqitet realiteti i bartjes së traumës psikologjike së luftës së fundit në Kosovë dhe bartjes së saj ndër-breza.

Studimi: Longitudinal dhe vëzhgues, kohezgjatja 98-99,2008-2009,2018-2020-2023, është kryer në pesë rajone të Kosovës, (Drenicë, Podujevë, Rahovec, Gjakovë, Vushtri) studimi mbledhi të dhëna nga focus grupi dhe studim rasti prej 50 pjesëmarrës të moshës

Gjatë vitit 98-99 moshë e pjesëmarrësve ishte 02-45 vjeç

Gjatë vitit 2008- 2009 pjesëmarrësve ishte 12- 55 vjeç

Gjatë vitit 2018- 2020 pjesëmarrësve ishte 22-65 vjeç

Meshkuj dhe femra, shqiptarë të Kosovës, të përbërë nga prindërit , fëmijë dhe familjar të prekur drejtpërdrejtë nga trauma. Në studim u përdorën shkallë të ndryshme të vërtetuara dhe lista kontrolli për të matur variablat si simptomat e PTSD-së, ngjarjet traumatike të jetës dhe mbështetjen sociale.

Resultatet:

Gjetjet treguan një ndarje interesante brezash. Brezi i ri, i përbërë nga ata të lindur pas luftës, shfaqin nivele dukshëm më të larta të simptomave të perceptuara të PTSD-së në krahasim me prindërit e tyre. Familjarë e tjerë të këtij studimi gjatë dhjetvjeçarit të parë ishin më të fokusuar në rindërimin e jetës dhe mirëqenien socio -ekonomike, niveli i traumës ishte më i ulët asokohe, por pas 20 viteve të njëjtit paraqesin kriza të mëdha të stresit posttraumatik dhe gjendje të rënduar psikologjike. Për më tepër, ata raportuan nivele më të ulëta të mbështetjes sociale të perceptuar, duke sugjeruar një bazë emocionale potencialisht të jo stabile.

Gjithashtu, kjo pabarazi në mbështetjen e perceptuar ishte veçanërisht e theksuar në mesin e atyre që ishin prindër që ballafaqoheshin me PTSD.

Diskutimi:

Më e rëndësishmja, studimi zbuloi një prirje shqetësuese – të rinjtë, prindërit e të cilëve kishin përjetuar PTSD ishin më të ndjeshëm ndaj shfaqjes së simptomave të PTSD-së vetë. Analiza e mëtejshme zbuloi se këta të rinj ishin të ekspozuar ndaj një frekuence më të lartë të ngjarjeve traumatike, duke filluar tentim vetvrasjet, dhuna në familje dhe vdekjet e dhunshme të papritura .

Implikimet e këtyre gjetjeve janë të thella.

Studimi thekson urgjencën e trajtimit të implikimeve të shumë brezave të PTSD-së, duke theksuar rëndësinë e të kuptuarit jo vetëm të të mbijetuarve të drejtpërdrejtë të konfliktit, por edhe të pasardhësve të tyre. Ai thekson nevojën për një qasje të përgjithshme holistike për të trajtuar rrjetin kompleks të efekteve të PTSD-së tek individët, familjet dhe komunitetet, veçanërisht në mjedise të prekura nga konflikte të vazhdueshme ose të fundit.

Konkluzioni:

Studimi im ka qëllim që të vëjë theksin në bartjen e traumës në përgjithësi tek të gjithë antarët e familjes me theks të veçantë tek brezi i ardhshëm, nëse trauma e shkaktuar vit me parë nuk trajtohet në mënyrë të vazhdueshme dhe profesionale.

Është shumë e rëndësishme të ofrohet mbështetje, kujdes dhe trajtim i vazhdueshëm profesional për të gjithë që kanë përjetuar dhunë, torturë ose ngjarje të tjera traumatike gjatë luftës. Po ashtu, duhet të

mundësohen intervenime efektive që kontribuojnë në shpëputjen e zinxhirit të traumës ndërbrezore. Në këtë drejtim, gjetjet e dala nga studimi i përmendur më sipër, por edhe nga studime tjera që janë kryer në vende që kanë përjetuar luftë, do t'u shërbejnë mjaft mirë institucioneve shtetërore që të organizojnë intervenime profesionale për fëmijët e lindur nga nënat viktime të familjet që janë të prekur drejtë për rrejtë nga trauma e luftë s. Gjithashtu të organizohen fushata sensibilizuese dhe vetëdijesuese në mënyrë që shoqëria të ketë një perceptim tjetër për viktimat e dhunës dhe për familjet e tyre. Fushata të tilla do të ndikojnë që të ketë një nivel më të ulët të stigmës dhe paragjyqimeve në përgjithësi ndaj të mbijetuarve të dhunës.

Gjithashtu për Kosovën është esenciale që brezi i ri që i është ekspozuar një traume të tillë të marrë mbështetje adekuate gjatë zhvillimit, në mënyrë që ndërhyrja dhe trajtimi të kenë efektin e duhur.

Fjalë kyçe: Trauma, psikologji, bartja-transmetimi në breza

PSYCHOLOGICAL TRAUMA AND ITS TRANSMISSION; THE TRANSMISSION OF TRAUMA BETWEEN THE GENERATIONS

Donika Shahini Lami¹

ABSTRACT

24 years have passed since the end of the war in Kosovo. While some of the damage, mainly the material ones that have been caused to the general population, have managed to recover, others, such as the psychological ones, are still present.

Intergenerational trauma can occur in younger family members whose parents or grandparents experienced traumatic events such as war, persecution, sexual abuse, or violence. People who have experienced the initial trauma, if they haven't been able to recover from it, their children and

grandchildren can also feel the effects of the trauma - even if they haven't experienced it first hand. Survivors often pass on trauma to later generations when they fail to diagnose it or have no opportunity to engage in a healing process – or, of course, if the effect of their trauma is simply too difficult to overcome.

Purpose: The main focus of this study is to present the reality of carrying the psychological trauma of the last war in Kosovo and its transmission between generations.

Study: Longitudinal and observational, duration 98-99, 2008-2009, 2018-2020-2023, was conducted in five regions of Kosovo, (Drenica, Podujeve, Rahovec, Gjakove, Vushtri) the study collected data from focus group and case study of 50 age participants

During the year 98-99, the age of the participants was 02-45 years

During the year 2008-2009, the participants were 12-55 years old

During the year 2018-2020, the participants were 22-65 years old

Men and women, Kosovo Albanians, consisting of parents, children and family members directly affected by the trauma. The study used various validated scales and checklists to measure variables such as PTSD symptoms, traumatic life events, and social support.

The result:

The findings showed an interesting generational divide. The younger generation, consisting of those born after the war, show significantly higher levels of perceived PTSD symptoms compared to their parents. Other family members of this study during the first decade were more focused on rebuilding their lives and socio-economic well-being, the level of trauma was lower at that time, but after 20 years of the same, they present major crises of post-traumatic stress and states of heavy psychological. Additionally, they reported lower levels of perceived social support, suggesting a potentially unstable emotional foundation.

Also, this disparity in perceived support was particularly pronounced among those who were parents coping with PTSD.

Discussion:

More importantly, the study revealed a disturbing trend – youth whose parents had experienced PTSD were more susceptible to developing PTSD symptoms themselves. Further analysis revealed that these youth were exposed to a higher frequency of traumatic events, including attempted suicide, domestic violence, and sudden violent death.

The implications of these findings are profound.

The study highlights the urgency of addressing the multigenerational implications of PTSD, emphasizing the importance of understanding not only direct survivors of conflict, but also their descendants. It highlights the need for an overall holistic approach to address the complex web of effects of PTSD on individuals, families and communities, particularly in settings affected by ongoing or recent conflicts.

Conclusion:

My study aims to emphasize the transmission of trauma in general to all family members, with particular emphasis on the next generation, if the trauma caused last year is not treated in a continuous and

professional manner. It is very important to provide ongoing professional support, care and treatment to all who have experienced violence, torture or other traumatic events during war. Likewise, effective interventions that contribute to breaking the chain of intergenerational trauma should be made possible. In this regard, the findings from the study mentioned above, but also from other studies that have been carried out in countries that have experienced war, will serve the state institutions well enough to organize professional interventions for children born to victim mothers. of families that are directly affected by trauma and war. Sensitization and self-awareness campaigns should also be organized so that society has a different perception of victims of violence and their families. Such campaigns would contribute to a lower level of stigma and prejudice in general towards survivors of violence.

It is also essential for Kosovo that the young generation that has been exposed to such trauma receives adequate support during development, so that the intervention and treatment have the appropriate effect.

Keywords: Trauma, psychology, generations

NDËRHYRJA E HERSHME PËR FËMIJËT ME AFTËSI TË KUFIZUARA ZHVILLIMORE

Brunilda Elezi¹ Alda Elezi² Tatjana Elezi³ Xhesika Zyko³

¹ *Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike*

² *Shëndet Publik*

³ *Qendër Shendetesore*

brunilda.elezi@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Hyrja. Ndërhyrja e hershme për fëmijët me aftësi të kufizuara zhvillimore përfshin sigurimin në kohë të një mjedisi optimal të edukimit dhe mësimi që synon të maksimizojë rezultatet e zhvillimit dhe shëndetit dhe të reduktojë shkallën e kufizimeve funksionale.

Qëllimi. Sigurimi një sistem shërbimesh të koordinuara që nxit rritjen dhe zhvillimin e fëmijës dhe mbështet familjet gjatë viteve të hershme kritike duke ruajtur dhe maksimizuar zhvillimin e fëmijës nëpërmjet ofrimit të një gamë të gjerë shërbimesh duke përfshirë personel mjekësor kualifikuar, terapi fizike, terapi profesionale dhe këshillimin familjar.

Metodologjia. U rishikua literatura e përzgjedhur nga 34 artikuj duke u identifikuar në bazë të referencave dhe fjalëve kyçe, bazë e të dhënave shërbyen kërkimet në Google scholar, Pubmed, Researchgate. U përfshinë artikuj që ishin të fokusuar në mjediset e edukimit të fëmijërisë së hershme, konceptet e teknikave inovative në lidhje me ndërhyrjet e aftësisë së kufizuar në fëmijëri, praktikat e politikave që promovojnë fëmijën dhe familjen.

Rezultate. Ekziston një konsensus në rritje i bazuar në provat me të mira të disponueshme se ndërhyrjet e hershme mund të ushtrojnë efekte të moderuara pozitive. Megjithatë, kjo literaturë është e kufizuar nga fusha metodologjike në shumicën e studimeve. Prandaj nevojiten studime të mëtejshme klinike të rastësishme për të përcaktuar se cilat programe plotësojnë më mirë nevojat e fëmijëve me ose në rrezik për paaftësi zhvillimore.

Konkluzione. Programet e ndërhyrjes së hershme ofrohen më së miri në një mënyrë të koordinuar, të planifikuar, të përqendruar në familje, që pasqyron një qasje jetësore ndaj rezultateve të shëndetit dhe mirëqenies. Mbështetja e familjes është një komponent thelbësor i programeve të ndërhyrjes së hershme, pasi familja ka një rol kyç në nxitjen e potencialit zhvillimor të fëmijës së tyre dhe mund të përjetojë strese shtesë ndërsa plotësojnë nevojat e veçanta të fëmijës së tyre.

Rekomandime. Një kornizë gjithëpërfshirëse parandaluese për aftësitë e kufizuara zhvillimore mund të kuptohet në termat e qasjes së shëndetit publik për reduktimin e sëmundshmërisë. Megjithatë, ekziston një nevojë e vazhdueshme për kërkime në shumë fusha, duke përfshirë vlerësimin e efekteve afatgjata të shërbimeve për grupe të veçanta, përcaktimin e mjeteve më efektive të ofrimit të shërbimeve dhe vlerësimin e rezultateve të funksionimit të familjes.

Fjalë kyçe: Aftësi e kufizuar zhvillimore, fëmijë, ndërhyrje e hershme.

EARLY INTERBENTION FOR CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES

Brunilda Elezi¹ Alda Elezi² Tatjan Elezi³

¹ University of Elbasan "Aleksander Xhuvani, Albania, Faculty of Technical Medical Sciences

²Public Health

³Health Center

ABSTRACT

Introduction. Early intervention for children with developmental disabilities involves the timely provision of an optimal education and learning environment aimed at maximizing developmental and health outcomes and reducing the degree of functional limitations.

The purpose. Providing a coordinated system of services that promotes child growth and development and supports families during the critical early years by maintaining and maximizing child development through the provision of a wide range of services including qualified medical personnel, physical therapy, occupational therapy and family counseling

Methodology. The literature was reviewed, selected from 34 articles by identifying based on references and keywords, database served searches in Google scholar, Pubmed, Researchgate. Articles were included that focused on early childhood education settings, concepts of innovative techniques related to childhood disability interventions, policy practices that promote the child and the family.

Results. There is a growing consensus based on the best available evidence that early interventions can have moderate positive effects. However, this literature is limited by the methodological area in most studies. Further randomized clinical trials are therefore needed to determine which programs best meet the needs of children with or at risk for developmental disabilities.

Conclusions. Early intervention programs are best delivered in a coordinated, planned, family-centered manner that reflects a lifetime approach to health and well-being outcomes. Family support is an essential component of early intervention programs, as the family has a key role in fostering their child's developmental potential and may experience additional stresses while meeting their child's special needs.

Recommendations. A comprehensive prevention framework for developmental disabilities can be understood in terms of a public health approach to morbidity reduction. However, there is a continuing need for research in many areas, including evaluating the long-term effects of services for specific groups, determining the most effective means of service delivery, and evaluating family

functioning outcomes.

Keywords: Early intervention, children, developmental disabilities.

“TRAJTIMI LOGOPEDIK I INTEGRUAR ME TERAPI ZHVILLIMI NËTRAJTIMIN E PARALIZËS CEREBRALE INFANTILE”

MSc.Dorina HASANLLARI

Psikologe, Klinika Italiane “Umano Felice”, Elbasan, Shqipëri, hasanllari.dorina@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Paraliza cerebrale infantile është një sëmundje e sistemit nervor e cila prek aftësitë motorike dhe të koordinimit të trupit të fëmijëve dhe kryesisht diagnostifikohet në fëmijërinë e hershme. Ky studim është një hulumtim rreth trajtimeve logopedike dhe rezultateve si dhe ndikimit që kanë këto të fundit tek përmirësimi i cilësisë së jetës të fëmijëve që u duhet të bashkëjetojnë me këtë sëmundje.

Qëllimi: Vlerësimi i efektivitetit të trajtimit logopedik tek fëmijët me paralizë cerebrale .

Metodologjia: (studime rasti) Teste gjuhësore, vlerësim i aftësive gjuhësore dhe shkathtësive komunikuese tek *tri fëmijë* të cilët janë ndjekur me terapi logopedie/ terapi zhvillimi pranë spitalit pediatrik Elbasan. Ecuria e tyre është studiuar për një periudhë 6 mujore, duke zbatuar plane individuale bazuar në vlerësimin sipas shkallës së vështirësisë që fëmijët paraqesnin.

Metodat e trajtimit logopedik për fëmijët me paralizë cerebrale janë të ndryshme, ndër to përmendim: terapinë e të folurit dhe zhvillimin e aftësive gjuhësore; përdorimin e mjeteve të komunikimit të asistuar (tabelat e komunikimit, kartat vizuale; stimulimi i aftësive të leximit dhe shkrimit, përdorimi i teknologjisë për të nxitur komunikimin (përdorimi Novaphon) si dhe ndërthurja trajtimit logopedik me terapi zhvillimi si një shërbim i integruar që prodhon rezultate më të qëndrueshme dhe të matshme në kohë.

Rezultatet: Trajtimet logopedike ndryshuan në varësi të moshës dhe shkallës së dëmtimit. Në 2 prej rasteve të trajtuara përkatësisht moshë 6, dhe 9 vjeç, (meshkuj) fëmijët arritën të zhvillojnë aftësi të mira gjuhësore dhe aftësi komunikuese të kënaqshme. Ndërsa në rastin e fëmijës 5 vjeç (mashkull), me një shkallë më të rëndë, zhvillimi gjuhësor edhe pas trajtimit logopedik ishte i kufizuar. Kjo vjen edhe si rezultat i frekuentimit jo të rregullt të terapive. Ndikimi i trajtimit është i lidhur ngushtë dhe me kohëzgjatjen dhe qëndrueshmërinë e ndjekjes së terapisë.

Konkluzione: Trajtimi logopedik ka një impakt pozitiv në jetën e përditshme të fëmijëve me paralizë cerebrale. Ata zhvillojnë aftësi të cilat i ndihmojnë që të kenë një jetë sociale dhe më shumë ndërveprim me të tjerët. Metodat e përdorura dhe rezultatet e arritura ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në zhvillimin gjuhësor dhe zhvillimin e aftësive komunikative tek këta fëmijë. Ndjekja e progresit të fëmijës dhe mbajtja e kontakteve me prindërit është një pikë kyçe për të matur dhe përmirësuar punën tonë. Trajtimi logopedik është një pjesë thelbësore e kujdesit dhe rehabilitimit për këta fëmijë, megjithatë është e rëndësishme që të theksojmë se çdo rast është unik dhe trajtimi duhet përshtatur me nevojat specifike të individit për të ofruar një praktikë klinike gjithmonë dhe më efektive.

Fjalë Kyçe: Paralizë Cerebrale, Terapi, Logopedi, Zhvillim Gjuhësor, Novaphone.

"LOGOPEDIC TREATMENT INTEGRATED WITH DEVELOPMENT THERAPY IN THE TREATMENT OF INFANTILE CEREBRAL PALSY"

MSc. Dorina HASANLLARI

*Psychologist, Italian Clinic "Umano Felice", Elbasan, Albania,
hasanllari.dorina@gmail.com*

ABSTRACT

Introduction: Infantile cerebral palsy is a disease of the nervous system that affects children's motor skills and body coordination and is mainly diagnosed in early childhood. This study is a research about speech therapy treatments and results, as well as the impact they have on improving the quality of life of children who have to live with this disease.

Aim: Evaluation of the effectiveness of speech therapy treatment in children with cerebral palsy.

Methodology: (case studies) Language tests, assessment of language skills and communication skills in three children who were followed by speech therapy/developmental therapy at the Elbasan pediatric hospital. Their progress has been studied for a period of 6 months, implementing individual plans based on the assessment according to the degree of difficulty that the children presented.

Speech therapy treatment methods for children with cerebral palsy are different, among them we mention: speech therapy and the development of language skills; the use of assisted communication tools (communication boards, visual cards; stimulation of reading and writing skills, use of technology to promote communication (Novaphon use) as well as combining speech therapy treatment with developmental therapy as an integrated service that produces results more stable and measurable in time.

Results: Speech therapy treatments varied depending on age and degree of impairment. In 2 of the treated cases, respectively age 6 and 9, (male) children managed to develop good language skills and satisfactory communication skills. While in the case of the 5-year-old child (male), with a more severe degree, language development was limited even after speech therapy treatment. This also comes as a result of irregular attendance of therapies. The impact of the treatment is also closely related to the duration and consistency of the therapy follow-up.

Conclusions: Logopedic treatment has a positive impact on the daily life of children with cerebral palsy. They develop skills which help them to have a social life and more interaction with others. The methods used and the results achieved significantly affect the language development and the development of communication skills in these children. Tracking the child's progress and keeping in touch with parents is a key point to measure and improve our work. Speech therapy treatment is an essential part of care and rehabilitation for these children, however it is important to emphasize that each case is unique and treatment must be tailored to the specific needs of the individual to provide a more effective clinical practice.

Keywords: Cerebral Palsy, Therapy, Speech Therapy, Language Development, Novaphone.

PËRTEJ BARRIERAVE, NJË ANALIZË PËRMBAJTJEJE E PREZENCËS ONLINE TË LOGOPEDISTËVE SHQIPTARË

Ertiola Lugji

ABSTRAKT

Hyrja: Ky studim depërton në sferën virtuale të logopedisë në Shqipëri, duke eksploruar praninë online të burimeve dhe materialeve dedikuar logopedisë. Ky kërkim u përpoq të shpalosë dhe pasqyrojë burimet online të logopedisë, duke investiguar përmbajtjen e tyre, saktësinë e informacionit dhe gjithëpërfshirjen, për të hedhur dritë mbi ndërlikojnë e njohurive globale dhe praktikës lokale.

Objektivat: Së pari, nëpërmjet një analize përmbajtjeje rigoroze, ky studim u përpoq të evidentojë temat dominuese në kontekstin e burimeve të terapisë logopedike në Shqipëri. Së dyti, u investigua prania e pakorrektesive dhe informacioneve të papërditësuara në materialet edukuese online. Së treti, për të vlerësuar dinamikat kulturore që luajnë rol në burimet logopedike në Shqipëri, u shqyrtua masa në të cilën këto materiale adresojnë tematika si diversiteti dhe gjithëpërfshirja.

Metodologjia: Përfaqja e përdorur për këtë studim është analiza e përmbajtjes. Për analizën e të dhënave, një skemë kodimi e posaçme u aplikua, e cila shërbeu për të kategorizuar dhe vlerësuar përmbajtjen e të dhënave të mbledhura. Mbledhja e të dhënave u bë brenda periudhës Korrik – Gusht 2023, nga e cila, u krijua një database me llogaritë online dhe website-t për logopedinë, të identifikuar nëpërmjet fjalëve kyçe specifike.

Rezultatet: Analiza e të dhënave zbuloi trende të rëndësishme në përmbajtjen e burimeve logopedike. Tematikat më të përmendura ishin zhvillimi i fëmijës dhe arritjet moshore të zhvillimit gjuhësor, ndërsa popullatat e adultëve ishin të përmendura më rrallë. Në dukje binte lobimi i kombinimit të terapisë logopedike me terapi konjitivo-bihejviorale. Rastet me informacion të pasaktë apo të papërditësuar ishin të rralla. Tematikat e gjithëpërfshirjes dhe diversitetit ishin prezente në masë të kënaqshme në burimet online të logopedisë.

Konkluzione: Studimi shpërfaq dinamikat e burimeve të logopedisë në epokën digjitale, duke kontribuar në një të kuptuar më të mirë të diskursit, adaptimit kulturor dhe ndërthurjes globalo – lokale të logopedisë në Shqipëri. Këto gjetje janë në funksion dhe ndihmë të logopedistëve, prindërve, pacientëve dhe instancave përgjegjëse për të formësuar praktikën dhe burimet logopedike në Shqipëri.

Fjalë kyçe: *Logopedi, Burime Online, Analizë Përmbajtjeje, Saktësi, Trende në Logopedi*

BEYOND BARRIERS, A CONTENT ANALYSIS OF THE ONLINE PRESENCE OF ALBANIAN SPEECH THERAPISTS

Ertiola Lugji

ABSTRACT

Introduction: This study penetrates the virtual sphere of speech therapy in Albania, exploring the online presence of resources and materials dedicated to speech therapy. This research sought to unfold and reflect on online speech therapy resources, investigating their content, information accuracy and comprehensiveness, to shed light on the interrelationship of global knowledge and local practice.

Objectives: First, through a rigorous content analysis, this study attempted to identify dominant themes in the context of speech therapy resources in Albania. Second, the presence of inaccuracies and out-of-date information in online educational materials was investigated. Third, to assess the cultural dynamics that play a role in speech therapy resources in Albania, the extent to which these materials address topics such as diversity and inclusion was examined.

Methodology: We conducted a systematic content analysis. A tailored coding scheme was developed to categorize and evaluate the content of the materials collected. Data collection occurred between July and August 2023, involving social media accounts and websites, identified through specific search keywords.

Results: Our analysis of the collected data revealed several noteworthy trends. Prominent topics in Albanian SLP resources include child development and language milestones, but adults and other demographics are underrepresented. A recurrent theme within the online presence is the advocacy for speech therapy in combination with behavior-cognitive approaches. Instances of inaccuracies or outdated information were relatively rare. Moreover, the study illuminated variations in addressing diversity and inclusivity. Social media accounts of therapists demonstrated a more proactive stance compared to websites, with a particular focus on the ASD population.

Conclusions: "Beyond Borders: A Content Analysis of Albanian SLP Online Presence" unearths the dynamics of SLP resources in the digital age, contributing to a better understanding of the discourse, cultural adaptation, and the global-local dialectics in the field of speech-language pathology in Albania. These findings hold implications for practitioners, educators, and policymakers in shaping the future of SLP practice and resources in this region.

Key words: *Speech-Language Pathology, Online Resources, Content Analysis, Accuracy, Speech Therapy Trends*

ABSTRAKTE IMAZHERI

RËNDËSIA E ANGIO-CT KORONARE DHE TEKNIKA E KRYERJES NË “KAWASAKI DISEASE”

Gentjan Zervoi ¹, Albana Shahini ²

¹ Kryetëknik i imazherisë në Spitalit Amerikan Tiranë

² Mjeke radiologe- Spitali Amerikan Tiranë

ABSTRAKT

Hyrje: Kawasaki Disease është një sëmundje e rrallë autoimune, që mund të rezultojë në aneurizma të arterieve koronare. Më shpesh prek fëmijët nën 5 vjeç. Aneurizmat e arterieve koronare shihen në rreth 25% të fëmijëve me Kawasaki Disease. Angiografia invazive e Arterieve Koronare është konsideruar si standart i artë për diagnostikimin dhe ndjekjen e aneurizmave të arterieve koronare, trombozës dhe stenozës në pacientët me Kawasaki Disease, por duke qënë se rrezatimi dhe rrezikshmëria ishin të larta u kalua në diagnostikim me Angio-CT të Arterieve Koronare.

Qëllimi: Optimizimi i protokollit të Angio-CT Koronare për arritjen e një ekzaminimi me cilësi të lartë duke reduktuar sa më shumë dozën e rrezatimit X, duke qënë se kemi të bëjmë me moshë pediatrike.

Metodologjia: Ekzaminimi u realizua me CT Siemens Definition 128 slice, rikonstruksione të imazheve me 0.6 mm, përpunime në software të avancuar me program të dedikuar për imazhe kardiale. Protokollin i përdorur për kryerjen e ekzaminimit është nga rubrika “Child”, dhe gjithashtu është përdorur dhe Care Dose për të minimizuar rrezatimin. Rasti ynë studimor, fëmijë i moshës 6 vjeç femër, 25kg. U përdorën 30 ml kontrast intravenoz (Omnipol 350 mg/ml) dhe 40 ml NaCl.

Përfundimi: Nëse të gjitha kushtet e kryerjes së Angio-CT koronare janë optimale, atëherë mund të themi që ky ekzaminim është standart i artë për diagnostikimin dhe ndjekjen për pacientët me Kawasaki Disease.

Fjalë kyçe: Angio-CT koronare, pediatri, Kawasaki Disease, rreze X

IMPORTANCE OF CT CORONARY ANGIO AND PERFORMING TECHNIQUE IN "KAWASAKI DISEASE"

Gentjan Zervoi ¹, Albana Shahini ²

¹ Chief Imaging Technician at the American Hospital Tirana

² Radiologist at the American Hospital Tirana

ABSTRACT

Introduction: Kawasaki Disease is an autoimmune disease that can result in coronary artery aneurysms. It most often affects children under 5 years old. Coronary artery aneurysms are seen in about 25% of children with Kawasaki Disease. Invasive Coronary Artery Angiography was considered as the gold standard for the diagnosis and follow-up of coronary artery aneurysms, thrombosis and stenosis in patients with Kawasaki Disease, but seeing that the radiation and risk was high, it was switched to Coronary Angio-CT Artery diagnosis.

Aim: Optimizing the Coronary Angio-CT protocol to achieve a high-quality examination by reducing the dose of X-rays as much as possible, considering that we are dealing with pediatric age.

Methodology: The examination was carried out with CT Siemens Definition 128 slice, reconstructions of images with 0.6mm, processing in advanced software with a program dedicated to cardiac images. The protocol used for the examination is from the "Child" column, and Care Dose was also used to minimize exposure. Our case includes a child female patient, 6 years old, 25kg for which were used 30 ml of intravenous contrast (Omnipol 350 mg/ml) and 40 ml of NaCl.

Conclusion: If all the conditions for performing a coronary Angio-CT are optimal, then we can say that this examination is the gold standard for diagnosis and follow-up for patients with Kawasaki Disease.

Keywords: Coronary Angio-CT, pediatrics, Kawasaki Disease, X-Ray

ROLI I IMAZHERISTIT NË KRYERJEN E NJË EKZAMINIMI CILËSOR EKOGRAFIK

*Kristian Shestani*¹

¹ *Klinika "PRO JETËS" Shkodër*

ABSTRAKT

Hyrje: Realizimi i një ekzaminimi ekografik është një sfidë më vete për imazheristët. Një detyrë e tillë me kaq përgjegjësi kërkon një përgatitje shumë të mirë dhe një farë eksperience sigurisht. Njohja e teknikave të tjera radiologjike ndihmon patjetër në përfytyrimin 3D të anatomisë së njeriut, aq i domosdoshëm në ekografi. Përveç njohurive të mira anatomike, teknikisht duhet njohur shumë mirë edhe aparati që kemi në përdorim, kapacitetet dhe limitet e tij. Një aparat i ri cilësor lehtëson shumë punën e teknikut, por njëkohësisht kërkon edhe azhurnim të vazhdueshëm për implementimin e këtyre modaliteteve në ekzaminim.

Duke qënë një ekzaminim i varur nga ana cilësore kryesisht nga tekniku që e realizon, kërkon zbatim rigoroz të protokolleve, por njëkohësisht edhe improvizim në varësi të anatomisë së pacientit (përdorimi i dritareve të duhura ekografike), po ashtu edhe në varësi të rastit klinik apo pamundësive pozicionale. Përveç aftësive personale për të arritur një rezultat cilësor duhet qënë në mënyrë konstante në qendër të trinomit pacient-imazherist-radiolog. Duke qënë kontakti i parë fizik me pacientin, i duhet marrë një anamnezë e kujdesshme për t'ju transmetuar radiologut, komunikimi i vazhdueshëm me këtë të fundit dhe mbajtja e kontakteve të pacientit për çdo rast nevojë për informacione të mëtejshme ose plotësim imazhesh janë thelbësore.

Në këtë prezantim do paraqes modestisht disa raste reale nga eksperiencia ime 5 vjecare. Raste disa herë të vështira, shpesh herë sfiduese e disa herë gabime. Raste të tilla kanë shënuar pika kyçe profesionale si mundësi për tu rritur. Në mendimin tim mësohet nga pengesat po aq sa mësohet nga përgatitja e mirë. Duke shpresuar që ky prezantim tju ngjallë interes, do ndaj me ju imazhe, video dhe histori klinike nga eksperiencia jonë. Shumë nga imazhet janë të shkarkuara nga arkiva jonë, por disa të tjera janë të marra nga faqe interneti si ilustruese për rastin konkret në pamundësi për kujtesën e emrit të pacientit.

Fjalë kyçe: *Teknik imazherie, ekografi, raste klinike.*

THE ROLE OF IMAGING TECHNICIAN IN PERFORMING A QUALITY ULTRASOUND EXAMINATION

*Kristian Shestani*¹

¹ "PRO LIFE" medical clinic, Shkodër

ABSTRACT

Introduction: Performing an ultrasound examination is a unique challenge for imaging technicians. Such a task with such responsibility requires a very good preparation and some experience of course. Knowledge of other radiological techniques definitely helps in 3D visualization of human anatomy, so important in ultrasound. In addition to good anatomical knowledge, the device we use, its capacities and limits should also be technically well known. A new high-quality device facilitates the imaging technician's work, but at the same time requires constant updating for the implementation of these modalities in the examination.

Being an examination that depends on the quality mainly of the imaging technician who performs it, it requires rigorous implementation of the protocols, but at the same time also improvisation depending on the anatomy of the patient (use of appropriate ultrasound windows), as well as depending on the clinical case or positional impossibilities. In addition to personal skills to achieve a quality result, they must constantly be at the center of the trinomial patient-imaging technician-radiologist. Being the first physical contact with the patient, a careful patient history must be taken to transmit to the radiologist, continuous communication with them and keeping the patient's contacts in case of need for further information or completion of images are essential.

In this presentation, I will modestly present some real cases from my 5-year experience. Sometimes difficult cases, often challenging and sometimes mistakes. Such cases have marked professional key points as opportunities to grow. In my opinion, you learn from setbacks as much as you learn from good preparation. Hoping that this presentation piques your interest, I will share with you some images, videos and clinical stories from our experience. Many of the images are downloaded from our archive, but some others are taken from the website to illustrate the specific case of inability to remember the patient's name.

Keywords: *Imaging technician, ultrasound, clinical cases.*

CTA E AORTËS: ECG TRIGGER VS CTA E THJESHTË

Alket Çollaku ¹, Elona Dybeli ²

¹ Teknik imazherie GVM Hospital Tirana, lektor Universiteti Mjekësor i Tiranës

² Lektore Universiteti i Elbasanit "Aleksander Xhuvani"

ABSTRAKT

Hyrje: Sëmundjet vasculare mund të vlerësohen kryesisht përmes ekografisë, angio-CT ose MRA, me dhe pa përdorimin e lëndës së kontrastit. Vlerësimi i matjeve të aortës është i rëndësishëm në sëmundjet vasculare.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të krahasojë cilësinë e imazhit, ndryshimet në matje dhe gjetjet midis CTA me EKG trigger dhe asaj të thjeshtë. Për të bërë krahasimin ndërmjet protokolleve ndërkombëtare dhe protokollin e përdorur në departamentin tonë të radiologjisë.

Metodat dhe materialet: Të dhëna janë marrë në intervalin kohor 2019-2023. Gjithsej janë 104 pacientë që iu nënshtruan CTA me EKG trigger të aortës të realizuar në qendrën tonë diagnostike dhe për krahasim janë mbledhur të dhëna CT nga një qendër tjetër diagnostike ku nuk ka mundësi për të kryer EKG Triggering. Të gjitha ekzaminimet CTA me EKG trigger u kryen me CT Scanner me 128 detektorë (Siemens Somatom Go Top) dhe CTA e thjeshtështë realizuar me CT Scanner me 16 detektorë (Siemens Somatom Go Now).

Rezultatet: Vlerësimi i aortës është më i mirë përmes përdorimit të CTA me EKG trigger. Me këtë metodë mund të vlerësojmë valvulën e aortës, të matim saktësisht anulusin e aortës, sinusin e Valsalvës dhe gjithë pjesën tjetër të aortës torakale. Kjo është një metodë specifike për zbulimin e disekacionit të vogël të aortës.

Konkluzioni: CT me EKG trigger është teknika më e mirë për vlerësimin e aortës dhe sëmundjeve që e prekin atë. Zgjedhja midis metodave varet kryesisht nga lloji i aparatit CT të përdorur dhe përvoja e teknikut të imazherisë.

Fjalë kyçe: CTA, EKG trigger, CTA e aortës

AORTIC CTA ECG TRIGGERING VERSUS SIMPLE AORTIC CTA

Alket Çollaku¹, Elona Dybeli²

¹ Imaging technician GVM Hospital Tirana, lecturer Medical University of Tirana

² Lecturer University of Elbasan "Aleksander Xhuvani"

ABSTRACT

Introduction: Vascular diseases can be mainly evaluated through ultrasound, angio-CT or MRA, with and without the use of contrast media agent. Evaluation of measurements of aorta is important in vascular disease.

Purpose: The aim of this study is to compare the image quality, differences in measurements and findings between ECG triggering CTA and simple one. To show changes on international protocols and the protocol used in our radiology department.

Methods and materials: Data from a period of time between 2019-2023. In total there are 104 patients who underwent aortic CTA ECG triggered on our diagnostic center and for comparison there are collected CT data from another diagnostic center where there isn't the possibility for ECG Triggering. All ECG triggering CTA examinations were performed with 128 detector row CT Scanner (Siemens Somatom Go Top) and non-ECG Triggering CTA is performed with 16 detector row CT Scanner (Siemens Somatom Go Now).

Results: Evaluation of aorta is better on ECG Triggering CTA. With this method we can evaluate aortic valve, we measure precisely aortic anulus, sinus of Valsalva and all the other part of thoracic aorta. This is an exceptional method for the detection of small aortic dissection.

Conclusion: ECG Triggering technique is the best technique for evaluation of the aorta and the diseases affecting it. The choice among methods depends mainly from the used CT machine and experience of imaging technician.

Keywords: CTA, ECG triggering, aortic CTA

MBROJTJA NGA RREZATIMI JONIZUES

Elona Hasalla¹, Ilda Taka¹, Behije Marra¹, Raimonda Hida¹, Shqipe Luta¹, Albana Sula

¹Lektore Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

ABSTRAKT

Hyrje: Ekspozimi ndaj rrezatimitjonizues përbën një shqetësim madhor si për pacientët ashtu edhe për stafin mjekësor të angazhuar në punën me rrezatim jonizues, sidomos ata të cilët punojmë në kabinetet e fluoroskopisë, ku doza e rrezatimit është më e lartë. Rrezatimi nga modalitetet e imazherisë diagnostike si CT, mamografia dhe mjekësia nukleare kontribuojnë pak në ekspozimin kumulativ të dozës së personelit mjekësor. Megjithatë, çdo ekspozim ndaj rrezatimit paraqet një rrezik potencial si për pacientët ashtu edhe për personelin angazhuar në këto departamente. Mbrojtja nga rrezatimi jonizues ka si qëllim të reduktojë ekspozimin e panevojshëm ndaj burimeve të rrezatimit jonizues, duke reduktuar në këtë mënyrë efektet e padëshiruara të tij mbi organizëm.

Studime të shumta kanë treguar se ekspozimi ndaj rrezatimit mjekësor rrit rrezikun e suprimimit të palcës kockore, kataraktës, infertilitetit, defekteve të lindjes dhe disa llojeve të kancerit, veçanërisht karcinomës së gjëndrës tiroide.

Një parim i përgjithshëm i mbrojtjes nga rrezatimi, i cili është propozuar nga Komisioni Ndërkombëtar për Radiombrojtjen (ICRP), referon se mbrojtja nga rrezatimi bazohet në tre parime: justifikimi, optimizimi (ALARA) dhe kufizimi i dozës.

Fjalë kyçe: *diagnozë, personel mjekësor, rrezatim jonizues, mbrojtje*

RADIATION PROTECTION

Elona Hasalla¹, Ilda Taka¹, Behije Marra¹, Raimonda Hida¹, Shqipe Luta¹, Albana Sula

¹Lecturer University "Aleksandër Xhuvani" Elbasan

ABSTRACT

Introduction: Exposure to ionizing radiation is a major concern for both patients and medical staff working with ionizing radiation, especially those who work in fluoroscopy departments, where the radiation dose is higher. Radiation from diagnostic imaging modalities such as CT, mammography, and nuclear medicine contribute fewer to the cumulative dose exposure of medical staff. However, any exposure to radiation poses a potential risk to both patients and staff working in these departments. Protection from ionizing radiation aims to reduce unnecessary exposure to sources of ionizing radiation, thereby reducing its unwanted effects on the body.

Numerous studies have shown that exposure to medical radiation increases the risk of bone marrow suppression, cataracts, infertility, birth defects, and certain types of cancer, especially thyroid carcinoma.

A general principle of radiation protection, which has been proposed by the International Commission on Radiological Protection (ICRP), refers that radiation protection is based on three principles: justification, optimization (ALARA) and dose limitation.

Keywords: *diagnosis, medical personnel, ionizing radiation, protection*

SIGURIA E KONTRASTEVE JODIKE DHE ME BAZË GADOLINIUM NË SHTATZËNI DHE GJIDHËNIE

Gerta Halilaj¹, Nebi Cemeta², Adela Ndou³

¹ *Teknike Imazherie - SU "Sh. N", Pedagoge UMT, FSHMT; UAL, FSHMT*

² *Teknik Imazherie - SU "Sh. N", Klinika Orthodhokse "Ugjillizimi"*

³ *Teknike Imazherie - QSUNT*

ABSTRAKT

Hyrje: Për të optimizuar të dhënat diagnostike të përfuara nga modalitete të imazherisë mjekësore lind nevoja e administrimit të lëndëve të kontrastit. Megjithë sigurinë dhe aplikimin e gjerë vlen të përmendet që përdorimi i tyre nuk është plotësisht pa rrezik. Një nga shqetësimet më të shpeshta në departamentet e imazherisë është përdorimi i agjentëve të kontrastit në shtatzëni dhe gjidhënie.

Qëllimi: Qëllimi i këtij punimi është të sintetizojë të dhënat e punimeve shkencore me fokus përdorimin e sigurt të lëndëve të kontrastit në paciente femra shtatzëna dhe gjidhënie për të evituar shmangien e panevojshme të modaliteteve diagnostikuese ose ndërprerjen e panevojshme të ushqyerjes me gji.

Materiale dhe metoda: Ky punim është realizuar përmes sintezës së rreth 20 artikujve shkencorë, të marra në databazat online Medline, Pubmed, Google Scholar si dhe manualeve dhe udhëzuesve të përdorimit të lëndëve të kontrastit të Kolegjit Amerikan të Radiologjisë, Kolegjit Amerikan të Obstetrikës dhe Gjinekologjisë, Shoqatës Europiane të Radiologjisë Urogenitale etj.

Rezultate: Të dhënat e këtyre studimeve treguan që administrimi iv i lëndëve të kontrastit me bazë jodi në paciente femra shtatzëna, në moshë gestacionale mesatare 25 javë, nuk ka gjasa të ketë efekt klinikisht të rëndësishëm në funksionin e tiroides në fëmijën e sapolindur. Gjithashtu u vu re që lëndët e kontrastit me bazë jodi dhe gadolinium të administruara iv ekskretohen në qumështin e gjirit, brenda 24 orëve të para, respektivisht në sasi më pak se 1% dhe më pak se 0.04 %, ndërsa trakti gastrointencinal i fëmijës përthith më pak se 1% të kësaj sasive. Pra, doza e absorbuar nga i posalinduri është më pak se 0.01% e dozës që i është administruar nënës për kontrastet jodike dhe më pak se 0.0004% për kontrastet me bazë gadolinium.

Konkluzione: Bazuar në sasinë e vogël të kontrastit të ekskretuar në qumështin e gjirit dhe të absorbuar në ansat intencinale të bebit, rekomandimi për ndërprerje të ushqyerjes me gji për 24 orë mbas ekzaminimit duhet të rishikohet.

Fjalë kyçe: *gadolinium, gjidhënie, kontrast jodik, shtatzëni.*

THE SAFETY OF IODINATED AND GADOLINIUM CONTRAST MEDIA ON PREGNANCY AND LACTATION

Gerta Halilaj¹, Nebi Cemeta², Adela Ndou³

Imaging Technician, Sh. Ndroqi UHC; Lecturer at University of Medicine, Aldent University, Tirana,

Imaging Technician, Sh. Ndroqi UHC and U.O. Clinic, Tirana, Albania

Imaging Technician, UHC "Mother Teresa", Tirana, Albania

ABSTRACT

Introduction: To optimize the data obtained from medical imaging modalities is needed the usage of contrast agents whose value has long been known, as indicated by their everyday use in imaging departments worldwide. Like other pharmaceuticals, these agents are not entirely harmless highlighting the need for updated information in the imaging department for every patient concerned about safety, side effects, and potential interactions. A common concern in the radiology department is the usage of iodinated or gadolinium-based contrast agents in pregnant or lactating women.

Purpose: This study aims to synthesize in a summary the data of scientific papers focusing on the safe use of contrast media in pregnant and lactating females to prevent the unnecessary avoidance of useful diagnostic tests or the unnecessary stopping of breastfeeding.

Materials and methods: This study was carried out through the synthesis of twenty relevant scientific articles, obtained from online databases Medline, Pubmed, and Google Scholar, as well as manuals and guidelines for the use of contrast media of the American College of Radiology, the American College of Obstetrics and Gynecology, European Association of Urogenital Radiology, etc.

Results: Data from these studies indicated that IV administration of iodinated contrast media in pregnant females, at a mean gestational age of 25 weeks, is unlikely to have a clinically significant effect on the function of the thyroid at birth. It was also observed that iodinated and gadolinium-based contrast agents administered iv are excreted in breast milk, within the first 24 hours, in amounts of less than 1% and less than 0.04%, respectively, while the child's gut absorbs less than 1% of this amount. Thus, the dose absorbed by the neonate is less than 0.01% of the dose administered to the mother for iodinated contrasts and less than 0.0004% for gadolinium-based contrasts.

Conclusion: Because of the tiny amount of contrast medium that is excreted in breast milk and absorbed in the baby's gut, the recommendation to stop breastfeeding for 24 hours after the examination should be reconsidered.

Keywords: *iodinated contrast, gadolinium, lactation, pregnancy*

AVANTAZHET E SOFTUERE-VE TË SIMULIMIT TË MRI NË ARSIM DHE KËRKIM SHKENCOR PËR TEKNIKËT E IMAZHERISË; NJË ANALIZË GJITHËPËRFSHIRËSE

Fluturim Nela ¹, Sulejman Haxhi ¹, Florian Qordja ¹

¹ Asistent lektor, Universiteti European i Tiranës

ABSTARKT

Hyrje: Softueret e simulimit të Rezonancës Magnetike (MRI) janë shfaqur si një mjet i gjithanshëm me implikime të thella për edukimin dhe kërkimin shkencor në fushën e imazheve mjekësore. Të ndërtuara me anë të programeve dhe imazheve reale DICOM që gjenerohen nga Cloud.

Qëllimi: Ky punim vë në pah përfitimet e shumëanshme të përdorimit të softuereve simuluese MRI në të dy kontekstet arsimore (pra të formimit dhe edukimit të teknikëve të imazherisë), të tilla si trajnimi mjekësor dhe kërkimi shkencor.

Metodologjia: Studimi është kryer me anë të një analize gjithëpërfshirëse të përfitimeve të softuerit simulues MRI në arsim dhe kërkimin shkencor. U bë një rishikim sistematik i literaturës për të mbledhur artikuj përkatës, punime kërkimore dhe studime që eksploruan aplikimet dhe avantazhet e softuereve simuluese në MRI. Burimet e përzgjedhura u vlerësuan në mënyrë kritike për rëndësinë dhe besueshmërinë e tyre, në mënyrë që të jepet një perspektivë e plotë mbi këtë temë. Literatura u përzgjedh në faqet PubMed dhe Medline.

Rezultatet: Analiza zbuloi disa gjetje kryesore në lidhje me përfitimet e softuerit simulues MRI në arsim dhe kërkim shkencor. Në kontekstin arsimor, u zbulua se softueri përmirëson ndjeshëm përvojat e të mësuarit duke i lejuar përdoruesit të manipulojnë parametrat e imazhit dhe të vizualizojnë efektet e tyre në cilësinë e imazhit.

Në fushën e kërkimit shkencor, softueri i simulimit të MRI luajti një rol kryesor në përshpejtimin e inovacionit. Studiuesit mund të dizajnojnë dhe testojnë sekuenca të reja imazherike, të vlerësojnë përmirësimet e harduerit dhe të përsosin algoritmet e rindërtimit brenda një mjedisi virtual. Kjo lehtësoi eksperimentimin më të shpejtë, uli kostot e lidhura me provat fizike dhe përshpejtoi zhvillimin e teknikave të avancuara të MRI.

Konkluzione: Analiza gjithëpërfshirëse nënvizoi ndikimin transformues të softuerit simulues MRI në arsim dhe kërkim shkencor. Aftësia e softuerit për të krijuar mjedise mësimore dinamike rriti të kuptuarit e studentëve për konceptet komplekse të MRI. Për më tepër, roli i tyre në kërkime ishte i dobishëm në nxitjen e përparimeve, duke çuar në përmirësimin e cilësisë së imazhit, uljen e kohës së skanimit dhe zgjerimin e aftësive diagnostikuese. Studimi arriti në përfundimin se softueri i simulimit MRI është gati të luajë një rol edhe më thelbësor në formësimin e së ardhmes së teknologjisë, edukimit dhe praktikës klinike të MRI. Këto lloj softuerësh do të kenë një impakt direkt tek studentët e teknikës së imazherisë duke i ndihmuar ato të përmirësojnë praktikën klinike dhe ti bëjë ata më të aftë për tregun e punës duke reduktuar kohët për trajnime dhe njohje të aplikacioneve të aparturave MRI me të cilat ato do të punojnë më pas.

Fjalë kyçe: aplikimet klinike, dizajni i sekuencave pulsuese, edukimi arsimor, imazhe MRI, kërkim shkencor.

ADVANTAGES OF MRI SIMULATION SOFTWARE IN EDUCATION AND RESEARCH FOR IMAGING TECHNICIANS; A COMPREHENSIVE ANALYSIS

Fluturim Nela ¹, Sulejman Haxhi ¹, Florian Qordja ¹

¹ As/lecturer, European University of Tirana

ABSTARCT

Introduction: Magnetic Resonance (MRI) simulation software has emerged as a versatile tool with profound implications for education and research in the field of medical imaging. Built using software and real DICOM images that are generated from the Cloud.

Purpose: This paper highlights the multifaceted benefits of using MRI simulation software in both educational contexts (i.e. imaging technician training and education), such as medical training and scientific research.

Methodology: The study conducted a comprehensive analysis of the benefits of MRI simulation software in education and research. A systematic literature review was performed to gather relevant articles, research papers, and studies that explored the applications and advantages of MRI simulation software. The selected sources were critically evaluated for their relevance and credibility in order to provide a well-rounded perspective on the topic. The literature was selected on the pages PubMed and Medline.

Results: The analysis revealed several key findings regarding the benefits of MRI simulation software in education and research. In the educational context, the software was found to significantly enhance learning experiences by allowing users to manipulate imaging parameters and visualize their effects on image quality.

In the research context, MRI simulation software played an important role in accelerating innovation. Researchers could design and test new imaging sequences, evaluate hardware enhancements, and refine reconstruction algorithms within a virtual environment. This facilitated quicker experimentation, reduced costs associated with physical trials, and expedited the development of advanced MRI techniques.

Conclusions: The comprehensive analysis underscored the transformative impact of MRI simulation software on education and research. The software's ability to create dynamic learning environments enhanced students' understanding of complex MRI concepts. Moreover, its role in research was instrumental in driving advancements, leading to improved image quality, reduced scan times, and expanded diagnostic capabilities. The study concluded that MRI simulation software is poised to play an even more substantial role in shaping the future of MRI technology, education, and clinical practice. These types of software will have a direct impact on imaging technology students by helping them improve their clinical practice and make them more skilled for the job market by reducing the time for training and familiarization with the applications of the MRI machines they will use to work afterward.

Keywords: *magnetic Resonance Imaging, imaging parameters, pulse sequence design, educational tool, research tool*

IMAZHERIA MJEKËSORE E DREJTUAR NGA AI

Gerta Halilaj¹, Emeli Met'hojha², Klodian Celmeta², Oliana Muca²

¹Lektore, Universiteti Aldent, Tiranë

²Teknikë imazherie

ABSTRAKT

Hyrje: Tashmë është e qartë se AI e përdorur në imazhet mjekësore është një revolucion në fushën e kujdesit shëndetësor duke ndihmuar mjekët të ofrojnë mundësi më të sakta, efikase dhe të personalizuar diagnostikimi dhe trajtimi për pacientët e tyre. Shumë portale ndërkombëtare online të radiologjisë dhe të inteligjencës artificiale në tërësi (p.sh.: onixnet, radiopaedia, pubmed, etj.) mundësojnë artikuj të tërë të kontributit të AI në përmirësime të rëndësishme në saktësinë e diagnozës, efikasitetin e trajtimit dhe cilësinë e kujdesit të përgjithshëm ndaj pacientit.

Objektivat: Paraqitja e një rishikimi dhe sintetizimi të informacioneve të marra nga artikuj dhe literatura që flasin për ndikimin e AI në fushën e imazherisë mjekësore dhe rrezikut potencial në zëvendësimin e profesionistëve.

Metodologjia: Me anë të navigimit online në portale mjekësore radiologjike, si dhe në portale të specializuara me informacione mbi revolucionin e AI, krijuam një ide më të qartë se me ndihmën e algoritmeve deep-learning, teknologjia e imazhit mjekësor tani u mundëson mjekëve të identifikojnë anomalitë dhe të zbulojnë sëmundjet me një nivel më të lartë saktësie dhe shpejtësie se kurrë më parë.

Rezultate: Në këtë përmbledhje, çështjet kryesore dhe temat e diskutimit përfshijnë avantazhet e bujshme të AI në fushën e imazherisë mjekësore duke vlerësuar vazhdimisht se qëllimi i AI në vetvete nuk është të zëvendësojë teknikët e imazherisë, por t'i ndihmojë ata të përmirësojnë procesin e diagnostikimit.

Konkluzionet: Të gjitha këto burime të gjetura, flasin për një gjë të përbashkët; adaptimin në rritje të Inteligjencës Artificiale (AI) në industrinë e kujdesit shëndetësor për përmirësimin e kujdesit ndaj pacientit, diagnostikimit dhe analizës së të dhënave mjekësore të pacientit. Në një konkluzion të përgjithshëm, ne mund të themi se përdorimi i teknologjisë AI po bëhet gjithnjë e më i zakonshëm në fushën e imazheve mjekësore dhe kjo vjen në funksion të profesionistëve, dhe jo si zëvendësues i tyre.

Fjalët kyçe: imazhe mjekësore, inteligjencë artificiale, diagnozë, kujdes shëndetësor

AI-POWERED MEDICAL IMAGING

Gerta Halilaj ¹, Emeli Met'hoxha ², Klodian Celmeta ², Oliana Muca ²

¹ Lecturer, Aldent University Tirana

² Students, Aldent University Tirana

ABSTRACT

Introduction: It is clear now that AI used in medical imaging is revolutionizing the field of health care by helping doctors provide more accurate, efficient and personalized diagnostic and treatment options for their patients. Many international online portals of radiology and artificial intelligence in general (eg: onixnet, radiopedia, pubmed, etc.) provide full articles on the contribution of AI to significant improvements in the accuracy of diagnosis, efficiency of treatment and quality of general patient care.

Objectives: To present a review and synthesis of information obtained from articles and literature about the impact of AI in the field of medical imaging and the potential risk of replacing professionals.

Methodology: By online navigation in radiological medical portals, as well as in portals specialized in information on the AI revolution, we created a clearer idea that with the help of deep-learning algorithms, medical imaging technology now enables doctors identify abnormalities and detect disease with a higher level of accuracy and speed than ever before.

Results: In this review, the main issues and discussion topics include the exciting advantages of AI in the field of medical imaging while constantly appreciating that the purpose of AI in itself is not to replace imaging technicians, but to help them improve the diagnostic process.

Conclusions: All the founded sources contain one common thing: the growing adoption of Artificial Intelligence (AI) in the healthcare industry to improve patient care, diagnosis and analysis of patient medical data. In a general conclusion, we can say that the use of AI technology is becoming more and more common in the field of medical imaging and this comes as a helping function to professionals, and not as a substitute for them.

Keywords: *medical imaging, artificial intelligence, diagnosis, healthcare*

ROLI I CT NË TUMORET PRIMARE TË TRURIT

Flogert Rraku¹

¹ Spitali Rajonal Sarandë

ABSTRAKT

Hyrje: Tumore primare të trurit konsiderohen të gjitha ato masa tumorale me origjinë nga indet normale të trurit apo nga mbulesat e tij (meningjet) të cilat klasifikohen në malinje dhe beninje. Të gjitha tumoret me origjinë diku tjetër në organizëm dhe të metastazuara në indin trunor do të konsiderohen tumore sekondare, pra me origjinë jo nga truri.

Objektivat: Identifikimi i avantazheve të CT për evidentimin e tumoreve kraniale, krahasuar me teknikat e tjera imazherike.

Metoda: Është realizuar një rishikim i kujdesshëm i literaturës në Pubmed, Elsevier Journal, Radiopaedia etj. duke përdorur si fjalë kyçe: imazheri, diagnostikë, tumore të trurit, CT duke marrë në konsideratë vetëm artikujt të cilët i përshtaten qëllimit të studimit tonë.

Rezultatet: Zbulimi i tumoreve të trurit ka një rol thelbësor në fushën e aplikimit biomjekësor në drejtim të diagnostikimit të të dhënave të imazhit mjekësor. Rëndësia e identifikimit të tumoreve të trurit është rritur në vitet e fundit.

Klasifikimi i tumoreve të trurit u zhvillua për të ndihmuar stafin mjekësor të diagnostikojë sëmundjen. Në klasifikim, ka disa procese që duhet të kryhen, p.sh., procesimi, nxjerrja e veçorive dhe klasifikimi.

Tomografia e kompjuterizuar (CT) mund të jetë modaliteti i parë i përdorur në një pacient që paraqet një tumor të trurit, por në pjesën më të madhe MRI është modaliteti parësor i diagnozës në pacientët me këto tipe të tumoreve, duke mbetur si “gold standart” në ditët tona.

Fjalë kyçe: CT, diagnozë, kancer truri, protokoll imazherik.

THE ROLE OF CT IN PRIMARY BRAIN TUMORS

Flogert Rraku¹

¹ Saranda Regional Hospital

ABSTRACT

Introduction: Primary brain tumors are considered all those tumor masses originating from normal brain tissues or from its covers (meninges) which are classified as malignant and benign. All tumors originating elsewhere in the body and metastasized to brain tissue will be considered secondary tumors, i.e. not originating from the brain.

Objectives: To identify the advantages of CT for the detection of cranial tumors, compared to other imaging techniques.

Methodology: A careful literature review was carried out in Pubmed, Elsevier Journal, Radiopaedia, etc. using as keywords: imaging, diagnostics, brain tumors, CT considering only articles that fit the purpose of our study.

Results: The detection of brain tumors has an essential role in the field of biomedical application in terms of diagnosis of medical image data. The importance of identifying brain tumors has increased in recent years. The classification of brain tumors was developed to help medical staff diagnose the disease. In classification, there are several processes that need to be performed, such as processing, feature extraction, and classification.

Computed tomography (CT) may be the first modality used in a patient presenting with a brain tumor, but for the major part MRI is the primary diagnostic modality in patients with these types of tumors, remaining the gold standard nowadays.

Keywords: *CT, brain cancer, diagnosis, imaging protocol.*

ROLI I CT PERFUZION NË GODITJET NË TRU (STROKE)*Antonio Bakaj¹**¹ Teknik Imazherie, Spitali Amerikan 3***ABSTRAKT**

Hyrje: Një goditje në tru është një ndërprerje e furnizimit me gjak në ndonjë pjesë të trurit, kjo njihet gjithashtu dhe si stroke. Nëse rrjedhja e gjakut ndalet për më shumë se disa sekonda dhe truri nuk mund të furnizohet me gjak dhe oksigjen, qelizat e trurit mund të vdesin dhe aftësitë e kontrolluara nga ajo zonë e trurit humbasin. Ka dy lloje goditjesh në tru: goditja iskemike dhe goditja hemorragjike. Një goditje ishemike shkaktohet nga një mpiksje gjaku që bllokton një arterie dhe ndërpret rrjedhjen e gjakut në tru. Një goditje hemorragjike shkaktohet nga çarja ose "shpërthimi" i një ene gjaku në tru. Goditja iskemike është deri tani lloji më i zakonshëm i goditjes në tru.

Qellimi: Roli i CT perfuzion si një metode e re diagnostikimi në ndjekjen dhe trajtimin e goditjeve në tru. Trajtimi modern endovaskular në goditjet iskemike të trurit bazohet në modalitetet e avancuara imazherike për vlerësimin dhe identifikimin e zonave të dëmtuara të trurit. Ndryshe nga imazhet tomografike kompjuterike (CT) pa kontrast ose imazhet tradicionale të rezonancës magnetike, imazhi i perfuzionit CT (CTP) ofron një pamje aktive të fiziologjisë cerebrovaskulare me parametra të shumtë të përfshirë.

Metodologjia: Ekzaminimi u realizua me CT Siemens Definition 128 slices me protokoll të dedikuar për CT perfuzion. Pacienti 73 vjeç, mashkull paraqitet me humbje kohësi, pa aftësi komunikimi, pa aftësi të lëvizjes së gjymtyrëve. Për të kryer ekzaminimin përdoret protokoll i CT perfuzion me 50 ml kontrast iv omnipol, 50 ml NaCl. Koha e skanimit 40 sekonda dhe numri i imazheve të përfutuara 195.

Perfundimi: Nëse të gjitha kushtet e kryerjes së CT perfuzionit janë optimale, atëherë rezultatet e këtij ekzaminimi mund të ndikojnë në ndjekjen dhe trajtimin e pacientëve nga neuroradiologët intervencionues për pacientët me goditje akute në tru.

Fjalë kyçe: *CT perfuzion, goditje iskemike, goditje në tru*

CT PERFUSION ROLE IN BRAIN STROKE

Antonio Bakaj¹

¹ *Imaging technician, American Hospital 3 Tirana*

ABSTRACT

Introduction: A stroke is a disruption of the blood supply to any part of the brain; this is also known as a stroke. If the blood flow stops for more than a few seconds and the brain cannot be supplied with blood and oxygen, brain cells can die and the abilities controlled by that area of the brain are lost. There are two types of strokes: ischemic stroke and hemorrhagic stroke. An ischemic stroke is caused by a blood clot that blocks an artery and cuts off blood flow to the brain. A hemorrhagic stroke is caused by the rupture or "burst" of a blood vessel in the brain. Ischemic stroke is by far the most common type of stroke.

Purpose: The role of CT perfusion as a new diagnostic method in the follow-up and treatment of strokes. Modern endovascular treatment in ischemic strokes of the brain is based on advanced imaging modalities for the evaluation and identification of damaged areas of the brain. Unlike non-contrast computed tomographic (CT) imaging or traditional magnetic resonance imaging, CT perfusion imaging (CTP) provides an active view of cerebrovascular physiology with multiple parameters involved.

Methodology: The examination was performed with CT Siemens Definition 128 slices with a dedicated protocol for perfusion CT. The 73-year-old male patient presents with loss of consciousness, inability to communicate, inability to move the limbs. To perform the examination, the CT perfusion protocol with 50 ml iv omnipol contrast media, 50 ml NaCl is used. Scan time 40 seconds and number of images acquired 195.

Conclusion: If all the conditions for performing perfusion CT are optimal, then the results of this examination can influence the follow-up and treatment of patients by interventional neuroradiologists for patients with acute stroke.

Keywords: *CT perfusion, ischemic stroke, stroke*

MENAXHIMI I ARTIFAKTEVE NGA IMPLANTET METALIKE NË RM

Erjon Karaj¹

¹ *Teknik Imazherie, Spitali Amerikan Tirana*

ABSTRAKT

Hyrje: Ky studim ka si qëllim që të evidentojë sfidat me të cilat përballen teknikët e imazherisë nga artifaktet metalike në rezonancën magnetike. Prezenca e implanteve metalike mund të shkaktojë një numër të konsiderueshëm artifaktesh si: humbje sinjali, pamundësi për të kryersequencën e Fat-Sat, çrregullime gjometrike apo mbivendosje sinjali. Teknikët e imazherisë luajnë një rol të rëndësishëm në identifikimin dhe minimizimin e këtyre artifakteve në mënyre që të realizohet një diagnostikim i saktë i pacientit.

Qëllimi: Qëllimi i këtij punimi është që të evidentojë rëndësinë e menaxhimit të artifakteve metalike në RM. Do të trajtohen sfidat me të cilat përballen teknikët e imazherisë kur hasen me implante metalike dhe të identifikohen mënyrat për të bërë minimizimin e tyre.

Metodat: Është bërë një rishikim në literaturën aktuale për artifaktet metalike në rezonancën magnetike për të evidentuar mënyrat e ndryshme që përdoren për të minimizuar këto artifakte.

Rezultatet: Tekniket e imazherisë luajnë një rol thelbësor në menaxhimin e artifakteve metalike në RM. Duke përdorur dijet dhe aftësitë e tyre ata mund të identifikojnë edhe minimizojnë këto artifakte duke mundësuar trajtim dhe diagnozë të saktë.

Përfundimet: Studimi ka si qëllim implementimin e dijeve dhe aftësive praktike të teknikëve të imazherisë në mënyrë që të realizojnë imazhe me cilësi të lartë dhe me sa më pak artifakte, për të rritur cilësinë diagnostike të imazheve të përfutuara.

Fjalë kyçe: *artifakt, implant metalik, RM, teknik imazherie*

DEALING WITH ARTIFACTS FROM METALLIC IMPLANTS IN MRI

Erjon Karaj¹

¹ Radiographer, American Hospital Tirana

ABSTRACT

Introduction: This study aims to highlight the challenges faced by imaging technicians from metallic artifacts in magnetic resonance imaging. The presence of metallic implants can cause a significant number of artifacts such as: signal loss, inability to perform the Fat-Sat sequence, geometrical disturbances or signal overlap. Imaging technicians play an important role in identifying and minimizing these artifacts in order to achieve an accurate patient diagnosis.

Purpose: The purpose of this study is to highlight the importance of the management of metal artifacts in MRI technique. The challenges that imaging technicians face when dealing with metal implants will be addressed and will be identified the ways to minimize them.

Methods: A review of the current literature on metallic artifacts in magnetic resonance imaging was performed to highlight the various methods used to minimize these artifacts.

Results: Imaging technicians play an essential role in the management of metal artifacts in RM. Using their knowledge and skills they can identify and minimize these artifacts enabling accurate treatment and diagnosis.

Conclusions: The aim of the study is to implement the knowledge and practical skills of imaging technicians in order to realize high-quality images with as few artifacts as possible, to increase the diagnostic quality of the obtained images.

Keywords: *artifact, metallic implant, imaging technicians, MRI.*

ROLI DIAGNOSTIKUES I TOMOGRAFISË SË KOMPJUTERIZUAR NË TRAUMAT KRANIALE NË MOSHAT PEDIATRIKE

Marsela Ferhati¹, Theodhor Xhillari², Ilir Lumi¹

¹ *Teknike Imazherie, Spitali Universitar i Traumes Tiranë*

² *Krye/Teknik Imazherie, Spitali Universitar i Traumes Tiranë*

ABSTRAKT

Hyrje: Trauma kraniale i referohet një dëmtimi në kokë që është çdo lloj dëmtimi në tru, kafkë ose në skalpin e kokës. Kjo mund të variojë nga një përplasje e lehtë ose plagë, deri te një lëndim traumatik të trurit.

Metodologjia: Ky studim ka karakter deskriptiv (përshkruar), me qasje drejtimore retrospektive. Ai synon të hedhë dritë mbi sensitivitetin, specificitetin dhe saktësinë e CT krahasuar me teknikat e tjera imazherike diagnostikuese për rastet e pacientëve pediatrik që kanë realizuar shërbim imazherik pranë Spitalit Universitar të Traumave, Tiranë. Gjatë këtij studim janë grumbulluar të dhënat nga rastet e paraqitura gjatë periudhës Tetor 2021- Prill 2022.

Rezultatet: Kryerja e një ekzaminimi me anë të skanimit me CT ndihmon për diagnostikimin dhe më pas ndjekjen e sëmundjeve të ndryshme, gjithashtu përfton imazhe më cilësore dhe me rezolucion më të lartë se ekzaminimet me rreze x të përdorura deri me sot (radiografia e thjeshtë).

Konkluzion: Tomografia e kompjuterizuar është një teknikë gold standart në ekzaminimin e traumave kraniale, jo vetëm për cilësinë e imazheve që ofron, por dhe për kohën e shkurtër të marrjes së informacionit.

Fjalë kyçe: traumë, frakturë, kontuzion, Tomografi e Kompjuterizuar (CT), rrezatimi jonizu

THE DIAGNOSTIC ROLE OF COMPUTED TOMOGRAPHY IN PEDIATRIC HEAD TRAUMA

Marsela Ferhati¹, Theodhor Xhillari², Ilir Lumi¹

¹ Imaging technicians, University Trauma Hospital Tirana

² Chief/Imaging Technician, University Trauma Tirana

ABSTRACT

Introduction: Cranial trauma refers to a head injury that is any type of injury to the brain, skull or scalp. This can range from a minor bump or bruise to a traumatic brain injury.

Methodology: This study has a descriptive character, with a retrospective approach. It aims to shed light on the sensitivity, specificity and accuracy of CT scan compared to other diagnostic imaging techniques for cases of pediatric patients who underwent imaging services at the University Trauma Hospital, Tirana. During this study, the data from the cases presented during the period October 2021-April 2022 were collected.

Results: Performing an examination with a CT scan helps in the diagnosis and then the follow-up of various diseases, also obtains better quality and higher resolution images than the x-ray examinations used to date (plain radiography).

Conclusion: Computed tomography is a gold standard technique in the examination of cranial trauma, not only for the quality of the images it provides, but also for the short time of obtaining information.

Keywords: *trauma, fracture, contusion, Computed Tomography (CT), ionizing radiation*

ZHVILLIMI PROFESIONAL DHE SADISFAKSIONI QË KANË TEKNIKËT E IMAZHERISË NË SHQIPËRI PËR PROFESIONIN E TYRE

Elona Dybeli¹, Ilma Toçi¹, Armela Kapaj¹, Alket Çollaku², Albana Sula¹, Haris Mema¹, Behije Marra¹, Elona Hasalla¹, Venemin Gega¹, Entela Drizaj¹, Klara Hysenaj¹

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

²Teknik imazherie GVM Hospital Tirana, lektor Universiteti Mjekësor i Tiranës

ABSTRAKT

Hyrje: Kënaqësia në punë përbën një nga elementët bazë të cilët ndikojnë në ofrimin e një kujdesi shëndetësor cilësor. Ofrimi i kushteve të mira të punës në raport dhe me nivele të mira të pagave, ul mundësitë për burnout të këtij grupimi profesionistësh të shëndetësisë.

Objektivat: Vitet e fundit është vënë re një trend në rritje që lidhet me largimin e teknikëve të imazherisë drejt vendeve përëndimore. Qëllimi i këtij studimi është të masë shkallën e sadisfaksionit që kanë teknikët e imazherisë në Shqipëri për profesionin e tyre dhe të shohim mundësitë e përmirësimit të tyre, për të frenuar largimin masiv.

Metodologjia: Një pyetësor elektronik i realizuar nëpërmjet Google form është shpërndarë në mënyrë rastësore teknikëve të imazherisë të cilët e ushtrojnë profesionin e tyre në territorin e Republikës së Shqipërisë. Të dhëna në lidhje me sadisfaksionin profesional janë analizuar në mënyrë të detajuar në raport dhe me të dhënat demografike të pjesëmarrësve. Për një periudhë të shkurtër kohore prej 2 javësh pyetësorit i janë përgjigjur 66 teknikë imazherie.

Konkluzione: Nga të dhënat e analizuara rezulton se pjesa më e madhe e profesionistëve të përfshirë në studim janë në intervalin e moshës 21-31 vjeç, të punësuar kryesisht në diagnostikë, të cilët motivimin kryesor në punë e lidhin me kënaqësinë profesionale dhe jo me nivelin e pagës, orarin e punës apo klimën sociale. Ndërsa përse i përket mundësisë për t'u larguar jashtë vendit, pjesa më e madhe e të anketuarve shprehen të pavendosur në lidhje me këtë vendimmarrje. Në përfundim të plotësimit të pyetësorit kishim rekomandime nga më të ndryshmet, të cilat ishin të lidhura kryesisht me: vlerësimin profesional; orarin e punës; ofrimin e trajnimeve të ndryshme profesionale; zbatimin e protokolleve ndërkombëtare etj.

Fjalë kyçe: *teknik imazherie, sadisfaksion, vlerësim profesional, Shqipëri*

PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND SATISFACTION OF IMAGING TECHNICIANS PROFESSION IN ALBANIA

Elona Dybeli¹, Ilma Toçi¹, Armela Kapaj¹, Alket Çollaku², Albana Sula¹, Haris Mema¹, Behije Marra¹, Elona Hasalla¹, Venemin Gega¹, Entela Drizaj¹, Klara Hysenaj¹

¹ Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"

² Imaging technician GVM Hospital Tirana, lecturer, Medical University of Tirana

ABSTRACT

Introduction: Job satisfaction is one of the basic elements that influence the provision of quality health care. Providing relatively good working conditions and good salary levels reduces the chances of burnout in this group of healthcare professionals.

Objectives: In recent years, a growing trend related to the migration of imaging technicians to western countries has been noticed. The purpose of this study is to measure the degree of satisfaction that imaging technicians in Albania have for their profession and to see the possibilities of their improvement, to prevent the migration.

Methodology: An electronic survey made through Google form was randomly distributed to imaging technicians who practice their profession in the territory of the Republic of Albania. Data related to professional satisfaction were analyzed in detail in relation to the demographic data of the participants. For a short period of time of 2 weeks, 66 imaging technicians answered the survey.

Conclusions: From the analyzed data, results that the majority of healthcare professionals included in the study are in the age range of 21-31 years old, employed mainly in diagnostics, who associate the main motivation at work with professional satisfaction and not with the level salary, working hours or social climate. As for the possibility of leaving the country, most of the included persons are undecided about this decision-making. At the end of completing the survey, we had various recommendations, which were mainly related to: professional evaluation; working hours; providing various professional trainings; implementation of international protocols, etc.

Keywords: *imaging technician, satisfaction, professional assessment, Albania.*

SA KOLIMOJNË TEKNIKËT RADIOLOGË... NJË ANALIZË RETROSPEKTIVE TË KOLIMIT TË RADIOGRAFIVE PULMONARE TE PACIENTËT PEDIATRIKË DHE NEONATË

Sulejman Haxhi¹, Erla Mullalli², Fluturim Nela³, Florian Qordja³

¹ *Asistent lektor në Imazheri UET; Teknik Radiolog Spitali Amerikan.*

² *Asistent lektor në Imazheri FSHMT; Teknik Radiolog Spitali Universitar Shefqet Ndroqi.*

³ *Asistent lektor në Imazheri UET; Teknik Radiolog Spitali Hygea.*

ABSTRAKT

Hyrje: Kolimimi i tufës së rrezes parësore është një faktor i rëndësishëm në radiografi për të reduktuar dozën e rrezatimit dhe për të përmirësuar cilësinë e imazhit. Ashtu si me fotografitë dixhitale, imazhet dixhitale me rreze X mund të "priten", duke maskuar natyrshëm zonën kryesore të ekspozimit të rrezeve X. Kjo është e rëndësishme sepse rrezatimi jonizues duhet të mbahet në minimum për pacientët.

Qëllimi i këtij studimi është të vlerësoj se sa teknikët radiolog kolimojnë si dhe për të hetuar cilësinë e kolimacionit të fushës me rreze X në radiografitë pulmonare në moshat pediatrike dhe neonatale.

Metodologjia: U realizua një analizë retrospektive të radiografive pulmonare në 51 pacientë pediatrikë (mosha 0.5-14 vjeç) dhe 26 neonatë, gjatë një periudhe katër mujore (prill-korrik 2023) në tre spitale private dhe një klinikë private pediatrike. Të gjithë radiografitë neonatale janë realizuar me anë të radiografisë portabël me CR, ndërsapjesa tjetër në kabinet me DR. Prerja elektronike u hoq nga projektionet dhe u vlerësua madhësia e kolimacionit nëse zona e ekspozuar ishte më e madhe se një standard reference (superior-inferior kufijtë e fushës duhet të zgjerohen nga procesi mastoid deri në kreshtën iliake/lateralisht në artikualicionet akromioklavikulare).

Rezultate: Nga 51 radiografi të pacientëve pediatrikëqë u morën në studim, 29 (57%) nga këto matje ishin më pak se ose të barabarta me standardin referencë të rënë dakord. 21 (43%) ishin më të mëdha se referenca e rënë dakord. Nga 21 radiografi të pacientëve neonat, 19 (73%) ishin më pak se ose të barabarta me standardin referencë të rënë dakord, dhe 7 (27%) ishin më të mëdha se referenca e rënë dakord.

Përfundim: Studimi tregon përqindja e matjeve të marra ishte realtivisht e lartë. Kjo rezulton në një rritje të dozës së rrezatimit për pacientët dhe ndikim në reduktimin e cilësisë së imazhit.

Fjalë kyçe: kolimacion, dozë e akumuluar, radiosensitiv

HOW RADIOGRAPHERS COLLIMATE...A RETROSPECTIVE ANALYSIS OF COLLIMATION OF PULMONARY RADIOGRAPHS IN PEDIATRIC PATIENTS AND NEONATES

Sulejman Haxhi¹, Erla Mullalli², Fluturim Nela³, Florian Qordja³

¹ Asistent lektor në Imazheri UET; Teknik Radiolog Spitali Amerikan.

² Asistent lektor në Imazheri FSHMT; Teknik Radiolog Spitali Universitar Shefqet Ndroqi.

³ Asistent lektor në Imazheri UET; Teknik Radiolog Spitali Hygea.

ABSTRACT

Introduction: Primary beam collimation is an important factor in radiography to reduce radiation dose and improve image quality. As with digital photographs, digital X-ray images can be "cropped", naturally masking the main area of X-ray exposure. This is important because ionizing radiation must be kept to a minimum for patients.

Aim: of this study is to evaluate how radiology technicians collimate and to investigate the quality of X-ray field collimation in pulmonary radiographs in pediatric and neonatal ages.

Methodology: A retrospective analysis of pulmonary radiographs was performed in 51 pediatric patients (age 0.5-14 years) and 26 neonates, during a four-month period (April-July 2023) in three private hospitals and a private pediatric clinic. All neonatal radiographs were performed by means of portable radiography with CR, while the rest in the cabinet with DR. Electronic cropping was removed from the projections and collimation size was assessed if the exposed area was larger than a reference standard (superior-inferior field limits should extend from the mastoid process to the iliac crest/laterally to the acromioclavicular articulations).

Results: Of the 51 radiographs of pediatric patients that were included in the study, 29 (57%) of these measurements were less than or equal to the agreed reference standard. 21 (43%) were greater than the agreed reference. Of 21 neonate patient radiographs, 19 (73%) were less than or equal to the agreed reference standard, and 7 (27%) were greater than the agreed reference.

Conclusion: The study shows the percentage of measurements obtained was relatively high. This results in an increase in radiation dose to patients and impact on reducing image quality.

Keywords: collimation, accumulated dose, radiosensitive.

PET-CT NË DEMENCË

Besjan Kulemani¹

¹ *Teknik Imazherie, Spitali Amerikan 3*

ABSTRAKT

Hyrja: Demenca nuk është një sëmundje specifike por një grup simptomash që zakonisht prek moshat e treta. Sipas studimeve të realizuar janë evidentuar dhe moshat e reja që kanë probleme me demencën, simptomat e të cilës zakonisht janë : humbje e kujtesës, rënie e aftësisë së të menduarit dhe arsyetuarit, probleme me komunikimin etj. Duhet patur parasysh se disa shkaqe të demencës janë të trajtueshme dhe të rikthyeshme, ndërsa ato progresive janë me dekurs të pandalshëm deri në vdekje.

Qëllimi: PET-CT tani është një vlerë e shtuar për përdorim klinik në çrregullimet neurodegenerative, veçanërisht në diagnostikimin e demencës. Matjet e metabolizmit cerebral të glukozës, siç bëhen me FDG (Fluorodeoksiglukozë F-18), kanë një vlerë të rëndësishme në diagnostikimin e hershëm, diagnozën diferenciale dhe vlerësimin e trajtimit me medikamente për pacientët me demencë.

Metoda: U realizua PET Brain u realizua me Biograph TruePoint PET-CT (64 slice) Lënda e injektuar dhe doza e rrezatimit 18F-FDG dhe Low dose CT. Pacienti i gjinisë mashkull, i moshës 76 vjeç, me diagnozë klinike suspekt demencë, peshë 70 kg, gjatësia 1.70 m. U injektua në total 292.59 MBq FDG, me injektim në krahun e majtë. Para ekzaminimit glicemia ishte 76 mg/dl.

Konkluzion: Nëse të gjitha kushtet e kryerjes së PET-CT janë optimale atëherë themi që ky ekzaminim është me vlerë të lartë për diagnostikimin e demencës në fazat e hershme.

Fjalë kyçe: *F18-FDG, demenca, PET-CT.*

PET-CT IN DEMENTIA

Besjan Kulemani¹

¹Imaging technician, American Hospital 3

ABSTRACT

Introduction: Dementia is not a specific disease but a set of symptoms that usually affects the elderly people. According to the studies carried out, young people have also been identified having problems with dementia, the symptoms of which are usually: loss of memory, decline in the ability to think and reason, problems with communication, etc. It should be borne in mind that some causes of dementia are treatable and reversible, while progressive ones have an unstoppable course until death.

Purpose: PET-CT is now of added value for clinical use in neurodegenerative disorders, especially in the diagnosis of dementia. Measurements of cerebral glucose metabolism, as done with FDG (Fluorodeoxyglucose F-18), have an important value in early diagnosis, differential diagnosis and evaluation of drug treatment for patients with dementia.

Methodology: PET Brain was performed with Biograph TruePoint PET-CT (64 slices) Injected substance and radiation dose 18F-FDG and Low dose CT. The male patient, aged 76 years, with a clinical diagnosis of suspected dementia, weight 70 kg, height 1.70 m. A total of 292.59 MBq FDG was injected, with an injection in the left arm. Before the examination, blood glucose was 76 mg/dl.

Conclusion: If all the conditions for performing PET-CT are optimal, then we say that this examination is of high value for the diagnosis of dementia in the early stages.

Keywords: *dementia, F18-FDG, PET-CT*

RËNDËSIA E RADIOKIRURGJISË STEREOTAKTIKE TË FRAKSIONUAR NË SHVANOMËN VESTIBULARE

Hane PEPOSHI¹, Sabina HAFUZI¹, Valbona BALI²

¹ Studente në Programin e Studimit Imazheri dhe Radioterapi, Universiteti Aldent

² Lektore në Universitetin Aldent dhe Teknike Radioterapie QSUNT

ABSTRAKT

Hyrje: Radiokirurgjia Stereotaktike e Fraksionuar është një procedurë jokirurgjikale me rrezatim jonizues që konsiston në përdorimin e një frame-i (GTC)dhe të një blloku kafshimi (mold) duke mundësuar pozicionim dhe lokalizim sa më të saktë gjatë trajtimit të tumoreve të tilla si Shvanoma Vestibulare.

Kjo teknikë ka përparësi sepse trajton tumore të mëdha (>4 mm),me formë të çrregullt; në raport me Radiokirurgjinë stereotaktike(SRS) dhe duke përdorur doza më të mëdha krahasuar me Radioterapinë (RT).Kjo gjë ndodh duke rritur imobilizimin,ulur lëvizshmërinë e pacientit dhe duke ruajtur indet normale që ndodhen afër zonave kritike si **nervi optik**.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të theksojë rëndësinë që ka FSRS e drejtuar nga IGRT në trajtimin e tumoreve kraniale.

Metoda: Në nëntor 2022 morëm në studim një rast me Shvanomë Vestibulare (*femër,54 vjeç*).Ajo iu nënshtrua trajtimit me FSRS të drejtuar nga IGRT në *Shërbimin e Neurokirurgjisë pranë Spitalit Universitar “Nënë Tereza,Tiranë, Shqipëri*.

Trajtimi u krye me *Akselerator linear LINAC* me ndjekje të vazhdueshme si nga tekniku i radioterapisë ashtu edhe nga ekipi i mjekëve specialistë. Elementë kyç në pozicionimin adekuat të pacientit janë:Frame dhe Moldi (i cili u përgatit nga radiotekniku).

Rezultatet: Pas përfundimit të seancave të trajtimit pritej një vrasje totale e qelizave tumorale, me ruajtje maksimale të indeve kritike ngjitur me tumorin dhe një toksicitet të papërfillshëm të qelizave normale.FSRS jo vetëm që duhet ti arrijë këto në 5 seanca por duhet që qelizat e shëndosha të cilat janë dëmtuar të arrijnë të marrin veten plotësisht gjatë interвалit kohor nga seanca në seancë dhe qelizat kancerogjene të marrin nga 95-107% të dozës që të kemi sukses të plotë në trajtim.

Konkluzioni: FSRS provoi që është procedura më precize dhe e vlefshme në trajtimin e tumoreve kraniale beninje të tilla si Shvanomat Vestibulare me përmasa të mëdha duke ruajtur në maksimum nervat dhe zonat kritike apo të shëndetshme që ndodhen pranë tumorit.

Fjalë kyce: *akselerator frame, IGRT, tumorbeninj.*

THE IMPORTANCE OF FRACTIONATED STEREOTACTIC RADIOSURGERY GUIDED BY IGRT IN VESTIBULAR SCHWANNOMA

Hane PEPOSHI¹, Sabina HAFUZI¹, Valbona BALI²

¹ Student of Imaging and Radiotherapy Study Programme, Aldent University

² Lecturer at Aldent University and Radiotherapy Technician, UHC "Mother Teresa"

ABSTRACT

Background: Fractionated Stereotactic Radiosurgery is a non-surgical procedure with ionizing radiation that consists by the use of a frame (GTC) and a bite block (mold), enabling the most accurate positioning and localization during the treatment of tumors such as Vestibular Schwannoma.

This technique has advantages because it treats large tumors (>4 mm), with an irregular shape compared to Stereotactic Radiosurgery (SRS) and using larger doses compared to Standard Radiotherapy (RT). This happens by increasing immobilization, decreasing patient mobility and protecting normal tissues located near the critical areas such as: Optic nerve.

Aim: The aim of this study is to emphasize the importance of FSRS guided by IGRT in the treatment of cranial tumors.

Method: In November 2022, we took in study a case with Vestibular Schwannoma (*female, 54 years old*). She underwent FSRS treatment guided by IGRT in the Neurosurgery Service at the UHC "Mother Teresa" Tirana, Albania. The treatment was performed with a LINAC Linear Accelerator under constant follow-up by both the radiotherapy technician and the team of specialist physicians. Important in the adequate positioning of the patient are: Frame and Mold, which were prepared by the radiotherapy technician.

Results: After the end of the treatment sessions, a total killing of the tumor cells was expected, with maximum protection of critical tissues adjacent to the tumor and negligible toxicity of normal cells. FSRS not only give the opportunity to achieve this in 5 sessions, but the healthy cells that are damaged must be able to recover completely during the interval time from session to session and the cancer cells must receive from 95-107% of the dose to be a total successful treatment.

Conclusion: FSRS proved to be the most precise and valuable procedure in the treatment of benign cranial tumors such as large Vestibular Schwannomas, protecting as much as possible the nerves and critical or healthy areas located near the tumor.

Keywords: *accelerator frame, benign tumor, IGRT.*

ROLI I TEKNIKUT TË IMAZHERISË NË RADIOLOGJINË INTERVENCIONUESE

¹ *Elsi Plaku*

¹ *Teknik imazherie, Spitali Amerikan Tiranë 1*

ABSTRAKT

Në Radiologjinë Intervencionuese (IR) mjekët përdorin imazhe mjekësore për të udhëhequr procedurat kirurgjikale minimalisht invazive përmes prerjeve të vogla që bëjnë në trup, përmes së cilës diagnostikojnë trajtojnë dhe kurojnë shumë lloje gjëndjesh mjekësore.

IR është një degë e specializuar e radiologjisë e cila përdor modalitete të ndryshme imazherike si Fluoroscopia me rreze X, CT, ekografia apo MRI, të cilat përdoren për diagnostikimin dhe trajtimin e shumë gjëndjeve të ndryshme mjekësore.

Problematikat dhe kushtet: efektiviteti i trajtimit me këto teknika radiologjike shpesh herë është më i mirë se me trajtimet tradicionale.

Përparësitë e kësaj teknike përfshijnë: reduktimin e rrezatimit X, kohë më e shkurtër hospitalizimi dhe kthim më i hershëm në rutinë për pacientin; kosto më të ulëta; komoditet për pacientin dhe përmirësim i rezultateve shëndetësore.

Roli kryesor i teknikut të imazherisë në procedurat IR: optimizimi i përdorimit të rrezatimit X, dhënia e këshillave për pajisjet mjekësore radiologjike, performanca e sigurimit të cilësisë, survejimi i resurseve mjekësore radiologjike, trajnimi i praktikantëve apo stafit tjetër infermieror për teknikat e mbrojtjes nga rrezatimi, asistimi në teknika të ndryshme duke përdorur modalitete specifike imazherike, përgatitja e pacientit për procedurën dhe informimi mbi protokollin mjekësor që do ndiqet para dhe pas procedure.

Disa nga procedurat të realizuara në Spitalin Amerikan 1 lidhen kryer kryesisht me modalitetet e sipërpërmendura të CT, MRI dhe ekografisë dhe gjithashtu drenimin e rrugëve biliare i cili kërkon kushte më të specializuara për të realizuar ndërhyrjen dhe kryhen në sallë, ndjekja e të cilit behëtme C-arm.

Fjalë kyçe: *Radiologji intervenecionuese, CT, teknik imazherie, Shqipëri*

THE ROLE OF THE IMAGING TECHNICIAN IN INTERVENTIONAL RADIOLOGY

¹ *Elsi Plaku*

¹ *Imaging technician, American Hospital Tirana 1*

ABSTRACT

In Interventional Radiology (IR), physicians use medical imaging to guide minimally invasive surgical procedures through small incisions in the body, through which they diagnose, treat, and cure many types of medical conditions.

IR is a specialized branch of radiology that uses different imaging modalities such as X-ray Fluoroscopy, CT, ultrasound or MRI, which are used for the diagnosis and treatment of many different medical conditions.

Problems and conditions: the effectiveness of treatment with these radiological techniques is often better than with traditional treatments.

The advantages of this technique include: reduction of X-radiation, shorter hospitalization time and earlier return to routine for the patient; lower costs; patient convenience and improved health outcomes. The main role of the imaging technician in IR procedures: optimizing the use of X-rays, providing advice on medical radiological equipment, performing quality assurance, monitoring medical radiological resources, training interns or other nursing staff in radiation protection techniques, assistance in various techniques using specific imaging modalities, patient preparation for the procedure and information on the medical protocol to be followed before and after the procedure.

Some of the procedures carried out at the American Hospital 1 are mainly related to the above-mentioned CT, MRI and ultrasound modalities, as well as the drainage of the bile ducts, which requires more specialized conditions to carry out the intervention and are performed in the operating room, whose follow-up done with C-arm.

Keywords: *Albania, CT, interventional radiology, imaging technician*

TEKNIKAT E KRYERJES SË CT TEMPORALE (KOLESTEATOMA)

Sajmira Rexhvelaj¹

¹ *Teknike imazherie në Spitalin Amerikan 3*

ABSTRAKT

Hyrje: Veshi është organi i dëgjimit që detekton dhe analizon tingullin me anë të transduksionit (ose shndërrimit të valëve të zërit në impulse elektrokimike) dhe ruan ekuilibrin.

Humbja ose ulja e dëgjimit janë rezultat i dëmtimeve dhe patologjive që ndodhin në struktura të ndryshme të veshit. Kolesteatoma është një inflamacion kronik i veshit të mesëm që karakterizohet nga grumbullimi i epitelit skuamoz brenda kësaj hapësire. Persistenca e inflamacionit kronik çon në destruksion të strukturave përreth që janë esenciale për sigurimin e degjimit dhe ruajtjen e ekuilibrit.

Qëllimi: Është shumë e rëndësishme diagnostikimi dhe trajtimi sa më i shpejtë me qëllim sigurimin e një veshi të thatë dhe të shëndoshë.

Metodologjia: Metodot diagnostike fillestare për diagnostikimin e patologjive të veshit siç është kolesteatoma janë skanimi përmes CT i kockës temporale dhe MRI.

Ct temporale: CT me rezolucion të lartë është teknika e zgjedhjes së parë që mundëson përcaktimin e saktë të anatomisë normale të kockës temporale dhe patologjive komplekse të saj.

MRI: Në të gjithë pacientët me kolesteatomë të suspektuar rekomandohet plotësimi me një sekuençë specifike NON haste diffusion coronal DWI në MRI. Marrja e imazheve të kësaj sekuençe ka 95% saktësi në diagnostikimin e kolesteatomës. Në krahasim me CT, MRI rekomandohet të realizohet për rikontroll në pacientët post operatorë, për të shikuar nëse ka mbetje ose përsëritje.

Përfundimi: Realizimi i një CT të saktë me teknikat e rikonstruksionit si dhe plotësimin me MRI ndihmojnë në vendosjen e diagnozës për praninë e një kolesteatome e cila është shumë e rëndësishme për trajtimin në vazhdim.

Fjalë kyçe: *Kolesteatomë, CT e kockës temporale.*

TECHNIQUES OF PERFORMING TEMPORAL BONE CT (KOLESTEATOMA)

Sajmira Rexhvelaj¹

¹ *Radiology technician, American Hospital 3*

ABSTRACT

Introduction: The ear is the hearing organ that detects and analyzes sound by transduction (or the conversion of sound waves into electrochemical pulses) and maintains balance.

Hearing loss is the result of injuries and pathologies that occur in various ear structures.

Cholesteatoma is a chronic inflammation of the middle ear that is characterized by the accumulation of the squamous epithelium within this space. Chronic inflammation persistence leads to the destruction of surrounding structures that are essential for ensuring listening and maintaining balance.

Purpose: It is very important to diagnose and treat as quickly as possible to ensure a dry and healthy ear.

Methodology: Initial diagnostic methods for diagnosing ear pathologies such as cholesteatoma are CT scan of the temporal bone and MRI.

Temporal bone CT: High-resolution CT is the first-choice technique that enables the correct determination of the normal anatomy of the temporal bone and complex pathologies.

MRI: In all patients with suspected cholesteatoma, supplementation with a specific sequence NON haste diffusion coronal DWI is recommended to perform. Taking images of this sequence has 95% accuracy in diagnosing cholesteatoma. Compared to CT, MRI is recommended to be performed for recheck in patients post operators, to see if there are residues or retardation.

Conclusion: The realization of a correct CT with reconstruction techniques and mri supplementation help establish the diagnosis of a cholesteatoma which is very important for ongoing treatment.

Keywords: *Cholesteatoma, CT of the temporal bone.*

MRI FETALE*Shyqyri Çota¹*¹ *Teknik Imazherie, Spitali Amerikan***ABSTRAKT**

Hyrje: Imazhi me anë të MRI i fetusit është një teknikë që është bërë gjithnjë e më popullore për vlerësimin e trurit dhe shtyllës kurrizore të fetusit për shkak të përparimeve të fundit teknologjike. Kjo teknikë lejon vizualizimin më të mirë të zhvillimit dhe anomalive normale të trurit në mitër, duke e bërë atë një mjet të pazvëndësueshëm për diagnostikimin e hershëm të anomalive kongenitale.

Imazhi me MRI është veçanërisht i dobishëm në rastet e ventrikulomegalisë së dyshuar, keqformimeve të corpus callosum, anomalive të zhvillimit kortikal dhe anomalive të shtyllës kurrizore si dhe në raste të rralla ku kemi dhe mungesën e zhvillimit të gjymtyrëve të fetusit. Përdoret gjithashtu në shtatzënitë ku fetusi është në rrezik të shtuar për anomali të trurit, të tilla si: fetus me anomali të SNQ ose çrregullime gjenetike. Në rastet e komplikimeve të binjakëzimit monokorionik, si sindromi i transfuzionit binjak dhe vdekjes së dy binjakëve, imazhi MR i fetusit kryhet edhe në kuadër të një ekografie normale prenatale.

Për më tepër, imazhi MR i fetusit përdoret para ndërhyrjes kirurgjikale në rastet e keqformimeve Chiari II (levizjes së pasme të cerebellum përmes foramen magnum ku në përgjithësi ky ndryshim shoqërohet me gjendjen e hidrocefalusit), ku mund të identifikojë ashpërsinë e keqformimit të trurit të pasmë, anomalitë e zhvillimit të trurit dhe shtyllës kurrizore dhe lezionet destruktive. Në rastet e sindromës së transfuzionit binjak, imazhet MRI të fetusit përdoren para dhe pas çdo ndërhyrjeje kirurgjikale.

Imazhi me MR të fetusit mund të jetë gjithashtu i dobishëm në situatat kur truri i fetusit është i vështirë për t'u vlerësuar me anë të ekografisë, siç janë rastet e pakësimit të lëngut amniotik, pozicioni i vështirë i kokës së fetusit dhe mosha e avancuar e shtatzënisë, ku hija nga calvaria crani mund të ndërhyjë në imazhet me ultratinguj. Në përgjithësi, imazhet MRI të fetusit ofrojnë një mundësi unike për diagnostikimin dhe vlerësimin e hershëm të anomalive të trurit dhe shtyllës kurrizore të fetusit.

Fjalë kyçe: *diagnozë, fetus, MRI, skanim.*

FETAL MRI

Shyqyri Çota¹

¹Imaging technician, American Hospital Tirana

ABSTRACT

Introduction: Fetal MR imaging is a technique that has become increasingly popular for evaluating the fetal brain and spine due to recent technological advances. This technique allows better visualization of normal brain development and abnormalities in utero, making it an irreplaceable tool for early diagnosis of congenital anomalies.

MR imaging is particularly useful in cases of suspected ventriculomegaly, malformations of the corpus callosum, malformations of cortical development, and spinal anomalies, as well as in rare cases of fetal limb underdevelopment. It is also used in pregnancies where the fetus is at increased risk for brain abnormalities, such as: fetuses with CNS abnormalities or genetic disorders. In cases of complications of monozygotic twinning, such as twin transfusion syndrome and death of two twins, MR imaging of the fetus is also performed within a normal prenatal sonography.

In addition, fetal MR imaging is used before surgical intervention in cases of Chiari II malformations (posterior movement of the cerebellum through the foramen magnum where this change is generally associated with the condition of hydrocephalus), where it can identify the severity of the malformation of the hindbrain, developmental abnormalities of the brain and spine and destructive lesions. In cases of twin transfusion syndrome, fetal MR images are used before and after any surgical intervention.

Fetal MR imaging may also be useful in situations where the fetal brain is difficult to image by sonography, such as cases of decreased amniotic fluid, difficult position of the fetal head and advanced gestational age, where shadow from the calvaria can interfere with ultrasound images. Overall, fetal MR imaging offers a unique opportunity for early diagnosis and evaluation of fetal brain and spinal cord abnormalities.

Keywords: *diagnosis, fetus, MRI, scan.*

EKZAMINIMI SKANERIK REDUKTIMI I RISKUT TË RREZATIMIT TË PACIENTËT PEDIATRIKË QË I NËNSHTROHEN EKZAMINIMEVE SKANERIKE

*Sidorela Rexhepi¹, Bukurie Halili¹, Theodor Xhillari², Ilir Lumi¹
Teknike Imazherie, Spitali Universitar i Traumes Tiranë
Krye/Teknik Imazherie, Spitali Universitar i Traumes Tiranë*

ABSTRAKT

Hyrje: Ekzaminimi skanerik është një metodë diagostikuese tepër e rëndësishme në fushën e mjekësisë për vendosjen e diagnozave jo vetëm te pacientët adult por edhe tek ata pediatrikë. Megjithatë, duke qenë se fëmijët janë më të ndjeshëm ndaj rrezatimit, dëmtimi që rrezatimi mund të shkaktojë tek ata mbetet një shqetësim tepër i madh në fushën e mjekësisë. Prandaj paisjet skanerike duhet të përdoren në mënyre të kujdesshme, ku përfitimet e ekzaminimit të kërkuar në një pacient pediatrik t'i tejkalojnë risqet e ekspozimit ndaj rrezatimit që në këtë moshë. Kjo mbetet përgjegjësia më e madhe e ekipit shëndetësor. Në këtë studim do të tregohen risqet që vijnë nga ekspozimi ndaj rrezatimit dhe mënyrat sesi mund të reduktojmë dozat e rrezatimit te pacientët pediatrikë që i nënshtrohen ekzaminimeve skanerike, pa sakrifikuar cilësinë e imazhit skanerik.

Objektivat: Ky studim synon që profesionistët e shëndetit të njihen me përdorimin e ekzaminimit skanerik te moshat pediatrike dhe identifikimin e risqeve që vijnë nga rrezatimi. Te njihen me protokollet që përdoren për të kryer një skaner në moshat pediatrike dhe vështirësitë që mund të hasen gjatë ekzaminimit. Dhe së fundmi të informohen në lidhje me situatat në të cilat është e nevojshme të kryhet ekzaminimi skanerik temoshat pediatrike.

Konkluzionet: Ekzaminimi skanerik ofron të dhëna diagnostike tepër të nevojshme për mjekët klinikistë. Është një ekzaminim i shpejtë dhe lehtësisht i aksesueshëm në krahasim me modalitetet e tjera që nuk përdorin rrezatim. Por nga ana tjetër rreziku që paraqet ekspozimi ndaj rrezatimit, te fëmijet është më i lartë. Prandaj është detyra e klinikistit që të gjykojë rastet në të cilat është e nevojshme që një pacient pediatrik duhet apo jo t'i nënshtohet procedurës skanerike dhe detyra e teknikut imazherist që të përdorë protokollet e duhura për të minimizuar sa të jetë e mundur dozat e rrezatimit. E rëndësishme është që çdo institucion spitalor të bëjë një rishikim të protokolleve që përdoren në departamentet e radiologjisë për pacientët pediatrikë në mënyrë që të reduktohen sa është e mundur ekzaminimet e panevojshme dhe të ulen dozat e rrezatimit aty ku është e mundur.

Fjalë kyçe: *dozë rrezatimi, CT, pacient pediatrik*

CT SCAN EXAM RADIATION RISK REDUCTION IN PEDIATRIC PATIENTS WHO ARE SUBJECT OF CT SCAN EXAMS

Sidorela Rexhepi¹, Bukurie Halili¹, Theodor Xhillari², Ilir Lumi¹

¹ Imaging technicians, University Trauma Hospital Tirana

² Chief/Imaging Technician, University Trauma Tirana

ABSTRACT

Introduction: CT scan is an extremely important diagnostic method in the field of medicine for establishing diagnoses not only in adult patients but also in pediatric patients. However, since children are more sensitive to radiation, the damage that radiation can cause to them remains a huge concern in the medical field. Therefore, CT scans should be used in a careful manner, where the benefits of the required examination in a pediatric patient outweigh the risks of exposure to radiation at this age. This remains the biggest responsibility of the healthcare team. This study will show the risks of radiation exposure and how we can reduce radiation doses in pediatric patients undergoing CT scan examinations, without sacrificing the quality of the image.

Objectives: This study aims to familiarize health professionals with the use of scanning examination in pediatric age groups and the identification of radiation risks. To become familiar with the protocols used to perform a scanner in pediatric ages and the difficulties that may be encountered during the examination. And finally, to be informed about the situations in which it is necessary to perform the CT scan examination in pediatric age.

Conclusions: CT scan examination provides much needed diagnostic data for clinicians. It is a quick and easily accessible examination compared to other modalities that do not use radiation. But on the other hand, the risk posed by exposure to radiation is higher in children. It is therefore the duty of the clinician to judge the cases in which it is necessary for a pediatric patient to undergo a scanning procedure and the duty of the imaging technician to use appropriate protocols to minimize radiation doses as much as possible. It is important that each hospital institution conduct a review of the protocols used in radiology departments for pediatric patients in order to reduce as much as possible unnecessary examinations and reduce radiation doses where possible.

Keywords: *radiation dose, CT, pediatric patient*

ROLI I IRRT-VE NË IGRT TË AVANCUAR*Mirsada Meti (Çakalli)**Teknike Imazherie (Radioterapie) QSUNT, Tiranë***ABSTRAKT**

Hyrje: Imazheria është thelbësore për praktikën e radioterapisë, me zhvillimet që ndodhin paralelisht me zhvillimet në imazhe. Target që do të rrezatohet dhe indet normale që do të mbrohen nga rrezatimi përcaktohen në skanimet e tomografisë së kompjuterizuar (CT) që në procesin e planifikimit. Dizajni i asistuar nga kompjuteri i shpërndarjes së dozës së rrezatimit siguron arritjen e objektivave për mbulimin e synuar dhe shmangien e indeve të shëndetshme. Njësitë e radioterapisë tani njihen si robotikë më të avancuar, të aftë për imazhe tredimensionale të indeve të buta menjëherë para, gjatë ose pas shpërndarjes së rrezatimit, duke përmirësuar lokalizimin e objektivit në kohën e shpërndarjes së rrezatimit, për të siguruar që radioterapia kryhet sipas planit. Imazhet e shpeshta në dhomën e trajtimit gjatë trajtimit me radioterapi, me vendime të marra në bazë të imazherisë, referohen si terapi me rrezatim të drejtuar nga imazhi (IGRT). IGRT lejon që ndryshimet në pozicionin, madhësinë dhe formën e tumorit të maten gjatë trajtimit me radioterapi, me rregullime të bëra për të maksimizuar saktësinë gjeometrike dhe saktësinë e shpërndarjes së dozës së rrezatimit, duke zvogëluar volumin e indit të shëndetshëm të rrezatuar dhe duke lejuar përshkallëzimin e dozës në tumor. Këto avantazhe gjeometrike rrisin mundësinë e kontrollit të tumorit, zvogëlojnë rrezikun e toksicitetit pas radioterapisë dhe lehtësojnë zhvillimin e trajtimeve më të shkurtra të radioterapisë. Duke reduktuar ndryshueshmërinë në dozat e dhëna në një popullatë pacientësh, IGRT duhet gjithashtu të përmirësojë interpretimin e provave klinike të ardhshme.

Fjalë kyçe: radioterapi, IGRT, rrezatim, tumore

THE ROLE OF RADIATION THERAPISTS IN ADVANCED IGRT

Mirsada Meti (Çakalli)

Imaging technician (Radiotherapist) UHC "Mother Teresa", Tirana

ABSTRACT

Introduction: Imaging is central to radiation oncology practice, with advances in radiation oncology occurring in parallel to advances in imaging. Targets to be irradiated and normal tissues to be spared are delineated on computed tomography (CT) scans in the planning process. Computer-assisted design of the radiation dose distribution ensures that the objectives for target coverage and avoidance of healthy tissue are achieved. The radiation treatment units are now recognized as state-of-the-art robotics capable of three-dimensional soft tissue imaging immediately before, during, or after radiation delivery, improving the localization of the target at the time of radiation delivery, to ensure that radiation therapy is delivered as planned. Frequent imaging in the treatment room during a course of radiation therapy, with decisions made on the basis of imaging, is referred to as image-guided radiation therapy (IGRT). IGRT allows changes in tumor position, size, and shape to be measured during the course of therapy, with adjustments made to maximize the geometric accuracy and precision of radiation delivery, reducing the volume of healthy tissue irradiated and permitting dose escalation to the tumor. These geometric advantages increase the chance of tumor control, reduce the risk of toxicity after radiotherapy, and facilitate the development of shorter radiotherapy schedules. By reducing the variability in delivered doses across a population of patients, IGRT should also improve interpretation of future clinical trials.

Keywords: *radiation therapy, IGRT, radiation, tumor.*

PATOLOGJITË E KOLONËS LUMBARE

Olsola Lana¹, Fatjon Daci²

¹ *Teknike imazherie*

² *Teknik imazherie QSUNT, pedagog FSHMT, UMT, Tiranë*

ABSTRAKT

Hyrje: Në patologjitë e kolonës lumbare modaliteti imazherik më i preferuar është CT. Pas një traume nëse është bërë apo jo një radiografi pasohet me kryerjen e CT, e cila përbën ekzaminimin më adekuat të kolonës dhe na tregon imtësisht të gjitha dëmtimet e këtij regjioni. CT multidedektor dhe nëpërmjet skanimit helikoidal mund të merren të dhëna nga prerje submilimetrike. Imazhet rikonstruktohen në plane dhe me trashësi prerjesh të ndryshme nëpërmjet përdorimit të algoritmeve mund të bëjë të mundur edhe paraqitjen e strukturave vaskulare. Imazhet merren fillimisht në planin aksial dhe më pas rikonstruktohen në planin sagital për t'u orientuar më saktë për diagnozën.

Qëllimi: Qëllimi i këtij punimi është njohja me patologjitë e kolonës lumbare dhe metodat diagnostike që përdoren për studimin e këtyre patologjive duke i'u referuar shqyrtimit të rasteve të paraqitura pranë QSUNT, në shërbimin e Pediatrië. Njohja me ndërtimin anatomik dhe fiziologjinë e kolonës lumbare; metodat e ekzaminimit imazherik që përdoren në diagnostikimin e këtyre patologjive.

Konkluzioni: Në rastet e traumave, CT është modaliteti më i preferuar imazherik. Përveç sensitivitetit të lartë në dallimin e frakturave, hematomave të thjeshta në indet e buta paravertebrale ose hematomat e indeve të buta subkutane mund të dedektojnë edhe hematomat epidurale dhe subdurale.

Fjalë kyçe: *traumë, kolonë vertebrale, CT, protokoll.*

LUMBAR SPINE PATHOLOGIES

Olsola Lana¹, Fatjon Daci²

¹ *Imaging technician*

² *Imaging technician UHC "Mother Teresa", lecturer Medical University Tirana*

ABSTRACT

Introduction: In pathologies of the lumbar spine, the most preferred imaging modality is CT. After a trauma, whether or not an X-ray is done, it is followed by CT, which constitutes the most adequate examination of the spine and shows us in detail all the injuries of this region. Multidetector CT and helical scanning can obtain data from submillimeter slices. The images are reconstructed in planes and with different slice thicknesses through the use of algorithms, it can also make it possible to present the vascular structures. The images are firstly taken in the axial plane and then reconstructed in the sagittal plane to orient more precisely for the diagnosis.

Purpose: The purpose of this paper is to familiarize with the pathologies of the lumbar spine and the diagnostic methods used for the study of these pathologies, referring to the review of cases presented at UHC "Mother Teresa", in the Pediatrics Department. Familiarity with the anatomical structure and physiology of the lumbar spine; imaging examination methods used in the diagnosis of these pathologies.

Conclusion: In trauma cases, CT is the most preferred imaging modality. In addition to the high sensitivity in distinguishing fractures, simple hematomas in paravertebral soft tissues or subcutaneous soft tissue hematomas, it can also detect epidural and subdural hematomas.

Keywords: *trauma, spine, CT, protocol.*

ROLI I CT NË PATOLOGJITË KARDIOVASKULARE*Enis Plasa¹, Andi Mydillari²**¹Teknike imazherie**²Teknik imazherie QSUNT, Tiranë***ABSTRAKT**

Hyrje: Sëmundjet kardiovaskulare mbeten një nga shqetësimet kryesore shëndetësore globale, të cilat gjithmonë e më tepër kërkojnë përparime të vazhdueshme në qasjet diagnostike dhe terapeutike. Tomografia e kompjuterizuar (CT) është një teknikë mjekësore diagnostikuese që përdor rreze X, e cila përdoret për të përfituar të dhëna nga një regjion anatomik dhe për t'i shndërruar ato në një imazh aksial të një regjioni të caktuar. Përfshirja në studim e një organi kompleks dhe me rëndësi jetike si zemra në tomografinë kompjuterike (CT) përbën një rëndësi madhore në fushën e mjekësisë duke theksuar njëkohësisht një informacion të vlefshëm në diagnostikimin e patologjive kardiovaskulare. CT është shfaqur si një mjet i domosdoshëm për shkak të natyrës së tij joinvazive dhe rezolucionit të lartë hapësinor. Imazhi CT ofron informacione të rëndësishme në anatominë dhe funksionin e zembrës dhe enëve të gjakut. Ai mundëson vizualizimin e saktë dhe të detajuar të strukturës së zembrës, duke lejuar zbulimin e hershëm të aterosklerozës, stenozave, angina pectoris, aneurizmave dhe anomalive të tjera strukturore.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të theksojë rëndësinë e CT në diagnostikimin dhe menaxhimin e patologjive të ndryshme kardiovaskulare.

Konkluzioni: Imazhi i Tomografisë së Kompjuterizuar ka dëshmuar vlerat e tij thelbësore në diagnostikimin, vlerësimin dhe trajtimin gjithëpërfshirës të patologjive kardiovaskulare. Kjo teknikë ofron imazhe të detajuara të strukturës së zembrës dhe është një mjet i rëndësishëm në përpjekjet për të mbajtur zemrën e shëndetshme. Gjithashtu CT mbetet ekzaminimi "Gold Standard" përsa i përket vlerësimit të urgjencave kardiovaskulare, të cilat klasifikohen madhore përsa i përket problematikave klinike të manifestuara.

Fjalë kyçe: *angina pectoris; ateroskleroza; diagnozë; CT*

THE ROLE OF CT IN CARDIOVASCULAR DISEASES

Enis Plasa¹, Andi Mydillari²

¹ Imaging technician

² Imaging technician, UHC "Mother Teresa" Tirana

ABSTRACT

Introduction: Cardiovascular diseases remain one of the major global health concerns, which increasingly require continuous advances in diagnostic and therapeutic approaches. Computed tomography (CT) is a diagnostic medical technique that uses X-rays, which is used to obtain data from an anatomical region and transform it into an axial image of a specific region. The inclusion in the study of a complex and vitally important organ such as the heart in computed tomography (CT) constitutes a major importance in the field of medicine, emphasizing at the same time a valuable information in the diagnosis of cardiovascular pathologies. CT has emerged as an indispensable tool due to its noninvasive nature and high spatial resolution. CT imaging provides important information on the anatomy and function of the heart and blood vessels. It enables accurate and detailed visualization of the heart structure, allowing early detection of atherosclerosis, stenoses, angina pectoris, aneurysms and other structural abnormalities.

Purpose: The purpose of this study is to highlight the importance of CT in the diagnosis and management of various cardiovascular pathologies.

Conclusion: Computed Tomography imaging has proven its essential values in the diagnosis, evaluation and comprehensive treatment of cardiovascular pathologies. This technique provides detailed images of the structure of the heart and is an important tool in efforts to keep the heart healthy. Also, CT remains the "Gold Standard" examination in terms of evaluating cardiovascular emergencies, which are classified as major in terms of manifested clinical problems.

Keywords: *angina pectoris; atherosclerosis; diagnosis; CT*

MENAXHIMI I MBETJEVE RADIOAKTIVE TË PRODHUARA NË NJËSINË E MJEKËSISË BËRTHAMORE

Ilirian Laçi¹, Zeliha Muço², Brikena Vuçaj³

¹ Mjek Radiolog dhe Nuklear dhe në Njësinë e Mjekësisë Bërthamore

² Fizikane Mjekësore në Njësinë e Mjekësisë Bërthamore.

³ Fizikane Mjekësore në Zyrën e Radiombrojtjes.

ABSTRAKT

Hyrje: Largimi i sigurt i mbetjeve radioaktive është jetike për menaxhimin e përgjithshëm të mbetjeve spitalore. Rëndësi në menaxhimin e mbetjeve radioaktive është sigurimi i ekspozimit ndaj rrezatimit jonizues si për një individ qoftë ky (publik, punonjës i ekspozuar ndaj rrezatimit jonizues, patient), gjithashtu dhe për mjedisin të cilët duhet të mos i kalojnë kufijtë e lejuar.

Përdorimi i radioizotopeve për qëllime diagnostifikuese dhe terapeutike në Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza”, pranë Njësisë së Mjekësisë Bërthamore prodhon mbetje radioaktive. Niveli i çlirimit të mbetjeve radioaktive në publik është në përputhje me vendimin Nr. 638, datë 7.9.2016 “Për Trajtimin e Sigurtë të Mbetjeve Radioaktive në Republikën e Shqipërisë”; Zyrën e Mbrojtjes nga Rrezatimi si edhe në përputhje me Agjensinë Ndërkombëtare të Energjisë Atomike të Vienës. Monitorimi i rregullt i zonës së spitalit dhe punonjësve të ekspozuar nga rrezatimi jonizues është i detyrueshëm për të vlerësuar cilësinë e sigurisë nga rrezatimi.

Ky artikull adreson/trajton dy çështje kryesore: Së pari, si prodhohen mbetjet radioaktive në një departament diagnostifikues dhe terapeutik që përdor radioizotopë. Gjithashtu, do të tregojë procedurat e nevojshme infrastrukturore për të mbajtur nivelet e ekspozimit të individit, si dhe ambientit brenda kufijve të lejuar. Së dyti, si regjistrohen dhe ruhen të dhënat për të identifikuar cilësinë dhe sasinë e mbetjeve radioaktive të krijuara sistematikisht (dhe mënyrën e çlirimit nga enti rregullator i sasisë së mbetjeve të krijuara në kushtet e punës me lëndë radioaktive do të jetë pjesë e studimit). Njëkohësisht, ai ofron një model për departamente të tjera që do të përdorin apo janë duke përdorur burime të tilla.

Fjalë kyçe: *mbetjeve radioaktive, fizika bërthamore, rrezatim jonizues*

MANAGEMENT OF RADIOACTIVE WASTE IN NUCLEAR MEDICINE DEPARTMENT

Ilirian Laçi¹, Zeliha Muço², Brikena Vuçaj³

¹ Nuclear Radiologist at Nuclear Medicine Department;

² Medical Physicist at Nuclear Medicine Department;

³ Medical Physicist at Radiation Protection Office.

ABSTRACT

Introduction: Safe disposal of radioactive waste is vital to overall hospital waste management. The importance in the management of radioactive waste is to ensure exposure to radiation both for an individual (public, exposed worker, patient) and for the environment, which must not exceed the defined limits.

The use of radioisotopes for diagnostic and therapeutic purposes at the University Hospital Center "Mother Teresa", at Nuclear Medicine Department, produces radioactive waste. The level of release of radioactive waste it is in accordance with decision No. 638, dated 7.9.2016 "*For the Safe Treatment of Radioactive Waste in The Republic of Albania*"; The Regulatory Body, as well as in accordance with the International Atomic Energy Agency of Vienna. Regular monitoring of the hospital area and radiation workers is mandatory to assess the quality of radiation safety.

This article addresses/deals with two main issues: Firstly, how radioactive waste is produced in a diagnostic and therapeutic department that uses radioisotopes. As well as, how it will indicate sufficient infrastructural procedures to keep individual, and ambient radiation levels within specified safe limits. Secondly, how are data recorded and stored to identify the quality and quantity of systematically generated radioactive waste (and the way of release from the regulatory body of the amount of waste generated in the working conditions with radioactive materials will be part of the study). Also, it provides a model for other departments that will or are working with radioisotopes for medical purposes.

Keywords: *radioactive waste, nuclear physics, ionizing radiation*

POSTERA IMAZHERI

DIAGNOSTIKA IMAZHERIKE DHE ROLI I MAMOGRAFISË NË KANCERIN E GJIRIT

Erald Dybeli¹, Fation Skënderi²

¹ *Teknik imazherie*

² *Teknik imazherie, QSUNT Tiranë*

ABSTRAKT

Hyrje: Ekzaminimi i rregullt për patologjitë e gjirit me mamografi (së bashku me ekzaminime të tjera si vetëkontrolli i gjirit) rekomandohet gjerësisht me synimin për të ulur vdekshmërinë nga kanceri i gjirit. Edhe pse polemika mbetet mbi programet më të mira të screening dhe kujt duhet t'i ofrohen, këto metoda përdoren rregullisht në praktikën klinike, duke ndjekur udhëzimet lokale ose kombëtare.

Qëllimi: Qëllimi i studimit është të përcaktohet roli i mamografisë në kancerin e gjirit. Studimi bazohet pikërisht në kufizimet apo limitet që mamografia shfaq në gra, paciente femra të cilat kanë gji të dendur përkatësisht në moshat <50 vjeç.

Metodologjia: Studimi është i tipit retrospektiv dhe metodologjia e përdorur është ajo mikse me anë të mbledhjes së të dhënave në raste konkrete të pacienteve me kancer gjiri, në regjistra spitalorë dhe përmes literaturës.

Rezultatet: Dendësia e gjirit është një faktor risku për format e kancerit të paevidentuar, të humbur dhe interpretime mamografike false-pozitive ose false-negative kanë më shumë të ngjarë në gjinjë të dendur.

Përfundimi: Femrat me gji të dendur kanë informacion të pakët mamografik. Për këtë arsye duhet që të ketë protokolle të caktuara në popullata të caktuara për të marrë rezultate dhe interpretime sa më të sakta. Kështu që nuk është për t'u habitur që disa vazhdojnë të besojnë, se ka debat midis ekspertëve nëse kontrolli i mamografisë shpëton jetë. Në përgjithësi, provat tregojnë se ekzaminimi mamografik ul vdekshmërinë nga kanceri i gjirit.

Fjalë kyçe: *diagnostikim, depistim, kancer i gjirit, mamografi, sensitivitet, specifitet.*

DIAGNOSTICIMAGING AND THE ROLE OF MAMMOGRAPHY IN BREAST CANCER

Erald Dybeli¹, Fation Skënderi²

¹Imaging technician

²Imaging technician, UHC "Mother Teresa" Tirana

ABSTRACT

Introduction: Regular screening for breast pathologies with mammography (along with other examinations such as breast self-examinations) is widely recommended with the aim to reduce mortality of breast cancer. Although controversy remains over the best screening programs and to whom it should be offered these methods are regularly used in clinical practice, following local or national guidelines.

Purpose: The main purpose of the study under review is based on the limitations or limits that mammography shows in women, female patients who have dense and glandular breasts, respectively at the age of < 50 years.

Methodology: The study is retrospective and the methodology used is mixed by collecting data in concrete cases of breast cancer patients in hospital records and literature.

Results: Breast density is a risk factor for untreated, missing cancers, and false-positive and false-negative mammographic interpretations are more likely to occur in dense breasts.

Conclusion: Women with dense breasts have little mammographic information. For this reason, there must be certain protocols in certain populations in order to get the most accurate results and interpretations. So it is not surprising that some continue to believe that there is debate among experts as to whether mammography screening saves lives. In general, evidence shows that mammographic examination reduces breast cancer mortality.

Keywords: *Mammography, breast cancer, diagnostic, screening, sensitivity, specificity.*

ABSTRAKTE FIZIOTERAPI

PROFILI PROFESIONAL I FIZIOTERAPISË NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË*Alta Arapi; Sidita Haxholli, Aisel Oseku, Roxhensa Sula, Florian Spada, Emanuela Prendi***ABSTRAKT**

Shoqëria po ndryshon, kujdesi shëndetësor po zhvillohet me ritme të shpejta dhe në të njëjtën kohë po rriten presionet e kujdesit shëndetësor dhe kostot e kujdesit shëndetësor. Cilësia e kujdesit shëndetësor përcaktohet nga siguria, afati kohor, efikasiteti, efektiviteti, aksesueshmëria dhe përqendrimi ndaj pacientit. Arsyetimi dhe transparenca e cilësisë së kujdesit shëndetësor dhe vlera po bëhen gjithnjë e më të rëndësishme për justifikimin dhe financimin që rezultojnë nga kujdesi shëndetësor. Edhe fizioterapia po ndryshon, brenda mundësive të disiplinës. Fizioterapia është një nga profesionet e specializuara për funksionimin e lidhur me lëvizjen si një fushë ekspertize dhe ofron mbështetje të personalizuar për promovimin, rifitimin, ruajtjen dhe/ose optimizimin e funksionimit të lidhur me lëvizjen. Fizioterapisti merr parasysh nevojat, aftësitë dhe sjelljen shëndetësore të pacientit si një qenie njerëzore unike në mjedisin e tij/saj të jetesës.

Qëllimi

Për të përshkruar, për të nxjerrë në pah aftësitë dhe ekspertizën për t'i treguar fizioterapistit se cila asete do të sjellin rolin për atë që po aplikojnë..

Metoda

Kërkimi i këtij studimi është kryer nëpërmjet kërkimit të literaturës në bazat e të dhënave si PubMed, nga vendet që kanë publikuar profilin e figurës së fizioterapistit dhe nëpërmjet takimeve të zhvilluara nga profesionistë të fushës.

Rezultatet

Profili Profesional i Fizioterapistit përshkruan bazën e fizioterapistit si karakteristika me të cilat ai/ajo duhet të zhvilloj pas përfundimit të studimeve. Prandaj, nuk është pika përfundimtare, por pika fillestare e kompetencës së terapistit fizik që përshkruhet. Çdofizioterapist është në gjendje të kryejë në mënyrë të pavarur rolet bazuar në kompetencat e përshkruara.

Konkluzione

Fizioterapisti përdor një qasje sistematike, të orientuar drejt qëllimit dhe të bazuar në procese. 'Sistematike' do të thotë që veprimet karakterizohen nga planifikimi, ekzekutimi dhe mbajtja e dosjeve të paracaktuara, të dallueshme, kohezive dhe logjike, të shpjgueshme. "Të orientuar drejt qëllimit" do të thotë që veprimet synojnë arritjen e një qëllimi të qartë dhe specifik që përcaktohet paraprakisht së bashku me pacientin (dhe/ose të dashurit e tij/saj). "Qasje e bazuar në proces" do të thotë që të gjitha aspektet e veprimeve janë të lidhura dhe vazhdimisht ndikojnë reciprokisht njëra-tjetrën. Kjo është e mundur duke monitoruar dhe rregulluar vazhdimisht veprimet me arsyetim dhe në konsultim me pacientin.

Fjalët kyçe: fizioterapi, fizioterapist, profile, profesionale

THE PROFESSIONAL PROFILE OF PHYSIOTHERAPY IN THE REPUBLIC OF ALBANIA

Alta Arapi; Sidita Haxholli, Aisel Oseku, Roxhensa Sula, Florian Spada, Emanuela Prendi

ABSTRACT

Society is changing, health care is evolving at a rapid pace, and at the same time, health care pressures and health care costs are increasing. The quality of health care is defined by safety, timeliness, efficiency, effectiveness, accessibility and patient-centeredness. Justification and transparency of health care quality and (perceived) value are becoming increasingly important for the justification and funding resulting from health care. Even physical therapy is changing, within the scope of the discipline. Physical therapy is therefore a profession that specializes in movement-related functioning as an area of expertise and provides personalized support to promote, regain, maintain and/or optimize movement-related functioning. The physical therapist considers the health needs, abilities and behavior of the patient as a unique human being in his/her living environment.

Aim: Is to describe, to highlight the skills and expertise to show the physical therapist what assets will bring the role for what they are applying.

Method

The search for this study was conducted through the literature search in databases such as PubMed, from the countries that have published the profile of the figure of the physiotherapist and through meetings held by professionals in the field.

Results

The Physical Therapist Professional Profile describes the basis of the physical therapist as characteristics with which he/she complies after finishing his/her studies. Hence, it's not the endpoint but rather the starting point of the physical therapist's competency that is depicted. Every physical therapist is able to independently perform the roles based on the described competencies.

Conclusions

The physical therapist uses a systematic, goal-oriented and process-based approach. 'Systematic' means that actions are characterised by predetermined, recognisable, cohesive and logical, explainable planning, execution and file-keeping. 'Goal-oriented' means that actions are aimed at achieving a clear and specific goal that is determined in advance together with the patient (and/or his/her loved one[s]). 'Process-based approach' means that all aspects of the actions are connected and continually mutually influence each other. This is possible by continually monitoring and adjusting the actions through substantiation and in consultation with the patient.

Key words: Physical therapist, Physical therapy, profile, professional

EFEKTET E TERAPISË MANUALE NË KOKSARTROZË: RISHIKIM I QËLLIMSHËM I LITERATURËS

¹Enkeleda Sinaj, ¹Vjollca Ndreu, ¹Yllka Themeli, ²Fatjona Kamberi

¹Universiteti i Mjekësisë, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Tiranë, Albania

²Universiteti Ismail Qemali, Fakulteti i Shëndetit, Vlorë, Albania

ABSTRAKT

Hyrje: Artroza është një sëmundje reumatizmale shumë e zakonshme. Prevalenca e sëmundjes rritet me moshën, dhe vërehet se më shumë se 80% e personave mbi gjashtëdhjetë vjeç kanë artrozë në të paktën një artikulation. Artroza mund të prek çdo artikulation, por artikulationet që mbajnë peshë si koksofemorali preken më shpesh, Aktualisht studimet në lidhje me terapinë manuale në artrozën koksofemorale kanë treguar rezultate të paqarta.

Qëllimi i studimit ishte të përcaktojë efektivitetin dhe rekomandimin e terapisë manuale në artrozën koksofemorale.

Metodologjia: U krye një rishikim i qëllimshëm i literaturës ekzistuese në bazat e të dhënave elektronike midis viteve 2000 dhe 2022 në MEDLINE, SCUPUS, CINHALL dhe PEDRO.

Rezultatet: Pas shqyrtimit të dyzetë artikujve, në studim u përfshinë gjashtë studime rishikim dhe pesëmbëdhjetë studime kohort. Pesë studime kohort matën intensitetin e dhimbjes së artrozës koksofemorale në përgjigje të terapisë manuale kundrejt një grupi kontrolli. Katër studime kohort matën intensitetin e dhimbjes në artrozën koksofemorale pas përdorimit të terapisë manuale plus ushtrime. Pesë studime kohorte matën funksionin në subjektet me artrozë koksofemorale në përgjigje ndaj terapisë manuale kundrejt një grupi kontrolli.

Diskutim: Edhe pse rezultatet ishin në favor të terapisë manuale, krahasuar me grupin e kontrollit, ndryshimet nuk kishin sinjifikancë statistikore. Studimet të metejshme nevojiten për të përcaktuar protokolle efikase të terapisë manuale në artrozën koksofemorale.

Fjalë kyçe: rishikim i qëllimshëm, terapi manuale, artrozë koksofemorale, ushtrime në koksartozë.

EFFECTS OF MANUAL THERAPY ON COXARTHROSIS, A SCOPING REVIEW

¹Enkeleda Sinaj, ¹Vjollca Ndreu, ¹Yllka Themeli, ²Fatjona Kamberi

¹University of Medicine, Faculty of Technical Medical Sciences, Tirana, Albania

²University of Vlorë "Ismail Qemali", Faculty of Health, Vlorë, Albania

ABSTRACT

Introduction: Arthrosis is a common rheumatic condition. The disease's prevalence rises with age, and more than 80% of adults over the age of sixty have arthrosis in at least one joint. Arthrosis can affect any joint, although weight-bearing joints like the coxofemoral are more commonly impacted. Currently, investigations into manual treatment for coxofemoral arthrosis have yielded conflicting outcomes.

The aim of this study was to investigate the efficacy and safety of manual treatment for coxofemoral arthrosis.

Methodology: A scoping review of the available literature was conducted in electronic databases between the years 2000 and 2022 in MEDLINE, SCUPUS, CINHALL, and PEDRO.

Results: The study includes six review studies and fifteen cohort studies after examining forty papers. Five cohort studies compared the degree of coxofemoral arthrosis pain in response to manual treatment to a control group. Four cohort studies assessed pain intensity in coxofemoral arthrosis following manual treatment plus exercise. Five cohort studies compared the function of people with coxofemoral arthrosis to a control group.

Discussion: Although the results favored manual therapy over the control group, the differences were not statistically significant. More research is needed to discover successful manual therapy procedures for coxofemoral arthrosis.

Keywords: scoping review, manual therapy, coxofemoral arthrosis, coxarthrosis exercises.

APLIKIMI I TEKNIKËS SË PNF-SË NË PACIENTËT PPOST ACV-SË

Prof. Asc. Irena Kola¹, Marisa Ahmati²

¹*Universiteti i Mjekësisë, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, irena.kola@umed.edu.al*

²*Universiteti "Aldent", marisa.ahmati@ual.edu.al*

ABSTRAKT

Hyrje: AVC është aksidenti cerebrovaskular me origjinë jo traumatike. Studimi ynë do të përqëndrohet në analizimin e patologjisë, simptomave të saj dhe rehabilitimin e pacientëve nëpërmjet PNF-së (Proprioceptive Neuromuscular Facilitation).

Qëllim i studimit është identifikimi i efektshmërisë së aplikimit të PNF-së tek pacientët post AVC.

Metodologjia: Në studim u përzgjedhën 15 pacientë post AVC. Për përzgjedhjen e pacientëve u vendosën disa kritere: Pacientë të diagnostikuar me AVC; Pacientë të cilët dëshirojnë të rehabilitohen nëpërmjet fizioterapisë; Pacientë të cilët pranojnë PNF-në për rehabilitimin e tyre; Stadi akut i pacientëve. Pacientët u ndoqën në dinamikë përgjatë 90 seancave fizioterapeutike të realizuara çdo ditë për 6 ditë të javës me nga 60 minuta terapia.

Rezultatet: Bazuar tek rezultatet u pa se PNF rezultoi efikase në arritjen e përmirësimit të funksionalitetit të pacientëve post AVC-së.

Konkluzione: PNF rezultoi e suksesshme në përmirësimin e funksioneve motorike, përmirësimin e sensitivitetit, reagimeve refleksive, koordinimit, ekuilibrit, ecjen, kryerjen e ADL-ve dhe në përmirësimin e funksionalitetit të anësive.

Fjalë kyçe: AVC, pacient, PNF

APPLICATION OF PNF TECHNIQUE IN PPOST ACV PATIENTS

Prof. Asc. Irena Kola¹, Marisa Ahmati²

¹University of Medicine, Faculty of Technical Medical Sciences, irena.kola@umed.edu.al

²“Aldent” University, marisa.ahmati@ual.edu.al

ABSTRACT

Introduction: AVC is cerebrovascular accident of non-traumatic origin. Our study will focus on analyzing AVC pathology, its symptoms, and PNF (Proprioceptive Neuromuscular Facilitation) treatment.

The purpose of this thesis is to identify the effectiveness of the PNF Method in the rehabilitation of post AVC patients.

Methodology: We selected to treat 15 patients with the PNF Method. We set some criteria for the selection of patients: Patients diagnosed with AVC; Patients who want to be rehabilitated through physiotherapy; Patients who accept the PNF Method for their rehabilitation; Acute stage of patients. Patients were followed in dynamics during 90 physiotherapeutic sessions performed every day for 6 days a week with 60 minutes of therapy.

Results: All patients who were treated with the PNF method had significant improvement of functional abilities of the damaged limbs.

Conclusion: PNF is effective in the rehabilitation of post AVC patients to improve their motor functionality, sensory, coordination, walking and their daily life activity.

Keywords: AVC, patient, PNF

FORCE RUN; NJË TEKNOLOGJI INOVATIVE PËR VLERËSIMIN BIOMEKANIK TË ECJES DHE VRAPIMIT DUKE PËRDORUR TEKNOLOGJINË E QELIZAVE TË NGARKESËS

PhD Sidita Haxholli

ABSTRAKT

Qëllimi i studimit do të jetë të vlerësojë forcat e reagimit këmbë - tokë dhe parametrat hapësirë - kohë, gjatë ecjes dhe vrapimit, bazuar në të dhënat e marra përmes qelizave të ngarkesës, dhe duke përdorur një OptoGait të testuar më parë si një Gold Standard për krahasim me vlerësimet teorike të meparshme, Dhe krahasimi i një indeksi të ri të stresit mekanik dhe indeksin mesatar të presionit. Ky studim vlerësoi parametrat hapësinorë, kohorë dhe vertikale të forcës së reagimit ndaj tokës, e matur nga një sistem rutine me qeliza ngarkese.

Metodologjia: Objektivi i këtij studimi ishte testimi i pajisjes së re të qelizave të ngarkesës dhe vlerësimi i dy sistemeve alternative të përdorura për matjen e performancës së ecjes dhe vrapimit. Studimet janë kryer në laboratorin e lëvizjes njerëzore në Sensor Medica Srl Studimi aktual është miratuar nga bordi institucional. Gjithsej 10 testues morën pjesë në matjen e ecjes (shtatë janë meshkuj dhe femra). Ata kanë një peshë mesatare prej 64,8 kg (varg peshe: 45~77 kg), dhe një lartësi mesatare prej 1,7 m (lartësia: 1,58~1,79 m). Kriteret e përjashtimit përfshinin gjendje neurologjike ose problem të ekstremiteteve të poshtme, probleme të frymëmarrjes ose kardiovaskulare, çrregullimet psikologjike dhe shtatezanite. Të dhënat e mbledhura nga analizimi i të dhënave me treadmillin (pisten) me qeliza ngarkese do të krahasohen me OptoGate për të vlerësuar korrelacionin e indeksit të ri të stresit mekanik me ato që përdoren aktualisht në vlerësimin funksional.

Rezultatet: Për gjatësinë e hapit gabimi është mesatarisht 3 cm, kjo vlerë është gjithashtu e pranueshme. Treadmilli (pista), ndryshe nga optogait, nuk është në gjendje të vlerësojë pozicionin e të gjithë këmbës, por vetëm pikën e aplikimit të forcës. Për sa i përket kohëzgjatjes, diferenca është në rëndin e 15 ms, që është një vlerë absolutisht e pranueshme. Për më tepër, optogait gjithashtu shkakton një gabim në këtë masë, sepse shpejtësia e Pistes është e vendosur, ndërsa në shpejtësinë reale të pistes është gjithmonë e ndryshme nga ajo e vendosur me pare, siç është përshkruar më sipër.

Analiza e të dhënave të marra nga qelizat e instaluar mbi këmbë jep disa indikacione të rëndësishme për aktivitetin real të subjektit gjatë ecjes, si për këmbën e majtë ashtu edhe për atë të djathtë. Të gjitha analizat u kryen me $p < 0.05$ si nivel i rëndësisë dhe u kryen duke përdorur SPSS Version 20.0

Konkluzionet: Gjetjet e studimit aktual tregojnë se ndryshime të vogla por statistikisht domethënëse lindin me matjen e përsëritur të parametrave hapësinor dhe kinetik të ecjes tek të rinjtë e shëndetshëm të rritur, shpejtësia e ecjes kur matet nga një piste e instrumentuar e integruar me një platformë presioni. Rezultatet shumë të mira të marra në këtë punim japin bazën për zhvillimet e ardhshme që synojnë mundësitë reale diagnostikuese. Do të kryhen teste eksperimentale shtesë për të marrë në konsideratë një numër më të madh lëndësh.

Si përfundim, algoritmi i zhvilluar për vlerësimin e parametrave të kohës duke filluar nga vlerat e matura nga qelizat e ngarkesës dhe koduesi prodhon vlera që janë të krahasueshme me ato të optogait. Në disa raste nuk është e mundur të përcaktohet me siguri se cili nga dy sistemet është gabuar, pasi optogait vuan nga dy gabime të brendshme për shkak të distancës midis fotoqelizave dhe tokës dhe nuk e njeh shpejtësinë reale si Treadmilli (pista)

FORCE RUN; A NEW TECHNOLOGY FOR THE BIOMECHANISIC ASSESSMENT OF RUNNING AND GAIT USING THE FORCE TECHNOLOGY

PhD Sidita Haxholli

ABSTRACT

Introduction. The aim of this study will be to estimate the foot-ground reaction forces and space-time parameters, during gait and run, based on data obtained through load cells, and using an OptoGait previously tested as a Gold Standard for comparison with the estimates. theoretical. And compare a new mechanical stress index and the average pressure index This study evaluated the spatial, temporal and vertical ground reaction force parameters measured by a treadmill system with load cell.

Methodology. The objective of this study was to test the new load cell device and evaluate the two alternative systems used for gait and run performance measurement.

The studies has taken place at the Sensor Medica Srl human movement analysis laboratory The current study was approved by the institutional board. A total of 10 testers participated in the gait measurement (seven are male and female). They have an average weight of 64.8 kg (weight range: 45~77 kg), and an average height of 1.7 m (height range: 1.58~1.79 m). Exclusion criteria included neurological or lower extremities conditions, respiratory or cardiovascular problems, insanity or mental disorder, and pregnancy. The data collected by the new treadmill with Load Cells will be compared with OptoGate to evaluate the correlation of the new mechanical stress index with those currently used in the functional assessment. Slopes were considered significant if the median p-value of the subjects was less than 0.05 (for a trend 0.1) Treadmill–OptoGait differences.

Results: For the length the error is on average 3 cm, this value is also acceptable. The treadmill, unlike the optogait, is not able to estimate the position of the entire foot, but only the point of application of the force. As for the duration, the difference is in the order of 15 ms, which is an absolutely acceptable value. Furthermore, optogait also incurs an error in this measure because the speed of the treadmill is set, while at the real speed of the treadmill it is always different from that set, as described previously. The analysis of the data acquired by the cells installed over the feet gives some important indications about the subject's real activity during the gait, both for left and right leg. All analyzes were conducted with $p < 0.05$ as the significance level and performed using SPSS Version 20.0

Conclusions: The findings of present study demonstrate that small but statistically significant differences arise with repeated measurement of spatiotemporal and kinetic gait parameters in healthy young adults walking speeds when measured by an instrumented treadmill integrated with a pressure platform The very good results obtained in the present work provide the basis for future developments aimed to the real diagnostic possibilities. Additional experimental tests will be carried out in order to consider a greater number of subject's. In conclusion, the algorithm developed for the estimation of time parameters starting from the values measured by the load cells and the encoder produces values that are comparable with those of the OptoGait. In some cases it is not possible to establish with certainty which of the two systems is wrong, as optogait suffers from two intrinsic errors due to the distance between the photocells and the ground and does not know the real speed like the treadmill.

FIZIOTERAPIA RESPIRATORE. NDIKIMI I SAJ NË PËRMIRËSIMIN E GJENDJES SHËNDETËSORE TEK FËMIJËT E HOSPITALIZUAR ME BRONCHIOLIT

¹PhD(c) Emirjona Kicaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj ¹PhD Juljana Xhindoli, ¹PhD(c) Saemira Durmishi, ¹Dr. Rezarta Lalo, ³MP Emiljana Cora ³MP Dritan Coraj, ²Msc Laureta Gjoni, ¹Msc. Stiliana Brokaj, ¹Msc, Erlini Kokalla, ¹Msc. Lejdi Fetahu, ¹Msc Marjola Muhaj
¹Departamenti i Kujdesit Shëndetësor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë
emirjona.kicaj@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Hospitalizimi i fëmijëve me Bronchiolitis është i lartë dhe si rezultat kërkohet që të kemi një standartizim të praktikës së kujdesjeve ndaj këtyre fëmijëve në mënyrë të tillë që të kemi menaxhimin më të mirë të të sëmurëve të moshës pediatrike

Qëllimi: Të vlerësohet efikasiteti i fizioterapisë respiratore tek fëmijët e hospitalizuar për herë të parë me episodin e parë të Bronkiolitit akut me qëllim që evidentohen avantazhet e kësaj procedure.

Objektivat:

- Të vlerësohet efikasiteti i fizioterapisë në drejtim të përmirësimit të klinikës tek fëmijët me Bronkiolit akut.
- Të vlerësohet efikasiteti i fizioterapisë respiratore në drejtim të uljes së numrit të ditëqëndrimeve të fëmijëve me Bronkiolit akut.
- Të vlerësohet efektet anësore të fizioterapisë tek fëmijët me Bronkiolit akut.
- Të vlerësohet fizioterapia e realizuar tek fëmijët me Bronkiolit akute nga këndvështrimi i nënave të fëmijëve të hospitalizuar

Metodologjia: Ky studim prospektiv u zhvillua ne Spitalin Rajonal te Vlores në Shërbimin e Pediatrikë. Në këtë studim u vlerësua efikasiteti i fizioterapisë respiratore e realizuar në grupin e ndërhyrjes me 50 fëmijë (mosha mesatare (8.7muajsh) dhe grupin e kontrollit 60 fëmijë (mosha mesatare 9 muajsh). Ndarja e fëmijëve nëgrupet e studimit u realizua në mënyrë rastësore. Për vlerësimin gjëndjes shëndetësore të fëmijëve të përfshirë në studim u përdor një skedë vlerësimi për fëmijët dhe një pyetësor i vetëadministruar drejtuar nënave.

Rezultatet: Përsa i përket përdortimit të O₂ terapisë 20 e fëmijëve të grupit të të ndërhyrjes dhe 25% e grupit të kontrollit kishin nevojë për përdorimin e O₂ pas ndërhyrjes me fizioterapi.përsa i përket nevojës së realizimit të aspirimit të sekrecioneve grupi i ndërhyrjes ka nevojë shumë më të vogël për përdorimin e aspirimit jashtë grafikut të realizimit të saj në krahasim me grupin e kontrollit. Grupi i ndërhyrjes kishte një mesatare të ditëqëndrimit 2.7 ditë e krahasuar me grupin e ndërhyrjes 3.5 ditë. Prezenca e të vjellave pas realizimit të procedurës vihet re më tepër në grupin e ndërhyrjes10% e fëmijëve e paraqesin këtë në krahasim me 1.6% e fëmijëve të grupit të kontrollit. Nënate kanë vlerësuar pozitivisht përdorimin e fizioterapisë tek fëmijët.

Kokluzionet: Në grupin e ndërhyrjes kemi një përmirësim në drejtim të oksigjenimit dhe ulje e nevojës së kryerjes së aspirimit të sekrecioneve. Fëmijët e grupit të ndërhyrjes paraqitën një mesatare më të vogël të ditëqëndrimeve 2.5 ditë në krahasim me fëmijët e grupit të kontrollit 3.5 ditë.

Fjalë kyce: Bronchiolitis, fizioterapi respiratore, moshë pediatrike

RESPIRATORY PHYSIOTHERAPY. ITS IMPACT ON THE IMPROVEMENT OF THE HEALTH STATUS OF CHILDREN HOSPITALIZED WITH BRONCHIOLITIS

¹PhD(c) Emirjona Kicaj, ¹PhD(c) Rudina Cercizaj ¹PhD Juljana Xhindoli, ¹PhD(c) Saemira Durmishi, ¹Dr. Rezarta Lalo, ³MP Emiljana Cora ³MP Dritan Coraj, ²Msc Laureta Gjoni, ¹Msc. Stillasna Brokaj, ¹Msc, Erlini Kokalla, ¹Msc. Lejdi Fetahu, ¹Msc Marjola Muhaj

¹Health Care Department, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë

²Rajonal Hospital, Vlorë

³Primary Health Care Vlorë,

¹*E-mail correspondent author: emirjona.kicaj@univlora.edu.al

ABSTRACT

INTRODUCTION: Hospitalization of children with Bronchiolitis is high and as a result it is required to have a standardization of the practice of caring for these children in such a way as to have the best management of pediatric patients.

THE AIM OF THE STUDY: To evaluate the efficiency of respiratory physiotherapy in children hospitalized for the first time with the first episode of acute bronchiolitis in order to highlight the advantages of this procedure

SPECIFIC OBJECTIVES:

- To evaluate the effectiveness of physiotherapy in terms of clinical improvement among children with acute bronchiolitis.
- To evaluate the efficiency of respiratory physiotherapy in terms of reducing the number of day stays of children with acute bronchiolitis.
- To evaluate the side effects of physiotherapy in children with acute bronchiolitis.
- To evaluate the physiotherapy performed in children with acute bronchiolitis from the point of view of mothers of hospitalized children

METHODOLOGY OF THE STUDY: This prospective study was conducted in the Regional Hospital of Vlore in the Pediatric Department. In this study, the effectiveness of respiratory physiotherapy was evaluated in the intervention group with 50 children (average age 8.7 months) and the control group 60 children (average age 9 months). The division of children into study groups was done randomly. An assessment sheet for children and a self-administered questionnaire addressed to mothers were used to assess the health status of the children included in the study.

RESULTS: Regarding the use of O2 therapy, 20 of the children in the intervention group and 25% of the control group needed the use of O2 after the intervention with physiotherapy. Regarding the need to perform aspiration of secretions, the intervention group needs much more small for the use of aspiration off the graph of its realism compared to the control group. The intervention group had a mean length of stay of 2.7 days compared to the intervention group of 3.5 days. The presence of vomiting after the realism of the procedure is observed more in the intervention group, 10% of children present this compared to 1.6% of children in the control group. Mothers have positively evaluated the use of physiotherapy in children.

CONCLUSIONS: In the intervention group, we have an improvement in terms of oxygenation and a decrease in the need to perform aspiration of secretions. Children in the intervention group had an average of 2.5 days fewer days of stay compared to children in the control group 3.5 days

KEYWORD: Bronchiolitis, respiratory physiotherapy, pediatric age.

NEVOJA PËR SHËRBIME FIZIOTERAPEUTIKE PUBLIKE NË SHQIPËRINË RURALE DHE PERIFERIKE

Phd © Kristi Cela, Lecturer/Physiotherapist

European University of Albania

Faculty of Technical Medical Sciences

kristi.cela@uet.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Sipas Institutit të Statistikave të Shqipërisë, 75% e popullsisë shqipëtare jeton dhe konsiderohet si popullsi rurale. Bazuar në studimet për shëndetin e përgjithshëm të popullsisë vërehet se popullsia rurale dhe periferike raporton një prevalencë më të ulët për shëndet të përgjithshëm të mirë krahasuar me popullsinë në zonat urbane. Edhe më konkretisht, problemet muskuloskeletale shihen të kenë lidhje me mjediset rurale por shërbimet fizioterapeutike në këto mjedise mungojnë.

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të përcaktojë nevojën për shërbime fizioterapeutike në Shqipërinë rurale dhe periferike bazuar në nivelin e njohurive të kësaj popullate për shërbimet mjekësore, përfitimet e ofruara nga ndërhyrjet fizioterapeutike dhe nivelin e pacientëve me probleme muskuloskeletale të cilët nuk kanë marrë shërbime të tilla.

Metodologjia: Ky studim përfshiu 490 subjekte, 230 meshkuj dhe 260 femra nga mosha 18 deri në 80+, të gjithë jetonin dhe merrnin shërbime mjekësore në mjedise dhe prejardhje të ngjashme.

Rezultatet: 65% e popullsisë totale kishte vuajtur të paktën një problem muskuloskeletor gjatë 3 muajve të fundit. Nga 320 subjekte që kishin këtë problem, vetëm 6% u rekomanduan të vizitonin një fizioterapist pas vizitës tek mjeku i tyre lokal. Vetëm 49% e të gjithë popullsisë kishin njohuri për shërbimet fizioterapeutike .91% e popullsisë preferonte të kishte akses në shërbimet fizioterapeutike në qendrën e tyre shëndetësore lokale dhe 81% pohuan se udhëtimi në zonat urbane ishte një shpenzim shtesë për kujdesin e tyre shëndetësor.

Përfundime: Bazuar në të dhënat e nxjerra nga studimi, Shqipëria do të përfitonte nga ofrimi i shërbimeve publike fizioterapeutike në zonat rurale dhe periferike për të promovuar shëndetin publik për popullatën. Kjo do të jepte mundësi punësimi për fizioterapistët më të rinj dhe do të parandalonte dyndjen e madhe të profesionistëve në një zonë të vetme.

Fjalë kyçe: Fizioterapi, Rurale, Suburbane, Shqipëri, Probleme muskuloskeletale.

THE NEED FOR PUBLIC PHYSIOTHERAPEUTIC SERVICES IN RURAL AND SUBURBAN ALBANIA

Phd © Kristi Cela, Lecturer/Physiotherapist

European University of Albania

Faculty of Technical Medical Sciences

kristi.cela@uet.edu.al

ABSTRACT

Introduction: According to Institution of Statistics of Albania 75% of albanian population lives and is considered a rural population. Based on studies for the general health of the population it is noted that rural and suburban population reports a lower prevalence for good general health compared to the population on urban areas. Even more specifically musculoskeletal issues are seen to have a connection with rural settings but the physiotherapeutic services are missing.

Purpose: The purpose of this study is to establish the need of physiotherapeutic services on rural and suburban Albania based on the level of knowledge of this population for the medical services, benefits provided from physiotherapeutic interventions and the level of patients with musculoskeletal issues that have never received such services.

Methodology: This study included 490 subjects, 230 males and 260 females from the age of 18 to 80+, all living and receiving medical services on similar settings and backgrounds.

Results: 65% of the total population had suffered at least one musculoskeletal issue during the past 3 months .From 320 subjects that had this issues only 6% where recommended to visit a physiotherapist after visiting their local doctor.Only 49% of the whole population knew about physiotherapeutic services .91% of the population preferred to have access of physiotherapeutic services on their local health center and 81% claimed that traveling to urban areas was an extra expense for their health care.

Conclusions: Based on the data extracted from the study Albania would benefit from providing public physiotherapeutic services in rural and suburban areas to promote public health for the population. This would give employment opportunities for younger physiotherapists and prevent the higher densities of professionists on a single area.

Keywords: Physiotherapy, Rural , Suburban , Albania , Musculoskeletal issues.

EFIKASITETI I KINESIOTAPIT NË PËRMIRËSIMIN E DHIMBJES LUMBARE

Msc. Blerina Kanushi

ABSTRAKT

Hyrje: Qëllimi i këtij studimi është të identifikoj efikasitetin e kinesiotaping në përmirësimin e dhimbjes lumbare. Gjithashtu te evidentojme ndikimin e moshes, gjinisë, peshës në intesitetin e dhimbjes lumbare.

Metodologjia: Për realizimin e këtij studimi kemi marrë 20 individë ku është aplikuar kinesiotaping në formën, “yjl”. Për vlerësimin e dhimbjes është përdorur skalla analoge VAS ndersa për matjen e fleksibilitetit është përdorur testi i fleksionit të kolonës vertebrale. Matjet e fleksibilitetit janë realizuar 3 herë. Niveli i dhimbjes është matur 2 herë.

Rezultatet: Nga matjet e bëra me anë të shkallës analoge VAS rezultoi që dhimbja maksimale ishte 7 ndersa dhimbja minimale ishte 3. Ndersa nga matja e dytë dhimbja maksimale ishte 3 dhe ajo minimalja ishte 0. Subjektet iu nënshtruan edhe testit të fleksionit të kolonës vertebrale ku nga matja e parë distanca më e largët nga toka ka qënë 37 cm dhe më e afërta ishte 3 cm. Nga matja e dytë, distanca më e largët ishte 35 cm dhe më e afërta ishte 3 cm. Nga matja e tretë e distanca më e largët ishte 32 cm dhe më e afërta 0.

Konkluzionet: Aplikimi i kinesiotaping ka ndikuar pozitivisht në ndryshimet e mobilitetit e aksit lumbar dhe në uljen e dhimbjes. Pacientët më të rinj në moshë kanë pasur ulje më të konsiderueshme të dhimbjes se pacientët më të vjetër në moshë.

Fjalë kyçe: Dhimbjet e Mesit, Kinesiotape, Shkalla VAS, Fleksion i Kolonës Vertebrale,

“THE EFFICIENCY OF KINESIOTAPE IN IMPROVING LUMBAR PAIN”

Msc. Blerina Kanushi

ABSTRACT

Introduction: The aim of this study is to identify the efficacy of kinesiotaping in improving lumbar pain. We also highlight the impact of age, gender, weight and profession on the intensity of lumbar pain.

Methodology: For the realization of this study we have received 20 individuals where kinesiotaping was applied in the form, "star". An analog VAS scale was used to assess pain, while a flexion test of the vertebral column was used to measure flexibility. Flexibility measurements were performed 3 times. The pain level was measured 2 times.

Results: From the measurements made by analog scale VAS it resulted that the maximum pain was 7 while the minimum pain was 3. While from the second measurement the maximum pain was 3 and the minimum was 0. Subjects also underwent a vertebral column flexion test where from the measurement first the farthest distance from the ground was 37 cm and the nearest was 3 cm. From the second measurement, the farthest distance was 35 cm and the nearest was 3 cm. From the third measurement the farthest distance was 32 cm and the nearest 0.

Conclusion: The application of kinesiotaping has had a positive effect on changes in the mobility of the lumbar axis and in reducing pain. Younger patients had more significant reductions in pain than older patients.

Keywords: Low Back Pain, Kinesiotaping, VAS Scale, Spine Flexion.

TRAJTIMI KONSERVATIV I SKOLIOZËS, NËPËRMJET KORSSES DHE METODËS PSSE-SCHROTH

¹SILVIO SELFO ²PERLI RUSI ³OLSA META
"Shërbimi i Fizioterapisë"

ABSTRAKT

Qëllimi: Ky studim synon të vlerësoj rezultatet e trajtimit konservativ në parandalimin e progresimit me ushtrime fizioterapeutike specifike (PSSE-Scroth) dhe në reduktimin e këndit të Cobb-it me korse dhe PSSE-Scroth duke përmirësuar cilësinë e jetës në skoliozën idiopatike adoleshente.

Metodat: Studimi përfshiu një total prej 60 subjektësh të ndara në dy grupe. Grupi 1 përbëhej nga 30 subjekte (23 vajza dhe 7 djem) që ndiqnin një trajtim konservativ të kombinuar me korse dhe ushtrimet PSSE-Scroth, me këndin e Cobb-it $\geq 25^\circ$, në grupmoshën 10-18 vjeç. Grupi 2 gjithashtu përbëhej nga 30 subjekte (22 vajza dhe 8 djem) që ndiqnin vetëm ushtrimet PSSE-Scroth, me këndin e Cobb-it 10-24°, në grupmoshën 10-18 vjeç. U mat këndi i Cobb-it dhe u përdor pyetësi SRS-22 para dhe pas trajtimit në secilin grup të përzgjedhur. Trajtimi u zhvillua në klinikën "Orthophysiotherapy", me njëkohë mesatare të trajtimit prej 9 muaj.

Rezultatet: Në grupin e parë, 20% të subjekteve mbetën të qëndrueshëm ($1,42^\circ\text{T}; 2,03^\circ\text{L}$), 7% u përkeqësuan ($8,7^\circ\text{T}; 4,2^\circ\text{L}$), dhe 73% u përmirësuan ($13,2^\circ\text{T}; 9,24^\circ\text{L}$). Në grupin e dytë, 57% e subjekteve mbetën të qëndrueshëm ($-1,04^\circ\text{T/L}$), 30% u përkeqësuan ($-4,07^\circ\text{T/L}; -5,8^\circ\text{T}; -10,4^\circ\text{L}$), dhe 13% u përmirësuan ($17,05^\circ\text{T/L}$). 93% e subjekteve në grupin e parë dhe 70% në grupin e dytë (qëndrueshmëri/përmirësim) raportuan një përmirësim të dukshëm në cilësinë e jetës (Grupi 1 nga 14.3 në 21.8; Grupi 2 nga 15.4 në 22.7), me vlera $p < .001$; $W = 0.00$ në të dyja grupet.

Konkluzione: Rezultatet e këtij studimi japin mbështetje për hipotezën alternative, duke treguar se trajtimi konservativ me korse dhe ushtrime fizioterapeutike specifike (PSSE-Scroth) kanë ndikim të rëndësishëm në parandalimin e progresit dhe reduktimin e këndit të Cobb-it te pacientët me skoliozë idiopatike adoleshente. Këto rezultate sugjerojnë se këto trajtime janë efektive në përmirësimin e cilësisë së jetës dhe ndihmojnë në kontrollin e deformimit të kolonës vertebrale.

Fjalë kyçe: Trajtim konservativ; Skoliozaidiopatike adoleshente; PSSE-Scroth; Këndi Cobb-it; Pyetësi SRS-22.

CONSERVATIVE TREATMENT OF SCOLIOSIS, WITH BRACE AND PSSE-SCHROTH METHOD

¹SILVIO SELFO ²PERLI RUSI ³OLSA META
"Physiotherapy Department"

ABSTRACT

Purpose: This study aimed to evaluate the results of conservative treatment in preventing progression with specific physiotherapeutic exercises (PSSE-Scroth) and in reducing the Cobb angle with braces and PSSE-Scroth while improving quality of life in adolescent idiopathic scoliosis.

Methods: The study included a total of 60 subjects divided into two groups. Group 1 consisted of 30 subjects (23 females and 7 males) who underwent a combined conservative treatment with braces and PSSE-Scroth, with a Cobb angle $\geq 25^\circ$, in the age range of 10-18 years. Group 2 also consisted of 30 subjects (22 females and 8 males) who underwent only PSSE-Scroth exercises, with a Cobb angle of $10-24^\circ$, in the age range of 10-18 years. The Cobb angle was measured, and the SRS-22 questionnaire was used before and after treatment in each selected group. The treatment was conducted at the "Orthophysiotherapy" clinic, with an average treatment duration of 9 months.

Results: In Group 1, 20% of the subjects remained stable (1.42°T ; 2.03°L), 7% worsened (8.7°T ; 4.2°L), and 73% improved (13.2°T ; 9.24°L). In Group 2, 57% of the subjects remained stable (-1.04°T/L), 30% worsened (-4.07°T/L ; -5.8°T ; -10.4°L), and 13% improved (17.05°T/L). 93% of subjects in Group 1 and 70% in Group 2 (stability/improvement) reported significant improvement in quality of life (Group 1: from 14.3 to 21.8; Group 2: from 15.4 to 22.7), with values of $p < .001$; $W = 0.00$ in both groups.

Conclusion: The results of this study provide support for the alternative hypothesis, indicating that conservative treatment with braces and specific physiotherapeutic scoliosis exercises (PSSE-Scroth) have a significant impact on preventing progression and reducing the Cobb angle in adolescent patients with idiopathic scoliosis. These findings suggest that these treatments are effective in improving quality of life and helping control spinal deformity

Keywords: Conservativetreatment; Adolescent idiopathic scoliosis; PSSE-Scroth;Cobb Angle; SRS-22 questionnaire.

NDIKIMI I PNF NË PËRMIRËSIMIN E EKUILIBRIT NË STROKE KRONIK

¹PERLI RUSI, ²OLSA META, ³SILVIO SELFO
"Departamenti i fizioterapise"

ABSTRAKT

Qëllimi: Ky studim synon të sigurojë një pasqyrë, se si ndërhyrja me terapi fizike të bazuar në lehtësimin neuromuskular proprioceptiv (PNF) mund të ndikojë në ekuilibrin e pacientëve post Stroke.

Metodat: Studim instrumental. Ky studim përshkruan dy raste klinike Post Stroke, në fazën kronike. Terapia e përdorur u bazua në konceptin e Lehtësimit Proprioceptiv Neuromuskular (PNF). Subjektet u ndoqën në klinikën private "Orthophysiotherapy".

Periudha kohore e terapisë e bazuar në PNF: Subjekti M- tri herë në javë, mbi një periudhë kohore 8 mujore (Qershor 2022-Janar 2023). Subjekti F- dy herë në javë, mbi një periudhë kohore 6 mujore (Gusht 2022-Janar 2023). Metodat e vlerësimit: Mini BESTest; ABC (Activities-Specific Balance Confidence Scale); UMCT (Upright Motor Control Test).

Rezultatet: Rehabilitimi para dhe pas PNF sipas përcaktimit të testeve, në subjektin M: MiniBESTest (150-200) ABC (70-110) UMCT (100-200) Rehabilitimi para dhe pas PNF sipas përcaktimit të testeve, në subjektin F: MiniBESTest (70-130) ABC (40-60) UMCT (100-120).

Konkluzione: Si rrjedhojë e ndikimit që sjell Stroke në pavaresinë e pacient, ky studim tregon se PNF është e sigurtë dhe efektive, në përmirësimin e shpejtësisë së ecjes, duke parandaluar rrezikun e rënies dhe izolimit social.

Fjalë kyçe: Lehtësimi Proprioceptiv Neuromuskular; Ekuilibri; Stroke Kronik;
Mini BESTest; ABC; UMCT

THE EFFECT OF PNF ON BALANCE IMPROVEMENT IN CHRONIC STROKE

¹PERLI RUSI, ²OLSA META, ³SILVIO SELFO

"Physiotherapy Department"

ABSTRACT

Purpose: This study aims to provide an overview of how physical therapy intervention based on proprioceptive neuromuscular facilitation (PNF) can affect the balance of post-stroke patients.

Methods: Instrumental study. This study describes two clinical cases of Post Stroke, in the chronic phase. The therapy used was based on the concept of Proprioceptive Neuromuscular Facilitation (PNF). The subjects were followed in the private clinic "Orthophysiotherapy".

Time period of therapy based on PNF: Subject M-three times a week, over a period of 8 months (June 2022-January 2023). Subject F-twice a week, over a period of 6 months (August 2022-January 2023). Evaluation methods: Mini BESTest; ABC (Activities-Specific Balance Confidence Scale); UMCT (Upright Motor Control Test).

Results: Rehabilitation before and after PNF according to the definition of the tests, in subject M: MiniBESTest (150-200) ABC (70-110) UMCT (100-200). Rehabilitation before and after PNF according to the definition of the tests, in subject F: MiniBESTest (70-130) ABC (40-60) UMCT (100-120).

Conclusions: As a result of the impact that Stroke brings on the patient's independence, this study shows that PNF is safe and effective in improving walking speed, preventing the risk of falling and social isolation.

Keywords: Neuromuscular Proprioceptive Facilitation; Balance; Chronic Stroke; Mini BESTest; ABC; UMCT

REHABILITIMI PËR PACIENTËT PAS RIKONSTRUKSIONIT TË ACL

Perli Rusi

Spitali Universitar i Traumes, Kryefizioterapist, Klinika Mjekesore Rusi

ABSTRAKT

Rehabilitimi rigoroz pas rikonstruksionit të ruptures të ligamentit cruciat anterior është i domosdoshem për të patur rezultate të sukseshme pas operacionit. Një numer i lartë i studimeve klinike ende vleresojnë aspektet e këtij procesi rehabilitimi.

Metodologjia: 85 paciente të trajtuar në departamentin tonë të rehabilitimit, nga Tetor I 2018 deri në Janar 2023, të gjithë të operuar me graft Hamstringu, 12 prej tyre me metoden transtibial portal dhe pjesa tjetër me metoden anteromedial portal.

Në Departamentin tonë të Rehabilitimit, në Spitalin Universitar të Traumës, pacientët referohen random për fizioterapi pas rikonstruksionit të ACL.

Megjithatë, deri më sot roli dhe frekuenca e kërkuar e fizioterapisë së mbikëqyrur nuk është përcaktuar qartë.

Ne ndjekim një model, i cili është zhvilluar nga vëzhgimi klinik, ndërveprimi i pacientit dhe duke analizuar vlerat e rezultatit që rrjedhin nga pacientët në follow-up në departamentin tonë.

Rezultatet:

1. 97% e pacienteve që ndoqen fizioterapi rigorozë të mbikëqyrur kanë fituar fleksion të plote të gjurit.
2. 100% e pacienteve që ndoqen fizioterapi rigorozë të mbikëqyrur fituan ekstension të plote të gjurit.
3. 100% e tyre fituan tonus të plote të muskujve të kofshes, të vlerësuar 5/5

Konkluzioni: Rezultatet më të mira të rehabilitimit u vunë re të pacientët me program të kombinuar: ROM + STRENGTH, një grup që ndoqi rregullisht fizioterapi të monitoruar pas rikonstruksionit të ACL, krahasuar me ata që ndoqën një program jot e rregullt fizioterapie në frekuencë.

100% e pacientëve arritën ekstension normale të gjurit dhe 97% e pacientëve arritën fleksion normal të gjurit në fund të rehabilitimit

Fjalë kyçe: ACL, rikonstruksion, rehabilitim

REHABILITATION FOR PATIENTS FOLLOWING ACL RECONSTRUCTION

Perli Rusi

University Trauma Hospital, Head of Pysiotherapy Department, Rusi Medical Center

ABSTRACT

Background: Rigorous rehabilitation after anterior cruciate ligament (ACL) reconstruction is necessary for a successful surgical outcome. A large number of clinical trials continue to asses aspects of this rehabilitation process.

Methods: Eighty five patients treated in our department of rehabilitation after ACLR, from October 2018 to January 2023, all of them operated with hamstring autograft, 12 of them operated with transtibial portal and the rest with the anteromedial portal.

In our Department of Rehabilitation, in University Trauma Hospital, patients are routinely referred for physiotherapy after ACL reconstruction.

However, to date the role and amount of supervised physiotherapy required has not been clearly established.

We follow a model, which has been developed by clinical observation, patient interaction, and by analyzing outcome measures derived from prospective follow-up patients.

Results:

1. 97% of the patients that have follow up rigorous physiotherapy achieved normal knee flexion.
2. 100% of the patients that have follow up rigorous physiotherapy achieved normal knee extension.
3. 100% of them gained normal tonus of thigh muscles evaluated 5/5.

Conclusions: The best outcome scores occurred in patients with combined program: ROM + Strength, a group who attended physiotherapy regularly after ACL reconstruction, comparison with those who attended only infrequently. 100 % of patients achieved normal knee extension and 97 % of patients achieved normal knee flexion.

Keywords: ACL, reconstruction, rehabilitation.

REHABILITIMI I FRAKTURËS COLES

Perli Rusi¹ Anxhela AHMATAJ²

¹Spitali Universitar i Traumës, Shef i Departamentit të Fizioterapisë; Klinika Mjekësore Rusi

²Spitali Universitar i Traumës, Fizikoterapist, Kinika Mjekësore San Vitale

ABSTRAKT

Qëllimi: Qëllimi i këtij studimi është të evidentojë problemet në performancë pas rehabilitimit të frakturave Colles dhe për të parandaluar demtimet në fazën e hershme të rehabilitimit.

Metodologjia: Vleresimet u kryen në javën e parë dhe të pestë pas heqjes së gipsit, nuk u përjashtuan pacientet me radius distal të tipit Colles të operuar. U përdorën si teste vlerësuese: The Canadian Occupational Performance Measure, ROMi dhe një shkallë dikotomike specifike prej 10 aktiviteteve për jetesën e standardizuar të përditshme. Forca e kapjes, dhimbja dhe shkathësia gjithashtu u vlersuan.

Rezultatet: 47 paciente, 30 prej tyre femra, 17 meshkuj. 40 nga moshën 40 deri në 78 vjeç, dhe 7 prej tyre nga moshën 19 deri në 27 vjeç. Vetëm 6 prej tyre të cilët ishin trajtuar me Gips, ben SUDEK.

Përmirësimet domethënëse statistikore dhe klinike u gjetën në kapacitetin dhe numrin e aktiviteteve të kryera. Problemet që u vun re ishin me përkuqdesin vetjak në 5 javë. Më gjatë 1/3 e tyre nuk ishin në gjendje të kryenin të gjitha nevojat bazike të jetesës në javën e 5 post fracture.

Konkluzione: Frakturat e radiusit distal janë fraktura me incidence të larta në urgjencën ortopedike. Ndodhin kryesisht tek femrat në periudhën post menopause për shkak të osteoporozës të shkaktuara edhe nga trauma minore. Ndodhin rralle të rinjve dhe kërkojnë trauma me energji të lartë si aksidentet automobilistike. Trajtimi i tyre varion nga ai konservativ në atë kirurgjikal (ORIF, fixator extern etj.). Fizioterapia është një procedurë e rëndësishme për të marrë rezultate klinike optimale, pas trajtimit qoftë konservator apo kirurgjikal. Rekomandohet të fillohet që në ditën e para post operatore.

Fjalë kyçe: Frakturë Colles, vleresim, Gips, operim, rehabilitim

COLLES FRACTURE AND REHABILITATION

Perli Rusi¹ Anxhela AHMATAJ²

¹University Trauma Hospital, Head of Physiotherapy Department; Rusi Medical Center

²University Trauma Hospital, Physical Therapist, San Vitale Medical Center

ABSTRACT

Purpose: The purpose of this study was to investigate problems in performing after rehabilitation st. post Colles' Fracture and to correlate activity limitation with impairments in the early stage of rehabilitation.

Method: Assessments were performed 1 and 5 weeks after removing plaster casts. The Canadian Occupational Performance Measure, ROM and a disease-specific dichotomus scale of 10 activities of daily living were used. Grip strength, pain and dexterity were also assessed according to standardized methods.

Results: 47 patients, 30 of them females, 17 males, 40 of them from age 40 to 78 and 7 of them from age 19 to 27. Only 6 of them, all treated with plaster did SUDEC complication.

Highly significant statistical and clinical improvements were found in the capacity, number and performance of activities. Problems were mainly classified as self-care activities at 5 weeks, while problems in leisure activities were practically the same. However, one-third of the patients were not able to perform all basic activities of daily living at 5 weeks.

Conclusions: Colles' fracture, the fracture of distal radius, are high incidences fractures in Orthopedics.

These fractures happen mostly in post menopausal women, due to osteoporosis. In this group, this kind of fracture happen after a minor trauma. But these fractures rarely happen in young generation, it required a high energy trauma, such as car accident.

Treatments of them varied from conservative to surgical treatment (ORIF, fixative extern, etc.).

In a part of cases we see complications.

Physiotherapy is an important procedure to get optimal clinical results, after conservative and surgical treatment.

Time to start physical therapy is recommended to start since the first post surgery days, we start with passive ROM of digital articulation to improve ROM and muscles' strength.

Keywords: Colles' fracture, assessment, plaster, operated, rehabilitation

ROLI I FIZIOTERAPISË NË TRAJTIMIN E TORTIKOLIS (RISHIKIM LITERATURE)

Shefqet Çullhaj¹ Behije Gollobërda²

¹ Student, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë

²As/Lektore, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

shefqetcullhaj@outlook.com commarrabehije@gmail.com

ABSTRAKT

Qëllimi: Ky rishikimi është realizuar me qëllim për të promovuar dhe demonstruar efektet e fizioterapisë në trajtimin e tortikolisit te pacientët pediatrik, si dhe për të treguar teknikat e reja të trajtimit fizioterapeutik në menaxhimin e dhimbjes së muskulit sternokleidomastoideus(skm).

Metodologjia: U morën në konsideratë 9 studime të mirëfillta, të publikuara në Pub Med, të realizuara nga vitit 2014-2017, në vende të ndryshme të botës. Këto studime promovojnë dhe dëshmojnë efektet pozitive të trajtimit fizioterapeutik në pacientët pediatrik që vuajnë nga tortikolis.

Rezultatet: Studimet e marra në konsideratë tregojnë se programi ushtrimor i rehabilitimit fizioterapeutik përmirëson ndjeshëm simptomat dhe cilësinë e jetës së pacientëve pediatrik që kanë shkurtim të muskulit sternokleidomastoid.

Konkluzionet: Në përfundim, ky rishikim verifikon rëndësinë e fizioterapisë në sistemin shëndetësor, në pacientët që janë diagnostikuar me tortikolis, ku rehabilitimi fizioterapeutik është një trajtim efektiv dhe i domosdoshëm për trajtimin e tortikolisit pasi kanë pak efekte anësore dhe më shumë përfitime afatgjata. Për të arritur në përfundime më të qarta dhe konkrete duhet të merren në konsideratë një numër më i madh studimesh që dëshmojnë këtë fakt.

Fjalë kyçe: tortikolis. m.sternokleidomastoid, rehabilitim, fizioterapi, pacient pediatrik.

THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY IN THE TREATMENT OF TORTICOLLIS (systematic review)

Shefqet Çullhaj¹ Behije Gollobërda²

¹Student, Faculty of Technical Medical Sciences, Tirana University of Medicine

²Ass/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan “AleksandërXhuvani”

shefqetcullhaj@outlook.com marrabehije@gmail.com

ABSTRACT

Aim: This review was carried out with the aim of promoting and demonstrating the effects of physiotherapy in the treatment of torticollis in pediatric patients, as well as to show new techniques of physiotherapy treatment in the management of sternocleidomastoid muscle pain (skm).

Methodology: 9 different studies, published in Pub Med, conducted from 2014-2017, in different countries of the world, were taken into consideration. These studies promote and prove the positive effects of physiotherapeutic treatment in pediatric patients suffering from torticollis. These studies promote and prove the positive effects of physiotherapeutic treatment in pediatric patients suffering from torticollis.

Results: The studies considered show that the physical therapy rehabilitation exercise program significantly improves the symptoms and quality of life of pediatric patients with shortening of the sternocleidomastoid muscle.

Conclusions: In conclusion, this review verifies the importance of physiotherapy in the health system, in patients who have been diagnosed with torticollis, where physiotherapy rehabilitation is an effective and necessary treatment for the treatment of torticollis as it has fewer side effects and more long-term benefits. In order to reach clearer and more concrete conclusions, a larger number of studies proving this fact should be taken into consideration.

Keywords: *torticollis, m.sternocleidomastoid, rehabilitation, physiotherapy, pediatric patient*

BENEFITET E FIZIOTERAPISE TE PACIENTËT PAS INFARKTIT TE MIOKARDIT (RISHIKIM LITERATURE)

Behije Gollobërda¹, Elona Dybeli¹, Ilma Toçi¹, Venemin Gega¹

¹As/Lektor, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

marrabehije@gmail.com

ABSTRAKT

Hyrje: Sëmundjet kardiovaskulare, në veçanti, infarkti i miokardit (IM), janë kërcënimet kryesore për shëndetin e njeriut në kohët moderne. Në mbarë botën, të moshuarit kanë një prevalence më të lartë të infarktit të miokardit (IM), i cili shoqërohet me plakjen e funksionit të trupit dhe një mënyrë jetese të ulur. Përveç mjekimit, ushtrimet fizike janë një metodë plotësuese e mirëpërcaktuar për parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve kardiovaskulare.

Qëllimi: Qëllimi i këtij rishikimi është të vlerësojë dhe dëshmojë efektet e terapisë fizike për trajtimin dhe përmirësimin e gjendjes shëndetësore te pacientët pas IM.

Metodologjia: Për realizimin e këtij studimi janë marrë në konsideratë 12 studime të ndryshme, të publikuara në Pub Med, të realizuara në vende të ndryshme të botës, të cilat promovojnë dhe faktojnë efektet e dobishme të rehabilitimit fizioterapeutik për parandalimin dhe trajtimin e IM.

Rezultate: Studimet e marra në konsideratë dëshmojnë se programi ushtrimor i rehabilitimit fizioterapeutik i kombinuar me notin përmirëson ndjeshëm simptomat dhe cilësinë e jetës së pacientëve që kanë kaluar IM. Pacientët i riktheheshin më shpejt aktiviteteve të jetës së përditshme dhe trajtimi i hershëm parandalonte IM.

Konkluzione: Në përfundim, rehabilitimi fizioterapeutik është një trajtim alternativë efektiv dhe i besueshëm për pacientët me IM në bazë të mjekimit dhe terapisë kirurgjikale, pasi ka më pak efekte anësore dhe më shumë përfitime afatgjata. Ky lloj trajtimi duhet të standardizohet dhe të aplikohet gjerësisht në spitale dhe klinika për të ndihmuar pacientët me IM.

Fjalë kyçe: Infarkti miokardit, sëmundje kardiovaskulare, terapia fizike, rehabilitim

BENEFITS OF PHYSIOTHERAPY IN PATIENTS AFTER MYOCARDIAL INFARCTION (LITERATURE REVIEW)

Behije Gollobërda¹, Elona Dybeli¹, Ilma Toçi¹, Venemin Gega¹

Ass/Lecturer, Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani"

ABSTRACT

Background: Cardiovascular diseases, in particular, myocardial infarction (MI), are the main threats to human health in modern times. Worldwide, elderly people have a higher prevalence of myocardial infarction (MI), which is associated with body function aging and a sedentary lifestyle. In addition to medication, exercise training is a well-established supplementary method to prevent and treat cardiovascular diseases.

Aim: The purpose of this review is to evaluate and prove the effects of physical therapy for the treatment and improvement of the health status of patients after MI.

Methodology: In this review we have summarized several 12 different studies, published in Pub Med, carried out in different countries of the world, which promote and prove the beneficial effects of physiotherapeutic rehabilitation for the prevention and treatment of MI.

Results: The studies considered prove that the exercise program of physiotherapeutic rehabilitation combined with swimming significantly improves the symptoms and the quality of life of patients who have undergone MI. Patients returned to activities of daily living more quickly and early treatment prevented MI.

Conclusions: Physiotherapeutic rehabilitation is an effective and reliable alternative treatment for MI patients in the basis of medication and surgery therapy, as it has fewer side effects and more long-lasting benefits. This type of treatment should be standardized and widely applied in clinics to help MI patients.

Keywords: Myocardial Infarction, cardiovascular diseases, physical therapy, rehabilitation

EFEKTSHMËRIA E KOMBINIMIT TË METODËS BOBATH DHE TERAPISË PASQYRË NË REHABILITIMIN E PACIENTËVE ME HEMIPLEGJI

Anduel Kana¹, Elona Laçi²

¹Universiteti "Aldent" anduel.kana@student.ual.edu.al

²Universiteti "Aldent" elona.laci@ual.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Hemiplegjia është një dëmtimi i sistemit nervor qendror (SNQ), trurit, që çon në dëmtime të ndjeshmërisë dhe lëvizshmërisë së gjysmës së trupit. Studimi ynë do të përqëndrohet në analizën e këtij dëmtimi dhe ndikimin e fizioterapisë në këtë grup pacientësh.

Qëllimi i temës është njohja me efikasitetin e rehabilitimit fizioterapeutik, Konceptit Bobath me terapinë pasqyrë, në pacientët me hemiplegjia.

Metodologjia: Në studim janë marrë 3 pacientë cilët janë diagnostikuar me hemiplegjia. Për përzgjedhjen e pacientëve u vendosën disa kriteret pranuese:

- Pacientë të diagnostikuar me hemiplegjia
- Pacientë të cilët dëshirojnë të rehabilitohen nëpërmjet fizioterapisë
- Pacientë të cilët pranojnë Metodën Bobath dhe terapinë pasqyrë për rehabilitimin e tyre

Në kriteret përjashtuese kemi:

- Pacientët spastik

Pacientët u ndoqën në dinamikë përgjatë 3 muajve duke ndjekur seancat e rehabilitimit çdo ditë.

Rezultatet: Sipas të dhënave na rezultoi se Koncepti Bobath dhe terapia pasqyrë rezultuan efikase në rritjen e funksionalitetit të anësive dhe në përfitimin e tonusit muskular.

Konkluzione: Rehabilitimi fizioterapeutik rezultoi i suksesshëm në përmirësimin e vigjilencës së pacientit, rritjen e tonusit muskular, përmirësimin e koordinimit të lëvizjeve dhe përmirësimin e funksionalitetit të anësive. Por rezultatet na treguan se pacientët përsëri vazhdojnë me defiqite të mëdha në anësi dhe për këtë arsye ne kemi vazhduar me rehabilitimin e tyre, por protokollit tonë rehabilitues i janë shtuar dhe teknika të tjera rehabilitimi.

Fjalë kyçe: Hemiplegjia, Bobath, terapia pasqyrë.

THE EFFECTIVENESS OF THE COMBINATION OF THE BOBATH METHOD AND MIRROR THERAPY IN THE REHABILITATION OF PATIENTS WITH HEMIPLEGIA

Anduel Kana¹, Elona Laçi²

¹“Aldent” University, anduel.kana@student.ual.edu.al

²“Aldent” University, elona.laci@ual.edu.al

ABSTRACT

Introduction: Hemiplegia is a damage to the central nervous system (CNS), the brain, which leads to damage to the sensitivity and mobility of half of the body. Our study will focus on the analysis of this injury and the impact of physiotherapy on this group of patients.

The objective of the topic is to recognition of the effectiveness of physiotherapeutic rehabilitation through the combination of the Bobath concept with mirror therapy.

Methodology: We have rehabilitated in total 3 patients who were diagnosed with hemiplegia. For the selection of patients, we set several acceptance criteria:

- Patients diagnosed with Hemiplegia
- Patients who wish to be rehabilitated through physiotherapy
- Patients who accept the Bobath Method and mirror therapy for their rehabilitation

In the exclusionary criteria we have:

- Spastic patients

The patients were dynamically followed for 3 months. They were treated every day.

Results: According to the results data, they showed us that the Bobath Concept and mirror therapy were effective in increasing the functionality of the sides and in the benefit of muscle tone.

Conclusions: Physiotherapy rehabilitation was successful in improving the patient's vigilance, increasing muscle tone, improving the coordination of movements and improving the functionality of the sides. But the results showed us that the patients still continue with large deficits in laterality and therefore we have continued with their rehabilitation, but other rehabilitation techniques have been added to our rehabilitation protocol.

Keywords: Hemiplegia, Bobath, mirror therapy.

PROTOKOLLET E REHABILITIMIT TË PACIENTËVE ME BURSIT SUBACROMIAL

Roxhensa Sula¹, Jurlind Elezi², Kejdi Keçi³

¹Universiteti "Aldent", roxhensa.sula@ual.edu.al

²Universiteti "Aldent", jurlind.elezi@student.ual.edu.al

³Universiteti "Aldent", kejdi.keci@student.ual.edu.al

ABSTRAKT

Hyrje: Bursiti subakromial është inflamacion i bursës subakromiale i cili shkakton dhimbje të shpatullës dhe një sërë simptomash të tjera bashkëshoqëruese. Bursitet ndodhin kryesisht pas moshës 40 vjeçare dhe më së shumti prek gjininë femërore, megjithatë vitet e fundit është parë se bursitet po shfaqen dhe në grupmosha më të reja.

Objektivi i temës është krahasimi i dy protokolleve rehabilituese përsa i takon funksionalitetit dhe efektshmërisë së tyre në patologjitë e bursiteve subacromiale tek pacientët. Krahasimi u bë midis kombinimit të protokollit të terapisë manuale me Konceptin Mulligan tek grupi i parë i pacientëve dhe terapisë manuale dhe Mobilizimeve të Lewit tek grupi i dytë i pacientëve.

Metologjia: Ne përzgjedhëm dy grupe pacientësh, me nga 10 pacientë secili grup. Ata u ndoqën në dinamikë përgjatë 20 seancave fizioterapeutike. Për përzgjedhjen e pacientëve u vendosëm disa kriteret:

- Pacientë të diagnostikuar me bursit subacromial
- Pacientë të cilët pranojnë të rehabilitohen nëpërmjet Konceptit Mulligan dhe Mobilizimeve të Lewit

Rezultate: Bazuar tek rezultatet u pa se kombinimi i terapisë manuale me Konceptin Mulligan rezultoi më efikas se aplikimi i terapisë manuale me Mobilizimet e Lewit.

Konkluzione: Rehabilitimi fizioterapeutik rezultoi i suksesshëm në uljen e dhimbjeve dhe rritjen e amplitudës artikulare, rritjen e funksionalitetit dhe rikthimin e pacientëve në ADL-të e tyre.

Fjalët kyçe: Bursitis subacromial, Koncepti Mulligan, Mobilizimet e Lewit.

REHABILITATION PROTOCOLS FOR PATIENTS WITH SUBACROMIAL BURSTITIS

Roxhensa Sula¹, Jurlind Elezi², Kejdi Keçi³

¹*“Aldent” University, roxhensa.sula@ual.edu.al*

²*“Aldent” University, jurlind.elezi@student.ual.edu.al*

³*“Aldent” University, kejdi.keci@student.ual.edu.al*

ABSTRACT

Introduction: Subacromial bursitis is inflammation of the subacromial bursitis which causes shoulder pain, but also a series of other accompanying symptoms. Bursitis occurs mainly after the age of 40 and mostly affects the female gender, owever, in recent years, we have seen this pathology also appearing in a younger age group.

The objective of the topic is to compare two rehabilitation protocols in terms of their functionality and effectiveness in subacromial bursitis pathologies in patients. The comparison was made between the combination of the manual therapy protocol with the Mulligan Concept in the first group of patients and manual therapy and Lewis Mobilizations in the second group of patients.

Metodology: We selected two groups of patients, 10 patients each group, in whom they were dynamically followed during 20 physiotherapeutic sessions. For the selection of patients, we set several criteria:

- Patients diagnosed with subacromial bursitis
- Patients who agree to be rehabilitated through the Mulligan Concept and Lewit Mobilizations

Results: Based on the results, it was seen that the combination of manual therapy with the Mulligan Concept was more efficient than the application of manual therapy with Lewit's Mobilizations.

Conclusions: Physiotherapy rehabilitation was successful in reducing pain, increasing articular amplitude, functionality and to improve the daily life activities of the patients.

Keywords: Subacromial bursitis, Mulligan concept, Lewit's mobilizations.

“RËNDËSIA E FIZIOTERAPISË NË FIBROZËN KISTIKE”*¹Msc. Jola Çini, ¹Prof. Asoc. Lila Shundi, ¹Prof. Dr. Evda Veveçka, ¹Prof. Dr. Eleni Nastas**¹Universiteti Barleti, Fakulteti i Shkencave Mjekësore, Tiranë***ABSTRAKT**

Hyrje: Fibroza kistike është sëmundje gjenetike e trashëgueshme, më e shpeshtë në racën kaukaziane, me një incidencë 1:2000 bebe të lindura çdo vit. Përparimet e shkencës kanë bërë që, pacientët me fibrozë kistike, të jetojnë njëloj si ata të lindur pa të. Fiziooterapia është një ndër shtyllat e trajtimit në fibrozën kistike ndaj dhe qëllimi i këtij prezantimi është vlerësimi i rolit që ka fizioterapia në jetëgjatësinë e këtyre pacientëve.

Metodologjia: Rishikim literature në sistemin e të dhënave elektronike të PEDro (Physiotherapy Evidence Database), Medline, Pubmed, Cochrane. U përzgjedhën 20 studime (studime të publikuara nga viti 2011-2022) të cilët vlerësonin rolin e fizioterapisë tek pacientët me fibrozë kistike.

Instrumentet: Nga 20 studimet e përzgjedhura, 19 ishin studime të kontrolluara rastësore dhe vetëm 1 studim përfshinte raportim përmes një pyetësi nga vetë pacientët e një qendre rehabilitimi të fibrozës kistike. Numri i pjesëmarrësve në studimet e rishikuara varioje nga 25 deri në 100. Moshë e pjesëmarrësve varioje nga 15 vjeç deri në 45 vjeç. Gjithashtu është bërë edhe rishikimi i regjistrit evropian të fibrozës kistike (ECFS), viti 2017 dhe viti 2020. Pas grumbullimit të dhënave u analizuan dhe u interpretuan.

Rezultatet: Nga rishikimi i literaturës rezultoi se pacientët të cilët kryenin seanca fizioterapie rregullisht, kishin një përmirësim të dukshëm të funksionit pulmonar, përmirësim të rritjes në peshë dhe gjatësi, pakësim të riakutizimeve të infeksioneve dhe forcim muskulature. Gjithashtu u vu re se pacientët të cilët e kishin filluar fizioterapinë që në moshën neonatale, kishin një cilësi jete më të mirë dhe ishin më jetëgjatë.

Diskutime: Me anë të këtij punimi, ne duam të theksojmë rëndësinë e rehabilitimit respirator dhe të nxisim fillimin e fizioterapisë sa më herët të jetë e mundur në këta pacient duke rritur gjithashtu nivelin e edukimit në lidhje me këtë gjë, jo vetëm tek profesionistët, por edhe tek familjarët.

Konkluzionet: Fiziooterapia në fibrozën kistike është thelbësore. Në këtë mënyrë parandalohen komplikacionet, përmirësohet cilësia e jetës dhe jetëgjatësia.

Fjalë kyçe: Fibroza Kistike, Fiziooterapi, Fiziooterapia e Gjoksit, Rehabilitim Respirator, Rrugët e Frymëmarrjes.

"THE IMPORTANCE OF PHYSIOTHERAPY IN CYSTIC FIBROSIS"

¹Msc. Jola Çini, ¹Prof. Assoc. Lila Shundi, ¹Prof. Dr. Evda Vevečka, ¹Prof. Dr. Eleni Nastas

¹Barleti University, Faculty of Medical Sciences, Tirana

ABSTRACT

Introduction: Cystic fibrosis is an inherited genetic disease, most common in the Caucasian race, with an incidence of 1:2000 babies born each year. Advances in science have made patients with cystic fibrosis live as well as those born without it. Physiotherapy is one of the pillars of treatment in cystic fibrosis and the purpose of this presentation is to evaluate the role of physiotherapy in the life expectancy of these patients.

Methodology: Literature review in the electronic data system of PEDro (Physiotherapy Evidence Database), Medline, Pubmed, Cochrane. 20 studies were selected (studies published from 2011-2022) that evaluated the role of physiotherapy in patients with cystic fibrosis.

Instruments: Of the 20 studies selected, 19 were randomized controlled trials and only 1 study included self-report by questionnaire from patients of a cystic fibrosis rehabilitation centre. The number of participants in the reviewed studies ranged from 25 to 100. The age of the participants ranged from 15 years to 45 years. The review of the European Cystic Fibrosis Registry (ECFS), 2017 and 2020, was also done. After the collection, the data were analyzed and interpreted.

Results: From the review of the literature, it was found that patients who performed physical therapy sessions regularly, had a significant improvement in pulmonary function, improvement in weight and height growth, reduction in re-acute infections and muscle strengthening. It was also observed that patients who had started physiotherapy since the neonatal age had a better quality of life and lived longer.

Discussions: Through this paper, we want to emphasize the importance of respiratory rehabilitation and encourage the start of physiotherapy as early as possible in these patients, while also increasing the level of education regarding this, not only among professionals, but even to family members.

Conclusions: Physiotherapy in cystic fibrosis is essential. In this way, complications are prevented, quality of life and longevity are improved.

Keywords: Cystic Fibrosis, Physiotherapy, Chest Physiotherapy, Respiratory Rehabilitation, Airways.

PËRQASJA E QYTETARËVE TË TIRANËS ME SHKENCËN MJEKËSORE TË FIZIOTERAPISË DHE KREDIBILITETI TE MJEKËT SHQIPTAR

MSc. Kleton Kadillari

ABSTRAKT

Qëllimi: Vlerësimi i shërbimit të fizioterapisë në qytetin e Tiranës.

Metoda: Pyetësorë në formë kuici , me pyetje të drejtpërdrejta. Përmbajtja e pyetjeve është e lidhur me njohuritë që kanë qytetarët e Tiranës në fushën e fizioterapisë . Kriter përjashtimi është mosha nën 18 vjec.

Rezultatet: 73.77% e individëve e njohin fizioterapinë, Vetëm 27.87% e tyre e njohin si një shërbim mjekësor. Vetëm 2.95% e individëve e kanë marrë informacionin nga mjekët. 22.95% mendojnë se një patologji nuk mund të sherohet me fizioterapi. 20.00% nuk kanë aspak besim te mjekët shqiptarë.

Konkluzioni:Qytetarët e Tiranës kanë mungesë informacioni përsa I përket shkencës mjekësore të fizioterapisë, dhe kanë besueshmëri relativisht të ulët në raport me mjekët shqiptarë.

Fjalë kyçe: Rehabilitim, Fizioterapi, Aftesi e kufizuar.

APPROACH OF CITIZENS OF TIRANA WITH MEDICAL SCIENCE OF PHYSIOTHERAPY AND CREDIBILITY AMONG ALBANIAN DOCTORS

MSc. Kleton Kadillari

ABSTRACT

Method: Quiz questionnaires, with direct questions. The content of the questions is related to the knowledge that the citizens of Tirana have in the field of physiotherapy and the trust they have in Albanian doctors. The exclusion criterion is the age under 18 years.

Results: 73.77% of individuals know physiotherapy, Only 27.87% of them know it as a medical service. Only 2.95% of individuals received the information from doctors. 22.95% think that a pathology can not be cured with physiotherapy. 20.00% do not trust Albanian doctors at all.

Conclusions: The citizens of Tirana lack information regarding the medical science of physiotherapy, and have relatively low credibility in relation to Albanian doctors.

Keywords: Rehabilitation, Physiotherapy, Disability.

DHIMBJA E SHPINËS ILIOPSOAS, SHKAQET DHE TRAJTIMI*Lindita Ibraj***ABSTRAKT**

Sfondi dhe qëllimi: Gjatë praktikës sime, kam konstatuar se dhimbja e shpinës është një nga ankesat më të shpeshta të pacientëve, e shoqëruar edhe me simptoma të tjera. Pavarësisht nga lloji i shqetësimit të shfaqur, kam vënë re se, në rreth 50% të pacientëve në klinikë, dhimbja e shpinës ka qenë e shkaktuar në njëfarë mënyre nga muskuli iliopsoas. Si jeta sedentare ashtu edhe mbingarkesa fizike (si në rastin e sportistëve) e ndihmojnë dëmtimin e tij. Iliopsoas është një muskul i madh dhe i fuqishëm, që përbëhet nga dy pjesë: muskuli iliak dhe ai psoas. Këto dy muskuj punojnë së bashku për fleksionin e ankës, zhvillojnë një rol kyç në stabilizimin e pjesës së fundshpinës dhe kanë rëndësi për ekuilibrin dhe ecjen. Qëllimi i këtij prezantimi është të përshkruajë terapinë e ushtrimeve që kanë ndihmuar në rehabilitimin e pacientëve të ndryshëm me dëmtime të muskulit iliopsoas.

Përshkrimi i rasteve: Gjatë këtij dhjetëvjeçari të praktikës sime, kanë qenë rreth 2000 pacientë që janë diagnostikuar me dëmtim të muskulit iliopsoas nëpërmjet testit Tomas, MRI- së dhe ushtrimeve të ndryshme përkatëse. Dhimbja perceptohej ndryshe nga pacientë të ndryshëm dhe me simptoma shoqëruese nga më të larmishmet. Ndërhyrja ka konstatuar në ushtrime të ndryshme streçing dhe forcimi, që kanë ndihmuar në zgjatjen dhe rehabilitimin e muskulit iliopsoas.

Rezultatet: Terapia e përdorur ka dhënë rezultate tejet të mira pas një ndërhyrjeje prej 10-20 seancash. Është vënë re se pacientët i janë kthyer veprimtarive të tyre të zakonshme pa shenja të shqetësimeve të mëparshme.

Diskutim: Jetëgjatësia e rezultateve pozitive të ndërhyrjes për lehtësimin e dhimbjeve të shpinës të shkaktuara nga dëmtimi i muskulit iliopsoas ndryshon nga pacienti në pacient. Faktorët kryesorë për këtë ndryshim janë disiplina personale dhe ndryshimi i stilit të jetës. Ky prezantim dëshiron vetëm që ta ofrojë këtë lloj terapie si sugjerim për profesionistët e tjerë, ndërkohë që personalisht jam e hapur të pranoj edhe sugjerimet e kolegëve që janë marrë me trajtimin e këtyre rasteve për praktikatat e tyre të suksesshme, me qëllim që t'iu ofrojmë një shërbim sa më të mirë pacientëve tanë.

BACK PAIN OF ILIOPSOAS; CAUSES AND TREATMENT*Lindita Ibraj***ABSTRACT**

Background and purpose: During my practice, I've noticed that back pain is one of the most frequent complaints of the patients, accompanied also by other symptoms. Regardless of the type of the displayed discomfort, I have noticed that, in about 50% of the patients at the clinic, back pain was caused in a certain way by the IleoPsoas muscle. Both sedentary life and physical overload (as in the case of athletes) contribute to its injury. IleoPsoas is a big and powerful muscle, which is made of two parts: Ileo and Psoas. These two muscles work together for the hip flexion, play a key role in stabilizing the lower back and are vital for balance and walking. The purpose of this presentation is to describe the exercise therapy that has helped in the rehabilitation of various patients with IleoPsoas muscle injury.

Description of cases: During this decade of my practice, there have been about 2000 patients who have been diagnosed with IleoPsoas muscle injury through the Thomas test, MRI, ultrasound and various related exercises. The back pain was perceived differently by different patients and with various accompanying symptoms. The intervention consisted in various stretching and strengthening exercises, which have helped to lengthen and rehabilitate the IleoPsoas muscle.

Results: The therapy used has given very good results after an intervention of 10-20 sessions. It has been observed that patients have returned to their usual activities without signs of previous discomfort.

Discussion: The longevity of the positive results of this intervention for the relief of back pain caused by IleoPsoas muscle injury varies from patient to patient. The main factors for this change are patient's personal discipline and lifestyle change. This presentation is only intended to offer this type of therapy as a suggestion to other professionals, while I am personally open to suggestions from the colleagues who have dealt with such cases on their own successful practices, in order to offer the best possible service to our patients.

REHABILITIMI PULMONAR NE BRONKIEKTAZINE E FIBROZES JOCISTIKE

Ora J. , Prendi E., Attinà M.L, Cazzola M. , Calzetta L. , Rogliani P.

Emanuela Prendi Departamenti i Shkencave Biomjekësore, Universiteti Katolik “Zoja e Këshillit të Mire”

ABSTRAKT

Sfondi: Udhëzimet aktuale për trajtimin e jo- bronkiektazia e fibrozës cistike (NCFB) rekomandon pulmonare rehabilitimi (PR), por deri më sot ka pak studime që kanë vërtetuar efektivitetin e saj.

Objektivi: Objektivi kryesor i këtij studimi ishte për të ekzaminuar efektin e PR në pulmonare testet e funksionit dhe kapaciteti ushtrimor.

Metoda: Qëllimi i kësaj studimi ishte për të rishikuar në mënyrë sistematike efektet e PR në NCFB në vëllimi ekspirativ i detyruar në sekondën e parë (FEV1) dhe kapaciteti ushtrimor i vlerësuar nga testi i ecjes 6-minutëshe (6MWT) dhe testi inkremental i ecjes me anije (ISWT). Ky meta-anal- ysis u ndërmor sipas rekomandimit të PRISMA-stions.

Rezultatet: Kjo meta-analizë është ndërmarrë sipas rekomandimeve të PRISMA-s. Rezultatet: Kjo meta-analizë në dyshe përfshin të dhëna marrë nga studimet që regjistruan 529 pacientë NCFB. Vlerësimi FEV1 pas PR midis aktivitetit dhe kontrollit grupi nuk tregoi ndonjë rritje domethënëse (ndryshim FEV1 0,084 mL; CI: -0,064, +0,233; p = 0,264), dhe pati një tendencë në rritje (188 mL; CI: -0 në 0,009, +0,384) në kufijtë me rëndësi statistikore (p = 0.061). Distanca e ecur tregoi një rritje konsiderueshme në grupin PR krahasuar me grupin e kontrollit (diferenca e distancës ISWT 070.0 m; CI: 55.2, 84.8; f. < 0.001), dhe ky konstatim u konfirmua para dhe pas PR të dyja nga ISWT (68.85 m më e madhe se vlera bazë; CI: 40.52, 97,18; p <0.001) dhe me 6MWT (37.7 m më i madh se vlera bazë; CI: 20.22, 55.25; p <0.001). Përfundime: PR përmirësohet toleranca ndaj ushtrimeve në pacientët me NCFB, por ka një ndikim modest në funksionin e frymëmarrjes.

Fjalë kyçe: Rehabilitimi pulmonar · Bronkiektazia e fibrozës jocistike · Toleranca ndaj ushtrimeve · Testi i ecjes 6-minutëshe ·

PULMONARY REHABILITATION IN NONCYSTIC FIBROSIS BRONCHIECTASIS

Josuel Ora, Emanuela Prendi, Beatrice Ludovica Ritondo, Xhesika Pata, Florian Spada, Paola Rogliani.

ABSTRACT

Background: Current guidelines for the treatment of noncystic fibrosis bronchiectasis (NCFB) recommend pulmonary rehabilitation (PR), but to date, there are few studies that have proven its effectiveness.

Objective: The main objective of this study was to examine the effect of PR on pulmonary function tests and exercise capacity.

Method: The aim of this study was to systematically review the effects of PR in NCFB on (1) forced expiratory volume in the first second (FEV1) and (2) exercise capacity evaluated by the 6-min walk test (6MWT) and the incremental shuttle walk test (ISWT). This meta-analysis was undertaken according to PRISMA recommendations.

Results: This pair-wise meta-analysis included data obtained from studies that enrolled 529 NCFB patients. The FEV1 assessment after PR between the active and control group did not show any significant increase (FEV1 difference 0.084 mL; CI: -0.064, +0.233; $p = 0.264$), and there was an increasing trend (188 mL; CI: -0 to 0.009, +0.384) at the limits of statistical significance ($p = 0.061$). Walked distance showed a significant increase in the PR group compared to the control group (ISWT distance difference 070.0 m; CI: 55.2, 84.8; $p < 0.001$), and this finding was confirmed before and after PR both by the ISWT (68.85 m greater than baseline; CI: 40.52, 97.18; $p < 0.001$) and by the 6MWT (37.7 m greater than baseline; CI: 20.22, 55.25; $p < 0.001$).

Conclusions: PR improves exercise tolerance in NCFB patients, but it has a modest impact on respiratory function.

Keywords: Pulmonary rehabilitation · Noncystic fibrosis bronchiectasis · Exercise tolerance · 6 -Min walk test · Incremental shuttle walk test

VLERËSIMI I TEKNIKAVE SPECIFIKE FIZIOTERAPEUTIKE NË TRAJTIMIN KONSERVATIV TË ADOLESHENTËVE ME SKOLIOZË IDIOPATIKE, RISHIKIM LITERATURE

¹PhD. Cand Rezarta STENA, ²PhD. Cand Klara HYSENAJ, ³PhD. Cand Armelda TETA, ⁴PhD. Cand Elona DYBELI

Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore dhe Teknike

ABSTRAKT

Hyrje: Skolioza është një deformim lateral i kolonës vertebrale në formën e shkronjës "S" ose "C", e cila mund të lokalizohet në segmente të ndryshme të saj. Skolioza idiopatike është forma më e zakonshme që haset në 80% të rasteve të skoliozës. Etiologjia e kësaj patologjie, ende nuk njihet saktësisht, ndaj klasifikimi lidhet me moshën në të cilën zbulohet deformimi.

Qëllimi: Njohja dhe aplikimi i disa metodave specifike fizioterapeutike si pjesë e trajtimit ndërkombëtar të skoliozës, të cilat fizioterapistët duhet ti përfshijnë në praktikatat e tyre për të përmirësuar trajtimin konservativ të adoleshentëve me skoliozë idiopatike në Shqipëri.

Metodologjia: Studimi paraqet një rishikim teoriko-shkencor, bazuar në evidenca. Kërkimi u realizua në databazën e PubMed, Google Scholar, Scopus dhe guideline-t e evidencave fizioterapeutike përfshinë periudhën kohore 2016-2022, duke përdorur fjalët kyçe: 'skoliozë', 'fizioterapi', 'teknika Schroth' dhe 'metoda Lion'. Artikujt që nuk ishin në gjuhën angleze u përjashtuan. Baza e përpunimit të të dhënave për këtë studim ishin 11 artikuj, të cilët plotësonin të gjitha kriteret.

Rezultatet: Metodatat specifike fizioterapeutike rezultuan shumë efikase në studimet e fundit duke ulur ndjeshëm këndin e deformimit skoliotik (Kob) me 5-10°, duke përmirësuar posturën nëpërmjet simetrisë së rrethit skapular dhe pelvik, duke rritur amplituda artikulare të shpinës dhe duke përmirësuar funksionet respiratore.

Konkluzioni: Të gjithë fizioterapistët në Shqipëri duhet t'i njohin këto metoda nga pikëpamja teoriko-praktike dhe t'i përfshijnë në praktikatat e tyre profesionale për të përmirësuar menaxhimin konservativ të adoleshentëve me skoliozë idiopatike.

Fjalë kyçe: skoliozë, fizioterapi, rehabilitim, ortopedi.

EVALUATION OF SPECIFIC PHYSIOTHERAPEUTIC TECHNIQUES IN THE CONSERVATIVE TREATMENT OF ADOLESCENTS WITH IDIOPATHIC SCOLIOSIS. A LITERATURE REVIEW

¹PhD. Cand Rezarta STENA, ²PhD. Cand Klara HYSENAJ, ³PhD. Cand Armelda TETA, ⁴PhD. Cand Elona DYBELI

University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani", Faculty of Medical and Technical Sciences

ABSTRACT

Introduction: Scoliosis is a lateral deformation of the spine in the shape of the letter "S" or "C", which can be located in different segments of it. Idiopathic scoliosis is the most common form encountered in 80% of scoliosis cases. Its nature or cause is not exactly known, so the classification is related to the age at which the deformity is detected.

Purpose: Recognition and application of some specific physiotherapeutic methods as part of the international treatment of scoliosis which physiotherapists should include in their practices to improve the conservative management of adolescents with idiopathic scoliosis in Albania.

Methodology: The study presents a theoretical-scientific overview, based on evidence. The search in the database PubMed, Google Scholar, Scopus, and guidelines of physiotherapy evidence included the period 2016-2022, using the keywords: 'scoliosis', 'physiotherapy', 'Schroth technique', and 'Lion method'. Articles that were not in the English language were excluded. The basis for data processing for this study was 8 articles, which met all the criteria.

Results: Specific physiotherapeutic methods proved to be very efficient in the latest studies by reducing the scoliotic deformity angle (Kob) by 5-10°, improving the posture with symmetry of the scapular and pelvic circumference, increasing the articular amplitudes of the back and improving the functions respiratory.

Conclusion: All physiotherapists in Albania should know these methods from a theoretical-practical point of view and include them in their professional practices to improve the conservative management of adolescents with idiopathic scoliosis.

Keywords: scoliosis, physiotherapy, rehabilitation, orthopedy

“MARRËDHËNIA NDËRMJET STABILITETIT BAZË (CORE), LËVIZJES FUNKSIONALE DHE PERFORMANCËS, NË TË RINJTË QË MERREN ME AKTIVITET FIZIK”

Aisel Oseku¹, Surven Metolli².

¹ *Universiteti i Sporteve të Tiranës, Shqipëri, Email: aoseku@ust.edu.al*

ABSTRAKT

Hyrje: Stabiliteti i bazës/Core arrihet përmes stabilizimit të bustit, duke lejuar kështu prodhimin, transferimin dhe kontrollin optimal të forcës dhe lëvizjes në segmentet terminale gjatë një aktiviteti të integruar të zinxhirit kinetik. Hulumtimet kanë treguar rëndësinë dhe kontributin e qëndrueshmërisë së bërthamës në lëvizjen e njeriut, në prodhimin dhe gjenerimin e veprimeve efikase të trungut dhe gjymtyrëve, transferimin dhe kontrollin e forcave ose energjisë gjatë aktiviteteve të zinxhirit të integruar kinetik. Lëvizja funksionale është aftësia për të prodhuar dhe mbajtur një ekuilibër midis lëvizshmërisë dhe stabilitetit përgjatë zinxhirit kinetik duke kryer modelet bazë të lëvizjeve me saktësi dhe efikasitet.

Objektivat: Qëllimi i këtij studimi është të përcaktojë lidhjen ndërmjet stabilitetit të muskujve të bërthamës, lëvizjeve funksionale dhe performancës tek të rinjtë që merren me aktivitet fizik.

Metodologjia: Tridhjetë e tetë individë të shëndetshëm (mosha = $24,4 \pm 3,9$ vjeç, lartësia = $168,8 \pm 12,5$ cm, masa trupore = $70,2 \pm 14,9$ kg) kryen disa teste në 3 kategori: **qëndrueshmëria e bazës/Core** (përkulje [FLEX], shtrirje [EXT], **vlerësimi i lëvizjeve funksionale (FMS)**, **testet e performancës** (hedhja e topit medicinal [BOMB]). Subjektet ishin atletë rekreativë me prejardhje të ndryshme, në asnjë kategori të veçantë sportive.

Rezultatet: Kishte korrelacione të rëndësishme midis testeve të stabilitetit bazë/Core dhe performancës. SLS (përkulje me një këmbë) ishte pozitivisht e lidhur me FLEX (fleksion), LATr (djathtas lateral) dhe LATl (majtas lateral). TR (T-vrapim i zhdërvjellët) ishte në korrelacion negativ me LATr dhe LATl. U gjetën korrelacione të rëndësishme midis FMS (Lëvizjeve funksionale) dhe testeve të performancës.

Konkluzionet: Rezultatet e këtij studimi mbështesin specifikën e trajnimit. Siç u përmend më lart, vlerësimet thelbësore ishin ato izometrike, testet e qëndrueshmërisë së muskujve, ndërsa testet e performancës përfshinin lëvizjet dinamike. FMS përdoret për të vlerësuar cilësinë e lëvizjeve njerëzore dhe për të gjetur deficite në trup gjatë lëvizjeve dinamike që mund të shkaktojnë lëndime.

Fjalë kyçe: Muskujt e brendshëm të trungut; Zinxhir kinetik; Ushtrime; Trajningu bazë/Core.

“THE RELATIONSHIP BETWEEN CORE STABILITY, FUNCTIONAL MOVEMENT AND PERFORMANCE IN YOUNG PEOPLE ENGAGED IN PHYSICAL ACTIVITY”

Aisel Oseku¹, Surven Metolli².

¹*Sports University of Tirana, Albania, Mail: aoseku@ust.edu.al*

ABSTRACT

Introduction: Core stability is achieved through stabilization of bust, thus allowing optimal production, transfer and control of force and motion in terminal segment during an integrated kinetic chain activity. Research has shown the importance and contribution of core stability in human movement, in the production and generation of efficient trunk and limb actions, the transfer and control of forces or energy during activities of the integrated kinetic chain. Functional movement is the ability to produce and maintain a balance between mobility and stability along the kinetic chain while performing basic movement patterns accurately and efficiently.

Objectives: The aim of this study is to determine the relationship between core muscle stability, functional movements and performance in young people who are engage in physical activity.

Methodology: Thirty-eight healthy individuals female and male (age = 24.4 + 3.9 years, height = 168.8 +12.5 cm, body mass = 70.2 +14.9 kg) performed several tests in 3 categories: **CORE stability** (flexion [FLEX], extension [EXT]), **functional movement assessment (FMS)**, **performance tests** (Medical Ball Throw [BOMB]). The subjects were recreational athletes of various backgrounds, in no particular sport category.

Results: There were significant correlations between core stability and performance tests. SLS (single leg flexion) was positively related to FLEX (flexion), LATr (right lateral) and LATl (left lateral). TR (T-run agility) was negatively correlated with LATr and LATl. Significant correlations were found between FMS (Functional Movements) and performance tests.

Conclusions: The results of this study support the specificity of the training. As mentioned above, the essential assessments were the isometric ones, muscle endurance tests, while performance tests included dynamic movements. FMS is used to assess the quality of human movements and to find deficits in the body during dynamic movements that can cause injuries.

Keywords: Inner Trunk Muscles; Kinetic Chain; Exercises; Core training.

VLERËSIMI PSIKOMETRIK I VERSIONIT SHQIPTAR TË INVENTARIT TË VETËKUJDESIT TEK SËMUNDJET KRONIKE NË SHQIPËRI

Alta Arapi¹, Ercole Vellone², Emanuela Prendi³, Gennaro Rocco⁴, Maddalena De Maria⁵

1 PhD Cand, Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti i Romës Tor Vergata, Romë, Itali

2 PhD, RN, Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti i Romës Tor Vergata, Romë, Itali

3 PhD, RN, Universiteti Katolik "Zoja e Këshillit të Mirë", Shqipëri.

4 PhD, RN, Universiteti Katolik "Zoja e Këshillit të Mirë", Shqipëri. Qendra e Ekselencës për Bursën e Infermierisë, Romë

5 PhD, RN, Departamenti i Biomjekësisë dhe Parandalimit, Universiteti i Romës Tor Vergata, Romë, Itali

ABSTRAKT

Hyrje. Vetëkujdesi në pacientët kronikë është thelbësor në procesin e trajtimit. Vlerësimi efikas i nivelit të vetë-kujdesit do të mundësojë identifikimin e nevojave të pacientit dhe optimizimin e edukimit dhe kujdesit. Inventari i Vetëkujdesit të Sëmundjeve Kronike (SC-CII) është një instrument i vlefshëm dhe i besueshëm që mund të masë sjelljet e vetë-kujdesit midis pacientëve me të gjitha llojet dhe numrin e sëmundjeve kronike.

Qëllimi. Të testohen karakteristikat psikometrike (vlefshmëria, besueshmëria dhe gabimi i matjes) të versionit shqip të SC-CII.

Metoda. Një kampion i përshtatshëm i pacientëve me sëmundje kronike dhe të kujdestarëve të tyre u rekrutua në klinikat ambulatorë në Shqipëri nga gushti 2020 deri në prill 2021. Pacientët plotësuan Inventarin e Vetëkujdesit të Sëmundjeve Kronike që përfshin tre shkallë: Mirëmbajtjen e Vetëkujdesit, Monitorimin e Vetëkujdesit dhe Menaxhimi i Vetëkujdesit. Vlefshmëria faktoriale u testua, për secilën shkallë, me analizë faktori konfirmues. Besueshmëria u vlerësua me koeficientin e përbërë dhe indeksin global të besueshmërisë për shkallët shumëdimensionale. Vlefshmëria e konstruksionit u testua duke përdorur korrelacionet e Pearson. Gabimi i matjes u testua për të vlerësuar reagimin ndaj ndryshimeve.

Rezultatet. Struktura teorike e shkallës së mirëmbajtjes së vetëkujdesit nuk u konfirmua dhe u identifikua një faktor i vetëm. Strukturat teorike u konfirmuan për shkallët e monitorimit të kujdesit për veten (një faktor) dhe menaxhimit të vetë-kujdesit (dy faktorë: sjelljet autonome dhe këshilluese). Vlerësimet e besueshmërisë ishin adekuate për të gjithë koeficientët e besueshmërisë që varionin midis 0.72-0.87. Vlefshmëria e konstruksionit u mbështet nga korrelacione të rëndësishme me depresionin. Gabimi i matjes ishte adekuat.

Konkluzioni. Ky studim tregoi se versioni shqip i SC-CII tregon veti të mira psikometrike në kampionin shqiptar. Ky mjet i vlefshëm dhe i besueshëm kërkimor mund të menaxhohet në studimet e planifikuara të pacientëve shqiptarë me sëmundje kronike.

Fjalë Kyç. vetëkujdes, sëmundje kronike, instrument, testim psikometrik, vlefshmëri, besueshmëri.

PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF SELF CARE OF CHRONIC ILLNES INVENTORY IN ALBANIA

Alta Arapi¹, Ercole Vellone², Emanuela Prendi³, Gennaro Rocco⁴, Maddalena De Maria⁵

¹PhD Cand, Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata, Rome, Italy

²PhD, RN, Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata, Rome, Italy

³PhD, RN, Catholic University "Our Lady of Good Counsel", Albania.

⁴PhD, RN, Catholic University "Our Lady of Good Counsel", Albania. Center of Excellence for Nursing Scholarship, Rome

⁵PhD, RN, Department of Biomedicine and Prevention, University of Rome Tor Vergata, Rome, Italy

ABSTRACT

Background. No studies on self-care in multiple chronic conditions MCC were conducted in Albania and no instrument to measure self-care were available to measure general self-care in all types and number chronic illness. Having an instrument that measures self-care behaviors in chronic illness in the Albanian language allows to know the levels of general self-care of this population.

Aim. The study aimed to test the psychometric characteristics (validity and reliability) of the instrument "Self-care of Chronic Illness Inventory", in Albanian patients affected by chronic illness.

Design. Investigation cross-sectional data of a multicenter study, conducted in Albania, aimed to describe self-care in Albanian adult patients affected by chronic illness.

Method. Between August 2020 and April 2021, we enrolled a convenience sample of 250 patients with chronic illnesses and their caregivers. Patients completed the Self-Care of Chronic Illness Inventory, which includes three scales as follows: Self-Care Maintenance, Self-Care Monitoring and Self-Care Management. Were tested by means of the factorial structure, for each scale with the analysis of confirmatory factors and the reliability with the coefficient of determination of the factor point.

Results. Our results support good internal consistency reliability for the self-care maintenance, self-care monitoring and self-care management scales and the overall SCII scale. Specifically, the composite coefficient of the scales was 0.87, 0.83, and 0.74 and the alpha coefficient was 0.76, 0.88 and 0.70 respectively for the self-care maintenance, self-care monitoring, and self-care management scales. Results indicate that the Albanian version of the SCII presents adequate reliability both at factor and scale levels indicating that the three SCII scales.

Conclusion. The Albanian SC-CII fills an important gap in the literature and for the clinical practice. Future research is needed to test the scale in other Eastern European countries.

Keywords: self-care, chronic illness, instrument, psychometric testing, validity, reliability

EFIKSITETI I TERAPISË SË PASQYRËS (MIRROR THERAPY) NË REKUPERIMIN E FUNKSIONIT MOTORR TË HEMIPLEGJISË SË DORËS POST-IKTUSIT CEREBRAL: NJË RISHIKIM LITERATURE

Alba Kënuti¹, Alta Arapi², Andi Hoxha¹

¹Klinika LifePlus, ²Urdhri I Infermierit të Shqipërisë

ABSTRAKTI

Hyrje: Iktusi cerebral është një nga shkatarrët kryesorë të paaftësisë në botë. Afërsisht 70-80% të pacintëve kanë dëmtim të ekstremitetit të sipërm duke shkaktuar kështu hemiplegjinë tek pacienti. Përmirësimi i funksionit të tij është një nga ndërhyrjet më të rëndësishme që realizohet. Strategjitë që përdoren janë të shumta por ajo e cila ne do të përqëndrohemi dhe do të studiojmë është “Terapia e Pasqyrës” ose e quajtur ndryshe “Mirror Therapy”

Objektivi: Qëllimi i kësaj teze është të vlerësojmë efikasitetin që terapia e pasqyrës ka në rehabilitimin e aftësive motorre të gjymtyres së sipërme hemiplegjike.

Metodologjia: Për realizimin e këtij rishikimi literature u morën në shqyrtim 15 studime të cilat u morën në PubMed, PEDro Google Scholar. Në kriteret pranuese të studimit bëjnë pjesë studime të randomizuara të kontrolluara, studime të randomizuara pilot, studime të randomizuara, studime eksperimentale të cilat krahasojnë terapinë e pasqyrës me ndërhyrje të tjera rehabilituese.

Rezultatet: Me anë të përdorimit të fjalëve kyçe u gjetën 760 artikuj në total ku 300 artikuj u gjetën në Pubmed, 212 në Google Scholar dhe 248 artikuj në PEDro. Me aplikimin e kriterëve të pranimit dhe përjashtimit në këtë studim u përfshinë 15 artikuj. Nga leximi dhe analizimi i artikujve u pa që aplikimi i terapisë së pasqyrës realizonte një përmirësim funksional në ekstremitetin e sipërm.

Konkluzionet: Hemiplegjia është një gjendje e cila ndikon në cilësinë e jetës së pacientit, prandaj është shumë e rëndësishme që të kemi një ndërhyrje të shpejtë dhe të vazhdueshme multidisciplinore. Sipas studimeve rezulton që Mirror Therapy luan një rol të rëndësishëm në procesin e rehabilitimit të gjymtyrës hemiplegjike.

Fjalë kyçe: Stroke, Rehabilitation, Upper limb, Mirror Therapy.

EFICACY OF MIRROR THERAPY IN RECOVERY OF MOTOR FUNCTION OF HAND HEMIPLEGIA POST CEREBRAL STROKE; A LITERATURE REVIEW

Alba Kënuti¹. Alta Arapi². Andi Hoxha¹

1LifePlus Clinic, 2Nursing Order of Albania

ABSTRACT

Background: Stroke is one of the leading causes of disability in the world. Approximately 70-80% of patients have upper extremity injury, causing hemiplegia in the patient. Improving its function is one of the most important interventions performed. The strategies used are many, but the one we will focus on and study is "Mirror Therapy"

Aim:The purpose of this thesis is to evaluate the effectiveness of mirror therapy in the rehabilitation of motor skills of the upper hemiplegic limb.

Methods: For the implementation of this review, 15 studies were reviewed in PubMed, PEDro Google Scholar. Acceptable study criteria include randomized controlled trials, randomized pilot studies, randomized studies, and experimental studies that compared mirror therapy with other rehabilitative interventions.

Results: Results: Using keywords were found 760 articles in total where 300 articles were found in Pubmed, 212 in Google Scholar and 248 articles in PEDro. With the application of the admission and exclusion criteria in this study were included 15 articles. reading and analysis of articles it was seen that the application of mirror therapy achieved a functional improvement in the upper extremity.

Conclusion: Hemiplegia is a condition that affects the patient's quality of life, so it is very important to have a rapid and continuous multidisciplinary intervention. Studies show that Mirror Therapy plays an important role in the process of rehabilitation of hemiplegic limb.

Keywords: Stroke, Rehabilitation, Upper limb, Mirror Therapy

“EFIKASITETI I REHABILITIMIT KARDIO PULMONAR NË PACIENTËT E PREKUR NGA DESHTIMI KRONIK I ZEMRES”

Afian Shaqiri¹

¹Qendra e Rehabilitimit dhe Mjekësisë Sportive “Zoja e Këshillit të Mirë”

ABSTRAKT

Hyrje: Dështimi i zemrës është një nga gjendjet kronike më të shpeshta në botën Perëndimore dhe shkak kryesor i shtrimit në spital. Në popullatën e përgjithshme, prevalenca e pacientëve me mosfungsionim ventrikular asimptomatik është 4%, ndërsa prevalenca e dështimit manifestues të zemrës qëndron midis 2% dhe 3% dhe rritet me shpejtësi tek pacientët mbi 75 vjeç. Në fakt, prevalenca e dështimit të zemrës në grupmoshën midis 70 dhe 80 vjeç është midis 10% dhe 20%. Për këtë arsye dështimi i zemrës është një sindromë kryesisht kardiogeriatrike dhe një shkak i rëndësishëm i aftësisë së kufizuar. Prevalenca totale e dështimit të zemrës po rritet sepse moshë mesatare e popullsisë ka përjetuar një rritje progresive, falë edhe mbijetesës së zgjatur të pacientëve që vuajnë nga ngjarje akute koronare dhe falë punës parandaluese të kryer në pacientë me rrezik të lartë siç janë ata me hipertension arterial. Pavarësisht disponueshmërisë së trajtimeve efektive farmakologjike dhe ndërhyrëse, vdekshmëria nga dështimi i zemrës mbetet e lartë, në katër vjet është 50%; 40% e pacientëve të shtruar në spital për dështim të zemrës vdesin ose rehospitalizohen brenda një viti. I fokusuar në aktivitetin fizik, rehabilitimi kardio-polmonar është një qasje gjithëpërfshirëse, multidisiplinare, e individualizuar dhe gjithëpërfshirëse që vepron tek pacienti në tërësi dhe jo vetëm në përbërësin kardio-pulmonar të sëmundjes.

Materialet dhe Metodot: Për shkrimin e kësaj pune u krye një përmbledhje e literaturës shkencore duke përdorur bazat e të dhënave Pubmed dhe PEDro. Hulumtimi i parë i bazës së të dhënave u krye në PubMed më 10 janar 2023 për të kontrolluar artikujt dhe më 18 janar, u kryen kërkime të mëtejshme në PubMed dhe PEDro. Për të konstatuar rëndësinë e secilit studim, së pari u lexua titulli, së dyti abstrakti dhe më pas u zbatuan kriteret e përfshirjes dhe përjashtimit. Në rast se dyshimet mbetën për rëndësinë e studimeve, u morën kopje të plota të artikujve, të cilët më pas u lexuan dhe u analizuan. Të gjitha artikujt e konsideruar duket se janë shkruar që nga viti 2000; u gjetën disa studime më të vjetra, por u preferua të përqendrohej vëmendja në ato të bëra në 23 vitet e fundit, një interval kohor i konsideruar i besueshëm nga pikëpamja e njohurive dhe i rëndësishëm për qëllime kërkimore. Në shtjellim u analizuan 12 studime (9 systematic review, 1 guideline, 1 Clinical Trial, 1 meta-analisi)

Rezultate: Rehabilitimi kardio-polmonar është një trajtim i vlefshëm për një spektër të gjerë pacientësh me sëmundje të zemrës. Përdorimi mbështetet nga një trup i fortë i hulumtimeve që demonstrojnë përmirësime në aftësinë kardio-pulmonare, faktorët psikologjikë dhe cilësinë e jetës, dhe ulje të sëmundshmërisë dhe vdekshmërisë. Është gjithashtu një strategji e shkëlqyeshme për të zvogëluar ripranimet në spital. Pavarësisht nga këto prova, vlera e rehabilitimit kardiak nënvlerësohet dhe pakpërdoret nga shumë mjekë në dëm të rezultateve të pacientit.

Konkluzione: Të dhënat dhe udhëzimet e disponueshme mbështesin fuqimisht rolin e rehabilitimit kardio-pomonar tek pacientët me dështim të zemrës. Pacientët përfitojnë nga ulja e vdekshmërisë, sëmundshmërisë, paaftësisë dhe rritja e cilësisë së jetës. Pacientët Me dështim kardiak gjithashtu përfitojnë nga ulja e shtrimeve në spital, një masë gjithnjë e më e rëndësishme ndërsa kujdesi shëndetësor lëviz drejt një mjedisi të caktuar. Të dhënat dhe udhëzimet mbështesin përdorimin e rehabilitimit kardiak për të përmirësuar jo vetëm performancën fizike, në pacientët me dështim kronik të zemrës të moderuar deri në të rëndë, por edhe cilësinë e jetës në përgjithësi.

Fjalë kyce: cardiac rehabilitation, cardiac physiotherapy, efficacy, patient, chronic heart failure.

EFFICACY OF CARDIOPULMONARY REHABILITATION IN PATIENTS AFFECTED BY CHRONIC HEART FAILURE

Afian Shaqiri¹

¹Center of Rehabilitation and Sports Medicine “Our Lady of Good Counsel”

ABSTRACT

Introduction: Heart failure is one of the most common chronic conditions in the Western world and the leading cause of hospitalization. In the general population, the prevalence of patients with asymptomatic ventricular dysfunction is 4%, while the prevalence of manifest heart failure lies between 2% and 3% and increases rapidly in patients over 75 years of age. In fact, the prevalence of heart failure in the age group between 70 and 80 years is between 10% and 20%. For this reason, heart failure is a predominantly cardiogeriatric syndrome and an important cause of disability. The total prevalence of heart failure is increasing because the average age of the population has experienced a progressive increase, thanks also to the prolonged survival of patients suffering from acute coronary events and thanks to preventive work carried out in high-risk patients such as those with arterial hypertension. Despite the availability of effective pharmacological and interventional treatments, mortality from heart failure remains high, at four years it is 50%; 40% of patients hospitalized for heart failure die or are rehospitalized within one year. Focused on physical activity, cardio-pulmonary rehabilitation is a comprehensive, multidisciplinary, individualized and comprehensive approach that acts on the patient as a whole and not just on the cardio-pulmonary component of the disease.

Materials and methods: For the writing of this work a review of the scientific literature was carried out using Pubmed and PEDro databases. The first database research was conducted on PubMed on January 10, 2023 to check the articles and on January 18, further research was conducted on PubMed and PEDro. To ascertain the importance of each study, first the title was read, second the abstract and then the inclusion and exclusion criteria were applied. In case doubts remained about the importance of the studies, full copies of the articles were obtained, which were then read and analyzed. All considered articles appear to have been written since 2000; some older studies were found, but it was preferred to focus attention on those made in the last 23 years, a time interval considered reliable from a knowledge point of view and important for research purposes. In the elaboration, 12 studies were analyzed (9 systemic review, 1 guideline, 1 Clinical Trial, 1 meta-analysis)

Results: Cardiopulmonary Rehabilitation is a valuable treatment for a broad spectrum of patients with heart disease. Use is supported by a strong body of research demonstrating improvements in cardio-pulmonary ability, psychological factors and quality of life, and reductions in morbidity and mortality. It's also a great strategy to reduce hospital readmissions. Despite this evidence, the value of cardiac rehabilitation is undervalued and underappreciated by many doctors to the detriment of patient outcomes.

Conclusions: Available data and guidelines strongly support the role of cardio-pomonar rehabilitation in patients with heart failure. Patients benefit from reduced mortality, morbidity, disability and increased quality of life. Patients with CR also benefit from decreased hospitalizations, an increasingly important measure as health care moves toward a certain environment. The data and guidelines support the use of cardiac rehabilitation to improve not only physical performance, in patients with moderate to severe chronic heart failure, but also quality of life in general.

Keywords: cardiac rehabilitation, cardiac physiotherapy, efficacy, patient, chronic heart failure.

“ANALIZA PSIKOMETRIKE E PYETËSORIT TË GATISHMËRISË NË SHKALLËT E MËSIMDHËNIES NDËRPROFESIONALE (RIPLS)”

Florian Spada¹, Emanuela Prendi², Francesca Dervishaliaj³

ABSTRAKT

Background: Baza e këtij studimi është analiza psikometrike e pyetësorit mbi qëndrimin ndaj mësimdhënies ndërprofesionale (RIPLS). Shkalla e gatishmërisë për mesimin ndërprofesional është ndër shkallët e para të zhvilluara për të matur qëndrimet ndaj mesimit ndërprofesional. Ne studiuam lidhjen e RIPLS me identitetin profesional, ndjeshmërinë dhe motivimin, me synimin për të lidhur RIPLS me koncepte të tjera të njohura në edukimin shëndetësor, në përpjekje për të qartësuar konceptin e gatishmërisë.

Në veçanti, vëmendja i kushtohet efekteve që mësimdhënia ka tek nxënësit, dhe rrjedhimisht të mesimdhënies ndërprofesionale, qofshin ata studentë mësues apo studentë nxënës. Meqenëse arsyetimi i mesimdhënies është se të mësuarit së bashku përmirëson bashkëpunimin, fokusi është te studentët nga profesione të ndryshme të kujdesit shëndetësor pasi synon të bashkojë dy ose më shumë studentë për t'u dhënë atyre mundësinë për të mësuar me njëri-tjetrin, dhe nga njëri-tjetrin. Kjo për të përmirësuar bashkëpunimin dhe cilësinë e të mesuarit, pra duke bashkëpunuar në mënyrë më efektive në ofrimin e informacionit të sigurt dhe me cilësi të lartë. Kjo është mjaft e nevojshme për ndihmën e mundshme të pacientit në të ardhmen. Dhe në fakt disa studime kanë gjetur se mjedisi i kujdesit shëndetësor është një mjedis i pasur mësimor në të cilin studentët mund të përjetojnë jo vetëm mësimdhënie ndërprofesionale, por edhe punë ndërprofesionale (IPW) dhe edukim ndërprofesional (IPE).

Objektivi: Objektivi i studimit është të përshkruajë vetitë psikometrike e Readiness for Interprofessional Learning Scale. Dhe të vlerësoen qëndrimet e studentëve ndaj mësimdhënies ndërprofesionale për të identifikuar mjetet e vlerësimit të mësimdhënies, për të eksploruar përvojat e studentëve, për të vlerësuar ndikimin në performancën e nxënësve dhe për të vlerësuar çdo strategji dhe boshllëk që duhet të adresohet.

Materialet dhe metodat: ky studim u krye fal një përmbledhje e literaturës shkencore nëpërmjet kërkime në bazat kryesore elektronike të të dhënave Pubmed, The Cochrane Library. Përzgjedhja e studimeve u krye sipas diagramit të rrjedhës së krijuar sipas indikacioneve të "Raportimit të Preferuar për Rishikime Sistematike dhe Meta-Analiza" (PRISMA) ose Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta/Analyses. U zgjodhën 76 artikuj, përfshirë 37 në tekst të plotë, dhe u grupuan në tabelën e karakteristikat e studimeve të përfshira. Për më tepër, pyetësori Ripls u shpernda për 451 studentë, i cili dha rezultate të kënaqshme.

Risultatet: Të dhënat në lidhje me rezultatet e studimit në pyetësorin e shkallës së gatishmërisë për mesimdhënien ndërprofesionale identifikoi qëndrime pozitive. Prandaj është përcaktuar si e dobishme si për studentin mësues ashtu edhe për studentin nxënës. Pasi u analizuan dhe u rishikuan të gjithë artikujt, rezultatet e studimeve treguan se pjesëmarrja në këtë lloj Mësimdhënieje kontribuoi në rritjen e të kuptuarit të roleve dhe përgjegjësi që lidhen me

rolet e studentit mësues dhe studentit nxënës. Ata gjithashtu demonstrojnë besnikëri të lartë duke rritur qëndrimet pozitive ndaj punës në grup.

Diskutim dhe Konkluzione

Sipas studimeve, studentët në fushën e kujdesit shëndetësor e perceptuan pozitivisht përvojën e tyre për mësimin dhe zhvillimin e tyre profesional duke besuar se kjo përmirësoi aftësitë e tyre të komunikimit, bashkëpunimit dhe vlerësimit për rolet profesionale. Dhe në fakt ky lloj i mësimdhënies i ndihmon studentët të njohin dhe zhvillojnë rolet dhe përgjegjësitë e tyre në të ardhmen si profesionistë të kujdesit shëndetësor.

Pamvarsisht praniae nje mesatare e rezultateve pozitive nga pyetësori RIPLS, ne duhet të vazhdojmë të hetojmë, jo vetëm për studime të mëtejshme në lidhje me karakteristikat psikomotorike të RIPLS, por edhe në lidhje me çdo boshllëk që mund të sjellë.

Key Words: *Learning, Education, Students, Readiness for, Interprofessional Learning Scale, Peer tutoring; Team-based learning, interprofessional education, Peer-assisted learning, Student tutor*

"PSYCHOMETRIC ANALYSIS OF INTERPROFESSIONAL TEACHING READINESS QUESTIONNAIRE (RIPLS)"

Florian Spada¹, Emanuela Prendi², Franceska Dervishaliaj³

ABSTRACT

Background: The basis of this study is the psychometric analysis of the Interprofessional Teaching Attitude Questionnaire (RIPLS). The readiness scale for interprofessional learning is among the first scales developed to measure attitudes toward interprofessional learning. We studied the relationship of RIPLS with professional identity, empathy and motivation, with the aim of linking RIPLS with other popular concepts in health education in an attempt to clarify the concept of readiness.

In particular, attention is paid to the effects that teaching has on students, and therefore to interprofessional teaching, whether they are student teachers or student students. As the teaching rationale is that learning together improves collaboration, the focus is on students from different health care professions as it aims to bring two or more students together to give them the opportunity to learn from each other, and from each other. This is to improve cooperation and the quality of learning, thus cooperating more effectively in providing safe and high-quality information. This is quite necessary for the possible help of the patient in the future. And in fact several studies have found that the health care setting is a rich learning environment in which students can experience not only interprofessional teaching, but also interprofessional work (IPW) and interprofessional education (IPE).

Objective: The objective of the study is to describe the psychometric properties of the Readiness for Interprofessional Learning Scale. And to assess student attitudes toward interprofessional teaching to identify teaching evaluation tools, explore student experiences, assess impact on student performance, and assess any strategies and gaps that need to be addressed.

Materials and methods: this study was conducted through a review of the scientific literature by searching the major electronic databases Pubmed, The Cochrane Library. The selection of studies was carried out according to the flow diagram created according to the indications of "Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses" (PRISMA) or Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta/Analyses. 76 articles were selected, including 37 in the text complete, and were grouped in the table of characteristics of the included studies. Additionally, the Ripples questionnaire was distributed to 451 students, which yielded satisfactory results.

Results: The data related to the results of the study on the questionnaire of the degree of readiness for interprofessional teaching identified positive attitudes. It is therefore defined as useful for both the student teacher and the student learner. After all the articles were analyzed and reviewed, the results of the studies showed that participation in this type of teaching contributed to an increased understanding of the roles and responsibilities associated with the roles of student teacher and student learner. They also demonstrate high loyalty by fostering positive attitudes toward teamwork.

Discussion and Conclusions. According to studies, students in the field of health care positively perceived their experience for their learning and professional development, believing that it improved their communication, collaboration and assessment skills for professional roles. And in fact this type of teaching helps students to recognize and develop their future roles and responsibilities as health care professionals. Regardless of the presence of an average of positive results from the RIPLS questionnaire, we must continue to investigate, not only for further studies regarding the psychomotor characteristics of the RIPLS, but also regarding any gaps it may bring.

Key Words: Learning, Education, Students, Readiness for, Interprofessional Learning Scale, Peer tutoring; Team-based learning, interprofessional education, Peer-assisted learning, Student tutor